

Departament d'Història Moderna i Contemporània
Universitat Autònoma de Barcelona. 2012

TESI DOCTORAL

El 1er de Maig a Catalunya (1890-1918)
Afirmació, lluita i festa

María Rodríguez Calleja

Director: Dr. Pere Gabriel i Sirvent

Sumari

0. PRESENTACIÓ	8
1. EL 1er DE MAIG I LA POLÍTICA CATALANA	18
1.1 Les Tres Vuits durant el segle XIX	18
1.2 Naixement del 1er de Maig. Repercussions polítiques, socials i culturals	27
1.3 Crisi colonial, crisi fi de segle	31
1.4 La gestació d'un nou sindicalisme.La CNT i el pacte republicà- socialista	35
1.5 La Gran Guerra i la cultura de la revolució	40
2. GEOGRAFIA DEL 1er DE MAIG	46
2.1 Barcelona.	47
2.2 Eix Barcelona Nord: Mataró, Sabadell, Terrassa, Manresa	85
2.3 Eix Barcelona Sud:Igualada,Vilafranca del Penedès,Vilanova i la Geltrú	122
2.4 L'Empordà: Figueres, Palafrugell, Palamós, Sant Feliu de Guíxols	140
2.5 El Ter: Manlleu, Vic, Ripoll, Olot	152
2.6 El Camp de Tarragona: Reus, Valls	166
2.7 Les Terres de l'Ebre: Tortosa	183
3. LA CULTURA DEL 1er DE MAIG	193
3.1 Festa o lluita	193
3.2 Interpretació del 1er de Maig	200
3.2.1 L'Espai	201
3.2.2 Vocabulari	206
3.2.3 Símbols	214
3.2.4 Importància de la jornada	218
4. ELS PODERS I EL 1er DE MAIG	227
4.1 El poder polític	227
4.1.1 Els delegats del govern a Catalunya	227
4.1.2 Els ajuntaments	243
4.2 La patronal	250
4.3 La premsa	255

5. CONCLUSIÓ	268
6. FONTS I BIBLIOGRAFIA	281
6.1 Arxius	281
6.2 Premsa	282
6.3 Bibliografia	287
6.3.1 Bibliografia local	287
6.3.2 Bibliografia 1er de Maig	291
6.3.3 Bibliografia de referència	292
7. ANNEXOS	297
7.1 Participació 1er de Maig (1890-1918)	298
7.2 Presència com a organitzadors Societats Obreres (1890-1918)	300
7.3 Presència socialista (1890-1918)	302
7.4 Presència anarquista (1890-1918)	304
7.5 Presència republicana (1890-1918)	306
7.6 Mapa 1er de Maig de 1890	308
7.7 Comissió 1er de Maig 189. Sabadell	309
7.8 Campanya per les Vuit Hores 1890. Sabadell	310
7.9 Pamflet “La unió Fabril” Sant Martí de Provençals. 1895	311
7.10 Convocatòria 1er de Maig de 1898. Manresa	312
7.11 Reivindicació Vuit Hores Societat de Fusters. Manresa 1899	313
7.12 Convocatòria 1er de Maig 1899. Manresa	314
7.13 Convocatòria 1er de Maig 1900. Manresa	315
7.14 Convocatòria 1er de Maig 1911. Reus	316
7.15 Convocatòria 1er de Maig 1913. Reus	317
7.16 Convocatòria 1er de Maig 1914. Reus	318
7.17 <i>La Ilustración Ibérica</i> , 15 de maig de 1890	319
7.18 <i>La Tramontana</i> , 27 de juny de 1890	320
7.19 <i>La Tramontana</i> , 4 de juliol de 1890	321
7.20 <i>El Cronista</i> (Mataró), abril-maig de 1891	322
7.21 <i>La Tramontana</i> , 10 d’abril de 1891	323
7.22 <i>La Tramontana</i> , 30 d’abril de 1891	324

7.23 <i>La Campana de Gràcia</i> , 1 de maig de 1897	. . . . .	325
7.24 <i>La Campana de Gràcia</i> , 2 de maig de 1914	. . . . .	326

Mapes 1er de Maig

Barcelona

1. 1890	. . . . .	53
2. 1891 -1892	. . . . .	63
3. 1899-1900	. . . . .	69
4. 1901-1902	. . . . .	72
5. 1906	. . . . .	77
6. 1914	. . . . .	80
7. 1917-1918	. . . . .	83

Eix Barcelona Nord

8. 1890-1891	. . . . .	92
9. 1892	. . . . .	97
10. 1899-1900	. . . . .	100
11. 1901-1902	. . . . .	104
12. 1906	. . . . .	107
13. 1910-1914	. . . . .	114
14. 1915-1916	. . . . .	118
15. 1917-1918	. . . . .	121

Eix Barcelona Sud

16. 1890	. . . . .	124
17. 1891-1892	. . . . .	128
18. 1899-1900	. . . . .	131
19. 1901-1902	. . . . .	132
20. 1910-1914	. . . . .	136
21. 1917-1918	. . . . .	139

L'Empordà

22. 1890	. . . . .	143
23. 1891-1892	. . . . .	145
24. 1899-1900	. . . . .	147
25. 1901-1902	. . . . .	148

El Ter

26. 1890	. . . . .	154
27. 1891-1892	. . . . .	157
28. 1899- 1900	. . . . .	161
29. 1910- 1914	. . . . .	164
30. 1918	. . . . .	165

El Camp de Tarragona

31. 1890	. . . . .	169
32. 1891	. . . . .	172
33. 1892	. . . . .	174
34. 1899-1900	. . . . .	177
35. 1901- 1902	. . . . .	178
36. 1910	. . . . .	180
37. 1918	. . . . .	182

Les Terres de l'Ebre					
38. 1902	.	.	.	.	. 186
39. 1906	.	.	.	.	. 187
40. 1914-1915	.	.	.	.	. 189
41. 1918	.	.	.	.	. 191

Grafisme

Foto Plaça Catalunya, Barcelona, 1 de maig de 1890	.	.	.	.	. 51
<i>La Justicia Social</i> , 1 de maig 1913	.	.	.	.	. 202
<i>La Campana de Gràcia</i> , 3 de maig de 1890	.	.	.	.	. 208
<i>La Campana de Gràcia</i> , 29 d'abril de 1911	.	.	.	.	. 213
<i>El Trabajo</i> , (Sabadell), 7 d'abril de 1906	.	.	.	.	. 224
<i>La Campana de Gràcia</i> , 10 d'abril de 1891	.	.	.	.	. 259
<i>La Campana de Gràcia</i> , 25 d'abril de 1891	.	.	.	.	. 259
<i>La Campana de Gràcia</i> , 7 de maig de 1891	.	.	.	.	. 260
<i>La Campana de Gràcia</i> , 7 de maig de 1892	.	.	.	.	. 260
<i>La Campana de Gràcia</i> , 11 de maig de 1890	.	.	.	.	. 261
<i>La Campana de Gràcia</i> , 6 de maig de 1893	.	.	.	.	. 262
<i>La Campana de Gràcia</i> , 2 de maig de 1896	.	.	.	.	. 262
<i>La Campana de Gràcia</i> , 2 de maig de 1903	.	.	.	.	. 263

0. Presentació

L'origen del 1er de Maig es remunta al Congrés Obrer Internacional que va tenir lloc a París durant el mes de juliol de 1889. Durant dit Congrés els delegats van aprovar un acord que tenia com a finalitat presentar el moviment obrer davant la societat capitalista com una classe unida, amb unes necessitats i uns objectius comuns, els quals es basaven en la situació dels obrers dintre de la societat capitalista del moment. Un sector, que malgrat ser el major grup social en nombre, era situat al marge de la societat, sense ser reconegut com a grup amb drets per la societat en la qual vivien. Es tracta, doncs, de la presentació dels treballadors com a classe, de la voluntat d'ocupar el lloc que els pertocava dintre de la societat capitalista, en definitiva de mostrar-se com una classe social diferenciada de la burgesia.

El reconeixement de l'obrer tal que obrer va ser un dels principals objectius del moviment obrer associat del segle XIX. Una reivindicació que els havia portat a unir-se a nivell internacional ja a finals de la dècada dels 60, al fer-se evident l'existència de similituds en la situació dels treballadors als diferents estats industrials. A aquest moviment internacional es van unir els obrers catalans a partir de la Federació de Treballadors de la Regió Espanyola, marcant així un moment important en la lluita per obtenir el reconeixement associatiu obrer. La Primera Internacional va viure una sèrie d'aixecaments dels treballadors en un context de enfrontaments polítics que va acabar amb la derrota de la Comuna de París al maig de 1871 i la caiguda de la I República Espanyola el gener de 1874. Durant els següents anys els diferents estats europeus van portar a terme una política repressiva vers el moviment obrer associatiu. La Internacional va quedar fora de la llei a l'estat espanyol, passant a la clandestinitat tot moviment associatiu a Catalunya fins a finals d'aquesta dècada.

Els anys 80 el moviment obrer entra en un procés de reorganització. Durant aquesta dècada dos dels eixos principals a partir dels quals es va moure l'activitat del moviment obrer van ser la lluita pel reconeixement de les societats obreres i la campanya en pro de la jornada de vuit hores. Arreu d'Europa i dels Estats Units la lluita per la jornada de vuit hores va estar lligada al reconeixement de les societats obreres com a interlocutors dels treballadors davant dels patrons i els respectius governs. La reorganització del moviment obrer a nivell internacional va ser fonamental en aquest sentit, tot i la divisió existent. Durant els anys vuitanta van tenir lloc diferents congressos definits per les teories marxistes o possibilistes. Malgrat els intents de

conciliació, el mes de juliol de 1889 es van celebrar dos congressos a Paris, un al carrer Lancry organitzat pels possibilistes, on van ser present el grup més nombrós procedent de Catalunya i representant principalment per les Tres Classes de Vapor¹, i l'altre a la sala Petrelle, liderat pels guedistes, blanquistes de la tendència Vaillant i la Federació Nacional de Sindicats, aquí va ser presents com a figura destacada espanyola Pablo Iglesias. En tot cas a tots congressos es van formular quasi les mateixes reivindicacions, l'establiment d'una legislació internacional del treball i la implantació de la jornada de vuit hores. Va ser a la darrera sessió del Congrés del carrer Petrelle on es va presentar una resolució on es decretava la celebració d'una manifestació a nivell internacional en demanda de les dues principals reivindicacions. La proposta va ser presentada després que la delegació americana deman s als delegats presents el seu suport a la vaga que s'havia organitzat als Estats Units pel 1er de Maig de 1890 amb l'objectiu d'establir la jornada de vuit hores. Els delegats presents no només van decidir donar suport a la vaga americana sinó que es van afegir a la proposta de celebrar el mateix dia una manifestació a totes les ciutats on es pod s portar a terme.

Aquesta tesis, doncs, s'inicia amb la fundació de la Segona Internacional que va donar inici al 1er de Maig. Però el final cronològic no coincideix amb el de dita organització internacional, la qual es va produir l'any 1916, sinó que quedar  emmarcat pel fi de la Primera Guerra Mundial, el qual es va tenir lloc dos anys més tard. L'acotament temporal d'aquest estudi be donat per les decisions preses als diferents congressos de la Segona Internacional, els quals van conferir al 1er de Maig el car cter anual i la forma de celebració. La data final d'aquest estudi, el 1er de Maig de 1918, no coincideix amb la data de defunció de la Segona Internacional però si d'un conflicte bèl·lic que va trasbalsar el món sencer. L'esclat de la Primera Guerra Mundial va ser el moment en que es va posar de manifest les contradiccions entre els diferents partits socialistes. El suport donat pels socialistes alemanys i francesos als seus respectius governs a la política de guerra, posant per sobre de la unitat obrera el nacionalisme, provocà una escissió dintre del moviment obrer internacional i que serà el fi de la Segona Internacional. La divisió del moviment socialista arran de la guerra, amb els esclats revolucionaris que es van produir a diferents països europeus durant els anys 1917 i 1918, entre el quals va destacar el triomf de la Revolució Russa, significà l'aparició d'un nou sector ideològic dintre del moviment obrer europeu, que es presenta

---

¹ ANParis- F7- 12491 Congressos 1886-1895. Documentació facilitada per en Pere Gabriel.

amb la voluntat d'expressar el socialisme internacional sobre nous fonaments, el comunisme².

L'èxit de convocatòria del 1er de Maig de 1890 va donar lloc a la decisió de repetir la celebració pel 1er de Maig de 1891. Una decisió que va ser presa a nivell nacional: els diferents moviments socialistes van acordar en congressos nacionals portar a terme de nou la reclamació als poders públics d'una legislació social pel 1er de Maig de 1891. Però va ser la II Internacional la que va conferir finalment a la data el caràcter de manifestació anual durant el Congrès Internacional que va tenir lloc a Brussel·les entre el 16 i el 22 d'agost de 1891. Serà dita decisió, la celebració anual del 1er de Maig, la que marcarà l'evolució del 1er de Maig fins la Primera Guerra Mundial. L'objectiu era convertir el dia en una jornada de caire festiu i reivindicatiu. Per altre banda la ratificació del 1er de Maig per una organització obrera de caràcter internacional convertia dita jornada en el símbol de la unitat obrera per sobre de fronteres i nacions. Amb altres paraules, una vegada a l'any s'aconseguia fer realitat la divisa «Proletarios de todos los países, ¡uníos!». Va ser l'esclat de la Primera Guerra Mundial la que va posar fi al significat de la unitat internacional del moviment obrer i per tant de la jornada del 1er de Maig. Els diferents partits socialistes, donant suport a les polítiques de guerra dels respectius governs, van posar per sobre de la universalitat del moviment obrer la seva condició nacional. Durant els anys dels conflictes, la situació precària a la que es va veure sotmesa la societat europea va provocar la divisió del moviment obrer entre els que donaven suport a la guerra i aquells que consideraven la possibilitat d'utilitzar-la per portar a terme una revolució i així posar fi a un sistema polític que es basava en la riquesa d'uns pocs i no pas en el benestar de la societat en el seu conjunt. Una probabilitat que va ser potencialment favorable a partir de 1917. Durant aquest any es van produir diferents revoltes a Europa, entre ells a l'Estat Espanyol i, la més important, l'esclat de la Revolució Russa. L'èxit d'aquesta darrera va ser clau per l'evolució final del moviment obrer internacional després de la Gran Guerra, ja que va donar lloc a un nou mapa ideològic dintre del moviment obrer internacional amb l'aparició del moviment comunista, raó per la qual es dona per finalitzat aquesta tesis amb el conflicte bèl·lic i no pas amb la dissolució de la II Internacional l'any 1916.

---

²HAUPT, Georges: *El historiador y el movimiento social*. Madrid, S.XXI, 1986. Pàg. 3.

Els socialistes marxistes amb la seva organització, la II Internacional, van ser la presència constant durant els primers vint-i-nou anys de la història del 1er de Maig, però no l'única. Altres forces destacades van ser els anarquistes, els sectors reformistes del moviment obrer, representat a Catalunya per les Tres Classes de Vapor, o forces properes als obrers com els republicans. Però van ser els anarquistes l'altre sector ideològic que va comptar amb un paper rellevant, malgrat els allunyaments que es produeixen durant determinats anys. La presència anarquista a la jornada del 1er de Maig, sobre tot entre 1890 i 1902, marca les jornades per una major actitud bel·ligerant producte de la visió que els anarquistes tenien del 1er de Maig: la vaga general com a mitjà per obtenir les reivindicacions obreres i el primer pas cap a la revolució social. Per la seva part, la presència republicana es presenta com la voluntat d'apropar-se al moviment obrer, incorporant el 1er de Maig al calendari de les celebracions republicanes. En definitiva, l'evolució del 1er de Maig de 1890 a 1918 es basa en la interrelació entre totes aquestes forces, la forma que adopta la jornada cada any es reflecteix en la presència d'unes i altres, així podem establir una primera divisió d'aquests vint-i-nou anys. Una divisió que es completa amb un altre factor fonamental per avaluar la forma de celebrar la jornada internacional. Una jornada que obligatòriament es veu influenciada per la situació del moment i que, donat el propòsit dels seus organitzadors de ser entre altres un acte públic dels obrers, té l'espai públic com un dels principals escenaris de celebració. Les relacions entre patrons i obrers, la política seguida pels governs i, conseqüentment, la resposta de les forces de l'ordre a la presència al carrer d'un sector de la societat que fins a aquells moments havia estat marginat són també factors fonamentals alhora d'establir una periodització del 1er de Maig.

Així doncs, aquesta tesi s'inicia amb un capítol on es pretén analitzar principalment el període d'estudi que avarca, donant una visió general que ha d'ajudar a entendre la jornada del 1er de Maig dintre del context històric durant el qual té lloc la celebració. Dividit en cinc punts, el capítol s'inicia amb un tema important alhora de plantejar una cronologia del 1er de Maig, i aquest no és altre que la reivindicació que es va convertir en l'eix a partir de la qual va girar la resta de les demandes presentades a les autoritats: la jornada de vuit hores. Les Vuit Hores ha estat un dels referents dintre de les demandes obreres pràcticament des dels inicis del moviment obrer. Una posició que també mantindrà durant bona part de les celebracions del 1er de Maig que s'analitzen en aquest treball. Així doncs el capítol comença amb un resum de la història

de les Tres Vuits des dels seus inicis fins al moment que els delegats del Congrés de Paris de 1889 decideixen col·locar-la al front de les reivindicacions presentades el 1er de Maig de 1890. Els altres quatre punts que integren el segon capítol agrupa els vint-i-vuit primers anys del 1er de Maig: els primers anys del 1er de Maig, la crisi de finals de segle, la primera dècada del segle XX i els anys de la Primera Guerra Mundial. En el primer punt es tracta d'analitzar de quina manera va influir la jornada del 1er de Maig en la societat del seu temps. Les implicacions socials i polítiques que aquesta va representar per una societat gens preparada per un acte que es va considerar revolucionari i que, en tot cas, era l'objectiu d'un dels sectors ideològics obrers més significatiu durant aquests primers anys del 1er de Maig: els anarquistes. Els anarquistes van ser, juntament amb els socialistes marxistes, una força present destacada de la jornada del 1er de Maig. Van marcar un tipus de celebració que diferia amb la defensada pels socialistes marxistes, la qual es basava tant per l'origen com per la forma que des de les files anarquistes es defensava entorn el 1er de Maig: la vaga general de Chicago del 1er de Maig de 1886 i les posteriors penes de morts de sis dels dirigents anarquistes són els precursors del 1er de Maig. Una vaga general que pretenien que fos el començament de la revolució social i el fi del sistema capitalista. Tant la postura dels anarquistes com la mateixa jornada pel seu significat va repercutir en la resposta de la societat al 1er de Maig i al moviment obrer, el qual, arran de la jornada, va iniciar un nou procés de reorganització.

Un nou gir es produeix a finals de segle, producte d'una crisi que afectarà als diferents sistemes polítics europeus. Una crisi que posarà en qüestió l'existència dels diferents règims europeus, entre ells el de la Restauració. La pèrdua de les darreres colònies espanyoles l'any 1898 va exposar totes les limitacions del règim de la Restauració per fer front els problemes socials i la modernització del país. Sectors socials i polític que fins a aquells moments s'havien mogut als marges del sistema van buscar espais per on poder actuar i influir amb l'objectiu de canviar el sistema polític. Republicans i moviment obrer van ser dos d'aquests sectors, els quals ens porta al tercer punt del segon capítol.

Una de les repercussions de la crisi colonial de 1898 va ser un nou ressorgiment del moviment obrer associatiu i un debat de la forma que dit moviment havia de seguir. Un debat que ja s'estava donant a França, i que va significar la gestació d'un nou model de sindicalisme en la figura de la CGT a França i la CNT a l'estat espanyol. Per altre banda s'iniciava una nova aproximació entre els republicans i els sectors socialistes

marxistes que acabaria amb el pacte republicà- socialista de 1909. Al mateix temps, sorgia un nou partit republicà, el Partit Republicà Radical, liderat per Alejandro Lerroux, que va adoptar una línia populista i obrera. Tots aquests debats, pactes i nous partits que buscaven el suport obrer repercutirà en la celebració del 1er de Maig.

L'esclat de la Primera Guerra Mundial es va produir enmig d'aquesta nova reorganització de les relacions entre obrers i republicans i la gestació del nou model de sindicat. El conflicte bèl·lic, malgrat no tenir a l'estat espanyol com un dels països bel·ligerants, va influir en l'economia catalana i conseqüentment en les relacions entre els diferents sectors de la societat catalana. La radicalització de la societat, sobre tot a partir de finals del 1916, va donar lloc a un nou distanciament entre republicans i moviment obrer associatiu, així com entre els sectors més radicals i reformistes del moviment obrer. Una situació que també s'estava donant a la resta d'Europa i que tindria com a punt àlgid la Revolució Russa. L'èxit de l'aixecament dels sectors obrers i camperols russos, amb el suport dels soldats, va tenir com a conseqüència immediata l'extensió de revoltes arreu d'Europa. El moviment obrer europeu es va veure encoratjat per l'èxit dels seus companys a Rússia i es va estendre per tota Europa, arribant a Catalunya, una onada de revoltes que va provocar una major radicalització de la societat. Un altre factor important de la Revolució Russa va ser l'aparició d'un nou sector ideològic obrer, el comunisme, el qual va trencar la dualitat, socialista marxista i anarquista, que existia dintre del moviment obrer des de la I Internacional i que havia promogut i fet evolucionar la jornada del 1er de Maig.

Així doncs, durant els primers 29 anys del 1er de Maig el moviment obrer associat a Catalunya va seguir la consigna internacional. Però a l'igual que a altres llocs d'Europa les diferències ideològiques i els pactes entre els diferents sectors de l'esquerra, sigui entre socialistes i anarquistes o socialistes i republicans, va influir alhora d'organitzar i celebrar la festa Internacional del Treball. Si el context històric a nivell internacional i nacional influeix en la decisió a celebrar i a com fer-ho el 1er de Maig, no es pot oblidar la realitat de cada població, com el tipus d'indústria hegemònica o la situació geogràfica, així com la situació del moviment obrer local. Per aquesta raó el tercer capítol tracta d'anar més enllà de la una visió centrista de la celebració de la jornada que ens podria donar amb un estudi únic del 1er de Maig a Barcelona. Donat que fer un seguiment del 1er de Maig a totes les ciutats catalanes és una tasca que va més enllà del treball de investigació que es demana per una tesis, he optat, amb l'objectiu de donar una visió el més àmplia possible, per fer una selecció de poblacions

a partir de dues premisses: la importància com a centre industrial i la situació geogràfica. Així es parteix de Barcelona donat la importància de la ciutat comtal com a centre industrial, com a centre del moviment obrer i capital del Principat, i des d'on s'estableix les pautes per celebrar el 1er de Maig. A partir d'aquí s'agrupen les poblacions a partir de la situació geogràfica. Els dos primers blocs tindriem un eix comú i és la seva proximitat a Barcelona, que implica una connexió econòmica a la capital del Principat i una major mobilitat de persones. Però a partir d'aquí hi ha una important diferència, els mitjans de comunicació. Uns mitjans que van tenir un major desplegament cap al nord que cap al sud i que va donar lloc a una crisi econòmica en els diferents centres situats al sud de Barcelona. Així al primer bloc, el que anomenen l'Eix Barcelona Nord, estan inclosos ciutats com Mataró, Sabadell, Terrassa i Manresa; mentre al segon, l'anomenat Eix Barcelona Sud, trobarem a Igualada, Vilafranca del Penedès i Vilanova i la Geltrú. Seguint cap al nord tindrem un tercer bloc centrat a l'Empordà, on analitzarem tres poblacions situades al sud que tenen com eix comú una economia basada en el suro, Sant Feliu de Guíxols, Palamós i Palafrugell, a les quals acompanya Figueres, població situada al nord i inclosa per ser un reducte important del moviment republicà. Retornant cap l'est ens trobem amb les poblacions situades al voltant del riu Ter; important per les colònies industrials, però que compte amb un moviment associatiu obrer poc desenvolupat. La distància i l'escàs desenvolupament dels mitjans de comunicació van afectar també la configuració del moviment obrer de la regió donat que feia més difícil l'arribada de propagandistes obrers de Barcelona a les diferents poblacions pel 1er de Maig. Finalment al sud de Catalunya, a les Terres de l'Ebre i el Camp de Tarragona, ens decantem per les poblacions de Reus, Valls i Tortosa, poblacions marcades per una indústria petita i amb dificultats per la distància amb Barcelona, però que tanmateix van ser durant les primeres dècades del segle XX reductes importants del moviment socialista.

Queda fora d'aquest treball altres poblacions importants pel que fa a la indústria o el moviment obrer. En tot cas com ja s'ha apuntat i es continuarà plantejant, les dimensions de la tesis ha obligat a fer una selecció de poblacions que no té pas que coincidir amb d'altres possibles eleccions.

Una vegada establert la cronologia al capítol dos, i una descripció de les celebracions que es van fer a diferents poblacions catalanes durant els 1ers de Maig de 1890 a 1918, passarien al tercer capítol on, a partir, dels dos anteriors, es farà un anàlisi del contingut del 1er de Maig. Es a dir es tracta d'analitzar les causes que porten a

celebrar el 1er de Maig d'una determinada manera. En aquest sentit es té present els escenaris, el vocabulari emprat i els símbols utilitzats, banderes, insignes i d'altres. Un capítol que ens ajudarà a entendre el significat que cada sector del moviment obrer donava a una jornada, durant la qual es volia fer una mostra de força del moviment obrer, un dia en el qual es defensava la unitat dels obrers per sobre de ideologies i fronteres, però que al final les diferències marcaven un tipus o altre de forma de celebrar la jornada.

Alhora de parlar de la cronologia d'aquesta tesis hem apuntat la importància que pel 1er de Maig van tenir les relacions entre els patrons i els obrers, per una banda, i les reaccions de les autoritats tant cap el moviment associatiu obrer al llarg de l'any, com davant d'una jornada concreta i tant significativa com era el 1er de Maig. Per tant la postura de patrons i autoritats també s'ha de tenir en compte alhora d'analitzar la jornada. Així doncs el darrer capítol veurem les reaccions dels patrons i de les autoritats a la decisió dels obrers a aturar el treball un dia concret i que posava en evidència la situació dels obrers en una societat on la pràctica totalitat de les decisions eren preses pels sectors que es trobaven pel 1er de Maig a l'espera dels esdeveniments. En aquest sentit és important considerar tant les mesures emprades durant el 1er de Maig de 1890 com la reacció posterior, així com també les que van seguir les celebracions dels anys següents. El capítol es centra en les reaccions de tres sectors importants: les autoritats, la patronal i la premsa burgesa. Pel que fa a les autoritats separem les accions que porten a terme els delegats del govern, governador civil, capità general i autoritats de l'ordre, i per l'altre les autoritats locals. Els primers mostraran la postura que seguia Madrid davant la jornada, porten a endavant les mesures dictades des de Madrid; l'actitud dels ajuntaments es diferenciarà respecte els primers, a partir principalment de la presència de republicans i sectors afins als obrers als consistoris. En quant als patrons, es fa un seguiment de la seva postura davant la jornada. La permissibilitat a deixar lliure a l'elecció dels treballadors a presentar-se als seus llocs de treball o intentar evitar-ho, una de les accions destacades va ser la pèrdua del lloc de treball. En quant al darrer punt, la postura de la premsa, es recull les postures que els diferents sectors de la societat, aliens pel que fa a una participació directa al 1er de Maig, tenen respecte al 1er de Maig. Una postura que es reflecteix pels articles sobre el 1er de Maig que es publiquen abans i després de la jornada a la premsa adí a aquests sectors.

En definitiva l'objectiu d'aquesta tesis, doncs, es intentar donar una visió de com va evolucionar el 1er de Maig a Catalunya des de la primera jornada, celebrada l'any

1890, fins al final de la Primera Guerra Mundial, l'any 1918. Un anàlisi que es basa fonamentalment en una font: la premsa publicada a les diferents ciutats analitzades, principalment les editades pels mateixos obrers, *El Productor*, *Justicia Social* o *El Obrero* entre d'altres, i les de tendència republicana, com *El Radical*, *La Campana de Gracia* o *La Montaña Republicana*. Les publicacions obreres tenen un paper fonamental en l'anàlisi del moviment obrer a cadascuna de les ciutats estudiades. En primer lloc perquè la presència de premsa obrera revela l'existència d'un moviment obrer amb força; en segon lloc perquè dita premsa és la que fa un seguiment més exhaustiu del 1er de Maig. Les publicacions republicanes, per altre banda, reflecteixen les relacions entre obrers i republicans i la participació d'aquests segons en la jornada obrera internacional. Amb aquestes fonts obtenim una visió dels esdeveniments del 1er de Maig, així com la situació del moviment obrer. La premsa no obrera també s'ha de tenir en compte. Un mitjà que ens serveix per extreure informació sobre la postura dels altres sectors socials davant el 1er de Maig, important alhora d'analitzar de quina manera interferiran en la celebració. Els pamflets i programes relacionats amb el 1er de Maig és un altre font destacada donat que ens dona informació més detallada dels organitzadors dels actes. Documentació aquesta escassa donat que els diferents arxius locals han patit tota una sèrie d'interferències, entre les que cal destacar la Guerra Civil i el Franquisme, que han provocat la desaparició d'una bona part d'aquesta documentació.

Per últim, però no menys important, està la bibliografia emprada. Dividida en dos blocs, un de caire local i un que el podem definir com a general. La bibliografia local, és la ha ajudat a establir la situació dels obrers a les diferents poblacions; les relacions entre aquests amb altres sectors de la societat local, republicans principalment però sense oblidar les autoritats i els patrons a les diferents poblacions catalanes analitzades en aquest treball. És una eina fonamental per apropar-nos a la història d'aquestes poblacions, i que ens ajuda a entendre la forma que els obrers i la societat local es va apropar al 1er de Maig. En un segon bloc estaria la bibliografia que podem anomenar de caire general. Són aquells estudis que analitzen els esdeveniments que tenen lloc durant aquests vint-i-nou anys, les relacions del moviment obrer a nivell de Catalunya, de l'estat espanyol i a nivell internacional. En aquest sentit també destacar la bibliografia sobre el moviment obrer a altres països, com França, Itàlia o Anglaterra, la qual en dona una visió més global de la jornada del 1er de Maig, i com determinats anys els esdeveniments que tenen lloc a altres països van influir en la celebració a Catalunya. Així doncs aquesta bibliografia general la podem dividir en dos blocs. Un primer que

analitza l'evolució dels diferents protagonistes del 1er de Maig, socialistes, anarquistes i republicans, i que repercuteix en les respectives participacions en la jornada. I un segon bloc serien aquells que estableixen la conjuntura polític i social a la qual els obrers han de fer front alhora de preparar el programa de celebració del 1er de Maig. Es tracta d'observar quines són les polítiques que adopten govern central, governació i capitania abans i després de cada jornada.

1. El 1er de Maig i la política catalana

El 1er de Maig té el seu origen en una resolució aprovada en un congrés obrer internacional³. L'objectiu inicial era, tal i com establia la resolució, organitzar una manifestació a nivell internacional en una data concreta per tal que els obrers “intimen a los poderes públicos a reducir legalmente a ocho horas la jornada de trabajo y a aplicar las otras resoluciones del Congreso Internacional de Paris”⁴. El que es pretenia era realitzar una afirmació pública dels obrers com a obrers; establir la seva presència dintre de la societat, alhora que es volia remarcar la inexistència de diferències en les situacions dels treballadors segons els països. Però, la situació dels obrers si que divergia d'uns països a altres. Les relacions dels treballadors amb els patrons, amb els governs, en definitiva amb la societat que els envoltava depenia del tipus d'indústria, el context històric en el que es trobaven i el tipus de govern. Tot això configura la història del moviment obrer en general i de la jornada del 1er de Maig en particular.

Aquest capítol té dos objectius. En primer lloc fer una ràpida ullada a la història de les Tres Vuites, com la reivindicació de la jornada de las vuit hores arriba a Catalunya. En segon lloc donar unes pinzellades generals del context històric que avarca aquesta tesis, de 1890 a 1918, per ajudar a entendre l'evolució del 1er de Maig, tema central d'aquesta tesis.

1.1 La Jornada de 8 hores

La limitació de la jornada laboral, i concretament l'aplicació de les vuit hores laborals, tal i com apunta Maurice Dommanget⁵, es troba a l'origen del 1er de Maig. Una demanda que no era una reivindicació nova del moviment obrer. Juan Hernández apunta que “... el origen de «los tres ochos» arranca ya del siglo IX, en el que el monarca británico Alfredo hizo votos de repartir las veinticuatro horas del día en tres partes: ocho, para los ejercicios de piedad; ocho, para el sueño, el estudio y la

---

³ Congrés que va tenir lloc a la Salle Pétrelle de Paris entre el 14 i el 20 de juliol de 1889. Va Comptar amb l'assistència de 337 delegats, 221 dels quals eren francesos. Entre els delegats hi figuraven importants personalitats del socialisme europeu com Liebknecht, Bebel, Bernstein, Pablo Iglesias, Guesde o Lafarguet. La presència d'aquests delegats va ser la que va atorgar al Congrés l'epítet de marxista. Al mateix temps que al carrer Lanrcy es celebrava un segon congrés on van ser present la delegació catalana de les Tres Classes de Vapor. Dommanget apunta que aquest congrés era més representatiu a nivell sindical, mentre que el de la Salle Pétrelle destacava per les figures presents. DOMMANGET, Maurice: *Historia del Primero de Mayo*. Editorial Laia, Barcelona, 1976. Pàgs. 71-72.

⁴ *Ibíd.* Pàg. 74.

⁵ *Ibíd.* Pàg. 9.

recreación; y ocho para los negocios públicos.”⁶. Però no va ser fins al segle XIX quan les Tres Vuit es van convertir en un dels leitmotiv de les demandes obreres. El primer en recollir la idea de les Tres Vuits va ser Robert Owen a inicis de segle. Owen establia que la jornada de vuit hores de treball era l'única que els treballadors podien suportar. Així mateix afirmava que dita jornada era factible, donat que els moderns descobriments permetien la producció del necessari per viure.⁷

La reivindicació va ser recollida pels moviments obrers europeus i americans al llarg del segle XIX. Des d'Anglaterra, passant per França fins als Estats Units van adoptar la mesura com a necessària per tal de repartir el treball existent i millorar la forma de vida dels treballadors. La implantació de la jornada de vuit hores permetria per una banda la disminució del nombre d'obrers aturats al distribuir el treball existents; en segon lloc, dita reivindicació donaria als treballadors un temps lliure bàsic pel desenvolupament d'una sèrie d'activitats que els permetria formar-se com a persones, considerat necessari per la conscienciació dels obrers tal que obrers⁸.

La reivindicació de les vuit hores va ser introduïda a Catalunya l'any 1868 per Giuseppe Fanelli. Fanelli va arribar com a representant de la I^a Internacional, la qual havia incorporat dita demanda al seu programa durant el Congrés de Ginebra de 1866. Pel febrer de 1872, després de la proclamació de la I^a República, es va produir el primer moviment vaguístic a la península, l'objectiu era obtenir dels patrons un conveni per establir la jornada de vuit hores de treball. La jornada la van aconseguir entre abril i maig els picapedrers de Barcelona (només després d'un dia de lluita)⁹, els paletes de Barcelona i rodalies i els Cilindradors i Aprestadors de Barcelona¹⁰ i els pintors de Barcelona¹¹. Així la demanda va quedar circumscrita a una localitat i a treballadors de sectors concrets. No va ser producte d'un moviment generalitzat¹². Seria a finals de

---

⁶HERNÁNDEZ LES; Juan: «En los inicios del Primero de Mayo. La cuestión de las ocho horas». A *Tiempo de Historia*, nº 30, maig 1977. Pàg. 22.

⁷DOMMANGET, Maurice: *Historia del Primero de Mayo*. Pàg. 9-10.

⁸Morales afirma que dita jornada laboral era una exigència bàsica del moviment obrer, clau, per altre banda, pel procés de conscienciació. MORALES, Manuel: *Cultura e ideología en el anarquismo español (1870-1910)*. Colección “Monografías”, nº17, Servicios de Publicaciones Centro de Ediciones de la Diputación de Málaga (CEDMA), Málaga, 2002.

⁹*La Federación*, 5 d'abril de 1873.

¹⁰Ibíd., 3 de maig 1873.

¹¹Ibíd., 31 de maig de 1873.

¹²La vaga general era un dels principals temes de discussió dintre del moviment obrer. Les diferències partien del plantejament donat a la vaga general a partir de quatre objectius. El primer partia de considerar la vaga com “un instrumento abocado a la consecución de una reivindicación específicamente laboral de los obreros”; el segon a partir de la crida a la vaga general dirigida “a la obtención de alguna reivindicación política importante y, de pasada, significar, al menos, una demostración de fuerza obrera”; en tercer lloc seria un “buen medio para presionar a los gobiernos y los Estados e impedir las guerras”; en

maig quan es va produir el primer intent de portar les Tres Vuits més enllà de l'àmbit territorial local. La Unió Manufacturera anunciava que la proclamació del “principio de OCHO HORAS DE TRABAJO” es portaria a terme durant el Cinquè Congrés de la Unió com una de les reformes necessàries per la millora de les condicions de treball¹³. Va ser proclamada per unanimitat, acordant-se que el mitjà seria la vaga general, només si aquesta era acceptada per les diferents seccions.

La Unió Manufacturera establia d'aquesta manera les pautes seguides posteriorment pels anarquistes. La lluita per la jornada de vuit hores havia de partir de les societats obreres, utilitzant la vaga com a mitjà per obtenir les millores laborals directament dels patrons. Tot i això, donat que consideraven l'establiment d'una legislació per regular el treball paper mullat ja que els patrons mai les acceptarien i el govern no utilitzaria les eines necessàries per imposar-les¹⁴. Una postura producte d'un context històric: s'havien restablert les relacions entre els internacionalistes i el societarisme obrer, i, consegüentment, el moviment obrer societaari al llarg de tot el territori espanyol havia anat absorbint les idees de la I^a Internacional, el punt principal de les quals es basava en la lluita “por una sociedad en la que reinase la «igualdad política, económica y social de las clases y los individuos» pues sólo en ella los trabajadores estarían en plenas condiciones para ejercer las libertades de las que otros ya gozaban en el presente”¹⁵.

Al mateix temps que la I^a Internacional entrava, de la ma de Fanelli, en contacte amb els treballadors del península, s'estava produint un distanciament entre el moviment obrer i els seus aliats tradicionals, els republicans. Una vegada proclamada la I^a República, dintre del moviment republicà va començar una lluita ideològica per definir el tipus d'Estat que s'havia d'establir. Conseqüència d'aquestes disputes internes era un sistema polític dèbil. La incapacitat dels republicans a establir un govern

---

darrer lloc “concebida como desencadenante fundamental de la revolución social”. GABRIEL, Pere: «Sindicalismo y huelga. Sindicalismo revolucionario francés e italiano. Su introducción en España». A *Ayer* n° 4, Madrid, 1991. Pàg. 16. El mateix autor exposa en un altre article que és durant la Primera Internacional el moment en que es va passar d'un socialisme corrector del desenvolupament del capitalisme a un socialisme que aspirava a una societat “en la que los medios de producción, cambio y distribución fueran sociales.” Una nova societat basada en el treball i el treballador. GABRIEL, Pere: «Movimientos sociales y cultura política en España durante el siglo XX». Dins LANA BERASAIN, José Miguel (Coord.): *En torno a la Navarra del siglo XX. Veintiún reflexiones acerca de Sociedad, Economía e Historia*. Universidad Pública de Navarra, Pamplona, 2002. Pàg.264-265.

¹³ *La Federación*, 31 de maig de 1873..

¹⁴ *Ibid.*, 3 de maig 1873. El tema de la legislació obrera va ser àmpliament tractat a les pàgines de *La Federación*. Des maig fins a juliol es van publicar una sèrie d'articles sota el títol *Legislación sobre el trabajo*. Els quals van coincidir amb en el procés que va donar lloc a l'aprovació de la Llei Benot.

¹⁵ LÓPEZ ESTUDILLO, Antonio: «El anarquismo español decimonónico». A *Ayer*, n°45, 1992. Pàg, 84.

ferm i donar una resposta ràpida a les demandes que provenien des de la seva base obrera, juntament amb la introducció de les teories bakunistes dintre de la FRTE, les quals advocaven per l'apoliticisme i l'acció directa, van ser dues de les causes principals de l'allunyament d'una corrent obrerista respecte els republicans. El resultat va ser una situació d'enfrontaments constants, entre ells va destacar el moviment vaguístic de la jornada de vuit hores.

El 3 de gener de 1874, amb la il·legalització de la Primera Internacional, arranca un etapa negra pel moviment obrer català. Un període que finalitzarà l'any 1881 amb l'aprovació de la llei d'associacions. Durant aquest anys, marcats per una activitat clandestina, la jornada de vuit hores va quedar relegada a un segon pla. La lluita per la supervivència, la conspiració i l'acció revolucionària seran els principals aspectes pels quals es caracteritza el moviment obrer català durant aquests anys¹⁶.

No serà fins la dècada dels vuitanta, una vegada restablerta la llibertat d'associacions i partits, quan les Tres Vuits va recuperar protagonisme. Les causes van ser, per una banda, la situació de crisi industrial, que va seguir a l'etapa anomenada Febre d'Or a partir de 1881, i per l'altre el ressorgiment del moviment obrer arran de la ja esmentada aprovació de la llei d'associacions del mateix any.¹⁷

La jornada de Vuit Hores també va ser un dels elements claus en la reorganització del moviment obrer en els dos països claus en la història de les Tres Vuits i el 1er de Maig, els Estats Units d'Amèrica i França. A França l'obtenció de la jornada de vuit hores era un dels objectius fixats pel Partit Obrer Francès fundat l'any 1879. La proposta va quedar ratificada a la conferència corporativa celebrada a París l'agost de 1886¹⁸, l'objectiu era obtenir-la a partir de l'aprovació com a llei. El 10 i el 24 de febrer de 1889 els socialistes francesos van convocar a una vaga que tenia com acte principal el lliurament d'un manifest a les autoritats amb les demandes obreres. L'èxit de convocatòria va portar als seus organitzadors a pensar en la possibilitat de celebrar una jornada de les mateixes característiques a nivell internacional.

---

¹⁶ Una situació que també es va viure a la resta d'Espanya. La derrota de la Comuna de París va ser seguida d'una campanya repressiva als diferents estats europeus que va significar la desarticulació de la I^a Internacional i el debilitament dels moviments obrers arreu del continent.

¹⁷ ÁLVAREZ JUNCO, José: *La ideología política del anarquismo español (1868-1910)*. Siglo XIX, Madrid, 1991. pàg. 548. La F.T.R.E es va constituir durant la reunió celebrada a Barcelona els dies 24 i 25 de setembre de 1881. S'afirmava com una organització de caràcter eminentment econòmic. GABRIEL, Pere: *Movimiento Obrero y Restauración Borbónica*. Pàg., 382.

¹⁸ Maurice Dommanget considera aquesta conferència com el primer pas per la celebració de la jornada del 1er de Maig i la constitució de la Internacional. DOMMANGET, Maurice: *Historia del Primero de Mayo*.

Pel que fa als Estats Units, país on la hostilitat vers les associacions obreres era més implacable¹⁹, porta a diferents organitzacions, entre les quals trobem The Order of the Knights of Labor, l'Associació Internacional de Treballadors, The American Federation of labor i la Lliga de les Vuit Hores, formada l'any 1866, a arribar a un acord per declarar-se en vaga l'1 de maig de 1886, dia que es fixaven els contractes laborals. L'objectiu, a l'igual que a França, era aconseguir la jornada de vuit hores.

Seran les notícies sobre els preparatius de la vaga a l'altre banda de l'oceà la que va portar als grups revolucionaris de Sant Martí de Provençals a iniciar el moviment de les Tres Vuits a Catalunya. El 4 d'abril de 1896 es van reunir els obrers del Ram de l'Aigua²⁰ a Sant Martí de Provençals, on es van declarar "partidarios de que la jornada máxima de trabajo sea de ocho horas para todo el Proletariado"²¹. El Consell de la Unió de Constructores de Edificios de Reus, en la seva circular número cinc publicada el mes de juliol anotava que "tenemos esculpido en nuestros Estatutos reducir á **ocho horas** la jornada de trabajo, esto es lo que tenemos que tener presente todos los momentos, para que con el planteamiento de las ocho horas podamos poner coto á la avaricia de esa pandilla de clase privilegiada"²². Paral·lelament a aquestes manifestacions en pro de les Tres Vuits tenia lloc un moviment vaguístic. Els paletes, els manufacturadors de vapors i de velles de Barcelona es van declarar en vaga a principis de setembre²³. Una setmana més tard el conveni era firmat per la majoria de patrons de Sant Martí, Sant Andreu, Gracia, Sans, Sant Gervasi, Sant Feliu, les Corts i Horta²⁴. Per les mateixes dates seixanta vuit societats obreres barcelonines es va reunir, concretament el dia 12 de setembre, per constituir la Comissió Interina per les Vuit Hores²⁵. El manifest redactat per la nova comissió i publicat el dia 17, establia que l'objectiu era "estudiar y reclamar de la burguesía que la jornada de trabajo sea sólo de OCHO HORAS"²⁶. El manifest continuava dient que l'objectiu "es el de procurar lo más pronto posible agigantar una

---

¹⁹ GUZMAN, Eduardo: «Significación del 1º de Mayo. La huelga general de 1886 en Chicago». A *Tiempo de Historia*, nº6, maig de 1975, pàg. 21.

²⁰ Comprenien Obrers Estampadors de Barcelona i els seus voltants, Aprestadors i Cilindradors en Cotó, Fil i Seda de Barcelona i els seus voltants, Pintors a la mà de Barcelona i els seus voltants, Aprestadors en Llana Barcelona i els seus voltants, Tintorers de Sans, Tintorers de Barcelona i els seus voltants i Tintorers de Sant Martí de Provençals.

²¹ *Bandera Social*, 15 d'abril de 1886.

²² *Ibíd.*, 15 de juliol de 1886.

²³ *Ibíd.*, 14 de setembre de 1886.

²⁴ *Ibíd.*, 18 de setembre de 1886. Tot i així, continuaven en vaga uns 6000 paletes, entre oficials i peons, 75 manufacturadors al vapor i 14 de velles.

²⁵ *Acracia*, octubre 1886. La presència a la reunió de les societats obreres en vaga vincula tots dos fets.

²⁶ *El Socialista*, 1 octubre de 1886.

fuertísima organización de combate, en la cual no sea obstaculo que su componente lo constituyan compañeros y colectividad de diferentes tendencias é ideales, ya que á todos por igual nos arrebatara la clase explotadora el total de nuestras producciones y el total de nuestros sudores”.²⁷ La Comissió, doncs, naixia amb el propòsit de reunir a tots els obrers, sense distinció de idees, al voltant d’un objectiu comú, la jornada de vuit hores. La descripció de crear una “fuertísima organización de combate” marca la importància de la influència anarquista en la formació de dita Comissió i, anant més enrere, en el moviment iniciat el mes de febrer.

Un moviment obrer fort i unit també era considerat necessari en la lluita per l’establiment de la jornada de les 8 hores tant per socialistes com per les Tres Classes de Vapor. Una situació que no es donava en aquells moments i que va ser l’argument esgrimit per totes dues forces per rebutjar el moviment de les vuit hores. L’òrgan de les Tres Classes de Vapor, *El Obrero*, establia, a inicis del mes de febrer, que no es podia aspirar “á presentar una petición que considera imposible alcanzar por hoy y para la que no debe aventurar sus fuerzas aisladamente ninguna Federación o Sociedad”²⁸. Tal petició només era possible obtenir amb un fort moviment obrer, que en aquells moments estava molt lluny. Per altre part, assenyalaven també la manca de conscienciació per part dels obrers, com un altre factor desfavorable per portar a terme la campanya de les vuit hores. *El Socialista* definia la seva postura en el mateix número on publicava el manifest de la Comissió. Es mostraven favorables a la unitat dels obrers dins una “poderosa” organització, la qual ajudaria a obtenir el major nombre de beneficis. Però consideraven que l’establiment de la jornada de vuit hores era completament impossible tal i com les societats de resistència volien aconseguir-la “genuinamente” amb la Comissió. Amb la vaga només s’obtindria la jornada per a determinats sectors, els patrons dels quals es desdirien en el moment que el conflicte es dones per acabat. L’únic mitjà per aconseguir l’establiment de la jornada de vuit hores era amb l’aprovació d’una llei, la qual obligaria a tots els patrons sense distinció a implantar-la. La forma queda establerta al darrer paràgraf de l’article:

«...para establecer la jornada de ocho horas de trabajo, no en varios oficios, que para eso si tienen poder, sino en todos los ramos del trabajo, es

---

²⁷ *Ibíd.*

²⁸ *El Obrero*, 8 de febrer de 1886. La publicació d’aquesta data confirma que hi ha un moviment favorable a les Vuit Hores a Barcelona durant el mes de gener.

*preciso, de todo punto indispensable, acudir al terreno político como clase y desde él alcanzarla.»*²⁹

Des de l'òrgan de les Tres Classes de Vapor, *El Obrero*, es considerava que la línia definida pels socialistes era la postura correcta, donat la impossibilitat d'aconseguir una organització suficientment forta i unida, on les diferències ideològiques no tinguessin raó de ser. Creien que era “preferible adoptar el medio que indica *El Socialista*, ya que con su adopción juzgamos se avanzaría un tanto mientras se conseguía el todo”³⁰.

Així dons, no es estrany que tant socialistes com les TCV es mostressin al principi poc favorables a participar dintre de la Comissió Interina de les Vuit Hores. Consideraven que no era ni el moment, ni la vaga el mitjà indicat per reclamar les Tres Vuit. Es van desmarcar de l'objectiu marcat per la Comissió, l'establiment de la jornada de vuit hores.

Per la seca banda, el manifest, abans esmentat, de la Comissió Interina de les Vuit Hores establia que el primer propòsit era el d'estudiar la situació del moviment obrer per tal de decidir amb quina força podien comptar en el moment que fos declarada la vaga. Amb aquest fi, demanaven a les diferents societats obreres que responguessin a una sèrie de preguntes encaminades a esclarir el nombre d'obers associats favorables a la lluita per la jornada de vuit hores, i establir fins a quin punt podrien obtenir el suport dels no associats en dita lluita³¹.

Així doncs, la campanya per la jornada de vuit hores tenia com a fi la declaració d'una vaga general. Acció a la que eren contraris tant socialistes com les TCV, raó per la qual es van mantenir al marge. Al desembre la idea de la vaga general es abandonada per la demanda al govern d'una llei limitadora de la jornada laboral. El 17 de desembre *El Socialista* anunciava:

---

²⁹ *El Socialista*, 1 octubre de 1886. Una organització forta que els socialistes van identificar aviat amb la idea d'un partit obrer, així, tal i com estableix Pere Gabriel, qui continua assenyalant que d'aquesta manera s'allunya de la idea de “movimiento imperante”. Així dons la idea de la Comissió no entrava dintre de les idees socialistes. GABRIEL, Pere: «Movimientos sociales y cultura política en España durante le siglo XX». Pàg. 265.

³⁰ *El Obrero*, 8 d'octubre de 1886. L'article és titula *Conformes en un todo*, i per establir aquesta unitat de mires seguidament publicaven l'article de *El Socialista* abans comentat. Tant els mateixos socialistes com els reformistes de les Tres Classes de Vapor defensaven l'acció política. L'apropament amb la resta de forces de l'esquerra donaria més força als obrers a obtenir millores concretes. Això no significava pas donar l'esquena a la societat socialista. Aquesta arribaria quan els obrers estiguessin preparats per dirigir-la mentrestant es tractava de lluitar per millorar els dia a dia de l'obrer, al mateix temps que s'avanzava en el procés de conscienciació. *Ibíd.*

³¹ *El Socialista*, 1 octubre de 1886. Set eren les preguntes que demanaven un ràpida resposta per tal de iniciar quan més aviat millor la lluita.

«Aceptada, por “El Socialista” la iniciativa del Centro Obrero de Barcelona, relativa á emprender una activa campaña para obtener de los poderes públicos [subratllat meu] una ley limitando á ocho horas la jornada de trabajo, excitamos á todas las Sociedades y grupos obreros que estén conformes con este pensamiento para que en el más breve plazo manifiesten su adhesión, pidiendo dirigirla á las redacciones de “El Obrero” y “El Socialista”»

Bandera Social descriu de la següent forma els esdeveniments que van donar lloc a aquest canvi:

«...Con motivo de la huelga de los albañiles de Barcelona, surgió el pensamiento entre varios individuos que representaban distintas colectividades y diversas tendencias sociales, de iniciar una vigorosa campaña á fin de alcanzar que la jornada de trabajo se redujera á ocho horas en España (...)»³²

Dos meses més tard, continuava, el Centre Obrer de Barcelona es va desmarcar de dita campanya, formant una nova comissió des de la qual es reclamaria al govern l'establiment de la jornada amb una llei. Les societats que s'adhereixin a dita Comissió, advertien, estarien totalment sotmesos a les línies marcades per la Comissió, o amb altres paraules amb les directrius establertes pels socialistes autoritaris i els reformistes de les TCV. Per tant, conclou, l'objectiu d'aquesta nova comissió “es que se ahonden las divisiones, se recrudezcan las pasiones, y los trabajadores, por maquinaciones que no salen á la superficie, se odien mutuamente, en vez de tenderse la mano con fraternidad verdadera”. El 23 de desembre es confirmava en la seva postura de que l'objectiu del Centre Obrer havia estat dividir el moviment, apuntant que amb la campanya per les Vuit Hores, iniciada al mes de setembre, s'havia arribat a posar d'acord a un nombre considerable d'obers, el més important fins aquell moment. Una unitat que es va trencar en el moment que el Centre Obrer es va desmarcar demanant “al periodico socialista autoritario de Madrid y al socialista incoloro de Barcelona” que dirigeixin una campanya legal en pro de les vuit hores.

És a partir d'aquest moment quan la lluita per les Tres Vuits comença a decaure. Primer, seran tots aquells vinculats a l'anarquisme els que es separaran de la campanya, deixant la iniciativa a *El Socialista* i *El Obrero*³³. Després serà la divisió entre els “autoritaris de Madrid” i els “socialistas incoloros” de Barcelona la que dividirà definitivament el moviment i posarà fi a la campanya per la jornada de vuit hores. El 24 de febrer de 1887 una comissió formada per en Toribio Reoyo, director d'*El Obrero*,

³² *La Bandera Social*, 2 de desembre de 1886.

³³ Durant els següents nou mesos tots dos diaris publiquen la llista de les societats favorables a una campanya per demanar a les autoritats la fixació per llei de la jornada de vuit hores.

Eudaldo Xuriguera, Manuel Vilá, Roca y Galés i Joan Vidal es va desplaçar a Madrid per gestionar la jornada de vuit hores davant les autoritats conjuntament amb els socialistes madrilenys³⁴. Durant l'estància a Madrid Reoyo es va desmarcar de la comissió catalana, acusant-la de mantenir “una actitud servil y lastimera”; mentre des de la comissió es va contraatacar acusant a Reoyo i els socialistes madrilenys “de haber mantenido actitudes groseras, de ser unos utópicos y aventureros”³⁵. A la tornada a Barcelona, va aparèixer a *El Obrero* un article firmat per la Redacció, on s’apuntava que les TCV era una de les més antigues societats obreres del país, superant moments molt difícils, defensant sempre els treballadors i que sempre havien defensat les idees socialistes. Establia la importància de l’actuació societària, sense oblidar la importància de treballar per l’establiment d’una llei que reguli el treball³⁶. Pel que fa al viatge a Madrid consideraven molt poc probable que les promeses del govern tinguessin algun efecte. Per tant, l’únic que quedava per fer era continuar treballant tant a nivell societari com a nivell polític³⁷.

Així es donava per finalitzada la campanya dels socialistes i de les TCV. Tot i que es va continuar publicant la llista de les societats favorables a la campanya legal per les vuit hores fins el mes de setembre a les pàgines dels seus respectius òrgans³⁸. D’aquesta manera la diferent perspectiva, la forma de com s’havia de lluitar per aconseguir la jornada de vuit hores va acabar amb un moviment que havia nascut just un any abans. La jornada de vuit hores va tornar a quedar relegada a un segon pla.

Mentre, als Estats Units s’havia produït tota una sèrie d’actes a partir de la vaga general del 1886, els quals van ser claus en la internacionalització de les Tres Vuits i el naixement i posterior desenvolupament del 1er de Maig. Primer va ser els enfrontaments entre patrons i forces de l’ordre contra els obrers a Chicago³⁹, i que van acabar amb la detenció dels principals dirigents del Sindicat Obrer Central: George Engel, Samuel

---

³⁴ *El Obrero*, 25 de febrer de 1887.

³⁵ GABRIEL, Pere: «Movimiento Obrero y Restauración Borbónica». Pàg. 426-429.

³⁶ Un plantejament que hauria provocat la ruptura amb els socialistes, tal i com apunta en Pere Gabriel, donat que des del P.S.O.E la lluita sindical quedava supeditada a la política. Ibid. Pàg. 426.

³⁷ *El Obrero*, 18 de març de 1887.

³⁸ La darrera llista de societats adherides a la campanya de les 8 hores, es va publicar a *El Obrero* el dia 2, mentre que a *El Socialista* l’última apareixia el 9.

³⁹ Uns enfrontaments que va provocar una sèrie de mítings protesta. El primer va tenir lloc el dia 3 de maig. En el moment que Spies, un dels dirigents del Sindicat Obrer Central, anava a prendre la paraula de la fàbrica va sortir un grup d’esquirols que es va abalancar sobre els manifestants. Al mateix temps la policia va començar a disparar contra els manifestants deixant un total de sis morts i varies dotzenes de ferits. Un nou míting va ser convocat el dia següent a Haymarket. La policia va aparèixer per dispersar els manifestants, en el mateix moment que una bomba esclatava entre les files obreres. Aquests, al veure els ferits, es van enfrontar a la policia amb el resultat de setanta persones ferides i mortes.

Fielden, Adolphe Fisher, Louis Ling, Oscar B. Neebe, Albert R. Parsons, Michel Scwab i Auguste Theodere Spies. El resultat del procés va ser set condemnes a mort i una cadena perpetua, la d'Oscar B. Neebe. Fielden i Schwab se'ls va commutar la pena de mort per la de treballs forçats. La resta foren executats el 11 de novembre de 1886⁴⁰. Segon va ser la formació de The American Federation of Labour a Columbus a partir de les Trade Unions i els dissidents dels Cavallers del Treball, amb Samuel Gompers com a dirigent un mes més tard. La nova Federació es va plantejar com a primer objectiu l'obtenció de la jornada de vuit hores pel 1er de Maig de 1890 a partir de negociacions directes amb els patrons.

L'altre episodi important en la internacionalització de les Tres Vuits i el 1er de Maig es va produir a França. Els socialistes francesos, tal i com hem apuntat anteriorment, seguint l'objectiu d'aconseguir la legalització de la jornada mitjà l'aprovació d'una legislació obrera, i conscients de la dificultat de la lluita sinó s'aconseguia unir a la resta dels treballadors organitzats, inclosos els d'altres països, van presentar una proposta de realitzar una manifestació universal a nivell internacional en el Congrés Obrer que va tenir lloc a París al juliol de 1889. Votada favorablement per unanimitat només restava decidir el dia. L'elecció va venir donada a partir de la petició de Hugh MacGregor, enviat de Gompers, de donar suport a la lluita per les vuit hores que es realitzaria als Estats Units el dia 1 de Maig de 1890. El Congrés va decidir acceptar dita data per realitzar la manifestació.

Finalment s'enllaçaven els diferents moviments en pro de la jornada de vuit hores, tornant a posar-se al capdavant de les demandes obreres a Catalunya tres anys més tard del final del moviment vaguístic iniciat a Barcelona a l'abril de 1886.

1.2 El Naixement del 1er de Maig. Repercussions polítiques, socials i culturals

La campanya de les Tres Vuits va tenir lloc durant el govern liberal presidit per Práxedes Mateo Sagasta. Durant la presidència de Sagasta es va portar a terme una reforma legislativa que va culminar l'any 1890 amb l'aprovació del sufragi universal masculí. Una reforma vinculada a la presència cada vegada més important de sectors de la societat que no tenien cabuda dintre del sistema polític de la Restauració. Un sistema que en cap moment va ser capaç de recollir els canvis que s'estaven produint en la

---

⁴⁰L'any 1891 es va reobrir la causa que va finalitzar amb la declaració d'innocència dels inculpats.

societat. Pedro Carasa estableix que “desde 1876 hasta 1898 el régimen canovista experimenta una evolución divergente de la sociedad”⁴¹. Seguidament l’ autor afirma que el sistema va fracassar alhora d’harmonitzar els diferents sectors de la societat espanyola. Els principals fronts es trobaven entre l’elit de la societat i l’obrerisme, la presència dels regionalistes davant d’un dèbil nacionalisme espanyol o la ruptura entre el camp i la ciutat. La conseqüència va ser una crisi del sistema de la Restauració, una crisi de legitimitat⁴².

Àngel Duarte estableix que la controvèrsia del sistema de la Restauració era alhora polític i d’organització social. El nacionalisme i la qüestió social són dos dels eixos de dita confrontació. Seguint Duarte:

«...els intents de resituar el paper de Catalunya a Espanya van coincidir en el temps amb els esforços per definir el lloc i el paper de les classes treballadores en una societat que volia superar l’estadi d’una primera industrialització i que es sumia en una dinàmica de competició econòmica, de racionalització del treball i de creixement urbà»⁴³.

Des de tots dos camps es van obrir noves formes de sociabilitat, a partir dels quals es volia donar resposta als problemes suscitats, que eren al mateix temps expressions de la profunda crisi en la qual es trobava immersa la política nacional⁴⁴.

El moviment obrer, després dels anys de clandestinitat al que es van veure abocats a partir de 1874, començà els treballs de reorganització al voltant de la formació de la Federació de Treballadors de la Regió Espanyola, l’any 1881, i de la campanya de les Tres Vuits, tal i com hem vist en el punt precedent. El fracàs de la Comissió que portava la campanya de les vuit hores i la posterior dissolució de la Federació de Treballadors de la Regió Espanyola, l’any 1888, van ser els primers passos d’un canvi d’activitat per part dels anarquistes:

«El espontaneísmo constituiría desde fines de los años ochenta la base de una nueva relación entre anarquismo y sindicalismo, en el que éste sólo gozaría de un apoyo más circunstanciado e instrumental, y sólo por parte de los anarquista (...) el anarquismo militante antepondría en adelante sus ideas y aspiraciones revolucionarias a los objetos propios del sindicalismo. La afirmación del espontaneísmo equivalía a limitar su apoyo a aquellas secciones obreras dispuestas

---

⁴¹ CARASA, Pedro: «La Restauración monárquica». Dins BAHAMONDE, Àngel (Coord.): *Historia de España. Siglo XX, 1875-1939*. Editorial Cátedra, Madrid, 2005. Pàg. 34.

⁴² Ibid. Pàg. 35

⁴³ DUARTE, Àngel: «Jerarquia i representativitat. Cultures polítiques i socials a Catalunya». Dins GABRIEL, Pere (dir.): *Historia de la Cultura Catalana. El Modernisme 1890-1906*. Vol. VI, Edicions 62, 1994-1999, pàg. 255.

⁴⁴ Ibid. pàg. 252

a transformar reivindicaciones localizadas en situaciones prerrevolucionarias mediante huelgas generales.»⁴⁵

La participació dels anarquistes en el àmbit de les associacions obreres va ser important tant en els preparatius de la campanya preparatòria dels 1er de Maig de 1890 a 1892 com en l'organització i desenvolupament del Congrés Ampli que va tenir lloc a Madrid l'any 1891. El decaïment del 1er de Maig a partir de 1891 juntament amb la campanya de repressió que va seguir donarà lloc a l'abandonament de la via sindical per part dels anarquistes. La divisió es va produir entre els que es van decantar per la reflexió teòrica, com en Josep Llunas, i els que van optar pel terrorisme centrat en l'activitat individual. L'atemptat de Paulí Pallàs contra Martínez Campos (setembre de 1893), va ser el primer d'un cicle que es va tancar amb l'assassinat de Cànovas del Castillo a l'agost de 1897 i l'atemptat contra el tinent Puerta i el suboficial Teixidor, al setembre del mateix any, considerats els principals responsables de les tortures contra els presos de Montjuïc. Entre el primer i els darrers atemptats es van produir dos més, les bombes del teatre El Liceu, al novembre de 1893, i l'atemptat de Canvis Nous, juny de 1896, que va donar lloc al procés de Montjuïc iniciat al desembre de 1896⁴⁶.

L'adopció de l'atemptat terrorista com a tàctica política no es va desencadenar plenament fins l'any 1893. Però ja durant els anys 1891 i 1892 el tema, tal i com assenyala Álvarez Junco⁴⁷, té la suficient consideració a partir d'una campanya petardista que coincideix amb la data del 1er de Maig⁴⁸. Una situació que les autoritats van saber aprofitar per reprimir aquelles associacions obreres i militants més actives en les campanyes del 1er de Maig. Situació que va donar pas a la sospita que aquests actes eren provocats per les autoritats. Així ho denuncia *El Productor* el dia 9 d'abril de 1892. En aquest número es parla d'un complot de la policia i el govern per portar a terme una

⁴⁵ LÓPEZ ESTUDILLO, A: «El anarquismo español decimonónico». Pàg. 98-99.

⁴⁶ BONAMUSA, Francesc: «Proletaris i camperols organitzats». A RIQUEL, Borja de (dir.): *Història política, societat i cultura dels Països Catalans*, Vol. 7, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1996, pàg. 151-152. L'atemptat de Canvis Nous va ser utilitzat pel govern per portar a terme una gran operació repressiva contra el moviment obrer associatiu. La campanya anarquista també va afectar a la resta d'Europa. El 9 de desembre de 1893 Auguste Vaillant posava una bomba a la Cambra dels Diputats a París. Una altre bomba va ser col·locada a la Cambra de Diputats italians l'any 1894. El mateix any Emile Henry llançava una bomba contra el cafè Terminus de París en venjança per l'execució d'Auguste Vaillant. El 29 d'abril del 1900 Gaetano Bresci assassinava el rei Humbert I d'Itàlia, qui havia aconseguit sobreviure a un intent d'apunyalament el 22 d'abril de 1897. El 10 de setembre de 1898 Lucchini havia acabat amb la vida de l'emperadriu Isabel d'Àustria a Ginebra.

⁴⁷ ÁLVAREZ JUNCO, José: *La ideología política del anarquismo español*. Pàg. 494.

⁴⁸ Les actuacions individuals, campanya petardista, combinada amb l'esclat social del 1er de Maig, eren considerades essencials per la construcció d'un nou món lliure. L'arribada del qual es manifestava propera durant els primers dos anys de la dècada dels noranta. GABRIEL, Pere: «Movimientos sociales y cultura política en España durante el siglo XX». Pàg. 266.

campanya contra els anarquistes, els principals afectats⁴⁹. Un any abans, *La Tramontana* publicava que unes 200 persones acusades de posar petards havien estat declarades innocents⁵⁰.

D'aquesta situació es desprèn que s'havia produït una revifalla del moviment obrer arran de les primeres celebracions del 1er de Maig. Si s'analitza el moment en que les autoritats actuaven amb més intensitat, podem concloure que va ser dita jornada un factor decisiu en aquest ressorgiment⁵¹. Hi ha altres dades, aportades per Manuel Izquierdo, que confirmen aquest fet. Izquierdo afirma, a partir de les dades recollides a governació, que entre 1890 i 1892 les associacions augmentant tant en número com en associats. Unes associacions que no es van quedar aturades. L'organització de mítings i reunions es van multiplicar durant els dos mesos anteriors a la jornada, mentre que durant la setmana prèvia i posterior al 1er de Maig va ser el número de vagues les que van pujar⁵². Tota aquesta activitat posa de relleu, amb paraules de l'Àngel Duarte, "la potencia de la classe obrera organizada"⁵³. Una classe obrera que no estava inclosa dintre del model de l'Estat, donant lloc a que fos qüestionat el sistema polític imperant. Per altre banda reflexa la recerca d'altres formes de participació, més enllà de la política⁵⁴.

La política emprada des del sistema de la Restauració cap al moviment obrer en general i els anarquistes en particular va ser una política d'eliminació de riscos, basada en veure el proletariat com una amenaça i un enemic al que s'havia de reprimir⁵⁵. Les accions obreres van ser contestades amb detencions de treballadors i tancaments de les societats obreres més actives. El resultat de dites campanyes repressives engegades pel govern, va ser la desarticulació d'un incipient moviment obrer associatiu. Un fet que va

---

⁴⁹ Aquest article va aparèixer després de l'anunci de la detenció d'anarquistes amb documentació i dinamita, els quals pretenien, segons les autoritats, atemptar abans del 1er de Maig contra els edificis de l'Audiència, el Consell de l'Estat, el Ministeri de la Guerra i el Banc d'Espanya. *La Publicidad*, 5 d'abril de 1892.

⁵⁰ *La Tramontana*, 5 de juny de 1891.

⁵¹ Entre 1891 i 1892 la premsa obrera recull tots els centres obrers tancats per les autoritats i els obrers detinguts, la majoria eren aquells que més estaven destacant en la lluita. El nombre va augmentar significativament durant els mesos previs al 1er de Maig.

⁵² Manuel Vicente Izquierdo afirma que el 86% de les societats obreres creades l'any 1890 a Barcelona i rodalies van tenir lloc durant els mesos posteriors al 1er de Maig. VICENTE IZQUIERDO, Manuel: «El Moviment Societari Obrer a Barcelona i la seva rodalia(I) (1890-1893). Proliferació de societats, activitat societària i moviment vaguístic». Dins *Congrés Internacional d'Història. Catalunya i la Restauració 1875-1923*. Centre d'Estudis del Bages, Manresa, 1992, pàg. 368.

⁵³ DUARTE, Àngel: «Jerarquia i representativitat. Cultures polítiques i socials a Catalunya». Pàg. 249.

⁵⁴ A. Duarte afirma que aquells sectors socials que no podien accedir d'una forma plena al sistema polític van buscar altres mitjans de participació. La premsa, sociabilitat i mobilitzacions foren claus per la modernització i democratització del sistema. *Ibíd.*

⁵⁵ CARASA, Pedro: «La Restauración monárquica». Pàg. 191.

donar la iniciativa a la corrent que defensava l'acció violenta per abolir la societat burgesa⁵⁶.

Així doncs, fins a finals de segle el moviment obrer organitzat pateix una repressió, producte de les mesures adoptades per les autoritats. Resposta a l'activitat d'un sector de la societat, que no sentint-se representats pel sistema polític de la Restauració, intentava trobar formes de ser reconeguts com a ciutadans. Dita repressió, caracteritzada en un primer moment pel tancament de societats obreres i la detenció de treballadors, va ser completada amb l'aprovació durant els anys 1894 i 1896 de lleis de repressió contra el terrorisme i la creació d'un cos especial de policia, la brigada polític i social⁵⁷. Una situació que va desembocar en una nova desorganització del moviment obrer associatiu i la decantació cap a l'opció de la via terrorista per part d'un sector anarquista.

1.3 Crisi colonial, crisi fi de segle

La tensió entre el món obrer i el sistema polític de la Restauració no va ser pas l'únic front obert durant les darreres dècades del segle XIX. Regeneracionisme i regionalisme van ser altres focus de tensió, als quals es van sumar les noves propostes avantguardistes i la situació de l'estat espanyol dintre del context europeu i colonial. Una tensió interna, situada dintre d'un context europeu de crisi d'identitat dels diferents estats, és la que va conduir a la prolongada crisi de finals de segle⁵⁸. Es dona com a data clau de la crisi del sistema de la Restauració l'any 1898. Any de la derrota de Cuba que va significar el final de l'estat espanyol com a potencia colonial. A partir d'aquest moment l'estat espanyol passa a jugar un rol secundari en la política internacional. El procés de Montjuïc va ser l'altre factor clau en la crisi de finals de segle.

Com ja hem assenyalat, el govern va respondre amb mesures repressives la reorganització del moviment obrer de principis de la dècada dels noranta, anys que corresponen a les primeres celebracions del 1er de Maig, provocant el retrocés del moviment associatiu i el predomini de les tesis terroristes. Però no va ser fins l'operació repressiva iniciada arran de l'atemptat de Canvis Nous dirigida vers el moviment obrer a Catalunya en general i els sectors anarquistes en particular, quan es va produir una important mobilització de la societat. Els acusats foren tancats a Montjuïc on molts foren torturats i jutjats a porta tancada, sense cap mena de garanties judicials. Tot allò

---

⁵⁶ ÁLVAREZ JUNCO, José: *La ideología política del anarquismo español*. Pàg. 507.

⁵⁷ *Ibíd.*, pàg. 496.

⁵⁸ CARASA, Pedro: «La Restauración monárquica». Pàg. 182.

que envoltà el procés de Montjuïc va provocar la mobilització no tant sols de la societat catalana sinó també de l'opinió internacional. La campanya per la revisió del procés de Montjuïc, iniciada l'any 1897, va desencadenar una dinàmica de mobilitzacions populars, que van continuar un any després amb la derrota de la guerra de Cuba.

El desastre militar de Cuba va ser un cop més per la fràgil estabilitat del sistema de la Restauració. La forma, no pas la derrota, en que les elits polítiques van portar endavant el conflicte va ser, segons Pedro Carasa, la causa de les protestes populars. El sorteig dels quintos, la situació dels repatriats i la crisi de subsistència van ser els principals elements que van tenir un impacte real sobre la societat en general⁵⁹. El que es discutia era la hegemonia, el lideratge d'un sector que amb els darrers esdeveniments, s'havia mostrat incapaç de dirigir la societat civil, de marcar les pautes econòmiques i d'organitzar un consens ideològic al voltant d'unes propostes considerades necessàries per legitimar-se i perpetuar-se al poder⁶⁰. Davant aquesta situació els partits de la Restauració es van veure obligats, entre altres accions, a fer "a more serious attempt to integrate labour into the policy; the result of a perceived need to be seen as 'Europeanising' and 'modernising' Spain in order to head off criticism that they had turned the country over to the *caciques* and overseen her relegation to the ranks of bakward, second-rate powers."⁶¹ Les noves condicions van fer possible un nou revifament de les societats obreres, que va anar acompanyat per un important moviment vaguístic tant en número com en duració⁶².

La mobilització al voltant del procés de Montjuïc i la guerra de Cuba no va ser pas un fet aïllat circumscrit a la situació espanyola. A nivell europeu també es produeix una mobilització causada per una crisi d'identificació entre el poder polític i la societat civil⁶³. És dintre d'aquest context que el moviment obrer recupera el tema de la vaga general i que a Catalunya coincideix amb un nou procés de reorganització del moviment obrer⁶⁴. Al darrera es troba una vegada més un canvi de tàctica de l'anarquisme

---

⁵⁹ *Ibíd.* Pàg. 183-187. Els altres dos elements, els interessos econòmics a la illa o el nacionalisme, continua l'autor, són minoritaris o difícil de comprovar.

⁶⁰ *Ibíd.*, pàg. 187.

⁶¹ SMITH, Angel: *Anarchism, Revolution and Reaction. Catalan Labour and the Crisis of the Spanish State*. Berghahn Books, New York, 2007. Pàg 76. Els primers esforços es van donar pel març de 1899 amb la introducció de les primeres lleis socials que afectaven als nens i les dones al treball.

⁶² *Ibíd.*

⁶³ Mentre a l'estat espanyol la mobilització es produïa al voltant del procés de Montjuïc, a França el tema era el cas Dreyfuss.

⁶⁴ A França, enmig de la crisi dreyfussiana, es va produir els posicionaments a partir de la vaga general, utilitzar-la com a mitjà possible d'actuació. Una vaga política per pressionar al govern o l'ocasió

influenciat per les noves propostes que venen de l'altre banda dels Pirineus. Unes propostes que giraven al voltant de la vaga general, tema sobre el qual discutien els diferents sectors del moviment obrer francès des de la dècada dels vuitanta⁶⁵. Els anarquistes accepten l'acció sindical “dirigida contra el enemigo por excelencia de la clase proletaria, el capital” i que dona lloc a l'organització de la Federació de Societats de Resistència al Capital⁶⁶. Un canvi que obrí un nou cicle d'agitacions, el punt culminant del qual va ser la vaga general del 1902.

Durant aquests anys es multiplicà el moviment reivindicatiu dirigit cap als patrons. El sector més actiu va ser el tèxtil. Un sector on la sobreproducció, provocada entre altres per la pèrdua de les colònies, va portar als patrons a adoptar una política de baixos costos. Els principals perjudicats d'aquesta mesura van ser els obrers. Així doncs a les causes anteriorment esmentades s'ha d'afegir l'empitjorament de la situació laboral com els principals motius de tensió. La onada de vagues va tenir un primer escenari, la Conca del Ter i del Freser. Però va ser la vaga general de Barcelona al febrer de 1902 quan es va materialitzar aquesta conflictivitat d'una manera més espectacular⁶⁷. El conflicte es va iniciar a mitjans de desembre de 1901. Els sectors del metall demanaven la reducció de la jornada laboral de deu a nou hores. El rebuig per part dels patrons va significar el començament de la vaga. Al febrer els metal·lúrgics obtingueren la solidaritat de la resta de societats obreres. Així la vaga esdevingué general. La ciutat de Barcelona restà parализada durant un parell de setmanes. La solidaritat s'estengué més enllà de la ciutat comtal. Altres poblacions es van solidaritzar amb els obrers barcelonins, al mateix temps que aprofitaven per reclamar millores laborals en els seus respectius sectors. El conflicte finalitzà a finals de febrer sense l'obtenció de cap de les demandes obreres.

---

per desencadenar un moviment insurreccional. GABRIEL, Pere: «Sindicalismo y huelga. Sindicalismo revolucionario francés e italiano. Su introducción en España». Pàg. 20.

⁶⁵ La constitució de la Confederation Générale du Travail el setembre de 1895 va ser producte de les diferents postures sobre el tema de la vaga general. Segons Pere Gabriel la CGT “apareció, por tanto, en contra del guedismo y su asunción de las tesis de la huelga general que fue una pieza básica de la afirmación de la autonomía del sindicato frente a la lucha política de corte parlamentario y electoral.” El sindicat torna a ser considerat un factor clau en l'emancipació del moviment obrer amb la vaga general com un medi d'acció en el nivell econòmic que “auguraba la emancipación de los trabajadores, lo cual no excluía el uso de otros medios en otros terrenos”. GABRIEL, Pere: «Sindicalismo y huelga. Sindicalismo revolucionario francés e italiano. Su introducción en España». Pàg. 18 i 20.

⁶⁶ ÀLVAREZ JUNCO, José: *La ideología política del anarquismo español (1868-1910)*.

⁶⁷ RAMOS, Gemma: «Patrons i obrers a la cruïlla: la vaga de 1902». Dins RIQUER, Borja de (dir.): *Història política, societat i cultura dels Països Catalans*, Vol. 8, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1996, pàg. 188.

Darrera d'aquest conflicte s'amaga la lluita entre socialistes i anarquistes per aconseguir la subordinació del moviment obrer associatiu. Angel Smith apunta que mentre que a la resta de l'estat són els socialistes els que lideren la reorganització, a Catalunya només representen una tendència entre d'altres. D'aquí, continua el mateix autor, la necessitat d'arribar a compromisos amb l'objectiu d'aconseguir la unitat⁶⁸. Però això no va significar un lideratge dels anarquistes. Tot i que les tesis de la vaga general fossin àmpliament acceptades dintre de societats obreres catalanes, també acceptaven les tesis de les Tres Classes de Vapor favorables a la col·laboració de classes. Així es pot parlar d'un moviment associatiu català divers ideològicament parlant, on "most of the workers joined not because they sympathised with any particular ideology but because they sought union representation"⁶⁹. Per tant s'imposa durant aquests anys una línia sindicalista.

Una altre conseqüència de la campanya de revisió del procés de Montjuïc va ser la revitalització del moviment republicà, alhora que tenia lloc un nou apropament entre republicans i una part del moviment obrer. El moviment republicà estava dividit entre la conspiració, el marginament o la voluntat d'aprofitar les esclertes que donava el sistema polític. Durant els anys vuitanta del segle XIX l'associacionisme republicà s'havia revitalitzat amb l'objectiu de donar resposta a demandes no resoltes per l'Estat. El republicans van articular el seu moviment a partir dels cafès, la premsa, els ateneus, grups de coral i les funcions teatrals. Seguint Pere Anguera, aquesta nova forma d'articular va permetre una militància ideològicament més lliure dogmàticament, però igualment fidel a les línies bàsiques. Així es va potenciar l'aparició de nuclis societaris al marge del partit, des dels quals es va intensificar les relacions entre els republicans i els sectors populars⁷⁰. Al mateix temps augmentava el desig d'una major participació en el terreny polític. Un camp en el qual era difícil actuar donada la divisió del moviment. Amb l'objectiu d'acabar amb aquesta divisió, des de diferents sectors es va treballar per la unitat que va donar lloc a la Unió Republicana de 1893. Però aviat van tornar a sorgir les diferències existents entre els diversos corrents ideològics.

La campanya de revisió del procés de Montjuïc va donar una nova empenta al moviment republicà. Important va ser el canvi generacional a les files republicanes que

---

⁶⁸ SMITH, Angel: *Anarchism, Revolution and Reaction*. Pàg. 109.

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ ANGUERA, Pere: «Les actituds catalanes davant la guerra de Cuba». Dins RIQUER, Borja de (dir.): *Història política, societat i cultura dels Països Catalans*. Vol. 7, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1996, pàg. 177.

es van produir durant els anys de finals de segle. Els vells dirigents incapaços d'entendre el nou temps històric, on les masses buscaven el seu lloc, van donar pas a nous que si entenien les noves problemàtiques socials. Un dels grans protagonistes de la renovació republicana va ser Alejandro Lerroux, qui va saber entendre la situació del moment. La necessitat d'apropar-se als sectors obrers passava per un discurs antioligàrquic i antiburgès. Les denúncies de les tortures a Montjuïc i la crítica a com s'havia portat tot el tema de la guerra de Cuba van ser claus per l'apropament entre Lerroux i els sectors obrers. Un compromís que es va ratificar durant la vaga general del 1902⁷¹ i que es va mantenir amb alts i baixos fins Solidaritat Obrera.

1.4 La gestació d'un nou sindicalisme. La CNT i el pacte republicà-socialista.

L'esgotament del sistema polític de la Restauració va comportar un procés de canvi que afectà a tots els estaments de la societat catalana. Les contradiccions d'una societat urbana i industrialitzada eren cada vegada més evidents davant d'un sistema polític que no trobava la fórmula per incorporar els nous sectors. Jordi Casassas destaca que “les dificultats col·lectives per pair-ho, per resituar-ho culturalment, per intentar integrar-ho i per donar-hi forma política són el que coneixem com la sempre tensa i conflictiva democratització d'una societat de masses”⁷².

La crisi de final de segle i les seves immediates repercussions van precipitar encara més els canvis que s'havien anant dibuixant durant les darreres dècades del segle XIX. Importants efectes d'aquesta crisi van ser la consolidació del republicanisme i del catalanisme per una banda i els esforços per part del moviment obrer d'assolir una forma organitzada general per l'altre.

El moviment republicà, ressorgit arran de la mobilització social de finals de segle, va aprofitar tots aquests nous mitjans que la societat moderna li posava al seu abast. La crisi del 1898 va reforçar la línia política front dels procediments revolucionaris. El resultat va ser un nou projecte republicà liderat per Salmeron a partir de 1903, la Unió Republicana. Però les divergències van sorgir ràpidament, aquesta vegada a partir dels temes socials. Per una banda es trobava Alejandro Lerroux, qui

---

⁷¹ DUARTE, Àngel: *Història del republicanisme a Catalunya*. Eumo Editorial, Vic, 2004. Pàg.: 158-159

⁷² CASASSAS, Jordi: «Les bases inicials de la democratització de la societat catalana». Dins GABRIEL, Pere (dir.): *Historia de la Cultura Catalana. El Noucentisme 1906-1918*. Vol.VII, Edicions 62, 1994-1999, pàg. 39.

basava la seva política en l'agitació populista del proletariat. Advocava per l'entrada d'aquet grup social en la lluita per la democràcia⁷³. Un segon bloc era l'ala dreta del republicanisme, el qual estava abocat a la mobilització de les classes mitjanes i professionals. Un tercer bloc, més heterogeni, estava marcat per les figures com Salmeron, Costa o Nakens⁷⁴. La divisió de la Unió Republicana es va confirmar l'any 1906 amb la sortida dels radicals, liderats per Lerroux, i la confluència dels sectors més moderats del republicanisme amb la Lliga, en l'anomenat moviment Solidaritat Catalana amb el qual es volia, i es va aconseguir durant uns anys, la mobilització de la classe mitjana urbana. La Setmana Tràgica va posar fi a dita coalició. Els republicans es van distanciar de la Lliga, apropant-se momentàniament als socialistes, lerrouxistes i llibertaris.

A França, com hem vist anteriorment, des de finals del XIX el moviment obrer es va dividir, entre altres, a partir del tema de la vaga general. La línia bàsicament sindicalista, com Pere Gabriel afirma, i que donà lloc a la constitució de la CGT, argumentava que la vaga general era l'alternativa al fracàs de les vagues parcials. Es tractava, continua Gabriel, de generalitzar el “conflicto para forzar un triunfo fundamentalmente laboral”⁷⁵. Una visió que havia estat assimilada pel moviment obrer català entre 1900 i 1902. El problema va ser que es va voler incloure una línia bàsicament sindical dintre d'un moviment marcat per les antigues formes associatives obreres. La derrota de les vagues generals de 1901 i 1902 i la recessió industrial a partir de 1903 van tenir com a conseqüència la debilitat de la major part de les associacions obreres i la desaparició d'una part d'elles. Una situació que va portar a dubtar del potencial revolucionari de les associacions, així com la crítica a l'efectivitat de les vagues. Un procés en el qual les teories importades de França i Itàlia van ser importants. Els principals divulgadors de les teories sindicalistes va ser els anarquistes. Un grup que es va dividir entre els partidaris de l'acció sindical i una majoria “abiertos a los aspectos más espectaculares y agitatorios de la experiencia francesa (...) Pero llenos de prevenciones ante el esfuerzo más sindical y mutualista.”⁷⁶ Unes societats que utilitzarien les vagues per obtenir objectius concrets. Una visió que segons Angel Smith va ser vist llavors “in a favourable light. It was argued that they would make workers

---

⁷³Ibíd., pàg. 57.

⁷⁴ GABRIEL, Pere: «Sociedad, gobierno y política (1902-1931)». Dins BAHAMONDE, Ángel (Coord.): *Historia de España. Siglo XX, 1875-1939*. Editorial Cátedra, Madrid, 2005. Pàg. 383.

⁷⁵ GABRIEL, Pere: «Sindicalismo y huelga. Sindicalismo revolucionario francés e italiano. Su introducción en España». Pàg. 17.

⁷⁶Ibíd. Pàg. 37.

more combative and class-conscious, strengthen the unions, and, finally, esclate into a revolutionary general strike”⁷⁷. La principal característica era la de passar d’un moviment associatiu basat en les societats obreres d’oficis, sovint disperses, a una organització societària forta, peces bàsiques de la qual eren el unitarisme i el sindicalisme⁷⁸.

El debat es va centrar així en la necessitat de construir societats fortes i evitar innecessàries vagues que podien comportar la debilitat del moviment, Els contactes entre societats catalans, entre elles la sabadellenca FOS, i la CGT es van establir arran de la convocatòria de vaga general pel 1er de Maig de 1906 a França. La decisió de seguir els passos de la CGT va ser immediat, donat que es va veure com el punt a partir del qual aconseguir la unitat de les societats obreres catalanes. Però la jornada no va donar els resultats esperats. La causa era un moviment societari dèbil.

Hi ha dos fets que cal destacar de la campanya portada a terme pel 1er de Maig de 1906 i que tenen una influència destacada en el desenvolupament posterior de l’associacionisme obrer català. Primer cal constatar la presència dels anarquistes dintre d’aquest moviment que ratifica el rol important que encara juga aquest sector ideològic dintre del moviment associatiu català⁷⁹. En segon lloc s’ha de fer referència als contactes que es van establir entre les societats obreres de les diferents localitats catalanes durant els mesos previs al 1er de Maig, els qual van estimular la discussió de reagrupar les societats obreres catalanes en una confederació. La mobilització política que va donar lloc a Solidaritat Catalana va esperonar encara més als que defensaven la formació d’una confederació obrera. Des de les files anarquistes es considerava dita formació política clau en el declivi de les societats obreres catalanes. De seguida es va considerar que la única forma d’aconseguir un moviment fort era amb la formació d’una confederació en la línia de la CGT. Però en primer lloc s’havia d’enfortir les societats obreres. És en aquest punt on el contacte amb els socialistes era clau.

Com ja s’ha apuntat, els socialistes rebutjaven l’acció directa perquè consideraven que les vagues eren la causa de la debilitat del moviment obrer. Defensaven la necessitat d’enfortir primer les societats obreres i conscienciar als treballadors. El fet de posar en primer terme aquests dos objectius, per part dels que

---

⁷⁷ SMITH, Angel: *Anarchism, Revolution and Reaction*. Pàg. 129. L’autor apunta seguidament que va ser aquest punt de vista el que comportarà l’acceptació dels anarquistes de la postura sindicalista, ja que ho veuran com una forma d’anarquisme.

⁷⁸ GABRIEL, Pere: «Sociedad, gobierno y política (1902-1931)». Pàg. 483.

⁷⁹ SMITH, Angel: *Anarchism, Revolution and Reaction*. Pàg. 131.

defensaven la unió de les societats obreres en una confederació, no només va ser clau sinó que va ser destacat per obtenir el suport dels socialistes catalans en la formació de Solidaritat Obrera. Una participació que es va donar al marge de la UGT i que es producte de la diferent visió del context català que tenien els socialistes catalans dels madrilenys:

*«... la evidente presencia e influencia socialista que, tal como matizan Josep Termes y Ramon Alquézar, más fueron consecuencia del «entusiasmo de Fabra Ribas que de la convicción de la plana mayor socialista madrileña», siempre reacia a compartir iniciativas con los anarquistas; además, la Solidaridad era una iniciativa que chocaba con el tradicional espíritu burocrático y centralista de los socialistas».*⁸⁰

Així doncs, es reconeixia els interessos comuns dels treballadors i la necessitat de reformar el moviment societari si es pretenia que fos efectiu⁸¹. Es donava finalment suport a la postura del sindicat com a eix central “a partir del qual podíase articular tanto una real preparación y organización de la clase obrera como una práctica mucho más eficaz que no la derivada del partido y la actuación parlamentarista”.⁸²

La idea en la qual es va treballar durant els primers mesos de l'existència de Solidaritat Obrera va ser la de construir una federació obrera forta. La qual podria defensar d'una forma efectiva els drets dels treballadors. La unitat ideològica que mantenia la confederació serà el sindicalisme. Serà aquest punt el que permetrà guanyar un ampli suport per part dels treballadors i les societats obreres. La voluntat de construir un front unitari significava que els diferents sectors que integraven Solidaritat Obrera tenien que sacrificar part de les seves creences. Però hi havia una sèrie de diferències ideològiques que eren impossible de desestimar i que es van fer evident a mitjans de 1908, mig any després de la formació de Solidaritat Obrera. Per una banda la postura anarquista de considerar l'existència d'una minoria conscient amb un rol important junt a les societats obreres en la missió revolucionària. Per l'altre els socialistes posaven èmfasis en les postures apolítiques i, per tant, neutral de la nova organització. L'estratègia i la resposta a la legislació social eren altres dels temes controvertits. Mentre els anarquistes continuen defensant l'acció directa, els socialistes es postulen en la defensa de la vies defensades des de la UGT,

⁸⁰ BALLESTER, David: *Marginalidades y Hegemonías: La UGT de Catalunya (1888-1936)*. Ediciones Bronce, Barcelona, 1996. Pàg.53.

⁸¹ ABELLÓ, T; GABRIEL, P: «L'enfortiment de l'obrerisme». Dins *L'època dels nous moviments social 1900-1930*. Vol. 8, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1996, pàg.182.

⁸² GABRIEL, Pere: «Movimientos sociales y cultura política en España durante le siglo XX». Pàg. 268.

Les divisions internes, juntament amb les divergències amb els republicans radicals, els quals s'havien posat al costat de Solidaritat Obrera en un primer moment, van debilitar ràpidament Solidaritat Obrera. Durant l'any 1909, dintre d'un context de gran conflictivitat industrial, la divisió es va fer encara més profunda. El llenguatge dels anarco-sindicalistes es va anant radicalitzant. Fet que va provocar que els sectors moderats, favorables al diàleg, es trobessin en una complicada situació, augmentada per la posició hostil dels industrials. D'aquí a la ruptura només hi havia un pas⁸³.

La situació es va començar a aclarir arran dels esdeveniments de la Setmana Tràgica. L'actitud durant i posterior a la Setmana Tràgica dels lerrouxistes, mantenint-se'n al marge dels esdeveniments, va determinar el distanciament dels obrers d'aquest sector del republicanisme. La Setmana Tràgica va ser seguida d'una dura repressió, que va provocar el debilitament de Solidaritat Obrera, a la qual va continuar una gran mobilització a favor de l'amnistia. Aquesta campanya va significar una nova cooperació entre els diferents sectors de l'esquerre, al mateix temps que les postures antidinàstiques i antimilitars es van fer més pronunciades entre els obrers. Això juntament amb una ràpida millora econòmica que va tenir lloc els següents mesos va significar el ressorgiment de l'anarcosindicalisme i la voluntat de formar una nova confederació seguint les línies anarcosindicalistes. La rearticulació local de les societats obreres va anar paral·lela a una important campanya de vagues que es va estendre fins al 1911. Aquest mateix any el moviment obrer va tornar a retrocedir donades les derrotes de les vagues convocades, així com la resposta violenta tant per part dels industrials com de les autoritats, a una situació que era considerada com una disputa econòmica⁸⁴.

Aquest rerefons va afectar de manera significativa a Solidaritat Obrera. La sortida dels republicans radicals, juntament amb la dels sectors més moderats, els favorables al diàleg, entre els que es trobaven els socialistes, va donar peu a la reorganització de Solidaritat Obrera. La desaparició d'aquests dos sectors expliquen la línia més radical que va adoptar la confederació a partir de 1910. Serà quan es decidirà fundar una nova confederació, la CNT la qual es va constituir finalment en un congrés que va tenir lloc entre els mesos d'octubre i novembre de 1910. De caràcter anarcosindicalista i amb la voluntat de superar l'estricta marc local barceloní, el nou sindicat es presentava com alternativa a la UGT. Raó per la qual va donar un major grau d'estructuració al moviment sindical arreu d'Espanya, donat que donava una altre opció

---

⁸³ SMITH, Angel: *Anarchism, Revolution and Reaction*. Pàg. 138-139.

⁸⁴ SMITH, Angel: *Anarchism, Revolution and Reaction*. Pàg. 190-193.

a tots aquells sindicats que no s'identificaven amb la UGT. Al mateix temps que trencava amb les bases que havien portat a la unitat de Solidaritat Obrera. Tanmateix ja s'havia produït l'abandonament de molts associats, uns perquè donaven suport al lerrouisme i altres perquè no s'identificaven amb els plantejaments i les tàctiques revolucionaries⁸⁵.

Al setembre de 1911 va tenir lloc a Barcelona el primer Congrés de la CNT. Una CNT hereva de les “velles tradicions apoliticistes del proletariat català, però que propugnava la ideologia i les tàctiques del sindicalisme revolucionari, la qual cosa la diferenciava tant del model ugetista com del sindicalisme revolucionari”⁸⁶.

Els anys que van de la formació de la CNT a l'esclat de la primera Guerra Mundial són testimonis d'un nou període de vagues que va afectar a sectors importants de l'economia catalana, entre ells el tèxtil. Dintre d'aquest context la CNT va formular els seus principis que es basaven en identificar-se amb l'esforç d'enfortir el moviment sindical, superant les velles societats de resistència i presentant-se com l'expressió més acabava del nou sindicalisme. Un sindicalisme que es va anant enfortint durant els anys de la Gran Guerra.

1.5 La Gran Guerra i la cultura de la revolució

Les contínues repressions, prohibicions i suspensions de garanties van afectar el funcionament de la incipient CNT. Fins la Gran Guerra la CNT es caracteritzava per una baixa militància i uns quadres aïllats i molt joves. Les necessitats de la guerra, amb un creixement de la indústria i el conseqüent augment de demanda de treballadors, afegit al sorgiment de nou líders, entre ells Joan Peiró, Àngel Pestaña o Salvador Seguí, va donar l'empenta definitiva per la transformació i modernització del sindicalisme català. Un nou sindicalisme que es va institucionalitzar durant el Congrés de Sants que va tenir lloc l'estiu de 1918.

La societat catalana es va veure afectada per la Gran Guerra. La postura neutral adoptada per l'estat espanyol va tenir com a principal conseqüència la prosperitat d'un sector de la societat catalana mentre la major part resultava perjudicada. Després d'una inicial desestructuració del mercat espanyol, un pànic financer i un important increment

---

⁸⁵ La nova Confederació va acoblar els concepte anarquista de l'elit revolucionaria amb la doctrina sindicalista del rol del lideratge del sindicats en la destrucció del capitalisme. *Ibíd.* Pàg. 197.

⁸⁶ GABRIEL, Pere: «Sindicalismo y huelga. Sindicalismo revolucionario francés e italiano. Su introducción en España». Pàg.185.

dels aturats⁸⁷, el conflicte bèl·lic va donar lloc a un increment de la demanda de productes per part dels països bel·ligerants, donada la incapacitat d'abastir-se per si mateixos. La intensificació de la producció industrial no va anar acompanyada de reinversions, donant lloc a un material obsolet.

Una conseqüència del increment de la producció va ser la mobilització migratòria, causada per la necessitat de un major nombre de treballadors amb els quals fer front a l'augment de la demanda. La importància d'aquest factor radica tant en el nombre com en la procedència. Fins a l'esclat de la Gran Guerra el major nombre d'immigrants provenia principalment de l'interior i les zones rurals de Catalunya. Dades que comencen a canviar a partir de 1910, quan comença a augmentar la immigració procedent de fora de Catalunya, principalment del País Valencià i d'Aragó⁸⁸. Procés que es va intensificar durant els anys de la Gran Guerra. L'arribada de nous treballadors va accelerar els canvis dintre de les ciutats, de les indústries, dels sindicats i de la política social dels obrers⁸⁹.

La CNT va ser un dels sindicats que va patir un canvi profund arran de l'arribada dels nous treballadors i de la situació social generada pel conflicte bèl·lic. El fet que els patrons preferien cedir abans que perdre els beneficis, juntament amb l'augment continu dels preus en relació als salaris va tenir com a conseqüència una major consciència dels treballadors de l'avantatge d'estar associats. Així la CNT va veure augmentar el nombre dels seus afiliats ja durant el primer any de la guerra.

Aquesta expansió del moviment sindical català va coincidir amb una nova forma de sindicat personificat en la CNT. Les velles tradicions apolítiques es van veure acompanyades per la incorporació de la ideologia i les tàctiques del sindicalisme revolucionari. Juntament es va començar a treballar per un nou tipus de sindicat basat en la necessitat d'unió i estructuració. Es tractava de desenvolupar les federacions d'oficis front de les antigues formes de societats de resistència. Amb altres paraules parlem del sindicalisme de masses. Important va ser la irrupció d'una nova generació de sindicalistes revolucionaris, com Àngel Pestaña o Salvador Seguí. Aquests nous

---

⁸⁷ SMITH, Angel: *Anarchism, Revolution and Reaction*. Pàg. 215

⁸⁸ GABRIEL, Pere: «Transicions i canvi de segle». Dins GABRIEL, Pere (dir.): *Historia de la Cultura Catalana*, Vol. VI, Edicions 62, 1994-1999, pàg. 57.

⁸⁹ GABRIEL, Pere: «Sociedad, gobierno y política (1902-1931)». Pàg. 404.

dirigents van desplaçar als vells militants sindicalistes i anarquistes⁹⁰. Els nous quadres van donar major accent sindical a la reivindicació laboral.

Els nous dirigents van tenir que fer front a una difícil situació. L'increment constant del cost de vida a partir de 1916, donada per la baixada de la demanda internacional, així com les dificultats d'enviar o rebre productes a causa de la guerra submarina declarada pel govern alemany, van tenir com a conseqüència un augment de les vagues, propiciant l'apropament de les dues principals forces sindicals, CNT i UGT, amb l'objectiu d'encapçalar un moviment de protesta contra la carestia de la vida. El pacte reivindicatiu entre la CNT i la UGT, signat a Saragossa el mes de novembre de 1916, es perfila com la demostració del canvi d'estratègia que s'està produint dintre del moviment obrer: la massificació tant de les demandes obreres com dels sindicats⁹¹. L'èxit de la vaga de 24 hores, declarada el 18 de desembre per la carestia de la vida i la incapacitat del govern a frenar-la és la constatació de la força del moviment obrer en general i de la CNT en particular havien anant adquirit durant aquest temps.

El mes de gener de 1917 els alemanys anuncien una major activitat en la guerra submarina. Fet que perjudicava directament el tràfic econòmic dels productes catalans⁹². El govern estatal no va respondre d'una forma categòrica al govern alemany, però si a les forces polítiques espanyoles que la demanaven. Es va suspendre les Corts a finals de febrer. La intensificació de la guerra marítima va repercutir també en l'empitjorament de la situació dels obrers. Així durant el mes de març l'activitat dels dos principals sindicats s'incrementa, les vagues es multipliquen per tot l'estat espanyol. El 25 de març la CNT dirigeix un manifest a les autoritats on es declara que la situació dels obrers es insostenible tant a nivell econòmic com a nivell de llibertats. Per la qual cosa es reclamen mesures per pal·liar els augments de preus i la desaparició dels procediments inquisitorials. Dos dies més tard hi ha una reunió a Madrid de delegats de la UGT i de la CNT on es defensa la necessitat d'adoptar una actitud revolucionaria. Es parla de convocar una vaga general indefinida.

---

⁹⁰ GABRIEL, Pere: «Sindicalismo y huelga. Sindicalismo revolucionario francés e italiano. Su introducción en España». Pàg. 185-187.

⁹¹ CASASSAS, J.: «Les tensions socials com a signe dels temps». Dins *L'època dels nous moviments social 1900-1930*. Vol. 8, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1996, pàg. 43.

⁹² L'enfonsament dels vaixells mercants es considerava que comportaria "no sólo interrumpía el comercio, creando así (según se creía) el caos financiero, sino también destruía la industria privándola de materias primas, por no mencionar la hambruna que provocaba en la poblaciones urbanas impidiendo el avituallamiento de alimentos importados". HOWARD, Michael: *La primera guerra mundial*. Editorial Crítica, Barcelona, 2002. Pàg. 108.

La nova dinàmica sindical generada durant els primers anys de la Gran Guerra es veu pel 1917 reforçada per un nou esdeveniment europeu, la Revolució Russa. Una Revolució que reforçà una línia que s'havia anat perfilant durant el conflicte, la cultura de la revolució. El sindicalisme revolucionari va sortir reforçat amb la incorporació d'aquesta nova línia, la qual es basava en una unitat obrera que permetria l'articulació dels treballadors com a classe amb la promesa d'un futur canvi social a partir dels mateixos obrers⁹³. Els sindicats parlen de la crisi del treball i de l'augment del cost de la vida. Però les demandes no va tant dirigides als patrons, com encaminades a criticar un sistema polític que defensava aquesta situació. Així doncs, era necessari un canvi del sistema. Amb aquest propòsit de fons actuaven els líders de la CNT.

Però el moviment obrer no era l'únic front que tenia obert el sistema de la Restauració. Tots aquests fronts es manifestarien durant l'any 1917. I seran els esdeveniments d'aquest any els que marcaran el futur de les relacions entre obrers i patrons per una banda, i entre els primers i els republicans per l'altre.

Els esdeveniments internacionals també van tenir incidència en un règim cada vegada més dèbil i en les situacions que aquesta debilitat va provocar:

*«... March 1917 saw the Tsar overthrown in the first Russian Revolution and the early in the following month the United States of America entered the war. By sharpening the perception that the war represented a transcendental clash between democratic and autocratic values, these events further intensified the division between **Alidófilos** and **Germanófilos**, with street fights breaking out between the most radicalised sectors of each current. Furthermore, the Russian Revolution raised hopes within the republicans-Socialist **Conjunction** that anti-monarchist, democratic change would sweep through Europe. Equally, the Right became increasingly fearful of the consequences of an allied victory.»⁹⁴*

En aquest context s'ha d'analitzar l'anomenada Crisi de 1917. Tres sectors de la societat van considerar necessari un canvi del sistema polític, l'exèrcit, la burgesia i el proletariat. L'exèrcit buscava la reforma del sistema d'ascensos i tornar a recuperar el lloc que pensaven que havien perdut. La situació provocada per les Juntes de Defensa va arrastrar a la burgesia catalana, al capdavant de la qual cal situar la Lliga Regionalista. La Lliga va buscar unir a totes les forces progressistes espanyoles per prendre el control d'una situació que cada vegada estava més a prop d'una revolució. Amb la constitució de l'Assemblea es pretenia donar al moviment un caràcter legal. Però la vaga d'agost convocada per CNT i UGT va provocar el temor dintre de les

---

⁹³ GABRIEL, Pere: «Sociedad, gobierno y política (1902-1931)». Pàg. 489.

⁹⁴ SMITH, Angel: *Anarchism, Revolution and Reaction*. Pàg. 275.

forces més conservadores de l'Assemblea, entre elles els dirigents de la Lliga, els quals van preferir apropar-se al govern per evitar una revolució com la russa. Exercit, burgesia i proletariat tenien com a objectiu de canviar la situació política, buscant aprofitar l'acció de les altres forces. Al mateix temps que la por a la presència, sobre tot cap els obrers per part de les dues primeres, va portar tant a l'exèrcit com a la burgesia a replegar-se i unir-se de nou amb el sistema polític que havien intentat canviar.

La vaga obrera d'agost es va anant gestant durant tot l'any. Però les accions que van començar amb les Juntes de Defensa van precipitar-la. La CNT i la UGT, malgrat les seves diferències i la reticència de la darrera, van decidir convocar-la. Esperaven que tant els militars com la burgesia vinculada a l'Assemblea els donarien suport. La unitat de tots tres moviments seria clau pel canvi del sistema polític que tots aquests moviments buscaven, malgrat les diferències ideològiques. La vaga va anar del 12 al 17-18 d'agost. Ràpidament l'Assemblea es va desvincular, i l'exèrcit es va posar al costat del govern, sortint al carrer per reprimir el moviment vaguístic. La Revolució Russa estaven present a la ment d'aquests dos grups.

Les conseqüències immediates de la vaga va ser el distanciament entre els republicans i el moviment obrer sindical. Els primers al costat de l'Assemblea no van donar el suport al moviment vaguístic d'agost, fet que l'obrerisme no perdonaria. Aquest distanciament donaria lloc a un moviment obrer més sindicalista. La victòria d'una postura sindicalista dintre del moviment es reflexa en la preeminència de dirigents obrers qualificats de sindicalistes purs com Seguí o Pestaña en la direcció de la CNT. Els efectes de la guerra van incidir en la dinàmica del moviment obrer en el sentit de dirigir-lo cap a les reivindicacions laborals, amb la massificació dels sindicats i l'aparició d'una nova generació de dirigents. Els dominants de la vida sindical durant les següents dècades i els que va renovar la pràctica sindical, tal i com hem mencionat anteriorment.

El tema de debat dintre del moviment obrer durant els anys de la Gran Guerra es basava sobre l'estratègia a seguir. Per un costat es trobaven els que defensaven la tàctica política, que implicava una participació en un sistema polític que es pretenia liquidar. Per l'altre hi trobem la sindical, la qual basava l'estratègia en la lluita "econòmica", en la lluita del dia a dia en el lloc de treball, al carrer. En definitiva es tractava de decantar-se entre la lluita d'un combat polític democràtic o la mobilització revolucionària al carrer, en un moment en que diferents esdeveniments europeus havien posat en primer

pla la possibilitat d'una victoriosa revolució social. La decantació cap a una lluita directa contra el patró va ser possible per la presència d'una nova militància obrera, producte de la guerra, més jove i disposada a lluitar. La violència social que es va donar a partir de 1916 ja tenia els seus precedents.

Els enfrontaments cada vegada més violentes entre patrons i obrers va propiciar la consolidació de la hegemonia dintre del moviment obrer de socialistes i anarquistes, i la desaparició dels republicans. La postura dels quals davant la Setmana Tràgica va provocar un primer distanciament, donat que els obrers es van sentir decebuts. El distanciament definitiu es va donar a partir de la crisi de 1917. La desvinculació dels republicans vers el moviment vaguístic obrer va motivar la reaparició de dos sectors socials, excepte en moments puntuals, que fins llavors havien confluït en una cultura ideològica compartida.

Una de les causes d'aquest distanciament va ser la Revolució Russa. La qual va ser acollida amb eufòria pel moviment obrer català. Era la constatació de que els obrers podien realitzar la revolució per si mateixos. Pel costat republicà, representava una possibilitat que s'havia d'evitar, donat que el seu propòsit no era pas una revolució. Per tant quan hi va existir la mínima possibilitat que la revolució prengués forma, la força republicana va decidir recular i aliar-se amb el sistema polític que volia derrocar. Un altre efecte va ser l'aparició d'un nou sector dintre del moviment obrer, els comunistes, força que no tindria lloc fins a la dècada dels vint.

2. Geografia del 1er de Maig

Al capítol anterior hem establert el marc cronològic d'aquesta tesis. Vint-i-nou anys que van des de la primera celebració del 1er de Maig, el 1890, a l'any del final de la Gran Guerra, el 1918, i que assenyalava el final a nivell europeu d'un sistema social qüestionat des de diferents sectors socials des de finals del segle XIX. Un dels sectors que provocà la crisi d'aquest sistema va ser el moviment obrer. La situació del moviment obrer català dintre d'aquest context històric ha sigut l'eix del capítol precedent. L'objectiu era establir el fons històric en el qual es celebra la data del 1er de Maig.

A partir d'ara ens centrarem en el tema central d'aquesta tesis, el 1er de Maig a Catalunya. L'objectiu és establir la forma de celebració de la jornada internacional del treball en el marc de la geografia catalana. Una visió del 1er de Maig a Catalunya centrada a Barcelona, o només analitzada a partir de la premsa de la capital comtal, ens donaria una visió parcial, o centralista si es vol dir així, del 1er de Maig a les terres catalanes. Era necessari doncs fer l'esforç d'apropar-nos a altres poblacions catalanes per fer un buidatge tant de la premsa local com de la historiografia, que ens permetria un anàlisi més exhaustiu del 1er de Maig. Però portar a terme un buidatge de la premsa, així com la visita als diferents arxius locals o comarcals que ens permetria la localització de documents relacionats amb el 1er de Maig de cada localitat, representa un treball que va més enllà de les possibilitats d'aquesta tesis. Per tant el primer pas que s'havia de fer era seleccionar una sèrie de poblacions catalanes que poguessin ser representatives, i d'aquesta manera poder donar una visió lo més general possible. Una primera selecció va partir de un anàlisi previ de dos diaris republicans editats a la capital catalana, *El Diluvio* i *La Publicidad*. Aquesta primera llista sobreposada en un mapa de Catalunya va donar lloc a la selecció final de poblacions que s'estudiaran en aquest punt. Es comença per Barcelona, des d'on s'estableix les pautes d'actuació de cada 1er de Maig. Es passa per les poblacions de l'eix nord de Barcelona, connectades econòmicament amb la ciutat comtal. Seguint per les de l'eix sud, que pateixen una crisi econòmica arrel de les dificultats de comunicació amb Barcelona. Anant després cap a l'Empordà, amb poblacions amb una economia basada en el suro o amb una forta tradició republicana. La zona del Ter, amb les colònies industrials, i on la distància amb Barcelona feia més difícil la mobilització dels obrers. Seguint després cap al sud en

direcció al Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre, on van patir la concentració de la indústria a la zona de Barcelona, però que al mateix temps es van convertir a principis de segle XX en zones d'influència del socialisme marxista. D'aquesta manera van quedar fora altres nuclis de la geografia catalana com el nucli de Berga, el de Lleida, el Pallars o la Seu d'Urgell. La única raó per la qual ha quedat fora d'aquest estudi és la manca d'espai i temps, i aquesta situació s'haurà de tenir en compte alhora de fer la valoració final.

2.1 Barcelona

La convocatòria d'una aturada obrera pel 1er de Maig de 1890 va captar l'atenció del moviment obrer barceloní des d'un inici⁹⁵, així com des del primer moment van existir divergències entre els diferents sectors obrers alhora de definir la tàctica a seguir. Durant les primeres jornades, el principal tema de controvèrsia es centrava en la disjuntiva vaga general o línia legalista. Amb altres paraules, la discrepància es trobava en sobre qui havia de ser el receptor de la protesta o demanda i la forma que aquesta havia de seguir. La vaga anava dirigida directament als patrons, davant el raonament que la jornada només es podria obtenir per la claudicació d'aquests. La segona opció, l'aprovació d'una legislació obrera en la qual estava inclosa la jornada de vuit hores, era considerada per uns com impracticable, donat que els patrons no acceptarien la intromissió del govern i la escassa voluntat del govern a obligar als fabricants a imposar la jornada donada les relacions estretes entre tots dos. La legislació obrera era segons els socialistes, els principals defensors, la única possibilitat, donat que la implantació de la jornada només tindria valor pels patrons amb una llei que els obligaria a seguir-la. Per tant la demanda havia de ser dirigida directament als poders públics.

Apart de la divisió ideològica, el moviment obrer havia de fer front a una altre qüestió important per la celebració del 1er de Maig, l'escassa consciència de l'obrer tal que obrer, reflectit en un baix associacionisme. Així, durant els mesos previs hi ha una campanya de conscienciació des de la premsa obrera barcelonina. Però no va ser fins a finals de la darrera setmana d'abril que les reunions per tractar el tema del 1er de Maig es van multiplicar, donant lloc a que els diaris barcelonins fossin incapaços de fer una

---

⁹⁵ La primera notícia sobre el 1er de Maig apareixia a la publicació anarquista barceloní *El Productor* el 10 de gener. Una data que denota la importància que els anarquistes barcelonins van donar a aquest 1er de Maig.

relació detallada de totes les que tenien lloc⁹⁶. Va ser a partir d'aquest moment quan les diferències dintre del moviment obrer barceloní es van manifestar. Vaga, manifestació o no participació eren les tres opcions que es barrejaven. El 25 d'abril aproven la vaga els Paletes, Boters, Fusters, Sabaters i Teixidors i Preparadors Mecànics de Sant Martí, Tintorers de Barcelona i voltants, Barretaires de Barcelona, Teixidors de Cintes, Cinsellistes, Marbristes i les societats obreres de Tipògrafs, Forners, Cilindradors i Aprestadors, Paletes i aprenents, Fonedors, Boters de Sans, Unió de Semolers i Emmidonadors i Faquins del comerç de Barcelona⁹⁷. Als quals s'han d'afegir els marbristes, ja en vaga, els Sabaters de Barcelona, una part dels Conductors i Cotxers de Tramvies⁹⁸, els Planxadors, els obrers Forners de Gràcia, uns cent vuitanta obrers del Moll de la Riba i uns dos-cents més d'altres sectors del Port.

Com a prelude al 1er de Maig, durant la setmana prèvia diferents societats obreres van presentar les seves reclamacions als patrons: el 25 d'abril la Societat de Faquins Conductors de Mobles reclamen el descans dominical. El 28 els Semolers i Emmidonadors demanen l'abonament de les hores extres tant a oficials com a aprenents, així com que els darrers siguin majors de 14 anys. El 29 els sabaters reclamen l'augment de la mà d'obra, la supressió del treball domèstic, la retribució dels preparats, un augment del sou i la jornada de vuit hores. El 30 els oficials forners demanen una jornada màxima d'elaboració de 4,5 dotzenes de pans de 6 lliures els oficials de pastera i la cocció de 12 fornades els de pala, un total de 100 quilos de farina; en el tema de salaris, els oficials de pastera reclamaven vuit reials la fornada, els directores de pastera setze reials la fornada, els ajudants de pastera catorze reials per fornada, trenta sis reials per dotzena extra a oficials de pastera i tres als de pala; es demanen també tres anys d'aprenentatge, la plaça d'ajudant a partir del segon any i segons capacitat el tercer. Finalment els barretaires demanen un augment de jornal, la no admissió d'aprenents menors de catorze anys i l'obligació d'ensenyar a llegir i escriure als obrers analfabets.

Altres societats només van presentar una única reivindicació: l'establiment de la jornada de vuit hores. En aquest grup trobem aquelles societats que a partir de l'1 de

---

⁹⁶ El 25 d'abril *El Productor* afirma que «las reuniones se atropellan» i, després de nombrar algunes d'elles, assenyala que «otras más tendrían lugar esta noche». Frases que es repeteixen en altres mitjans com *El Diluvio* o *La Publicidad*. Aquesta situació impedeix tenir una relació detallada de les reunions que van tenir lloc a Barcelona, així com la postura adoptada.

⁹⁷ *El Productor*, 25 d'abril de 1890.

⁹⁸ No tots, els de «La Maquinista Terrestre i Marítima» i «El Nuevo Vulcano» decideixen no declarar-se en vaga donades les bones relacions existents amb els patrons, però si aproven la seva participació en la manifestació. *El Diluvio*, 29 (tarda) i 30 d'abril (matí) 1890.

maig es declararien en vaga, entre elles els fusters, els forners, els picapedrers, els guixaires adornistes, els paletes, els barretaires, els treballadors dels molls, la major part dels oficials de fabricació tèxtil (teixidors, estampadors i blanquejadors, tintorers,...). Però hi van haver altres que no es van aturar en la presentació de bases als patrons, sinó que van avançar la vaga per la jornada de vuit hores. Els primers que es van declarar en vaga van ser els oficials marbristes dels tallers Beltran, Lluís Nogués i Ventura. Es van declarar en vaga el dia 14 d'abril davant la negativa patronal a acceptar la jornada de 8 hores, la vaga es va expandir dos dies més tard⁹⁹, però el moviment vaguístic no es va generalitzar fins la darrera setmana del mes d'abril: al port 200 treballadors es declaren en vaga el 24, un dia després ho fan els conductors i cotxers així com la major part dels obrers de Gràcia i Sant Martí.

Al front dels favorables a la manifestació i entrega d'un manifest als poders amb les reivindicacions aprovades al Congrés de París de 1889 estava l'Agrupació Socialista de Barcelona¹⁰⁰. El 21 d'abril tenia lloc la primera reunió. En ella es nomena una comissió organitzadora, presidida per García Quejido i que té com a secretaris Boix i Albaredo. La comissió inicia el treball de seguida. El 25 publica un manifest on invita a totes les societats i obrers de Barcelona a participar en els actes socialistes i convoca una reunió pel 28. En aquesta reunió es donen els darrers tocs per la jornada del 1er de Maig: s'aprova el manifest que seria entregat el dia 1 a les autoritats barcelonines per ser enviat a les Corts; s'aprova la realització d'un míting al Tivoli a partir de les 10 del matí amb Reoyo, Martí Rodríguez i Quejido com oradors; seguidament tindria lloc la manifestació presidida per la bandera del 1er de Maig¹⁰¹, la qual finalitzaria davant de Governació. El 29 d'abril les parets de la ciutat comtal apareixien els cartells anunciant els actes que tindrien lloc el dia 1 de maig.

---

⁹⁹ Luis Nogués va acceptar la jornada, mentre que al taller dels Senyors Ventura els obrers van ser despatxats.

¹⁰⁰ Les societats barcelonines que es van adherir als socialistes són: Agrupació Barcelonesa del Partit Socialista, l'Agrupació Varia d'Obrers, Obrers de Blanqueig i Estampats de Sant Martí, Boters de Sans, Cadiraies de fulla estreta, Centre Democràtic Federal, Cilindradors i Aprestadors, Centre de Confiters i Pastissers, Obrers en Cristall de Badalona, Obrers en Cristall de Barcelona, Adobadors de Barcelona i voltants, Dauradors, Ram d'Ebenisteria, Estampats i Blanqueig de Barcelona, Estucadors, Societat de Faquins Conductors de mobles, Ferrers Mecànics, Lògia de Puritans, Marbristes, Societat de Pintors, Serrallers Mecànics, Serrallers d'Obres, Teixidors en Seda, Tipògrafs, Torradors de Sant Martí, Comitè de la UGT. La presència d'una societat obrera de Badalona, els Obrers en Cristall de Badalona, en la manifestació de Barcelona s'ha d'entendre a partir de la proximitat entre totes dues ciutats, que donarà lloc a que les activitats de la jornada fossin conjuntes durant els següents anys. Tot i això, aquest 1er de Maig de 1890 a Badalona també hi va haver una manifestació i un míting que va aglutinar entre tres-centes i quatre-centes persones. *El Diluvio*, 2 de maig de 1890.

¹⁰¹ Una bandera vermella amb la inscripció «Manifestación Universal Obrera del 1º de Mayo – Jornada de 8 Horas».

Les expectatives creades al voltant del 1er de Maig van provocar més d'un canvi de decisions entre els diferents sectors obrers. Un d'ells va ser les Tres Classes de Vapor. D'una primera postura contrària a la participació de qualsevol tipus es va passar a una posició ambivalent a la darrera quinzena d'abril. El 19 d'abril la premsa barcelonina publica el manifest de les Tres Classes de Vapor, on afirmaven que s'afegien a la demanda de les vuit hores **“como medida internacional”**¹⁰², declarant-se contraris a la idea d'abandonar el treball per manifestar-se favorables a la mesura. En la reunió amb el governador que va tenir lloc el 25 d'abril van mantenir la seva postura de no participar. Finalment, dos dies abans de la jornada, donat el majoritari posicionament favorable dels obrers barcelonins al 1er de Maig, publiquen un nou manifest on declaren que els treballadors federats no assistirien al treball el dia 1 de Maig “en prueba del amor y del respeto que profesa á los obreros de las demás clases, ha vuelto de su anterior acuerdo, a hecho abstracción de sus creencias y de la actitud que le conviene seguir, dados sus intereses especiales de clase”¹⁰³.

El dia 1 de Maig els obrers barcelonins es van aixecar conscients que es trobaven davant d'una data important¹⁰⁴. A les nou del matí els partidaris de la manifestació es van reunir al teatre Tívoli, on es va defensar les reivindicacions que posteriorment van ser portades en manifestació al governador civil. Un número de entre 15.000 i 30.000 obrers van prendre el camí cap a Governació, passant per Plaça Catalunya, Rambles, passeig Colom i Isabel II. Al capdavant hi anava una bandera vermella amb inscripcions sobre el primer de maig i la jornada de 8 hores. A l'altura de Portaferriça va aparèixer un altre pèndol amb fons blau i una sanefa de la bandera espanyola, a l'asta hi havia una creu, una ploma i un colom, al centre es podia llegir «Justicia Universal». El portador contestant a la pregunta del significat de la bandera va dir que era el símbol del treball. Va desaparèixer poc després. A l'arribar a Governació una comissió va pujar a entregar el manifest al governador, Sr. Antunez Ballón, qui va agrair la cordura dels obrers. La manifestació es va dissoldre tot seguit d'una forma pacífica¹⁰⁵.

---

¹⁰² La internacionalitat d'aquesta mesura es defensava a partir de l'afirmació que la implantació de la jornada només portarien desavantatges respecte a aquells que no la implantessin. Postura defensada en el article publicat a *La Publicidad*, 9 d'abril 1890.

¹⁰³ *El Diluvio*, 28 d'abril de 1890 (edició tarda).

¹⁰⁴ La vigília a la primera pàgina de *El Productor* es podia llegir: «*Nos hallamos en los momentos más solemnes de la historia*». *El Productor*, 30 d'abril de 1890.

¹⁰⁵ *El Productor*, 4 de juliol de 1890, descriu la manifestació amb les següents paraules: «*manifestación del partido obrero, la cual, á pesar de todos los esfuerzos, no habría tenido apenas importancia, sí no se la hubiese dado la multitud de curiosos y burguesía que esperaba este espectáculo*»

Plaça Catalunya, 1 de maig de 1890¹⁰⁶

Mentrestant, les societats obreres favorables a la vaga es reunien o portaven a terme manifestacions parcials a diferents llocs de la ciutat, entre altres els Dependents de Comerç i els Forners. Aquests darrers van recorre els carrers de la ciutat amb pans posats als bastons¹⁰⁷. Però la més important va tenir lloc a primera hora de la tarda, quan tots aquells favorables a la vaga es van reunir a Las Carolinas, on varis obrers arengaven a continuar la vaga fins l'obtenció de la jornada de vuit hores. Seguidament, van iniciar una manifestació que es va dirigir per les Rondes, el carrer Tallers, les Rambles fins a finalitzar a Colom. En un nombre de dos mil, segons *El Productor*, van

---

*como el único de la jornada. Presentóse el partido obrero en el gobierno civil, se hicieron los discursos de ordenanza, se entregó la petición para que el gobierno y las demás cámaras accedieran á ocuparse de las reformas del trabajo cuando les pareciese oportuno, se disolvió la manifestación y pax vobis». El diari també destaca que els manifestants van aplaudir al passar al costat de *La Publicidad*, donat la proximitat ideològica del diari amb els manifestants, i de Capitanía General, per l'actitud no provocadora i per donar un marge de maniobra.*

¹⁰⁶ AHCB-AF c107/22

¹⁰⁷ Joaquim Ferrer recull tots dos actes, un té lloc a la Ronda Sant Antoni, on esclata un petard, i un míting improvisat al mercat de Sant Antoni, una persona va agafar una cadira des de la qual es va dirigir a la gent. La manifestació que va seguir es va dissoldre a l'altura del col·legi dels Escolapis. FERRER, Joaquim: *El Primer «1er de Maig» a Catalunya*. Barcelona: Editorial Nova Terra, 1972. PÀG. 65.

recorre tot aquest camí cantant l'himne àcrata i cridant a favor del 1er de Maig, la vaga general i la jornada de vuit hores. A Colom es va produir l'enfrontament amb la Guardia Civil. Una manifestació així descrita per *El Productor*:

«...siguió su curso hasta el monumento de Colón, donde se había acordado disolverse. Así que llegaba la cabeza de la manifestación, que abría un compañero llevando un látigo por estandarte, presentóse un piquete de la guardia civil cerrando el camino, lo que ocasionó corridas de curiosos que llevaron la alarma por toda la ciudad, cerrándose precipitadamente las tiendas, y promovió vivas protestas de los manifestantes sosteniéndose en su puesto y obligando á los guardias á retroceder y á abrir paso, lo que una vez conseguido, se convino, como se había antes propuesto que á la mañana siguiente se reuniese la gente en la plaza Tetuan»¹⁰⁸.

A les pàgines del diari republicà *El Diluvio* es podia llegir sobre la mateixa manifestació:

«Al llegar la manifestacion á la Rambla de Santa Mónica surgió nueva alarma debida, segun unos, á que el reten de la Puerta de Ataranzas se puso a prevencion de cualquier incidente con las armas en la mano, y en segun otros á que la guardia civil de á caballo quiso disolver el grupo.

Nosotros oimos la siguiente version: un individuo presentóse á un jefe de Guardia Civil, manifestándole que es el grupo de obreros se estaba dando gritos subversivos; entonces el expresado jefe dió las órdenes de disolver la manifestacion, y al presentarse los guardias montados á cumplimentar lo ordenado fué cuando surgió la alarma, produciéndose carrera en un extension que abarcaba de Ataranzas á Belen, y desde la plaza del Teatro hasta la calle de la Condesa de Sobradiel. Algunos obreros no se conformaron con la orden de disolución, protestando ser falso que hubiese dado ningun grito subversivo y parece que entonces fué detenido el que habia hecho la falsa denuncia. Mientras tanto dos guardias civiles montados llegaban poco menos que a galope del Gobierno Civil. No sabemos que instrucciones traian, pero lo cierto fué que los manifestantes se reorganizaron y continuaron libremente su camino sin ser molestados, en dirección al Paseo Colón y á la Plaza del Palacio, en cuyo punto se disolvieron»¹⁰⁹.

A darrera hora de la tarda la vaga s'havia estès. Diferents societats formen comissions per aturar el treball. Comencen els disturbis a Gracia.

A primera hora del dia 2 comencen a actuar les comissions organitzades per tancar totes aquelles fàbriques o tallers oberts¹¹⁰. A les 9 del matí hi havia previst una reunió a la Plaça Tetuan que no va tenir lloc donada la intervenció de la guàrdia civil. Les forces de l'ordre van carregar contra els obrers concentrats a la plaça. Altres carregues van tenir lloc a les Rambles, zona on es dirigien els obrers per tal de

¹⁰⁸ *El Productor*, 4 de juliol de 1890.

¹⁰⁹ *El Diluvio*, 2 de maig de 1890 (edició tarda)

¹¹⁰ Es van tancar *El Diario Mercantil*, *El Noticiero Universal*, *La Reinaxença* i *La Dinastia*; diverses forneries entre elles les dels carrers Escudillers i Milans. També van rebre la visita d'aquestes comissió els tramvies. *El Diluvio*, 2 de maig de 1890 (edició tarda).

mantenir-se'n informats. La Rambla es va convertir fins al final de la vaga en un lloc d'enfrontaments entre vaguistes i forces de l'ordre.

El mateix dia 2 es va declarar l'estat de siti a tot Catalunya. Els enfrontaments, les detencions i els consells de guerra coexistien amb les negociacions que es van iniciar el dia 3. El matí del mateix dia 3 els fabricants van obrir les seves fàbriques amb el suport de la guàrdia civil. Els obrers confirmen la seva posició de continuar en vaga en les diverses reunions que tenen lloc a la ciutat durant tot el dia, així doncs, les fàbriques continuen parades.

El dia 4, diumenge i per tant festiu, les fàbriques van romandre tancades i els mitjans de transports aturats. La situació era de calma aparent. Els obrers mantenien la seva postura, però cada vegada es sentien més pressionats per l'estat de siti i la manca de recursos. La situació resultava tant angoixant que *El Productor* parla per primera vegada d'una data límit posada pels obrers per concedir la jornada de vuit hores, i aquesta no era altre que la tarda del 4 de maig¹¹¹. L'angoixosa situació dels obrers obliga a una reorientació sobre la duració de les vagues generals:

«Las huelgas generales son de tal naturaleza que no pueden durar muchos días sin resolverse en un sentido ú otro; pues no es posible que permanezca

¹¹¹ *El Productor*, 4 de juliol de 1890.

*un pueblo en la plaza pública semanas enteras sin saber con que satisfacer las más apremiantes necesidades.»*¹¹².

Els anarquistes van tenir que cedir davant la pressió dels treballadors i de les societats obreres, els quals, una vegada aconseguida una sèrie de millores i davant la manca de recursos per continuar amb la vaga, pensaven ja en donar-la per finalitzada¹¹³. Així el dia 5 es dona per conclosa la vaga general a Barcelona. Els anarquistes la donen per bona donat les millores aconseguides per part d'algunes societats. Entre elles els treballadors de tramvies aconseguen un descens de la jornada, els carreters un augment salarial, els treballadors del port, els tintorers, els sabaters i els paletes la tant desitjada jornada de vuit hores¹¹⁴.

Durant els dies següents les societats obreres donaran per terminada les vagues i la situació s'anirà normalitzant. El 6 de maig tornen al treball els treballadors del port i els fusters de Gràcia, els darrers amb les mateixes condicions que abans del 1er de Maig. El dia següent ho fan els torners. Els teixidors de Gràcia es reincorporen el 8, mateix dia que la secció de fils i teixits de l'Espanya Industrial. La tornada al treball dels teixidors es va produir un dia després de presentar les seves demandes que no eren altres que la jornada de vuit hores i augment salarial. Tot fa pensar que es va arribar a un acord amb els patrons¹¹⁵.

El 10 de maig es treballava amb normalitat a setanta-sis fàbriques, mentre que trenta-quatre encara continuaven aturades¹¹⁶. Durant els dies següents es manté el degoteig de societats obreres que abandonen la vaga. El 12 de maig totes les fàbriques de Barcelona i els seus voltants funcionen amb normalitat. També els paletes havien tornat als seus treballs. El 16 és el torn dels Picapedrers de Montjuïc. El 21 de maig ho

---

¹¹² *Ibíd.*

¹¹³ Per aquesta raó Pere Gabriel afirma que van ser les societats obreres les que es van imposar els seus criteris en aquest conflicte. GABRIEL, Pere: «Movimiento obrero y Restauración Borbónica». Dins DOMINGUEZ ORTIZ, Antonio: *Movimiento Obrero en España*. Barcelona: Editorial Planeta, 1990. Pàg. 437.

¹¹⁴ Uns sectors que es troben a la llista de societats que encara continuen en vaga el 4 de juliol, segons les llistes donades per *El Productor*. Altres sectors inclosos a aquestes llistes són els cinters, els blanquejadors, els barretaires, les classes de vapor, els marbristes, els estampadors, els moliners i els forners. *El Productor*, 4 juliol 1890.

¹¹⁵ Altres societats que van presentar les seves reivindicacions, unes noves tarifes salarials, després del 1er de Maig, concretament el dia 8, van ser la Societat d'Estampats i Blanquejadors i la Societat d'Escorxadors.

¹¹⁶ *El Diario de Barcelona*, 11 de maig de 1890. Malgrat tot els diferents diaris de la ciutat consideren que la situació s'havia normalitzat el dia 10.

fan els operaris cilindradors amb les mateixes condicions que abans d'iniciar-se la vaga. El 31 de maig només resten aturats tres sectors, els fusters, els cinters i els marbristes¹¹⁷.

Malgrat les divisions, malgrat que una part de les societats obreres havien tornat al treball amb les mateixes condicions que abans del 1er de Maig, malgrat el tancament dels dos diaris anarquistes barcelonins, *El Productor* i *La Tramontana*, malgrat les detencions d'obriers, entre elles la del director de *La Tramontana* Josep Lluнас, malgrat tot això el 1er de Maig de 1890 va ser considerat un èxit pel moviment obrer de la ciutat:

«Más grande victoria, sin embargo, ha sido obtenida por el proletariado consigo mismo,... y sin la cual no habrían podido verificarse los acontecimientos pasados. Esta es la realización de la solidaridad universal de los trabajadores.

Ni el espíritu de raza, ni las ideas religiosas, ni el patriotismo, ni la política, que han procurado exaltar los privilegiados para separar el movimiento general á los trabajadores, ha podido impedir la poderosa manifestación del proletariado en todas partes...»¹¹⁸.

Així doncs, es considerava que amb el 1er de Maig el moviment obrer havia donat un pas important cap a la seva emancipació, de tal manera que la confirmació de la continuïtat de la jornada era qüestió de temps. El doctor Oscar Niessen va ser un dels primers a profetitzar la seva continuïtat quan va afirmar que el 1er de Maig era “un brillante espectáculo que la acción obrera ofrecería todos los años”¹¹⁹. Així ho va veure el moviment socialista en general. Raó per la qual es van decidir a aprovar la convocatòria pel 1er de Maig de 1891, donat que la resolució de 1889 no comportava la seva continuïtat. Aquesta vegada, però, la convocatòria va partir de congressos nacionals. Els primers van tenir lloc durant el mes d'agost de 1890 i van ser convocats pels Partit Socialista Espanyol i el Partit Socialista Escandinau¹²⁰.

Els anarquistes, per la seva part, van valorar la jornada per la participació i per l'èxit que algunes societats van obtenir amb la vaga. Les millores aconseguides amb la mobilització els va portar a considerar que la jornada de 8 hores, i en darrer terme la revolució, no havia estat establerta de forma general per una manca de conscienciació i unitat obrera. Amb aquest motiu es van iniciar els treballs per revitalitzar i afirmar la Federació de Resistència al Capital¹²¹. Un segon pas anava dirigit a confluïr els esforços

---

¹¹⁷ Els dos darrers restaven en vaga el 4 de juliol segons dades donades per *El Productor*, 4 de juliol de 1890.

¹¹⁸ *Ibíd.*

¹¹⁹ DOMMANGET, Maurice: *Historia del 1º de Mayo*. Barcelona: Editorial Laia, 1976. Pàg. 113.

¹²⁰ *Ibíd.* Pàg. 113-114.

¹²¹ GABRIEL, Pere: *Movimiento obrero y Restauración Borbónica*. Loc. Cit. Pàg. 438.

per convertir el 1er de Maig de 1891 en un esdeveniment imponent, seguint la màxima de tot el proletariat del món unit. El resultat d'aquesta idea va ser el Congrés Ampli celebrat al Circ Rius de Madrid el 22 de març, on hi van ser presents delegats de les tres rames importants del moviment obrer espanyol: anarquistes, socialistes i les Tres Classes de Vapor. El resultat del Congrés va coincidir amb la concepció dels anarquistes, els organitzadors de l'acte, de com havia de ser el 1er de Maig. El programa estava preparat per que fos aprovat un manifest on s'establia que l'objectiu del 1er de Maig era la jornada de vuit hores i que el mitjà per obtenir-la era la vaga general. La presència testimonial tant de socialistes com de les Tres Classes de Vapor ratifica, malgrat la unitat que es defensava des de totes les files, que dita unió estava molt lluny de ser una realitat. En definitiva la divisió del moviment obrer es mantenia a l'igual que les diferents posicions davant el 1er de Maig¹²².

Els treballs per aconseguir una major mobilització pel 1er de Maig es va estendre a les dones treballadores. Destacades dirigents anarquistes, com la Teresa Claramunt, van intentar aprofitar l'empenta del 1er de Maig per promoure l'organització entre les obreres. Així van tenir lloc dos reunions durant el mes d'abril, la primera el 12 d'abril i la segona el 25. El primer míting va servir per establir la línia bàsica, que no era pas altre que l'associacionisme femení bàsic per la millora de les condicions de les dones treballadores, i en segon lloc es tractava de definir la posició de l'obrero en la lluita per la jornada de vuit hores. Per aquesta raó, tant en la primera reunió com en segona la presència masculina va ser merament testimonial. Tant la taula presidencial com els oradors eren dones. En el míting del 25 d'abril es va aprovar un manifest basat en cinc punts: 1. recalcar l'associacionisme femení, 2. s'establia que la dona era l'única encarregada de la seva pròpia emancipació; 3. es defensava un associacionisme només per dones, 4. quedaven constituïdes les societats de sabateres, sastresses, costureres i una agrupació de treballadores de diversos oficis i el 5 punt donava la total adhesió al moviment reivindicatiu del 1er de Maig¹²³.

Paral·lelament es van convocar reunions que tenien com a tema principal el 1er de Maig. Les primeres van ser convocades pels socialistes barcelonins. El 8 d'abril va

---

¹²² La presència de socialistes i reformistes no va anar més enllà de ser testimonial, en cap moment van buscar acords. BALANDRÓN, Begoña: «La fiesta del trabajo en España: los primeros años». A *Estudios de Historia Social*, nº 38-39, 1986. Pàgs. 121-270.

¹²³ *El Productor*, 19 i 30 d'abril de 1891.

tenir lloc la primera al seu local social, situat al carrer de l'Om¹²⁴. En aquesta reunió es va prendre la decisió de celebrar la jornada. La nit del 20 d'abril es van reunir per segon cop¹²⁵. Aquest dia Comaposada, Duval, Sagué, Lleopart, Pamies, Reoyo, Martín Rodríguez, Pedregós i Torruelles van ser els elegits per organitzar el míting, la manifestació –posteriorment anul·lada per la prohibició governamental¹²⁶- i el manifest dirigit al govern. A més de la prohibició de qualsevol manifestació per la via pública, la comissió socialista va tenir que fer front a un nou problema, la negativa del propietari de la plaça de Bous a deixar el recinte pel míting. La decisió final, donada la manca d'un lloc amb les dimensions requerides, va ser la de celebrar mítings a diferents llocs de la ciutat.

Però les socialistes no van ser les úniques reunions. Durant tot el mes d'abril les societats obreres barcelonines van convocar als seus associats per definir la postura davant un nou 1er de Maig. Malgrat existir una major corrent favorable a la vaga¹²⁷, la decisió no va resultar fàcil per cap d'elles. Fet que es constata per la quantitat de reunions que van tenir lloc des de primers d'abril i que la majoria no va acabar de prendre la decisió final fins als darrers dies del mateix mes d'abril¹²⁸. Els canvis de postura van ser freqüents. Cas dels cilindradors i aprestadors, els serrallers mecànics, els ebenistes, els barretaires i els sastres, que apareixen a la llista de societats contraries a la vaga a mitjans de mes¹²⁹. Finalment les societats que es van declarar a favor de la vaga fins l'obtenció de la jornada de vuit hores van ser: els paletes, els fusters, els carreters,

---

¹²⁴ Les societats que es van presentar van ser: gravadors en cilindres, pintors, cadiraires de fulla estreta, UGT, pintors a la mà, oficials de naips, serradors mecànics, ferrers mecànics, Centre Federalista, Tres Classes de Vapor, calderers en coure, confiters i pastissers, cilindradors i aprestadors, teixidors de seda, constructors de cotxes, marbristes de Barcelona i voltants, faquins de conductors, estucadors, peruquers i barbers de Barcelona i la Societat de Lampistes Lledoners i Llauners. En total segons *El Diluvio* hi havia trenta dos delegats. *El Diluvio*, 9 d'abril de 1891 (edició matí). A destacar la presència de les Tres Classes de Vapor en aquesta i la següent reunió. Sindicat que mantenia la postura de l'any anterior, però donat el suport massiu a la jornada per part dels obrers van decidir fer festa els dies 1 i 2 de maig. *La Publicidad*, 27 d'abril de 1891, *El Diluvio*, 30 d'abril de 1891 (matí).

¹²⁵ Aquest dia es van reunir les societats de gravadors i cilindradors, pintors, UGT, oficials de naips, serradors mecànics, ferrers mecànics, Centre Federalista, Tres Classes de Vapor, cilindradors i aprestadors, marbristes de Barcelona, estucadors i barbers i peruquers de Barcelona. A ells es van afegir la societat d'estampats i ferradors de Barcelona i voltants. *La Publicidad*, 21 d'abril de 1891. Dos de les societats presents a la primera reunió, la societat de teixidors de vels i els lampistes, lledoners i llauners, havien decidit presentar bases els primers i els segons es van manifestar favorables a la vaga els segons.

¹²⁶ El 24 d'abril els diaris de la ciutat publicaven la circular del govern dirigida als diferents governadors civils on donaven les instruccions a seguir pel 1er de Maig. La principal era la prohibició de qualsevol manifestació pública.

¹²⁷ L'obtenció de millores per una part de les societats obreres l'any precedent es pot considerar com una de les causes del major nombre favorable a la vaga.

¹²⁸ Els paletes i els ebenistes són els únics que ja el 13 d'abril es declaren favorables a la vaga. *La Publicidad*, 13 d'abril de 1891 i *El Diluvio*, 13 d'abril 1891 (edició tarda).

¹²⁹ Llistes publicades per *La Publicidad* el dia 14 d'abril 1891 i *El Diluvio* el 15 d'abril 1891.

els serrallers mecànics¹³⁰, els cilindradors i aprestadors, els teixidors mecànics¹³¹, els escultors tallistes, els obrers blanquejadors¹³², els aprestadors de Sant Martí i una part dels oficials sastres i dels obrers confiters de Sant Andreu. Favorables a presentar bases i en cas de ser rebutjades declarar-se en vaga hi eren: els obrers forners¹³³, els ebenistes¹³⁴, els faquins¹³⁵, els sabaters¹³⁶, els obrers pianistes¹³⁷, els carboners, els constructors de carros i els teixidors de vels¹³⁸.

Entre els favorables a la manifestació i els que es decantaven per la vaga general es trobava una sèrie de societats que es decideixen per fer festa el 1er de Maig. Entre elles els dependents de perruqueria i barbers¹³⁹, els barretaires¹⁴⁰, els xocolaters de Barcelona i voltants¹⁴¹ i els estampadors i cilindradors de Sant Martí¹⁴². Els enllustradors presentaven el 24 d'abril la demanda de finalitzar la jornada el dia 1 de maig una hora abans, a les nou de la nit¹⁴³. Els conductors de tramvies decideixen, després de rebutjar la vaga i la manifestació, demanar el dia festiu¹⁴⁴. Els tipògrafs també van prendre la decisió de fer festa. Amb aquest motiu es va formar una comissió

---

¹³⁰ Els darrers van decidir fer festa els dies 1 i 2 de maig i declarar-se en vaga el dia 3 si no es concedia la jornada de vuit hores. *La Publicidad*, 20 d'abril 1891, *El Diluvio*, 20 d'abril de 1891 (edició tarda).

¹³¹ Els teixidors mecànics es declaren en vaga per necessitat no pas per estar d'acord. *La Publicidad*, 21 d'abril de 1891.

¹³² Consideraven festiu el dia 1 i secundaven la vaga a partir del dia 2. *El Diluvio*, 30 d'abril de 1891 (edició matí).

¹³³ Sis punts contenien les bases presentades per aquest sector: 1. Mantenir les condicions de treball; 2. Horari establert a partir de conveni entre patrons i obrers; 3. Per compensar el punt anterior donar un dia de festa a la setmana als oficials; 4. Període d'aprenentatge: dos anys per fornada, 1 any per forn, a cada secció un aprenent; 5. Contractació local i 6. El dia 1 de maig descans pels oficials, resta de la setmana sense descans. *La Publicidad*, 20 d'abril de 1891.

¹³⁴ Demanen la jornada de vuit hores, la supressió de treball a preu fet i la no admissió d'obers no associats. *La Publicidad*, 22 d'abril de 1891.

¹³⁵ Reivindiquen un augment salarial de una pesseta. *La Publicidad*, 27 d'abril de 1891.

¹³⁶ A la jornada de vuit hores cal afegir la supressió del treball a preu fet, la no admissió d'obers no associats i facultar als obrers per poder treballar en tallers col·lectius. *La Publicidad*, 29 d'abril de 1891.

¹³⁷ Demanen la jornada de vuit hores i un augment salarial del 20%. *El Diluvio*, 30 d'abril de 1891 (edició matí).

¹³⁸ Els primers reclamen un augment salarial de quatre reials; els constructors un jornal de 25 pessetes per setmana, la prohibició de treballar els dies festius, un jornal mínim del conductor de cinc pessetes, no obligar a carregar i descarregar, una jornada de 10 hores, l'abolició de quadres i la paga dels dissabtes i la contractació de conductors associats; els darrers reclamen la jornada de vuit hores, la vigència de la tarifa aprovada l'any 1869 i un augment d'un 40% als teixits no inclosos, un jornal mínim de quatre pessetes pels obrers que munten màquines i elaboren mostraris o materials dolents, els obrers serien col·locats a partir d'una comissió de la secció d'obers teixidors, prohibir més de dos treballadors a cada telar i la negociació directa entre patrons i obrers. *La Publicidad*, 1 de maig de 1891.

¹³⁹ *El Diluvio*, 8 d'abril de 1891 (matí).

¹⁴⁰ *La Publicidad*, 20 d'abril de 1891.

¹⁴¹ *Ibíd.*, 27 d'abril de 1891.

¹⁴² *Ibíd.*, 29 d'abril de 1891.

¹⁴³ *El Diluvio*, 29 d'abril de 1891 (tarda).

¹⁴⁴ *Ibíd.*, 23 d'abril de 1891 (matí).

el 23 d'abril que es va dirigir al diaris per fer dita reclamació. De tots aquells periòdics amb representants a l'associació només un es va negar, *El Noticiero Universal*¹⁴⁵.

Tot i aquest preparatiu el 1er de Maig es va veure afectat per les mesures adoptades per les autoritats. La prohibició a realitzar qualsevol acte a la via pública o el desplegament de forces van repercutir en la participació, així com en la coordinació d'actes, com s'ha vist en el cas dels socialistes. I tot això malgrat que una part important dels fabricants havien acceptat donar el dia com a festiu. Els socialistes finalment no van realitzar cap acte. Només cinc societats - els serrallers, els fonedors, els carboners, els conductors de carro i els serrallers mecànics - es van reunir per tal de decidir la postura a seguir. Tots es van declarar en vaga, manifestant que la lluita era contra la burgesia. La jornada va finalitzar sense cap incidència¹⁴⁶.

El dia 2 es van mantenir en vaga els oficis que havien aprovat la proposta durant les reunions prèvies al 1er de Maig. Els treballadors dels establiments fabrils van fer un seguiment desigual. Mentre a Sant Andreu es va reprendre els treballs a totes les fàbriques, a Gràcia de vint-i-quatre que van obrir a primera hora van acabar la jornada només vuit i a Sant Martí van treballar totes excepte La Farinera i alguns establiments de blanqueig¹⁴⁷. L'esclat de petards, el mateix dia 2, a diversos llocs de Barcelona va donar lloc a detencions d'obriers i tancament de centres obrers per ordre judicial, prevenint així l'expansió de la vaga¹⁴⁸.

Però no seria fins el dia 4 quan veritablement es podria fer una valoració del seguiment de la vaga, donat que la jornada del 1er de Maig aquest any havia caigut en divendres. Així doncs el 4, dilluns, primer dia laboral de la setmana, era el dia clau. Els diaris parlen de total normalitat a la plana. A Barcelona segons *El Diluvio* els únics que resten en vaga són aquelles que no "están expuestas á la competencia extranjera y en las que se juzgan conceder la jornada de ocho horas, sin dificultades de colocar los objectos producidos"¹⁴⁹. Les societats són els carreters de transport terrestre i marítim, els forners, els paletes i els ebenistes. Aquesta situació porta a la Comissió formada per les

---

¹⁴⁵ Els que van accedir van ser *La Vanguardia*, *El Diario de Barcelona*, *El Diluvio*, *El Correo Catalán*, *La Publicidad*, *El Diario Comercial*, *El Suplemento*, *Diario Mercantil* i *La Dinastia*. *La Publicidad*, 29 d'abril de 1891.

¹⁴⁶ *La Publicidad*, 2 de maig de 1891. Tampoc a Badalona va tenir lloc cap acte. Es van paraitzar totes les fàbriques sense produir-se cap incident.

¹⁴⁷ *Ibíd*, 3 de maig de 1891, *El Diluvio*, 2 de maig de 1891 (tarda).

¹⁴⁸ La majoria dels centres tancats pertanyien a les societats en vaga, com els paletes i peons, ebenistes i forners. Però també van ser tancats altres centres importants com el dels impressors o el Cercle Anarquista acusat, aquest darrer, de ser l'instigador de la vaga general.

¹⁴⁹ *El Diluvio*, 5 de maig de 1891 (tarda).

societats obreres a favor de la vaga a “dar por terminada la huelga general con carácter permanente, si bien apoyando con todos nuestros medios y nuestras fuerzas á las colectividades que se consideren capacitadas para recabar parcialmente la jornada de ocho horas, por ahora, y para más tarde, emprender todos la campaña decisiva de la emancipación social”¹⁵⁰. D’aquesta manera es tractava de desviar el caràcter revolucionari per donar un to més moderat a la vaga. De ser l’inici de la revolució es passa a vaga reivindicativa. Amb aquest nou caràcter noves societats es van declarar en vaga: la Unió de Ribeires, faquins, carreters, carboners, fariners, fustaires i mariners en una aliança anomenada Societat d’Aliança de Transports Marítims i Terrestres. Durant els següents dies els sectors en vaga es van reincorporant al treball, cas dels boters de Sant Martí¹⁵¹. D’altres aprofiten per reclamar alguna millora, com el cas del tres cents terrissaires i rajolers de les afores que demanen una augment del jornal¹⁵².

El punt d’inflexió es produeix el dia 8 amb l’arribada a la ciutat d’obriers de fora de la ciutat per ocupar els llocs dels vaguistes¹⁵³. El dia següent l’Aliança de Transports demana al governador que faci d’intermediari entre ells i els patrons¹⁵⁴. Una mediació que va ser vàlida donat que el dia 11 tornaven al treball.¹⁵⁵ Els únics que resten en vaga són els paletes. Durant els següents dies es produeixen diferents enfrontament entre aquest sector en vaga i les forces de l’ordre, quan els primers intentaven evitar la incorporació als seus llocs de treball de treballadors externs¹⁵⁶. Finalment els vaguistes informen de la incorporació al treball a partir del 24 de maig. El 28 ja es pot donar per finalitzada la vaga de paletes¹⁵⁷.

El resultat de la segona jornada del 1er de Maig no va arribar a les perspectives aixecades arran de la primera jornada i del seguiment que es preveia durant el mes d’abril, donat l’eufòria que es podia percebre entre els obrers barcelonins. L’apropament a les idees anarquistes per una banda i la prohibició governamental a celebrar qualsevol acte a l’aire lliure, per l’altre, va allunyar als socialistes. Mentre que les mesures pressives de Madrid, seguides per la detenció immediata dels anarquistes més destacats i el tancament de les societats obreres favorables a la vaga general van fer retrocedir a les

---

¹⁵⁰ *Ibíd.*, 5 de maig de 1891 (matí).

¹⁵¹ *El Diluvio*, 8 de maig de 1891 (matí).

¹⁵² *Ibíd.*, 9 de maig de 1891 (matí).

¹⁵³ *La Dinastia*, 9 de maig de 1891.

¹⁵⁴ *Ibíd.*, 10 de maig de 1891.

¹⁵⁵ *Ibíd.*, 12 de maig de 1891. El mateix dia 11 els fusters abandonen la vaga.

¹⁵⁶ El 22 de maig *La Dinastia* parla d’un guàrdia ferit per bala amb la conseqüent detenció de dos obrers.

¹⁵⁷ *La Dinastia*, 28 de maig de 1891.

societats reticents a iniciar una vaga. El fet que hi hagués un cap de setmana per mig també podria ser una raó del fracàs d'aquesta segona jornada.

La immediata repercussió de l'escàs seguiment que va tenir la vaga va ser el desencís dels anarquistes i el conseqüent allunyament. Un altre factor d'aquest distanciament és la repressió que es va iniciar arran dels esdeveniments de Jérez, intensificat durant el mes d'abril. Obrers i societats obreres van ser durant l'any 1892, a l'igual que havien estat el 1890 i 1891, perseguits, empresonats i tancats, però durant el 1892 la repressió es va iniciar abans de la data del 1er de Maig. Fet que va influir en la celebració, donat que aquesta anava dirigida principalment cap a aquells obrers i societats que havien destacat durant els dos primers 1ers de Maig, entre els que hi havien els forners, els teixidors, els paletes, els carreters i els barretaires.

El distanciament anarquista seria gradual. Però ja pel 1892 van sortir les primeres veus des de les files de l'anarquisme contraries a la jornada. *El Productor* es va fer ressò d'aquesta postura. Des de les seves pàgines es comença a parlar de la importància de la lluita diària front la de fixar la revolució en una data determinada¹⁵⁸. L'altre diari anarquista, *La Tramontana*, defensava la continuïtat del 1er de Maig, però ara ja no com a data d'inici de la revolució, sinó per recordar l'origen i la importància que havia assolit el 1er de Maig de 1890. Amb aquest fi *La Tramontana* va organitzar el míting del 1er de Maig de 1892. Així doncs, el 1er de Maig de 1890 s'incorpora al calendari anarquista com La Communa de París o els fets de Chicago de 1886.

Mentre que les societats més actives i els anarquistes s'anaven allunant, els socialistes i societats properes ideològicament van preparar un programa conforme a la consigna enviada des de la direcció del Partit Socialista, que no era altre que la continuació de la jornada evitant qualsevol incident amb les autoritats. A la primera reunió, convocada el 18 d'abril, es presentava un programa basat en la celebració de mítings al matí i conferències a la nit¹⁵⁹. Per organitzar tots aquests actes es van formar tres comissions, una encarregada de l'aspecte econòmic, una segona del tema de propaganda i la tercera de l'organització¹⁶⁰. A la darrera reunió, celebrada el dia 28, es va presentar el programa definitiu: dos mítings al matí – a les nou del matí al Tivoli i a

---

¹⁵⁸ *El Productor*, 28 d'abril de 1892.

¹⁵⁹ Amb la celebració de diversos mítings evitaven la conglomeració dels obrers en un mateix lloc. Situació que evitava qualsevol aspecte violent. Així com es recalca que els obrers passejarien durant la tarda pels carrers de la ciutat, aconseguint donar un aspecte festiu a la jornada, tot i tenint en compte que aquest any el 1er de Maig cau en diumenge. Per tant s'evitava qualsevol incident amb els patrons que no volguessin tancar els seus establiments.

¹⁶⁰ *La Publicidad*, 19 i 21 d'abril de 1892. Les comissions estaven formades per Quejido, Reoyo, Cuadrades, Ferrer, Vendrell, Martín Rodríguez, Comaposada, Lleopart i Barceló.

les deu al Circ Espanyol – i dos conferències, a les nou de la nit al Cercle Socialista i al Parc Escudellers respectivament; es va presentar el manifest que seria enviat al Congrés, el mateix que es va presentar al governador civil el 1er de Maig 1890; es va ensenyar el cartell que aquella mateixa tarda seia penjat pels carrers de la ciutat i es va anunciar que al Centre Social ondejaria la bandera que va encapçalar la manifestació del 1890¹⁶¹. Un programa que es va portar a terme en tota la seva integritat el dia 1, als quals es van afegir una representació de l'obra de teatre *El 1º de Mayo ó los hijos del pueblo* al teatre Calvo-Vico, una gira campestre de les Tres Classes de Vapor¹⁶² i una reunió al Cercle Republicà Federal que va tenir lloc a les nou i mitja del matí. Aquest darrer acte suposa la incorporació dels republicans al 1er de Maig. Una presència que va ser rebutjada a la manifestació del 1890, ara al 1892, aquest acte, organitzat pels mateixos republicans, es manifesta com un altre símptoma del canvi que la jornada estava patint.

Tot i la desaparició de societats com els paletes o els forners, protagonistes destacats de les jornades precedents, es va produir un moviment vaguístic, encara que minoritari. Del 3 d'abril al 30 de maig entre 1500 i 1600 obrers de la societat d'Aprestadors, Cilindradors i Estampats van aturar els treballs de divuit fàbriques; el 27 d'abril els oficials sabaters de varis tallers es van declarar en vaga; entre el 11 i el 13 de maig es van aturar els tallers calderers dels ferrocarrils del Nord (Sant Martí); els oficials rajolers es van declarar en vaga el 18 de maig en demanda d'un augment d'una pesseta per cada mil rajoles, la vaga finalitzaria dos dies després¹⁶³.

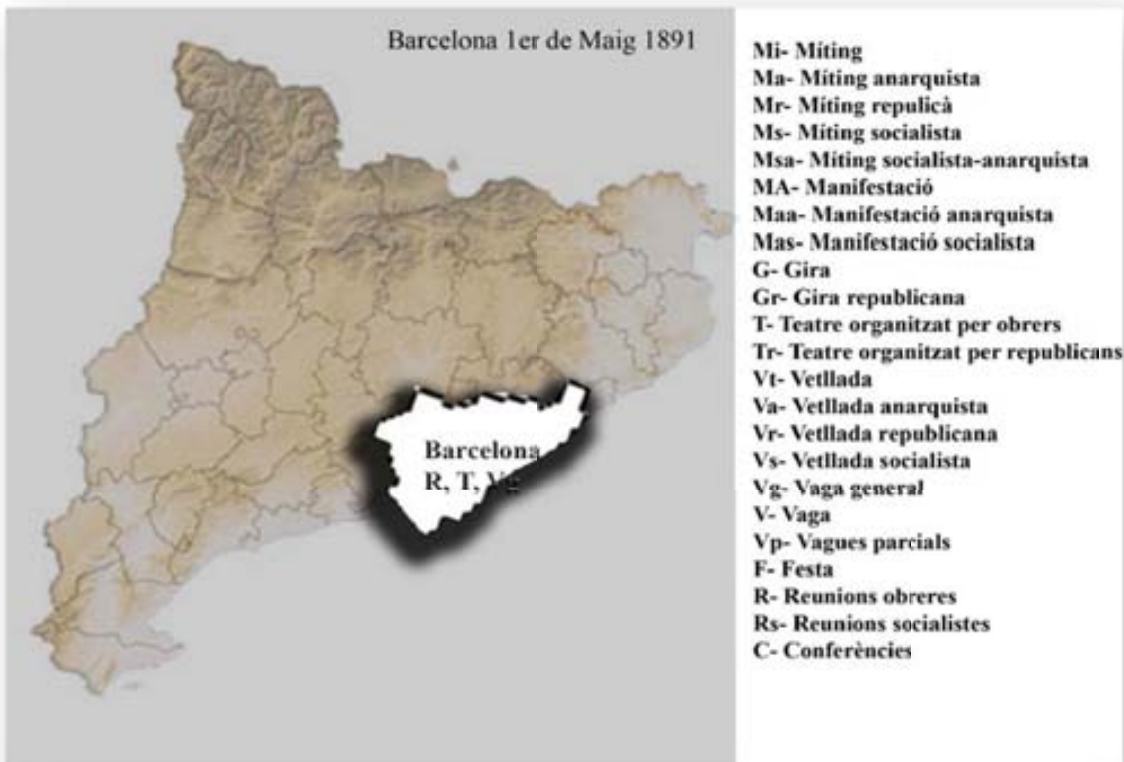
Les diferents mesures preses per les autoritats per tal d'evitar situacions com les dels anys precedents van tenir una altra conseqüència, el descens de la participació. Les societats obreres es van retirar de la jornada per tal d'evitar no fer encara més difícil la seva pròpia existència. Però aquest descens va tenir una altra causa, també relacionada amb el 1er de Maig, i que no es altre que el desencís dels obrers davant una jornada que no havia estat a l'altura de les il·lusions que havia aixecat. Les societats més combatives s'allunyaven del 1er de Maig, donant lloc a la disminució de mesures preventives per part del govern i, per altre, l'apropiació de la jornada per una part del moviment obrer, aquell sector proper a les idees socialistes, i l'entrada dels republicans els quals faran seva la jornada.

---

¹⁶¹ *La Publicidad*, 29 d'abril de 1892.

¹⁶² Gira anunciada per *La Publicidad* el dia 24 d'abril. Però, no hi ha cap diari que certifiqui que es va fer.

¹⁶³ Les demandes de les altres societats no s'especifiquen. La vaga de la Societat d'Aprestadors, Cilindradors i Estampats acaba amb l'admissió dels vaguistes.

L'any 1893 els socialistes preparen una jornada molt semblant a la de l'any precedent, sempre tenint en compte les ordres governamentals, un míting al Saló Espanyol, la publicació d'un manifest amb les reivindicacions de 1890, la col·locació de cartells informatius i el guarniment del Centre Socialista. Un fet que cal destacar pel seu significat és que es parla que els obrers es dirigirien al míting en manifestació des dels seus respectius locals socials amb els seus estàndards. Això demostra que les autoritats comencen a rebaixar les mesures de control donat l'allunyament dels sectors més radicals del moviment obrer i el nou caràcter que s'està imprimint a la jornada des dels sectors més reformistes. Un canvi que es manifesta també per la participació com a organitzador, per primera vegada, de les Tres Classes de Vapor: un míting a la Sala Queraltó seguida d'una gira campestre a Vallvidriera. El caràcter festiu que la jornada començava a adquirir té dos indicis més: el primer és l'anunci des del Romea de dos funcions extres per commemorar la jornada, a la qual es va afegir el teatre Novetats i el Circ Espanyol¹⁶⁴. En segon lloc la decisió de la societat de faquins, paletes i perruquers i barbers de fer festa el dia 1 de maig, societats que els darrers anys s'havien declarat en vaga¹⁶⁵.

Tot i això hi havia societats afins a les teories anarquistes que encara consideraven l'opció de declarar la vaga pel 1er de Maig¹⁶⁶. Però finalment cap societat es va declarar en vaga. L'opció que es va seguir va ser la de celebrar un míting al teatre Calvo-Vico, amb el qual es solemnitzava la jornada, recordant el seu origen, el 1er de maig de 1886 a Chicago i els seus màrtirs. Es continuava, doncs, el camí marcat l'any anterior per *La Tramontana*: un record de la importància de la jornada i la importància de la unitat. Així com s'allunyava el 1er de Maig anarquista del socialista establint un origen diferent.

Malgrat les discrepàncies dintre del moviment anarquista sobre el 1er de Maig, la seva presència d'una o altre manera dona a entendre la importància de la data per aquest sector. Les divergències entre aquells que defensaven una opció sindicalista i aquells que la rebutgen es van reflectir també durant el 1er de Maig. Fins el 1892 l'opció defensada des de les pàgines de *La Tramontana* o *El Productor* s'havia imposat a una altre corrent, els que es decantaven per l'acció directa. Un sector que va aparèixer al 1er de Maig a partir del 1891 i que va posar en pràctica l'acció descrita com "petardo

---

¹⁶⁴ *El Diluvio*, 27 d'abril de 1893 (matí).

¹⁶⁵ *Ibíd.*, 1 maig de 1893 (matí). A Sant Martí els oficials barbers fan festa després d'arribar a un acord amb els patrons, a canvi el diumenge treballarien fins les set de la tarda.

¹⁶⁶ Hi havia societats obreres favorables a la vaga a la reunió socialista del 22 d'abril.

intimidatorio contra el patrón”¹⁶⁷. La col·locació de petards va ser aprofitada per les autoritats per iniciar un procés de tancament de societats i detenció d'obrers. Fet que va repercutir, com ja hem dit, en la celebració del 1er de Maig, i que al mateix temps va donar força al sector anarquista defensor de l'acció directa. La sèrie d'atemptats que va començar pel 1894 i va acabar amb el procés de Montjuïc va influir en l'associacionisme obrer i en la celebració del 1er de Maig fins a finals de segle. El 1894, inici d'aquest període de retrocés, divuit societats¹⁶⁸ es van reunir el dia 20 d'abril al carrer Amargós número 18¹⁶⁹ per decidir que es faria tot el possible per celebrar la jornada. El programa presentat era similar a la de l'anterior any. Finalment només es va poder organitzar diverses vetllades de caràcter literari a locals de diferents centres obrers. Una situació que porta a buscar activitats on s'evita tot caràcter de lluita o reivindicatiu.

La versant festiva de la jornada s'imposa amb l'objectiu d'evitar enfrontaments amb les autoritats, i així el 1er de Maig continuava viu. El caràcter reivindicatiu, de lluita queda arraconat per l'objectiu de mantenir viva una jornada que el moviment obrer socialista considerava important. La jornada s'havia convertit en tres anys en un símbol, reflex lo que el moviment obrer podia aconseguir. En una època de repressió s'intentava mantenir viva una jornada en la qual els obrers eren els protagonistes. Seguint aquesta línia el Centre Oficial de Perruquers i Barbers converteix el 1er de Maig en la seva festa patronal¹⁷⁰. La referència com a dia festiu arriba als diferents teatres, com és el cas del Català-Romea, el Circ Espanyol i el Circ Barcelonès i en la descripció de la jornada que es fa des dels diferents diaris de la ciutat. La premsa barcelonina remarca la presència d'obrers als carrers i als cafès de la ciutat com qualsevol altre dia festiu de l'any. Tot i això, la jornada del 1894 no va tenir un seguiment significatiu¹⁷¹.

---

¹⁶⁷ GABRIEL, Pere: *Movimiento obrero y Restauración Borbónica*. Loc. Cit. PÀG. 445.

¹⁶⁸ Guixaires Adornistes, Mossos de Carruatge de Barcelona i voltants, Cilindradors i Aprestadors, Serradors Mecànics, Constructors de Carros, Obrers Marbristes, Unió de Vidriers, Arts i Oficis, Lampistes, Lledoners i Llantoners, Constructors, Pelleters, Perruquers i Barbers, Pintors a la mà, Oficials Fondistes, Agrupació del Partit Socialista Obrer, Centre de Societats Obreres i Fusters de Gràcia.

¹⁶⁹ Local social que compartien des del el 13 d'abril les societats de Serradors Mecànics, Arts i Oficis, Constructors de Cotxes, Marbristes, Oficials de Naips, Operaris Fondistes, Cadiraires de fulla estreta i l'Agrupació Socialista. *La Publicidad*, 13 d'abril de 1894.

¹⁷⁰ El dia 30, i donada la pressió a la que estaven sotmesos, es va decidir que tancaríen a les dues de la tarda. L'any següent si que farien festa, però no pel 1896. Un any més tard decideixen canviar la festa al dia 4 de maig.

¹⁷¹ Tot i això la participació a Barcelona va ser únicament majoritària a les fàbriques, entre els paletes, picapedrers i un sector dels fusters. A Sant Martí i Gràcia va ser mínima a les fàbriques i nul·la a Sant Andreu.

La participació va disminuir encara més els dos anys següents¹⁷², malgrat els esforços dels socialistes per fer tot el possible per mantenir viu el 1er de Maig. Els socialistes barcelonins consideraven la jornada clau per l'expansió de les seves idees entre els treballadors barcelonins, i donada la situació del moment, en el qual els anarquistes eren perseguits i s'estava imposant la línia més dura, consideraven que havia arribat el moment per donar un cop de força. Per aquesta raó preparen tres mítings pel 1er de Maig de 1895. Barcelona, Sant Martí i el Clot són els llocs escollits¹⁷³. Les dificultats es manifesten l'any següent quan només s'organitzen una vetllada qualificada com a polític-sociològica i una obra de teatre – *Una Huelga* – al teatre Circ Barcelonès. Dos actes que tenien lloc durant la tarda- nit, moment del dia més factible per una important presència, donat que no implicava l'abandonament del treball. Però aquests no van ser els únics actes. Els anarquistes partidaris de la via legalista van organitzar un míting al Teatre Novetats¹⁷⁴ i una obra de teatre – *El pan del pobre* – al Gran Via pel 1er de Maig de 1895; l'any següent la Federació local de Societats Obreres va organitzar dues conferències pel dia 2 de maig, dissabte, amb els títols de *Legislació del treball* i *Jornada de ocho horas*.

L'any 1897, a l'escàs interès per la jornada es va afegir la suspensió de les garanties constitucionals. Així, i tot i caure en dissabte, només va tenir lloc una vetllada al Cercle Socialista a les nou i mitja de la nit. Però l'any següent, aprofitant que el 1er de Maig queia en diumenge, es va preparar un míting i una gira campestre que acabava amb un dinar a un restaurant de Montjuïc. Per acabar, a la nit va tenir lloc una vetllada recreativa al local del Centre Socialista. També es decideix tornar a enviar un manifest al govern on s'inclouïa el servei militar obligatori, l'extensió als majors de 25 anys el dret a ser elegit per càrrecs municipals, depurar les responsabilitats pels fets ocorreguts

---

¹⁷² Al 1895 *La Publicidad* parla d'un seguiment d'un 30% i pel 1896 només una part dels paletes i dels descarregadors de carbó van aturar el treball.

¹⁷³ La importància que donen a aquesta jornada es manifesta en el moment que des del mes d'abril es comença a treballar en el programa, quan altres anys les primeres reunions tenien lloc deu dies abans com a màxim. La primera va tenir lloc el 7 d'abril, i a la segona, el 12 d'abril. S'aprojava un programa mínim: un míting, la publicació d'un manifest i un número especial titulat *Las ocho horas. El Diluvio*, 13 i 19 d'abril de 1895 (tarda). El 24 d'abril es donen a conèixer les societats que s'adhereixen a la postura socialista: Arts i Oficis, Cadiraires de fulla estreta, Societat de Cilindradors i Aprestadors, Cercle de Treballadors, Constructores de Cotxes, Obrers cotxers i òmnibus, Estucadors de Gràcia, Guixaires Adornistes, Lampistes, Lledoners i Llantoners, Marbristes, Mossos de Carruatge, Oficials de Naips, Perruquers i Barbers de Gràcia, Pintors a mà, Serradors mecànics, Teixidors en seda, Unió de Societats Obreres, Unió de Vidriers i associació de Fondistes. *Ibíd.*, 24 d'abril de 1895 (matí).

¹⁷⁴ Entre els oradors destaquen Teresa Claramunt i l'advocat republicà Coromines. Cal destacar la presència d'aquest darrer, donat que reflexa la defensa a la participació en la jornada des de les files republicanes. DUARTE, Àngel: *El republicanisme català a la fi del segle XIX*. Barcelona: Edicions 62, 1996.

a les últimes eleccions de Bilbao i atorgar l'acte de regidors al candidat obrer, suprimir els drets aranzelaris que pesaven sobre el blat i retornar la salutació als obrers americans.

En definitiva, en aquests anys s'ha de fer front a un desencís entre els obrers que es manifesta en una baixa participació en la jornada del 1er de Maig, es posa en marxa nous actes amb els quals s'intenta apropar un altre vegada als treballadors a la jornada, els quals es convertiren els següents anys en la columna vertebral del programa de la jornada del 1er de Maig: vetllades, obres de teatre i gires campestres. Actes, que per altre banda, li treuen el caràcter revolucionari que la jornada havia adquirit a Barcelona els dos primers anys, per anar guanyant una postura festiva admesa per la mateixa premsa i per alguns dels teatres de la ciutat.

El 1er de Maig de 1899 va caure en dilluns i si es mantenia la línia de les darreres jornades, era previsible un seguiment minoritari, sinó nul, donat ser el primer dia de treball de la setmana. Però dos factors van canviar dita direcció: un ressorgiment del moviment obrer i que la ciutat no es trobava sota cap suspensió de garanties o estat de guerra. L'atracció del 1er de Maig entre els obrers es manifesta pel fet que les reunions sobre la jornada s'avancen a primers del mes d'abril. Les societats de Lampistes, Lledoners i Llauners, la d'oficials barbers i perruquers o la d'obers de caixes d'embalatge celebren reunions en la que es tracta la forma de celebrar el 1er de Maig¹⁷⁵. Cal destacar, com exemple la influència que té encara la jornada la decisió dels obrers cotxers de realitzar una reunió, on el principal punt era aprovar la reorganització dels sectors en societat de resistència. Malgrat tota aquesta activitat, la manca d'una organització forta es reflecteix al manifest publicat per les Tres Classes de Vapor, on s'afirma que davant "la imposibilidad de hacer un acto verdaderamente trascendental" era millor anar a treballar¹⁷⁶.

Els socialistes, per la seva banda, van preparar una vetllada al local social del Centre de Societats Obreres en honor d'Agustina Soler pel dia 30 d'abril¹⁷⁷. Pel dia 1 de Maig es va organitzar un míting que va tenir com a preàmbul una manifestació que va anar des del local social del Centre de Societats Obreres fins al teatre, on seguidament va començar el míting. La manifestació anava encapçalada per la bandera del 1er de

---

¹⁷⁵ Els primers decideixen nomenar un delegat i associar-se als socialistes; els darrers decideixen celebrar una sessió literària el dia 1. *La Publicidad*, 1, 6 i 20 d'abril de 1899.

¹⁷⁶ *La Publicidad*, 29 d'abril de 1899 (nit).

¹⁷⁷ *La Publicidad*, 26 abril de 1899. El caràcter festiu d'aquest acte es ratifica amb la presència de l'orquestra «Nova Aliança» i els cantants Guaria i Cases.

Maig, flanquejada pels estàndards de tres de les societats adherides. La importància que li donaven encara les autoritats a un acte públic com aquest es manifesta quan a la sortida van obligar a que dites banderes fossin convenientment enfundades abans de retornar-les al Centre Socialista. A la nit va tenir lloc un altre míting socialista a Sant Martí, on hi era present en Reoyo. Un míting amb el qual es pretenia la propagació de les idees socialistes a un barri amb un forta implantació anarquista¹⁷⁸. El darrer acte, però, es va realitzar al local de les Corporacions Obreres. Una vetllada literària- musical va ser la cloenda de la jornada del 1er de Maig de 1899.

Principis de segle es caracteritza per una revitalització del moviment obrer associatiu. El 1er de Maig serà alhora artífex i beneficiari. En el primer cas degut a la seva nova funció com a jornada de conscienciació i en segon per l'augment del nombre de societats que participen. Durant els primers anys del segle XX es torna a recuperar la versant combativa i reivindicativa que va caracteritzar les primeres jornades.

Els socialistes continuen durant l'any 1900 amb la tasca de propaganda. Amb l'objectiu d'arribar a cada racó de la Ciutat Comtal, des de primers d'abril, envien delegats a recorre tota la ciutat amb la missió de recopilar el major nombre de dades sobre la situació. El 17 d'abril es feia públic el programa pel 1er de Maig, el qual incloïa diversos actes durant els dies previs i pel 1er de Maig diversos mítings¹⁷⁹, una funció de teatre i una gira campestre¹⁸⁰. També es va aprovar el manifest pel 1er de Maig. Dividit en cinc punts, incloïen demandes com la de demanar als patrons el dia festiu, la jornada de vuit hores i un salari mínim de tres pessetes a la corporació municipal i la concessió de locals per instal·lar borses de treball. Així mateix per donar suport, dos destacats dirigents catalans, Reoyo i Comaposada eren presents en una reunió dels obrers serrallers d'obres, bàscules i llits de ferro, on es va aprovar fer festa dit dia. També es va tractar el tema de la implantació de la jornada de nou hores des del 1er de Maig. Punt acordat amb els patrons¹⁸¹. També els forners van arribar a un acord amb els patrons. En aquest cas van aconseguir mitja jornada de festa pel 1er de Maig, durant la qual van

---

¹⁷⁸ L'escassa implantació socialista al barri i la influència anarquista es manifesta per, primer, la necessitat dels socialistes d'un local per fer el míting, en aquest cas el del Centre Republicà de Sant Martí; en segon lloc per les dades de participació en la jornada, pràcticament total els dos primers anys, moment de màxima presència anarquista a la jornada, per anant descendant a partir de 1892, moment que l'anarquisme es va allunyant del 1er de Maig. Al 1893, per exemple, només es van aturar dos fàbriques.

¹⁷⁹ La vigília es van celebrar tres mítings a Gràcia, Sants i Sant Andreu.

¹⁸⁰ Finalment es va fer una gira campestre. També es tenia previst entregar el manifest amb les demandes, però el governador civil va prohibir qualsevol manifestació. *La Publicidad*, 17 d'abril de 1900.

¹⁸¹ *El Diluvio*, 23 d'abril 1900 (matí) i *La Publicidad*, 24 d'abril de 1900. Es va presentar l'estàndard de la societat: vermella amb un ram d'oliva i llorer i dues mans entrelaçades que representaven a l'obrer i al patró. En lletres d'or es podia llegir "jornada de 9 horas" i "1º de Mayo de 1890".

decidir fer una gira campestre a Vallvidriera, i una vetllada literària al seu local social, on també hi van ser presents Reoyo i Comaposada¹⁸².

¹⁸² Altres societats que van decidir celebrar la jornada d'alguna manera van ser la Societat Ferroviària, amb la publicació d'un número especial de *La Tracción Ferroviaria Ilustrada* pel 1er de Maig, i la Societat de Calderers de Ferro de Barcelona i voltants amb una vetllada al cafè teatre de la Barceloneta, conegut com *La Puñalada*, on hi va haver discursos, poesies i cants. *La Publicidad*, 2 de maig de 1900.

Altres societats decidien presentar les seves demandes a l'igual que s'havia fet durant els primers anys. El 12 d'abril les societats d'obers paletes demanen un augment de jornal de dos reials i el Centre d'Oficials Perruquers i Barbers van presentar unes bases per regular la jornada laboral tant a l'hivern com a l'estiu¹⁸³. El 19 d'abril toca el torn dels obrers de tramvies que protesten per la jornada de divuit hores i la disminució de sou¹⁸⁴ i la Unió del Ram de l'Ebenisteria que es declara en vaga reclamant el reconeixement de la societat, la jornada de nou hores, la supressió de les hores extres, del treball a preu fet i pagar en concepte d'indemnització a la societat obrera el total de 5 pessetes la jornada a raó del jornal per cada individu que treballava als seus tallers¹⁸⁵. El 23 d'abril es va declarar en vaga els oficials escombrires – seixanta societats en total – per un augment de mig real per dotzena d'escombres¹⁸⁶.

Amb aquest rerefons va arribar el 1er de Maig. Cap a les vuit del matí es reunien al local del grup de Corporacions Obreres, situat al carrer Amàlia Nº 30, els organitzadors del míting socialista. Una vegada recollida la bandera del 1er de Maig, la comissió acompanyada per obrers es van dirigir cap al teatre Calvo-Vico, on tindria lloc el míting. Pel camí es van aturar al local del Centre de Societats Obreres – situada al mateix carrer però al Nº 3 – on van recollir la bandera del treball¹⁸⁷. Una vegada finalitzat el míting, la comitiva es va dirigir a Vallvidrera. Donada la prohibició de portar a terme qualsevol manifestació, des de governació els estàndards van anar enfundats fins Gràcia. Des d'aquí, amb la incorporació de dos societats, van continuar el camí fins a Vallvidrera cantant cançons, entre elles *La Marsellesa* i l'himne de Garibaldi¹⁸⁸.

Un nou tipus d'acte es va produir, el qual es pot relacionar amb la reaparició dels sectors propers als anarquistes, els actes de coacció. De bon matí a Sant Martí es van reunir grups d'obers amb l'objectiu de tancar les fàbriques i tallers oberts. El primer altercat es va donar a la fàbrica del sr. Ametller situada a la zona del Poble Nou. Davant la negativa del patró a tancar, el grup d'obers va apedregar la fàbrica. Immediatament va fer acte de presència la força de l'ordre sota les ordres del sr. Pelaez, qui va

---

¹⁸³ *La Publicidad* i *El Diluvio*, 12 d'abril de 1900.

¹⁸⁴ *El Diluvio*, 19 d'abril 1900 (tarda).

¹⁸⁵ *La Publicidad*, 22 d'abril de 1900.

¹⁸⁶ *El Diluvio*, 23 d'abril de 1900 (matí).

¹⁸⁷ *Ibíd.*, 2 de maig de 1900 (matí).

¹⁸⁸ L'estàndard de la societat d'Arts i Oficis va ser portada per l'Àngels Santiago, de la Societat Progressiva Femenina. L'única societat femenina de Barcelona "*cuya alma era una tal Ángela López de Ayala, maestra de oficio, que figuraba regularmente en los mítines republicanos*". ROMERO, Joaquín: *La Rosa de Fuego, Republicanos y anarquistas*. Barcelona: Ediciones Grijalbo, 1975. PÀG. 66.

aconseguir dissoldre el grup. Altres actes de coacció es van donar a la companyia del Litoral, al tren de València i als cotxers tramvies- elèctrics. Des d'aquest lloc un grup va baixar a Barcelona, on van aconseguir suspendre els treballs del port cap a les dotze. Un grup de dones, per la seva banda, va aturar la brigada municipal. A Gràcia també es va produir incidents¹⁸⁹. A la tarda es van formar grups a Corts, Sarrià i districte de la Unió que es van dirigir a Sans, tancant totes les fàbriques obertes que trobaven pel camí. Mateixa situació es donava a Sant Andreu. Unes accions que van tenir resposta immediata per part dels patrons. Es van produir una sèrie de acomiadaments d'obers per participar al 1er de Maig. En una d'elles, la fàbrica Nogués i Companyia, es van acomiadar a tres obrers després que el propietari acceptés fer festa¹⁹⁰. La mateixa situació es va viure a la cereria propietat de Domingo Mate, situada al carrers Pallars. Els obrers en aquest cas van decidir constituir-se en societat en una reunió que va tenir lloc el 6 de maig al local del Grup de Corporacions Obreres¹⁹¹.

Els actes de coacció es tornen a repetir el següent any a Sant Martí, Sant Andreu, Gràcia i Sans. A Sant Andreu es van dirigir a la companyia ferrocarrils, fàbriques, tintoreries, la fàbrica de farines Pasqual i, per primera vegada en un 1er de Maig, es va apedregar un convent de monges fins que va arribar la guàrdia civil. Posteriorment van intentar aturar les classes d'un col·legi seglar, fet que es va evitar per la presència d'un esquadró de caçadors de Trenvia, moment en que el grup es va dissoldre. A Sant Martí es va tancar la fàbrica La Yoya, la casa Sert, la fàbrica de fideus Magis Quer, on es van trobar amb els caçadors de Trenvia. La mateixa Barcelona no es va veure lliure d'aquests actes, l'ebenisteria del carrer Borrell i la litografia d'Hermenegildo Miralles van ser alguns dels establiments apedregats¹⁹². Al darrera hi havia un nou moviment vaguístic iniciat a finals d'abril. Entre altres s'havien declarat en vaga la fàbrica Bosch i Alsina i la fàbrica de vidre del carrer Consell de Cent. Però serà la vaga de tramvies la que marcarà principalment aquest 1er de Maig. Declarada el 29 d'abril per la negativa dels patrons a equiparar els sous als de Madrid. El 30 es van prendre mesures extraordinàries com el aquarterament d'alguns retens d'infanteria i cavalleria. El dia 1, com hem vist, va ser el primer lloc on es van dirigir el grups d'obers.

---

¹⁸⁹ *El Diluvio*, 2 de maig 1900 (tarda).

¹⁹⁰ *Ibíd.*

¹⁹¹ *La Publicidad*, 4 de maig de 1900. Però aquesta no va ser l'única societat que es va constituir, *La Publicidad* del dia 5 anuncia la dels obrers fariners, peons paletes de Gràcia, obrers carreters i peons paletes de Barcelona i voltants.

¹⁹² *El Diluvio*, 2 de maig de 1901 (matí).

Apart d'aquests actes la jornada va tenir, com els anys precedents, les seves vetllades i míting per recordar la importància del dia i mantenir el seu caràcter

reivindicatiu. Aquest any va començar la nit del 30 d'abril amb un míting al Centre Instructiu de Sant Martí i una vetllada al Centre Republicà Democràtic Federalista. El míting socialista del 1er de Maig va començar a les nou del matí. Les discrepàncies entre els diferents sectors van obligar a suspendre l'acte. Però no així la gira que es tenia prevista una vegada finalitzat el míting. A l'igual que l'any anterior la comissió i els obrers van anar tots junts, però aquesta vegada els estàndards van anar desplegats des del començament. Hi va haver una nova incorporació, un grup de músics que va acompanyar la comitiva tocant¹⁹³.

Les vagues declarades els dies previs al 1er de Maig, i que van marcar la jornada tal i com s'ha apuntat en les línies precedents, no només van continuar el dia 2, sinó que es va generalitzar a tota la ciutat. Una situació que es va allargar fins a mitjans de mes donades les mesures adoptades des de governació i capitania: declaració de l'estat de guerra el dia 8¹⁹⁴ i suspensió de les garanties constitucionals el dia 11.

La derrota d'aquest moviment vaguístic juntament amb la vaga general convocada el mes de febrer de 1902 va tenir repercussions al si del moviment obrer barceloní, reflectit a la celebració del 1er de Maig de 1902¹⁹⁵. L'absència de notes sobre reunions al Centre de Corporacions Obreres per preparar el programa pel 1er de Maig juntament amb la publicació d'un manifest firmat per Manuel Turado i Josep Castillo en nom de la Comissió Executiva confirmen les dificultats a les quals han de fer front. La nota diu:

«Muy señores nuestros: Considerado por la mayoría de los obreros dia festivo el 1º de Mayo y deseando evitar toda clase de rozamiento ó diferencias entre patronos y operarios, esta corporación verá con gusto que, siguiendo la costumbre de años anteriores, no opongán reparos á esa fiesta ó bien dispongan ustedes cese el trabajo dicho dia.

*Entendiendo que de la consideración mutua dependen las soluciones que parcial o generalmente se suscitan entre los industriales y los obreros, no dudamos corresponderán á los propósitos que animan al Centro Obrero de Barcelona y á las Sociedades adheridas, en cuyo nombre se ofrecen de ustedes atentos seguros servidores.»*¹⁹⁶

Postura producte de la voluntat d'evitar qualsevol enfrontament amb les autoritats, sobre tot des del moment que s'estaven produint detencions d'obres

¹⁹³ *El Diluvio*, 2 de maig de 1901 (matí).

¹⁹⁴ Els articles es basen principalment en la negació del dret de reunió (articles tres i quatre), de la llibertat d'associacions (article quatre) i la llibertat de premsa (articles quatre i vuit). *Butlletí Oficial de la Província de Barcelona*, 8 de maig de 1901.

¹⁹⁵ El debilitament i l'estat d'excepció en la qual es trobava la ciutat, estat de guerra i suspensió de garanties, van ser les causes principals.

¹⁹⁶ *El Diluvio*, 30 d'abril de 1902 (tarda).

contraris a la idea d'un 1er de Maig festiu. Un fet que constata la divisió que es mantenia dintre del moviment obrer barceloní. Així dons, mentre uns buscaven l'aprovació de patrons i autoritats per celebrar la jornada, reafirmant el caràcter festiu de la jornada, altres rebutjaven la postura i atacaven aquest 1er de Maig. Postures que trobarem manifestades al míting socialista del dia 1. Durant tot l'acte es van produir contínues interrupcions que van provocar finalment la cancel·lació del mateix. Amb l'objectiu d'evitar més altercats la comissió va decidir suspendre l'entrega del manifest amb les reivindicacions obreres a l'ajuntament i la Diputació, deixar els estàndards al Centre i marxar al camp per celebrar la resta de la jornada¹⁹⁷. Però això no va evitar que es produïssin altercats tant a la ciutat com a la plana. A Barcelona ciutat un grup de nois van apedregar totes aquelles fàbriques del carrer Amàlia i la Riereta on es treballava i un grup de dones van aturar el treball d'una fàbrica situada al carrer Salva. A Sant Martí els obrers es van reunir a la carretera de Mataró amb l'objectiu de tancar tots aquells establiments oberts al llarg de la carretera del litoral. A Sant Andreu van parar tots els tramvies, i un grup de dos cents homes i dones van apedregar la fàbrica de fideus de Magin Quer, a l'igual que l'any precedent, resultant ferit el propietari i es va donar un primer enfrontament amb les forces de l'ordre a l'arribada de la guàrdia civil. Un altre grup es va dirigir al carrer Sagrera on es trobava la fàbrica dels senyors Sert i Sola Germand. A Sans i Gràcia també es van produir incidents, entre altres a La Joya Catalana, propietat del Senyor Pascual, i als carrers Major, Clavé i Sant Jaume. En aquest darrer carrer es va produir l'atac a un convent de monges¹⁹⁸. Finalment la societat de tramvies es declarà en vaga davant la negativa dels patrons a acceptar les bases presentades, a les quals es demanava que les companyies i societats tindrien cura de l'aspecte dels obrers, la unificació progressiva i gradual del jornal a totes les empreses de tramvies de Barcelona i l'associació de tots els obrers.

Així dons torna la dicotomia demanda d'una legislació obrera o presentació de bases als patrons que havia marcat els primers de Maig de 1890 i 1891. L'any 1903 la jornada de vuit hores torna a ser reclamada per la societat de fusters¹⁹⁹, els blanquejadors²⁰⁰, els cilindradors²⁰¹ i la societat d'obriers picapedrers de la muntanya de

---

¹⁹⁷ *La Publicidad*, 2 de maig de 1902 (matí).

¹⁹⁸ *Ibíd.*, 7 de maig de 1902 (matí).

¹⁹⁹ *El Diluvio*, 4 abril de 1903 (tarda).

²⁰⁰ *Ibíd.*, 6 d'abril de 1903 (matí). També demanaven un augment de salari.

²⁰¹ *Ibíd.*, 14 d'abril de 1903 (matí). Les altres demandes són un augment salarial i la reclamació de treball extra pels obrers associats aturats.

Montjuic²⁰² als seus respectius patrons. Tanmateix existeix la voluntat de recordar la importància de la jornada amb la decisió de no anar al treball²⁰³ o amb vetllades a diferents locals socials de les societats obreres adherides al 1er de Maig. També té lloc dos mítings, un míting al Circ Espanyol a les deu de la nit on hi són presents quaranta dues societats englobades al voltant de la Federació Local d'Oficis Varis; el segon va ser organitzat per les Tres Classes de Vapor.

Tot i aquesta activitat el 1er de Maig perd empenta respecta als dos primers 1er de Maig de segle, tal i com reflexa el fet que tots els actes tenen lloc a la nit. A destacar també l'absència dels socialistes, donat que el primer míting està convocat pels sectors anarquistes i el segon per les Tres Classes de Vapor. Una presència que es torna a donar el següent any. Però la feblesa del moviment socialista a la Ciutat Comtal es palesa pels actes que tenen lloc: una vetllada el dia 30 i un míting el dia 1²⁰⁴ al local de la Fraternitat Republicana²⁰⁵. Cal destacar que aquest 1er de Maig es col·loca la primera pedra de la casa del poble pel director de *La Ilustración Obrera*, Rafael Rodríguez Mendez²⁰⁶.

Malgrat l'escassa repercussió que va tenir el 1er de Maig de 1904 els socialistes tornen a posar-se al capdavant per donar una nova empenta al 1er de Maig de 1905. Així entre el 18 i el 25 d'abril aproven un programa basat en l'organització d'un míting, la publicació d'un manifest, la representació d'una obra de teatre – els beneficis del qual estaven destinats als presos per qüestions socials²⁰⁷ – i la celebració de totes les vetllades que fossin possibles²⁰⁸. L'escassa incidència que va tenir la jornada ho demostra les crides que fan els mateixos socialistes, la Unió Popular i les Tres Classes de Vapor als

---

²⁰² *Ibíd.*, 18 d'abril de 1903. A més de la contractació d'obriers associats, contractes a preu fet i la creació d'una caixa per malalts i invàlids.

²⁰³ Els blanquejadors de Barcelona, la societat de transports marítims i terrestres anuncien als patrons amb dos manifestos, del 29 i 30 d'abril respectivament, que no es presentarien als seus llocs de treball.

²⁰⁴ No van poder portar a endavant tot el programa que es va aprovar a les reunions del 18 d'abril, i en la qual estaven inclosos, a més dels actes esmentats, l'organització de tots els actes que fossin possibles als centres obrers adherits.

²⁰⁵ Els republicans amb aquest acte juntament amb una vetllada al Centre Republicà Democràtic Federalista de la Barceloneta donen el definitiu pas per incorporar-se a la jornada. La presència republicana en una jornada qualificada com a obrera es dona en un moment en el qual el republicanisme a entrat amb força entre els obrers, amb la presència de Lerroux i la unitat dels republicans, a partir de la constitució del Partit Republicà el 25 de març del 1903. ROMERO, Joaquín: *La Rosa de Fuego*. Loc. Cit.

²⁰⁶ *El Diluvio*, 28 d'abril de 1904 (tarda).

²⁰⁷ Les obres representades van ser: *El Señor Feudal* de Dicenta i *Lo carro de vi* de Vidals al teatre Circ Barcelonès.

²⁰⁸ Les vetllades es van organitzar al local de l'Art de la Sastreteria, de la Societat Benèfica La Unió Obrera (en organització) i la Societat de Cotxers de Barcelona i voltants.

obrers per respectar el 1er de Maig, i una altre dirigida als patrons per que donessin permís per no treballar aquest dia²⁰⁹.

Una jornada en la que tampoc va faltar una proclama anarquista contra la línia que estava seguint el 1er de Maig. La proclama incloïa una crida a la vaga general tal i com s'havia produït a Rússia. Alguna influència va tenir dit manifest donat que després d'un parell d'anys durant els quals no s'havien produït cap acte de coacció, aquests es van tornar a repetir. Així es van formar grups d'obrers que van apedregar aquelles fàbriques on es treballava, cas de la Sederia Dasmasco i Aljarol²¹⁰.

Si el 1905 va ser la vaga general russa a la que es va fer referència pel 1er de Maig de 1906, els anarquistes tenen un altre model a seguir, la vaga general convocada pels sectors anarcosindicalistes francesos pel 1 de maig de 1906²¹¹. Els anarquistes barcelonins veuen aquesta vaga, però sobre tot l'organització que hi ha al darrera, com la línia a seguir. Així, malgrat la suspensió de garanties, les societats que segueixen aquests postulats preparen la jornada al voltant de la Unió de Societat Obreres de Barcelona²¹².

Tant republicans com les societats favorables a la línia legalista del 1er de Maig van voler contrarestar la convocatòria anarquista. Una vegada aixecada la suspensió de garanties, el 23 d'abril, els obrers de l'Art del llibre, la societat d'obrers cotxers La Fraternal i l'Agrupació Socialista organitzen diferents actes de caràcter festiu que comencen la nit del 27 d'abril al local de l'Agrupació Socialista de Barcelona, el 29 al local de la Fraternitat Republicana de Corts i el 30 d'abril una altre vegada al local de l'Agrupació Socialista. Mentre els barbers d'Hostafranc i Sans, la Junta de Societat d'Oficials Serrallers d'Obres de Barcelona i la Societat de Tintorers en Llana i Peces de Barcelona anuncien que el dia 1er de Maig farien festa²¹³.

---

²⁰⁹ *El Diluvio*, 28, 29 i 30 d'abril de 1905.

²¹⁰ *La Publicidad*, 2 de maig de 1905 (nit) i 3 de maig de 1905 (matí). Un full que no va ser autoritzat per les juntes litògrafs i el 1er de Maig va ser confiscat per les autoritats.

²¹¹ La vaga general francesa va ser un dels titulars freqüents a la premsa de la ciutat comtal durant tot el mes d'abril.

²¹² El 18 d'abril *La Publicidad* manifesta que s'espera un 1er de Maig controvertit per la vaga general. La intenció d'estendre la vaga els va portar a reunir-se amb aquelles seccions de Valls, Terrassa i Sabadell que defensaven també la vaga general, tal i com veurem quan tractem aquestes ciutats en els següents punts d'aquest capítol.

²¹³ *La Publicidad*, 28 i 29 d'abril de 1906. La presència republicana es manifesta també per la cessió de locals el dia 1er de Maig o per fer festa, cas de l'Ateneu Republicà Instructiu del Parc, o per organitzar una gira, cas del Centre d'Unió Sagrerense.

La vaga general va tenir un seguiment desigual, majoritari a la plana on totes les fàbriques es van aturar. Es va detenir a Libertario Vilaseca per pegar cartells no autoritzat i al suís Franz Arthur Cleveland per donar una conferència sense autorització. Es van formar grups d'obrers per tancar tot aquells establiments oberts. Però en general es parla d'un fracàs que va provocar un nou replegament dels anarquistes²¹⁴. Desapareixen de la jornada el 1er de Maig 1907. Però no pas els actes de coacció per part de grups formats per homes, dones i nens²¹⁵.

El 1er de Maig de 1907 només van tenir lloc dos vetllades, la primera la vigília del 1er de Maig a càrrec de la Joventut Socialista, la segona el dia 1 organitzada per la societat de cotxers La Fraternal. També hi va haver societats que van aprofitar per presentar les seves demandes als seus patrons: els obrers de càrrega i descàrrega de ferrocarrils i carruatges de Barcelona reclamen una millora de les condicions de vida i treball²¹⁶; els constructors de cotxes, carros i ferradures destinats a l'ajuntament reclamen el reial que es va augmentar al 1901 i que s'estaven quedant els intermediaris,

²¹⁴ ROMERO, Joaquín: *La Rosa de Fuego*. Loc Cit.

²¹⁵ *El Diluvio*, 2 de maig de 1907 (matí).

²¹⁶ *La Publicidad*, 8 d'abril de 1907 (matí).

Fills de Raimundo Torres Ferrer²¹⁷; finalment els constructors de carros, cotxes i ferradures reclamen el compliment del descans dominical²¹⁸.

Les línies anteriors serveixen també per descriure tant el 1er de Maig 1908 com el del 1909. Actes per commemorar la jornada van ser les vetllades del dia 30 d'abril i el corresponen míting del dia 1 de Maig. Al qual es van afegir les gires campestres, la presència d'obrers als teatres, cafès i passejant pels carrers centrals de la ciutat. Els socialistes i aquelles societats favorables a la línia legalista havien guanyat. Tant els obrers com la societat barcelonina observaven la jornada com un dia festiu més del calendari²¹⁹. Però continuava sent un dia de propaganda ideològica. Els mítings, les vetllades, les obres de teatre organitzades per obrers servien per aquest propòsit. També hi ha societats que aprofiten l'apropament de la jornada per presentar les demandes als patrons. El dia 1 de maig de 1908 els obrers del ram de la construcció i obrers en general de l'ajuntament protesten perquè cap contractista paga el jornal mínim de tretze reials als carreters i peons en general, al fet que s'afegia que la major part dels oficis que treballaven directe o indirectament per l'ajuntament no es respectaven els salaris estipulats i es reclama l'observació de les condicions higièniques i de seguretat pels obrers²²⁰; la Junta General de Dependents de Fotografia i similars reclamen el descans dominical; l'Associació de Dependència Mercantil la limitació d'horari, un salari mínim, el descans dominical i el dret a la vida externa²²¹; la societat d'oficials perreuers i barbers també reclamen el descans dominical²²². La mateixa demanda la fan pel 1er de Maig de 1909 els cambrers, cuiners i similars de Barcelona²²³.

Les jornades de 1910 a 1914 es caracteritzen per una presència més activa de les forces republicanes, sobre tot dels radicals, a la jornada, acabant amb la convocatòria a una vaga general pel 1er de Maig de 1914 contra la guerra del Marroc a la qual es van oposar tant socialistes com anarquistes. El rebuig a dita convocatòria manifesta la divisió entre el moviment obrer i el republicanisme, en concret amb els radicals dirigits per l'Alejandro Lerroux. Durant aquests anys es manté tant el moviment reivindicatiu com el vaguístic²²⁴. Així el 1er de Maig de 1910 el Grup de Dependents de Comerç

---

²¹⁷ *Ibíd.*, 26 i 27 d'abril de 1907.

²¹⁸ *El Diluvio*, 2 de maig de 1907 (tarda).

²¹⁹ Tota la premsa barcelonina quan es refereix al 1er de Maig parla de la FESTA DEL 1er DE MAIG.

²²⁰ *La Publicidad*, 23 d'abril de 1908 (matí).

²²¹ *Ibíd.*, 20 d'abril de 1908 (matí)

²²² *Ibíd.*, 23 d'abril de 1908 (matí)

²²³ *Ibíd.*, 24 d'abril de 1909 (nit).

²²⁴ *La Publicidad*, 30 d'abril de 1914 (matí).

tornen a presentar la reivindicació dels descans dominical²²⁵. Pel 1er de Maig de 1911 la societat d'Oficials Calderers convoquen una vaga en demanda d'un augment salarial, millores de les condicions higièniques i la jornada de vuit hores²²⁶, mentre els paletes es declaren en vaga des del 26 d'abril²²⁷. Pel 1912 tintorers, blanquejadors, litògrafs, cotxers i blanquejadors es declaren en vaga a partir del 7 d'abril²²⁸. Els lampistes, lledoners i llantoners de la casa Agell i Vidal des de el 13 d'abril del mateix any²²⁹. L'any 1913 serà força important, es calcula un total de dos mil obrers en vaga el dia 30 d'abril, la majoria serrallers d'obres, serradors mecànics, sabaters i lampistes, lledoners i llantoners –tots ells reclamen la jornada de vuit hores –, i els fonadors – reclamen el reconeixement de la societat, la jornada de vuit hores, un augment del 50% les hores extres els dies laborables i del 100% els festius –, els fusters, els aprestadors i tipògrafs – per un augment de la tarifa²³⁰. Juntament amb les reivindicacions, i seguint la visió anarquista del 1er de Maig, es celebren vetllades literàries on es reciten poemes, es llegeixen treballs d'obers amb l'objectiu de crear una consciència comú, necessària per la lluita que havia de tenir lloc. Els mítings del dia 1 també tenien un significat dintre d'aquesta propagació ideològica²³¹. Mentre, els favorables a la línia legalista mantindran la celebració amb vetllades la vigília, el míting del dia 1 i les gires campestres. A partir de 1912, davant del rebuig de la CNT a la presència dels republicans, seran aquestes societats les úniques que organitzaran actes.

Fins el 1er de Maig de 1913 la presència republicana havia estat acceptada sobretot pels socialistes. Pel 1er de Maig de 1914 es produeix un canvi. Hi ha un rebuig general allò que es considerat un intent dels radicals d'apropiar-se d'una data cent per cent obrera. Els radicals decideixen convocar una vaga general pel 1er de Maig contra la guerra del Marroc. La resposta de la CNT va ser ràpida i contundent, va cridar a l'abstenció donat que consideraven que el seguiment a aquesta proclama trauria definitivament tot caràcter obrerista al 1er de Maig, donat que era una protesta política²³².

---

²²⁵ *Ibíd.*, 26 d'abril de 1910 (nit). Una reivindicació que tornen a presentar al 1912. *Ibíd.*, 17 d'abril de 1912.

²²⁶ *El Diluvio*, 18 d'abril de 1911 (tarda).

²²⁷ *La Publicidad*, 26 d'abril de 1911 (nit).

²²⁸ *El Diluvio*, 7 d'abril de 1912 (matí).

²²⁹ *Ibíd.*, 14 d'abril de 1912 (matí).

²³⁰ *Ibíd.*, 30 d'abril de 1913 (matí).

²³¹ Al 1911 tenen lloc dos vetllades al local social dels paletes a Sant Andreu, una el dia 30 i l'altre el dia 1, i un míting també a Sant Andreu.

²³² *La Publicidad*, 30 d'abril de 1914 (matí).

Des d'altres sectors obrers també es va recalcar la diferent postura entre els radicals i allò que havia de representar el 1er de Maig. El 29 d'abril l'Associació d'obers perruquers i barbers de Barcelona, Sant Martí i Poble Nou va acordar “per unanimidad celebrar el dia 1º de Mayo, no con carácter de protesta contra la guerra, ni en favor de la paz, sino como protesta de los atropellos cometidos contra nuestros hermanos, los mártires de Chicago, por pedir las ocho horas”²³³. El 30 d'abril la Societat de Cultura Racional del Poble Nou commemorava el 1er de Maig amb un acte on el tema era “origen y finalidad de la fecha y biografias de los mártires de Chicago”²³⁴.

El dia 1 de maig un important nombre d'obers no va anar a treballar als barris. La majoria d'obers que van fer festa van passar el dia a la muntanya amb les seves famílies. Mentre, a la ciutat es formaven grups amb l'objectiu de tancar tots aquells establiments oberts. Els ferrocarrils van ser un dels seus objectius. Al Centre Socialista, situat al Torrent de l'Olla, va tenir lloc un míting on es va tornar a insistir en que l'obrer és l'únic que podia obtenir la seva pròpia emancipació²³⁵.

El resultat final d'aquest 1er de Maig no va ser gens favorable als objectius dels radicals. *La Publicidad* parla de fracàs, donat el rebuig dels obrers barcelonins cap a

²³³ *El Diluvio*, 30 d'abril de 1914 (matí).

²³⁴ *Ibíd.*, 30 d'abril 1914 (tarda).

²³⁵ *Ibíd.*, 2 de maig de 1914 (tarda).

Alejandro Lerroux, malgrat i existir un fort sentiment entre els treballadors favorable a la finalització de la guerra. Després de recalcar la inicial posició favorable a la guerra de Lerroux, destaca que “los elementos obreros no quieren continuar favoreciendo los actos del jefe radical, porque han advertido que este señor se los apunta en su libreta para aprovecharse de ellos cerca de los gobiernos. Ha bastado que el señor Lerroux quisiese provocar la huelga, para que ésta se evitase.”²³⁶.

En tot cas aquest 1er de Maig de 1914 marca un altre pas important per la jornada del 1er de Maig, el rebuig a qualsevol intromissió en una jornada que era qualificada d'obrera. Els republicans començaven a retirar-se d'una data a la que s'havien afegit per tal d'apropar-se als obrers. Durant els quatre anys següents aquesta postura s'anirà consolidant, a partir no tant sols de la situació interior dels país, sinó també de tot allò que anava succeint arreu d'Europa, emmarcat en el context històric de la Primera Guerra Mundial.

Els primers de Maig de 1915 i 1916 a Barcelona van seguir les pautes marcades pel 1914. Les societats obreres insistien en tot moment en el caràcter societari i obrer de la jornada²³⁷. La Gran Guerra va tenir també el seu protagonisme en la conferència de Salvador Seguí al Casal de la Societat de Paletes de la Federació Local, la qual es va presentar amb el títol “Las causas iniciadas de la desmoralización del socialismo”. Seguí remarcava en que uns dels efectes de la guerra era la divisió del moviment socialista, donat que en el moment que s'havia de defensar la internacionalitat dels obrers, els socialistes havien optat pel nacionalisme i s'havien posat al costat dels seus respectius governs, votant o defensant la participació a una guerra imperialista. Una postura que havia provocat una fractura dintre del moviment obrer internacional, i que estava pagant el 1er de Maig, data en la qual es celebrava la solidaritat i la unió dels obrers a nivell internacional. Per la seva part els socialistes van fer públic un manifest on reclamaven la pau a Europa²³⁸.

L'escàs èxit del 1er de Maig durant els dos primers anys del conflicte plasma les dificultats de la jornada, malgrat que la jornada va tenir lloc en dissabte i diumenge respectivament. Només dos actes van tenir lloc durant aquests dos anys, la ja esmentada conferència d'en Seguí el 1915 i un míting al local *El Globo* el 1 de maig de 1916, on no

---

²³⁶ *El Productor*, 3 de maig 1914.

²³⁷ Així ho deixen clar els socialistes el 1916, quan criden a una reunió als representants de sindicats, Ateneus Obrers, grups periòdics i demés entitats de caràcter exclusivament societària. *El Diluvio*, 24 d'abril de 1916 (matí).

²³⁸ *Ibíd.*, 1 de maig de 1915 (matí).

es va parlar ni tant sols del 1er de Maig. L'únic punt tractat del míting va ser els presos de Logroño que anaven a ser jutjats per jurisdicció militar²³⁹.

El 1er de Maig de 1917 tenia lloc en un ambient revolucionari resultat tant de la situació interior com exterior. El 1er de Maig sortia reforçat en el seu caràcter de jornada internacional pel moviment revolucionari que es començava a viure a Europa arran de la Revolució Russa de febrer. Una situació reforçada pel moviment revolucionari al país, iniciat per les Juntes Militars, seguit per la constitució de l'Assemblea a la mateixa Barcelona i la unitat d'acció dels dos sindicats més importants, la UGT i la CNT, a partir de l'acord de novembre de 1916 i que acabaria amb la vaga general d'agost de 1917. La importància del 1er de Maig dintre d'aquest marc es manifesta en el moment que la Junta del Sindicat Obrer del Gas, Aigua i Electricitat recorda als seus associats el deure a guardar festa i “que todo aquel que trabaje se le considerará traidor y será tratado como tal”²⁴⁰. Tenen lloc dos reunions, la de l'Associació d'Obrers de l'Ajuntament i la de Operaris, Confeters, Pastissers i Similars; dos mítings, l'organitzat per la Societat d'Obrers Perruquers i Barbers “La Única” a Hostafranc i el que va tenir lloc al local social dels socialistes²⁴¹; un festival al teatre Goya a càrrec de la Unió Ferroviària i un altre al Teatre Espanyol organitzat pel grup editor «La Idea Libre». Es recupera les gires, Montjuïc, Vallvidrera, el Guinardó, Horta i la muntanya del Cot són els destins de les famílies obreres barcelonines.

Els radicals tornen a aparèixer aquest any, així com es torna a manifestar el rebuig dels obrers a la presència republicana a la seva jornada. Es produeix un enfrontament entre sindicalistes i radicals al final del míting organitzat per la Federació de les Joventuts Radicals. El resultat final va ser un obrer ferit de bala²⁴². Aquest no va ser l'únic acte radical. Les escoles dels Centres Radicals de Gràcia i Sant Gervasi van passar el dia a la muntanya del Coll. Partint a les nou del matí des de la Unió Radical Gravense amb música, banda municipal i banderes. La celebració va acabar amb un ball al mateix local de la Unió, una vegada tornats de la gira²⁴³.

---

²³⁹ *Ibíd.*, 2 de maig de 1916 (tarda).

²⁴⁰ *Solidaridad Obrera*, 30 d'abril de 1917.

²⁴¹ En aquest míting els socialistes acusen als cenetistes de ser els culpables de l'escassa participació a Barcelona, la qual no havia, segons els socialistes, adquirit la mateixa magnitud que a altres ciutats de Catalunya. Des de *Solidaridad Obrera* es consideren aquestes afirmacions gratuïtes i s'acusa als socialistes de defensar l'intervencionisme a la guerra que “esta completamente en desacuerdo con el criterio pacífista y rebelde del pueblo catalán”. *Ibíd.*, 3 maig de 1917

²⁴² *Ibíd.*, 2 de maig de 1917 (tarda).

²⁴³ *Ibíd.*, 1 de maig de 1917 (matí).

Els radicals van organitzar un nou acte pel 1er de Maig de 1918. Aquesta vegada a la Casa del Poble. Es tractava d'una festa escolar. Es volia obsequiar “a los niños con

una merienda y a los maestros con un lunch”. Aquest “lunch” li serveix a Antoni Cuadras per criticar als radicals. En to irònic, Cuadras escriu que es indignant que s’obsequï amb un berenar als professors quan molts d’ells no cobren des de fa mesos, arribant a afirmar que “hay Centros Radicales que viven de la explotación de sus maestros”²⁴⁴.

A banda d'aquest acte radical, que es pot considerar al marge del 1er de Maig, cal destacar el nou impuls que els socialistes barcelonins intenten donar a la jornada. El 23 d'abril anuncien “que la fiesta del partido socialista internacional obrero alcanzará gran importancia”²⁴⁵. La causa, la cooperació amb organismes que fins a aquells moments s'havien mantingut al marge del moviment obrer, els estudiants i professors universitaris. El 30 d'abril publicaven el manifest dirigit al “proletariado en general” on es feia referència a la necessitat de continuar celebrant una jornada que era un himne a la fraternitat, a tots aquells que havien caigut lluitant per la seva emancipació. Era necessari la unió de tots sense cap fissura per acabar amb la repressió²⁴⁶. El míting que va tenir lloc al domicili de l'Agrupació Socialista va ser suspès poc després del seu inici. Una decisió que, segons el governador, havia estat errònia donada una dolenta interpretació de la llei. El delegat pensava que la instància enviada a Governació devia incloure els noms dels oradors, fet que no obligava la llei. Aquesta decisió “errònia” va provocar el rebuig dels presents al míting, un nombre important dels quals va baixar pel Passeig de Gràcia cantant la Internacional. A la Plaça de Catalunya es va produir el primer enfrontament amb la policia, un segon va tenir lloc a les Rambles. Finalment, no va anar més enllà, la gran majoria dels obrers es van dirigir a les muntanyes a passar el dia.

L'únic acte que els llibertaris va celebrar va ser un acte cultural organitzat pel Centre Instructiu Racional de Barcelona que consistia en una conferència d'en A. Saavedra, la representació de l'obra de Pere Gori, *El Primero de Mayo*, la lectura de treballs al·lusius a l'acte, per finalitzar amb la cançó *Hijos del Pueblo*. Així doncs, els cenetistes, principal força sindical llibertaria a Barcelona, es va mantenir al marge de la celebració del 1er de Maig. L'actitud d'aquests, manifestada des de les pàgines de *Solidaridad Obrera*, és la de criticar la jornada pel caràcter festiu que els socialistes han

---

²⁴⁴ *Ibíd.*, 28 d'abril de 1918 (matí).

²⁴⁵ *Ibíd.*, 23 d'abril de 1918 (matí).

²⁴⁶ Fan una referència velada a la vaga d'agost de 1917. *Ibíd.*, 30 d'abril de 1918 (matí). Mentre els socialistes defensaven la continuïtat de la jornada com a celebració, el Grup Joventut Àcrata de Barcelona crítica l'actitud festiva del 1er de Maig. *Solidaridad Obrera*, 30 d'abril de 1918.

donat al dia. Però defensen la visió del 1er de Maig com a jornada de lluita a partir del seus orígens, els fets de Chicago de 1886. Aquesta postura de la CNT, juntament amb l'escassa influència dels socialistes a Barcelona, són claus per entendre la pèrdua d'interès per part dels treballadors barcelonins per la jornada del 1er de Maig durant els quatre anys que va estar marcat per la Gran Guerra i les seves conseqüències, entre elles el període revolucionari de 1917.

2.2. Eix Barcelona Nord: Mataró, Sabadell, Terrassa i Manresa

La proximitat geogràfica d'aquestes quatre ciutats respecte a Barcelona les fa fàcilment influenciades pels esdeveniments que es produeixen a la Ciutat Comtal. Però apart de dita proximitat, la situació dels obrers divergeixen pel desenvolupament tant de la indústria com de les relacions socials a cadascuna de les quatre viles.

Terrassa una ciutat marcada per un tarannà monàrquic, per l'hegemonia de la burgesia i la debilitat dels sectors subalterns²⁴⁷. Amb un republicanisme feble i desconnectat de l'obrerisme local. El qual, per la seva banda, presentava un desenvolupament tardà i inconsistent²⁴⁸. Cas contrari que Sabadell, on l'obrerisme tenia una força considerable i contava amb el suport dels federals. La relació entre totes dues forces a la ciutat eren fluides²⁴⁹. Però si que hi ha un factor comú entre les dues principals poblacions del Vallès Occidental, i aquesta és l'escassa influència del socialisme²⁵⁰.

Aquest no és el cas de Mataró, la capital del Maresme. Aquí és on es va constituir la primera Agrupació Socialista, l'any 1886, la qual marcà l'estil del creixement del moviment obrer mataroní. Un moviment que destaca per una primera relació estreta amb el federalisme local. I que va iniciar el seu propi camí trencant aquest lligam amb un míting on els oradors eren el dirigent socialista Pablo Iglesias i el dirigent federalista local Dr. Franquesa.²⁵¹ Pel que fa a la relació amb l'altre força

---

²⁴⁷ Algunes bombes col·locades l'any 1888 i el 1er de Maig són els esdeveniments que marquen el trencament del consens. PUY, Josep: «La Terrassa de la Restauració». Dins BENAUL, Josep: *Historia de Terrassa*. Terrassa: Ajuntament de Terrassa, Desembre 1987. PÀG. 320.

²⁴⁸ BENAUL, J.M.: «Dues ciutats i dues polítiques. Sabadell i Terrassa, 1900-1923». Dins MIR, Conxita(Dir.): *Actituds polítiques i control social en la Catalunya de la Restauració (1875-1923)*. Lleida: Editorial Virgili i Pàges, 1986. PÀG. 138.

²⁴⁹ *Ibíd.* PÀG. 135.

²⁵⁰ Ni Sabadell ni Terrassa apareixen en cap moment en la relació de ciutats catalanes on es formen agrupacions socialistes entre 1888 i 1895. CASTILLO, Santiago: «Una dècada de socialismo en Cataluña. (1886-1895)». A *Estudios de Historia Social*, nº 54-55, 1991.

²⁵¹ *Ibíd.* PÀG. 210.

significant dintre de l'obrerisme de la ciutat, les Tres Classes de Vapor, aquesta es va caracteritzar per una estreta col·laboració. Tant és així que el president del Comitè del Partit Socialista de Mataró i el secretari de les Tres Classes de Vapor de Catalunya entre 1886 i 1887 era la mateixa persona, Rafael Orriols²⁵².

A Manresa la situació del moviment obrer era molt més precària que a les altres tres poblacions. Les dures condicions a les que havia de fer front els obrers manresans, “llargues jornades per obtenir un migrat sou en unes condicions de treball i de vida molt dures”²⁵³, van caracteritzar les relacions entre patrons i obrers durant tota la segona meitat del segle XIX. La lluita obrera va anar encaminada a assolir una organització estable, a partir de la qual aconseguir uns mínims drets i el reconeixement dels obrers a associar-se per part de la patronal i el govern²⁵⁴.

La convocatòria pel 1er de Maig de 1890, malgrat les diferents situacions, va ser recollida pels obrers de totes quatre ciutats. Les primeres referències a la jornada daten de les darreres dues setmanes del mes d'abril. La primera és la publicació d'un manifest dirigit «*A todos los trabajadores de ambos sexos*» a Sabadell²⁵⁵. Un manifest que segueix la línia anarquista. S'ataca la religió, la pàtria i la política. S'afirma que les noves tecnologies només han servit per dividir i es remarca la importància del 1er de Maig per la seva implicació internacional, per la unitat dels obrers contra la cobdícia i la monopolització dels burgesos, però sobretot per la idea de la jornada de vuit hores que és una necessitat. El manifest finalitza cridant a la “huelga voluntaria” i “no querer trabajar más si no es con la condición de trabajar solo OCHO HORAS”. Una reivindicació que va ser aprovada, així com l'adhesió dels obrers sabadellencs a la jornada del 1er de Maig, en un míting que va tenir lloc el 26 d'abril en el teatre dels Camps del Recreo²⁵⁶. Durant els següents dies tenen lloc diferents reunions per decidir

---

²⁵² *Ibíd.* PÀG. 159.

²⁵³ OLIVERAS SAMITIER, Josep: «El pas de la ciutat manufacturera a la industrial». A *L'Avenç*, nº 70, abril 1984. PÀG. 64.

²⁵⁴ PERRAMON i AUGÉ, Montserrat: «Les vagues del 1890 a Manresa». A *Dovella*, nº 33, desembre 1990.

²⁵⁵ CARPETA: 1er de Maig G 82-560.

²⁵⁶ Els acords aprovats en aquest míting van ser enviats a l'alcalde. Consideraven així que la jornada de vuit hores era reclamada des d'aquell moment “á la Autoridad local y á quienes corresponda”. D'aquesta manera s'establí un camí entremig de les dos vies presentades pel 1er de Maig, demanda a les autoritats o als patrons directament. La carta acabava donant vint-i-quatre hores per ser atesa la seva petició. La denegació d'una petició “tan justa y humanitaria” donaria pas a l'actuació dels obrers segons “la conveniencia y las circunstancias les aconsejasen”. Quedava així oberta la porta a la vaga general. *Ibíd.*

si es declarava la vaga o s'optava per la manifestació. El 29 d'abril es confirma la manifestació l'alcalde va permetre el dia 30²⁵⁷.

El mateix dia que a Sabadell es reunien els obrers per aprovar la jornada de vuit hores i la participació en el 1er de Maig, a Terrassa tenia lloc un vetllada organitzada per l'Ateneu Obrer amb oradors procedents de Barcelona. La vetllada tenia un objectiu, la participació dels obrers terrassencs en el 1er de Maig. Així els temes principals van ser la importància de la jornada, senyalant la lluita del proletariat i la seva situació actual en un món decadent. L'acte va acabar amb una crida a la dones, presents en un gran número, a lluitar pels seus propis drets i els dels seus companys. Una vetllada, per tant, en la que es demanava la participació dels obrers, els quals, assegurava *El Productor*, manifestaven “con sus aclamaciones que los trabajadores de Tarrasa se hallan dispuestos á ocupar el lugar que les corresponde en el próximo movimiento obrero internacional”²⁵⁸.

A Manresa el 1er de Maig va ser la conclusió a un moviment vaguístic iniciat durant el mes de febrer i que el 30 de març es convertia en vaga general. La causa principal d'aquesta situació era el control absolut de la patronal, manifestat en uns baixos salaris i llargues jornades laborals²⁵⁹. Els objectius de les associacions manresanes era apropar la situació dels obrers de la muntanya als de la plana. Però l'objectiu de fons era aconseguir l'acceptació de la patronal tant a la presència com a la funció com a interlocutores de les associacions entre els obrers i els fabricants. Amb aquest rerefons, la jornada de vuit hores, principal reivindicació del 1er de Maig, era per l'obrer de la muntanya una fita llunyana i, inclòs, utòpica en aquells moments. Però el 1er de Maig anava molt més enllà de les Tres Vuits, representava la unitat de tots els obrers del món davant una injusta situació. Raó per la qual es van començar els preparatius per la jornada, al mateix temps que es continuava lluitant per la millora laboral dels obrers. Tot i això la postura de les Tres Classes de Vapor a Manresa va seguir la línia marcada a Barcelona, però a diferència dels seus correligionaris de la

---

²⁵⁷ Un permís que l'alcalde explica al president del Gremi de Fabricants en els següents termes: *Teniendo en cuenta que en dia de mañana se proyecta por varios obreros celebrar una manifestación pacífica en petición de que se reduzca á ocho horas el jornal diario y que por algunos de ellos se me ha indicado la conveniencia de que en tal dia permanecieran cerrados los establecimientos fabriles á fin de que no pudiese ocurrir conflicto alguno que redundasen el deshonor de Sabadell y de los mismos trabajadores, me complazco en participárselo para que procedan (vos Sres agremiados) obrar en consecuencia.* *Ibíd.*

²⁵⁸ *El Productor*, 30 d'abril 1890.

²⁵⁹ PERRAMON i AUGÉ, Montserrat: «Les vagues del 1890 a Manresa». *Loc. Cit.*

Ciutat Comtal, els de la capital del Bages van mantenir la seva postura inicial, van rebutjar participar en la jornada del 1er de Maig.

A Mataró, les Tres Classes de Vapor és van alinear amb els socialistes i la proposta d'aquests darrers de passar la manifestació al dia 4 de maig, diumenge, amb l'argument que seria més factible la presència dels obrers en la manifestació²⁶⁰. Però les notícies que arribaven de la resta de ciutats fabrils catalanes va tenir com a conseqüència la convocatòria d'un míting el 30 d'abril, donat "el febril entusiasmo que rápidamente se apoderó de los pechos de los trabajadores que sienten tan sólo en su interior un átomo de dignidad, (...), prescindiendo de las vocinglerías de los sabios directores"²⁶¹. Es va aprovar avançar al dia 1 de Maig la convocatòria, argumentant que era el dia que ho farien a la resta de països. Així com es va fer referència a la història de l'origen de la vaga general i a l'explotació de la dona.

Així el dia 1 de maig es van verificar les diferents manifestacions amb el lliurament del manifest amb les reivindicacions aprovades a les autoritats locals de totes quatre ciutats. A Terrassa les societats obreres es van reunir a les deu al Passeig. Una breu al·locució d'un dels dirigents obrers locals, Aligué, demanant ordre va donar la sortida a la manifestació. Entre mil i dos mil obrers van prendre part²⁶² amb els nens al capdavant amb un pendó en el que es podia llegir *¡Viva las ocho horas de jornada!*; els seguien els teixidors mecànics amb un altre bandera amb el lema *¡Fiesta Proletaria.- Manifestación del 1º de Mayo! ¡Viva la jornada de ocho horas!*, darrera els paletes amb una bandera amb la inscripció *Manifestación Universal, ¡Viva la jornada de ocho horas!*; la secció de serrallers amb una altre que posava *1890. 1º de Mayo. Reclamación de la jornada de ocho horas. Sociedad de Cerrajeros de Terrassa*; la secció de fusters els seguien amb el seu propi estàndard al que havien afegit *1º de Mayo 1890*; al final hi anava una representació de joves obreres. A l'Ajuntament es va entregar el manifest a l'alcalde qui va assegurar als obrers, als quals es va dirigir des del balcó de la Corporació, que seria lliurat a governació. Un segon manifest es va portar al Institut

---

²⁶⁰ Una decisió presa a Mataró per la Societat Moderna Fraternitat, Antiga Fraternitat, Tres Classes de Vapor, Organització de Ferrers i Fonedors, Paletes, Fusters, Vidriers, Econòmica de la Classe de Vapor i el Partit Socialista entre d'altres. *El Diario de Barcelona*, 29 d'abril 1890 (edició matí). Una proposta que també van defensar les Trade Unions angleses. La manifestació de Londres va tenir lloc, dons, el diumenge 4 de maig. DOMMANGET, Maurice: *Historia del 1º de Mayo*. Barcelona: Editorial Laia, 1976. PÀG. 105.

²⁶¹ *El Productor*, 4 juliol de 1890. Segons aquest periòdic la societat que va estar al capdavant d'aquest canvi de data va ser «La Económica».

²⁶² *El Diluvio*, 2 de maig 1890, parla només de tres cents obrers.

Industrial. Seguidament els manifestants van tornar al mateix punt on va començar la manifestació, on es va donar per finalitzat el 1er de Maig.

A Sabadell els obrers es van concentrar a la Plaça de la Llibertat a dos quarts de onze del matí. Des d'un balcó, diferents dirigents, entre ells Domènec Fruitós, Josep Fainé i Josep Miquel, van recordar als màrtirs de Chicago i es va escoltar la cançó *Los Hijos del Pueblo*²⁶³. Seguidament va començar la manifestació en direcció a les Cases Consistorials, on es van entregar dos manifestos: el primer en el que es donava “conocimiento a la autoridad local y a quienes corresponda, que desde este momento dan por pedida la jornada de ocho horas; y que en caso de no ser atendidas, tan justa y humanitaria petición, obrarán según la conveniencia y las circunstancias les aconsejen”²⁶⁴. El segon el va presentar la secció de serrallers mecànics de Sabadell que demanaven per tornar al treball la jornada de vuit hores i un augment del cent per cent de les hores extres²⁶⁵. Així dons, els obrers sabadellencs, d'una forma indirecta, porten als patrons les seves reivindicacions, convertint l'alcalde en el intermediari. La mateixa tarda del dia 1 de Maig té lloc la reunió entre l'alcalde i els fabricants, rebutjant els segons la demanda dels treballadors. Una vegada arriba als obrers la resposta comencen les reunions que acaben en un míting a les nou de la nit al Cercle Lliure Obrer. La tònica és la de continuar la vaga²⁶⁶.

A Manresa el míting que va tenir lloc al teatre Buen-Retiro va precedir a la manifestació que, encapçalada amb una bandera vermella, es va iniciar cap a les dotze del migdia en direcció cap a l'ajuntament on, a l'igual que a les altres dues poblacions, es va fer entrega del manifest. La unitat obrera assolida durant les darreres vagues va donar lloc a uns discursos on prevalia la demanda a continuar amb la unió i enfortir-la amb les caixes de resistència²⁶⁷.

Igual que a Manresa, el 1er de Maig a Mataró es va iniciar amb un míting al Gran Saló, que havia estat convocat a la reunió del vespre anterior i que va comptar amb la presència d'oradors de marcat radicalisme ideològic. Per aquest motiu es van sentir paraules en contra del lliurament de les reivindicacions a les autoritats i a favor de la

---

²⁶³ Cançó composta per un barber d'Alcoi presentada al segon certamen anarquista, on es va aprovar com a himne anarquista. CASTELL, Andreu: *Sabadell informe de l'oposició*. Sabadell: Riutort, 1977. PÀG. 11.56.

²⁶⁴ *Ibíd.*, pàg. 11.59, 11.60. Demanda que l'alcalde de la ciutat, Joan Massagué, va acceptar des del balcó de l'ajuntament

²⁶⁵ *Ibíd.*, pàg. 11.60.

²⁶⁶ *Revista de Sabadell*, 3 de maig 1890.

²⁶⁷ Un míting que va tenir entre altres oradors en Comaposada. *El Eco Posibilista*, 4 de maig 1890.

vaga general. Una vegada finalitzat el míting, els obrers, entre 2500 a 5000²⁶⁸, es van dirigir cap a l'ajuntament per lliurar el manifest aprovat a l'alcalde, Marcelino Roca. Des del balcó el batlle va agrair la cordura i va demanar la dissolució pacífica dels manifestants. Seguidament va prendre la paraula el dirigent obrer local Rafael Orriols, qui també es va declarar a favor de la jornada pacífica, manifestant la importància de la jornada pels obrers. Posteriorment la manifestació es va dirigir cap a la Plaça de Cuba on es va dissoldre. Les divergències obertes arran de la reunió del dia 30 d'abril, on es va decidir avançar la manifestació al dia 1 de maig, es manifesta en la repercussió que va tenir el míting i la manifestació a la premsa. Mentre el míting es recollit a les pàgines del diari de tendència anarquista *El Productor* el dia 4 de juliol, la premsa local descriu la manifestació que va tenir lloc posteriorment. Ni *El Productor* menciona la posterior manifestació ni la premsa mataronina descriu el míting, només informa que la manifestació va ser precedida d'un míting on hi van ser presents uns 2500 obrers, la majoria homes²⁶⁹.

Una vegada finalitzat el dia 1 de maig, la única ciutat on es preveia la continuïtat de la vaga general era Sabadell. I així va ser, el dia 2 es va reprendre el treball a Manresa, Terrassa i Mataró, tot i la presència de representants d'obriers de Sabadell i Barcelona a les dues primeres ciutats. Però no va ser fins al dia 5, dilluns, una vegada passat el cap de setmana, quan les fàbriques tant de Manresa com de Terrassa van obrir sense cap incident, que no es va considerar la situació com a normalitzada²⁷⁰. Mentre, a Sabadell, el dia 2 s'obrien totes les fàbriques amb la presència d'un nombre important d'obriers. Tot seguit feien acte de presència comissions de vaguistes amb l'objectiu de tancar les fàbriques. Fet que van aconseguir cap al voltant de les 5 de la tarda, donant lloc a que *La Revista de Sabadell* finalitzi la crònica del dia amb la frase "Estamos en plena huelga"²⁷¹. Durant el cap de setmana la ciutat es va mantenir en situació d'espera, les reunions -dels obrers i de l'alcalde amb les diferents forces de la ciutat – es

---

²⁶⁸ Dades de la premsa local, mentre que *El Diluvio*, 2 de maig de 1890, parla de més de 5000 obrers.

²⁶⁹ El caràcter de la manifestació, així com les relacions estretes entre federals i obrers, es reflecteix amb la salutació amb la bandera que fan els manifestants quan aquests passen pel davant de les oficines del diari federalista, *El Nuevo Ideal*, 4 de maig 1890.

²⁷⁰ El número del diari federalista *La Montaña* del dia 11 de maig informava que "los trabajadores en Manresa no se han interrumpido un solo instante, gracias al celo desplegado por las autoridades militares y civiles para resolver satisfactoriamente los conflictos que amenazaban suscitarse, y á la sensatez de los obreros que dan con este hecho una prueba más de su indiscutible laboriosidad".

²⁷¹ *Revista de Sabadell*, 3 de maig de 1890. La nota que segueix a la crònica dona un ullada final a la situació de la ciutat: "*La Sociedad Pitarrá de esta ciudad nos ruega hagamos público que en atención á las actuales circunstancias, ha resuelto suspender su anunciada función para esta noche que debía tener lugar en el Teatro Parreño*".

multiplicaven, la presència d'obrers als principals carrers i la Rambla era significativa. Els teatres es mantenien tancats. El ban del Capità General declarant l'estat de guerra el dia 3 ho feia el pregoner municipal escoltat per la guàrdia civil. El ban de l'alcalde declarant l'estat d'excepció va ser penjat a les cantonades durant la matinada del dia 4. La ciutat era vigilada durant la nit pel sometent²⁷², escamots de reserva i guàrdia civil. El dia 5, dilluns, les fàbriques es van mantenir tancades, decisió presa pels fabricants en una reunió que es va celebrar la tarda del dia 4, per tal d'evitar conflictes²⁷³. Una situació que es manté fins el dia 6 de maig. A darrera hora de la tarda es dona per finalitzada la vaga amb un pamflet, publicat pel comitè que dirigia la vaga, dirigit *Á todos los trabajadores de Sabadell*, on es felicita a tots els treballadors de la ciutat per mantenir una vaga sense cap incident durant cinc dies. D'aquesta manera es considera que tant la vaga com la jornada del 1er de Maig han tingut un desenvolupament totalment satisfactori²⁷⁴. El dia 7 maig al migdia totes les fàbriques de la ciutat han tornat al treball.

El 1er de Maig de 1890 es va saldar amb una vaga general a Sabadell, la qual no va comptar amb un suport general, i que es defineix per la influència anarquista però, al mateix temps, que les societats obreres afirmen la seva independència, donat que són elles les que posen fi als conflictes. La visió de la jornada pel seu significat d'unitat, una lluita del moviment obrer manresà. La participació dels obrers de Terrassa, on no van ser presents els obrers de la indústria tèxtil²⁷⁵. I la celebració d'una jornada a partir de les premisses socialistes com va ser la de Mataró. Així quatre formes diferents de veure el 1er de Maig, però totes elles unides per les premisses d'unitat.

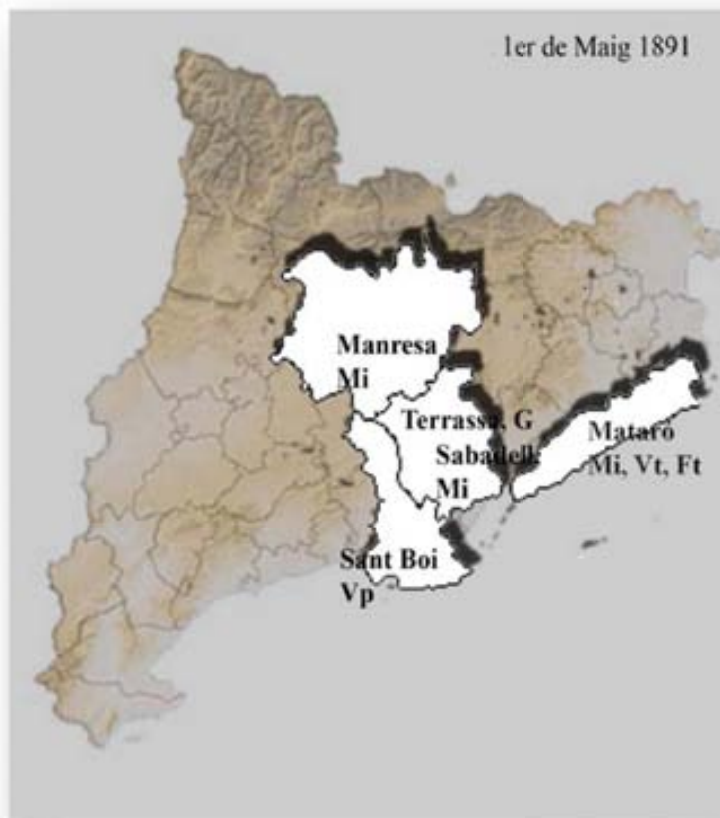
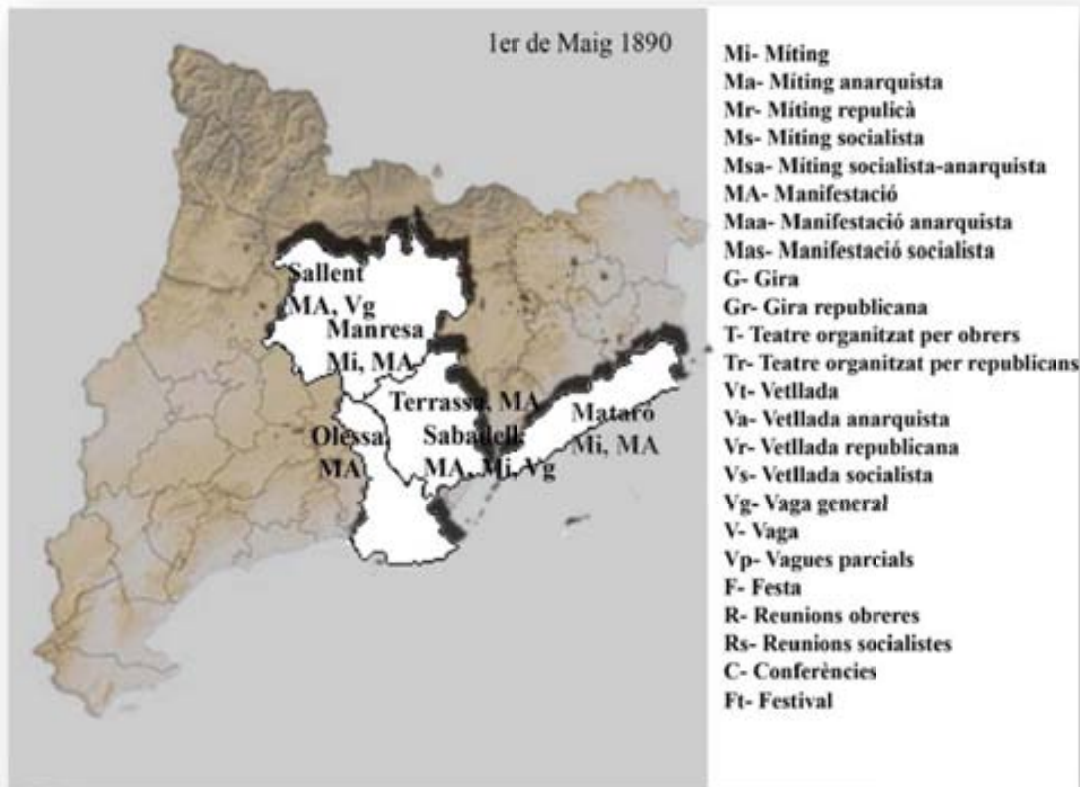
---

²⁷² Creat pels fabricants per mantenir l'ordre i donar l'oportunitat de tornar al treball a aquells obrers que així ho volguessin. *El Diluvio*, 5 de maig 1890 (edició tarda).

²⁷³ *Revista de Sabadell*, 6 de maig 1890.

²⁷⁴ CARPETA: 1er de Maig G 82-560.

²⁷⁵ La zona del Llobregat, amb la seva proximitat a Barcelona, Terrassa i Manresa, aquesta primera jornada va passar inadvertida. Només hi ha notícies de Sallent i Olesa de Montserrat. A Sallent va tenir lloc una manifestació de més de dos mil treballadors amb l'entrega del manifest a les autoritats. El dia 2 de maig uns sis cents treballadors en van declarar en vaga, la qual es va donar per finalitzada el dia 12 de maig. A Olesa la manifestació del 1 de Maig no va ser seguida de la vaga, però *El Socialista* fa menció de la colònia Sedò, on segons aquesta publicació el 1er de Maig va contribuir a la constitució de dos associacions: la dels paletes i els fusters i serrallers. *El Socialista*, 20 de maig de 1890.

Els preparatius pel 1er de Maig de 1891, una vegada acordada la continuïtat de la jornada, es van iniciar a totes quatre ciutats. Les primeres notícies es donen a Mataró i Terrassa. A totes dues viles els obrers manifesten el camí que seguirien. A la primera, a primers de març s'anuncia a la premsa un nou anyís que porta el nom «Anís 1º de Mayo»²⁷⁶. A Terrassa els treballs dels anarquistes comença també durant el mateix mes de març. El 22 es publica un manifest on s'encoratjava als obrers a participar a la manifestació del 1er de Maig²⁷⁷. Seguint la línia del Congrés Ampli, al qual havien assistit dos delegats de Terrassa, es va aprovar la vaga general fins l'obtenció de la jornada de vuit hores durant el míting que va tenir lloc al Teatre del Retiro el 18 d'abril. Les dificultats del moviment obrer terrassenc dona lloc a un canvi de postura dos dies abans del 1er de Maig, durant el míting preparatori. Malgrat aquest canvi, Terrassa és un bon exemple de les il·lusions aixecades pel resultat del 1er de Maig de 1890, mentre que l'any precedent només van ser quatre societats –teixidors mecànics, paletes, serrallers i fusters- les que van participar en la manifestació, pel 1er de Maig de 1891 s'esperava una participació major, donada la quantitat de reunions que van tenir lloc durant la nit del mateix dia 30 d'abril²⁷⁸.

A Sabadell les primeres notícies de la proximitat del 1er de Maig arriben amb la detenció de tretze obrers del «Círculo Unión Libre», segons les autoritats per la seva relació amb un detingut que portava els petards. Una de les preguntes que se'ls va fer als detinguts estava relacionada amb el 1er de Maig:

«A nuestra instancia nos manifestaron que en el «Círculo Unión Libre» nada se había tratado, referente á la celebración del próximo primero de Mayo, ni á este objeto se había reunido aun asamblea general de asociados»²⁷⁹

Però malgrat aquesta situació els treballadors van mantenir la pauta del 1890, van aprovar la vaga en el míting que va tenir lloc el dia 30 d'abril a la nit al teatre Camps de Recreo:

«Convencidos de que los obreros tenemos la obligación de secundar, no solo con dignidad, sino también por necesidad, el movimiento de Mayo, en el cual se lucha para la obtención de las reformas que deben redimirnos en parte del esclavismo burgués, propongo a los aquí reunidos acordemos la declaración de la

---

²⁷⁶ *El Progreso* i *El Nuevo Ideal* comencen a anunciar l'anís a partir del 7 de març.

²⁷⁷ *El Tarrasense*, 22 de març de 1891.

²⁷⁸ *El Tarrasense*, 3 de maig 1891, parla que només algunes dones i nens es van presentar en els seus llocs de treball.

²⁷⁹ *Ibíd.*, 11 d'abril de 1891. Una altre de les acusacions era la de regir-se “por un reglamento secreto, de terribles disposiciones”

huelga permanente desde el 1º de Mayo hasta la obtención de las 8 horas como máximo de jornada»²⁸⁰

En un teatre ple van ser presentades les diferents posicions, així com la fràgil línia que existia entre considerar el 1er de Maig com a dia festiu o de lluita. Tots dos conceptes eren barrejats en els discursos. El president de la taula, Feiner, començà parlant de la “fiesta de la fraternidad universal” i acabà el seu discurs qualificant de “traición mayor de los obreros que no paguen su tributo á la huelga universal del 1º de Mayo”. Un altre orador “aboga por la huelga permanente; dice que los obreros deben solemnizar el primero de Mayo, vistiéndose lo mejor que puedan y celebrándolo como día de gran fiesta.” La consideració del 1er de Maig com a festa es va manifestar en la proposta, aprovada en el míting del 25 d’abril i presentada als gremis de Sabadell. El primer punt de la proposta deia:

«Art. 1º Queremos que se reconozca como fiesta que se denomina del Trabajo, la que desde el pasado año celebramos el dia 1º de Mayo»²⁸¹

L’altre proposta presentada era la reclamació de les vuit hores. La negativa dels gremis a acceptar aquestes propostes, decisió presa en una reunió que van tenir el 29 d’abril, és la que va donar lloc a la decisió de apostar per la vaga general.

A Manresa la situació era molt diferent a la de l’any 1890. Les lluites que van tenir lloc durant el 1890 van repercutir en els obrers²⁸². El interès per la jornada, com diu el 29 d’abril *La Publicidad*, es escassa. Però la declaració de l’associació de fabricants que el dia 1 de Maig s’obririen tots els establiments i que serien despatxats tots aquells obrers que no es presentessin al treball va propiciar un nou estat d’ànim:

«...lo cierto es que la actitud de los trabajadores ha variado de rumbo, y ya casi puede asegurarse que todos los oficios secundarán el movimiento universal, y hasta puede traslucirse que, de cumplirse el acuerdo de los fabricantes, seguirá tras la fecha del 1º de mayo una huelga en todas las fábricas, muy semejante á la que últimamente se operó»²⁸³.

---

²⁸⁰ *Revista de Sabadell*, 1 maig 1891.

²⁸¹ *Ibíd.*, 26 d’abril 1891.

²⁸² Malgrat no seguir-ne la vaga del 1er de Maig, els obrers manresans van continuar la seva lluita per tal d’aconseguir unes millors condicions del treball, així com el reconeixement de les societats obreres per part de la patronal. A finals de maig els cintaires es van declarar en vaga, en demanda d’un augment salarial i el restabliment de la tarifa acordada al 1881. Durant el mes de juny el malestar es generalitzà a tots els obrers manresans. Finalment es declarà la vaga general el 20 de juliol, la qual finalitzà quinze dies més tard, en el moment que la situació de “misèria i de desesperació” de tota la classe treballadora obligà al govern a intervenir. La vaga va finalitzar el mes d’agost amb la victòria de la patronal i un moviment obrer de capa caiguda durant uns quants anys. PERRAMON i AUGÉ, Montserrat: «Les vagues del 1890 a Manresa». Loc. Cit.

²⁸³ *La Publicidad*, 30 d’abril de 1891. *El Diluvio* del 30 d’abril (edició matí), assenyala que aquests oficis són els serrallers, els fusters, els rajolers, els pesadors, els paletes, els tintorers i els obrers de ferro.

A Mataró es va voler distanciar de la tensió que es vivia a les altres ciutats. La fórmula va ser l'afirmació del caràcter festiu de la jornada. Els actes organitzats van ser un festival al local social de la Societat Coral «La Antigua Esperanza», una vetllada improvisada al Cercle Socialista i es van engalanar els principals centres obrers. La tranquil·litat que es respirava a la ciutat, on la majoria dels treballadors van secundar la convocatòria de festa, va afavorir que les autoritats donessin un cert marge d'acció. Així, una vegada finalitzat el míting que va tenir lloc al Gran Saló una comissió d'obres es va apropar a l'ajuntament per entregar un manifest amb les reivindicacions obreres²⁸⁴.

Les gires campestres entren dintre del programa del 1er de Maig també a Terrassa. Tot i el treball realitzat pels sectors anarquistes des del mes de març, al final els obrers van optar per la via legalista, i van celebrar el dia d'una forma festiva, passant el dia al camp. La participació en aquesta ciutat també va ser alta.

A Sabadell la majoria dels treballadors es van presentar al treball a primera hora, però el van anant abandonar al llarg del matí²⁸⁵. La tranquil·litat també va ser la característica dominant de la jornada. L'únic acte que va tenir lloc va ser un míting al teatre Campos de Recreo a les quatre de la tarda i que va durar quatre hores. Unes quatre mil persones van escoltar a nou oradors defensant o desestimant la vaga. A la votació final la majoria es van decantar a favor de la vaga²⁸⁶. Malgrat aquest resultat favorable a la continuïtat de la vaga, la sensació era que el dia següent es reprendria el treball²⁸⁷.

Una situació similar es va produir a la capital del Bages, on la jornada va tenir un seguiment força important. Però només es va realitzar un míting al teatre Buen-Retiro amb Puig, Vila i Reoyo com a oradors²⁸⁸.

A més notifica que les Tres Classes de Vapor ha fet arribar una nota informativa a l'alcalde de la seva intenció de fer festa.

²⁸⁴ *El Nuevo Ideal*, 2 de maig 1891. S'anuncia la publicació d'un himne dedicat, per cant i piano, dedicat al 1er de Maig amb el títol «¡A la Revolución!».

²⁸⁵ Segons *La Revista de Sabadell*, 2 de maig 1891, cap a dos quarts de dues el 80% dels obrers havien abandonat el treball, sense que tingués lloc cap tipus de coacció. *El Diluvio*, 2 de maig 1891 (edició matí) publica que es va treballar a 48 fàbriques.

²⁸⁶ La majoria segons *El Diluvio*, *Ibíd.*, eren “chiquillos”.

²⁸⁷ *La Revista de Sabadell*, 2 de maig 1891.

²⁸⁸ Els obrers es van presentar a les set del matí al treball, però no van entrar al treball. Les dones varen ser les úniques. *La Publicidad*, 2 de maig 1891 i *El Diluvio*, 1 de maig de 1891 (edició tarda). Pel que fa al míting, les autoritats el va dissoldre per seguir un caràcter marcadament anarquista. Pel que fa a altres poblacions situades dintre d'aquesta demarcació, la premsa només parla d'un dia sense incidents a Sallent i dels paletes en vaga a Sant Boi de Llobregat. *La Publicidad*, 2 de maig de 1891, *El Diluvio*, 2 de maig de 1891 (edició matí).

Les conclusions de les dues primeres jornades són, en primer lloc que va ser un sentit de solidaritat de classe la que va portar als obrers a celebrar la jornada el primer any, cas de Manresa i Terrassa, i a canviar la decisió de celebrar-la el dia 4 de maig al dia 1 en el cas de Mataró. En segon lloc, l'eufòria resultat de aquesta primera jornada va ser clau per un major seguiment a les quatre ciutats el següent any, tot i que a Manresa la lluita de l'any precedent havia provocat un desgast dintre del moviment obrer i la prohibició a la celebració de qualsevol acte a l'aire lliure. Un factor clau a Manresa, Terrassa i Sabadell en aquestes primeres jornades, va ser la presència dels anarquistes. El treball d'aquests va ser important per que a Terrassa es produís una participació majoritària, malgrat que al final es van decantar per una celebració de caire festiu. A Sabadell aquesta presència és més important donat que la vaga general va ser declarada tots dos anys, malgrat que pel 1er de Maig de 1891 no es va seguir la convocatòria. Però el distanciament entre la base i els dirigents queda establerta amb el resultat final: el 1890 la vaga es donava per finalitzada el dimarts 6 de maig, mentre que al 1891 el dia 2 de maig tots els treballadors van tornar a la feina. La importància del treball dels anarquistes a les dues ciutats del Vallès Occidental per aconseguir la participació dels obrers es manifesta en el moment en que els anarquistes desapareixen de la jornada, tant per la persecució a la que es veuen sotmesos com pel desencís, es deixa de celebrar el 1er de Maig a Terrassa i Sabadell. Fins a principis de segle no es produeixen nous intents per mobilitzar als treballadors a Terrassa²⁸⁹. A Sabadell el primer intent de reunir a tots els treballadors per celebrar el 1er de Maig no es dona fins el 1906²⁹⁰.

A Manresa i Mataró el 1er de Maig va tenir una certa continuïtat. Important és que totes dues ciutats van ser dos dels quatre nuclis principals del socialisme a Catalunya fins a finals de segle²⁹¹. Tot i això les dificultats, donat la persecució del moviment obrer que s'inicia el 1892, també es fa sentir en la celebració del 1er de Maig de Mataró i Manresa. A la darrera va tenir lloc un míting on hi eren presents les diferents tendències del moviment obrer manresà, des de la presència en el grup dels

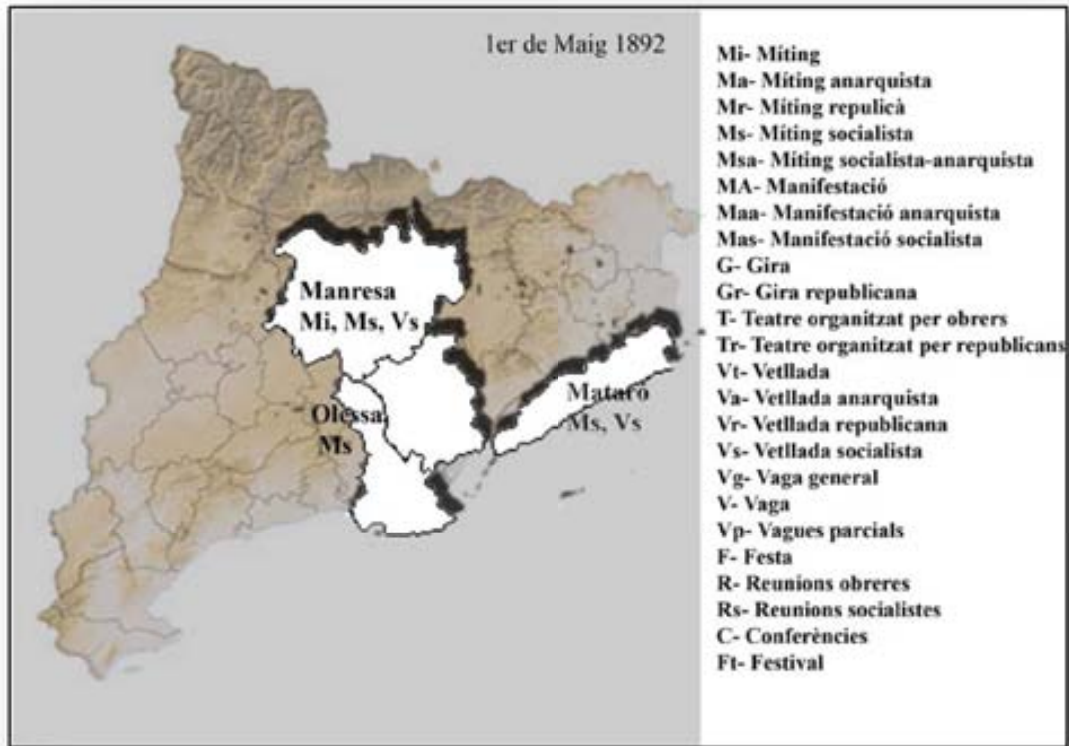
---

²⁸⁹ Al 1892, segons *El Tarrasense*, els obrers van decidir seguir la línia socialista, o sigui no fer res. *El Tarrasense*, 17 d'abril de 1892.

²⁹⁰ Pel 1er de Maig de 1895 pocs establiments van treballar; pel 1899 la Societat de Forners va organitzar un banquet; pel 1901 es representa l'obra de teatre *El señor feudal* de Joaquim Dicenta; i pel 1905 s'organitzà un ball al saló d'actes del Cercle Federal, els beneficis del qual anaven destinats als presos per qüestions socials. Una situació que s'expandeix a la comarca del Baix Llobregat. L'any 1892 serà el darrer any que apareixen notícies relacionades amb el 1er de Maig en tota aquesta zona. A Olesa els treballadors celebren la jornada amb un míting. *La Publicidad*, 2 de maig de 1892.

²⁹¹ Els altres dos eren Barcelona i Roda. Mataró a més va ser de la UGT fins el seu trasllat a Madrid el 1899. BALLESTER, Davis: *Marginalidades y hegemonías: La UGT de Catalunya (1888-1936)*. Barcelona: Ediciones del Bronce, 1996. PÀG.43.

organitzadors de les TCV, passant pels socialistes, amb la presència de Toribio Reoyo, fins al Pacte Lliure, de tendència anarquista²⁹². Els socialistes van organitzar apart un míting i una vetllada polític- literària. Un programa similar es va seguir a Mataró. Un míting al matí al Saló Vila i una vetllada al Cercle Socialista. La introducció de les vetllades al programa té dos propòsits, el primer de instrucció, de conscienciació ideològica, amb els discursos, i un segon de diversió, aspecte lúdic, amb la música a càrrec o be de les corals o de les bandes municipals.

Durant els següents anys la jornada va adquirint un caràcter festiu a aquestes dues poblacions. La presència de l'Agrupació Socialista, així com de la direcció de la UGT a Mataró van ser un factor clau a la capital del Maresme. Pel 1er de Maig de 1893 al míting i la vetllada s'afegeix la gira campestre; pel 1894 s'organitzen diferents balls; pel 1895 el teatre fa acte de presència, la funció del dia, sarsueles, es dedica a la jornada. La importància del 1er de Maig a Mataró es plasma en el nom que se li va donar a la font on anaven a berenar, Font del 1er de Maig, ja nomenada així l'any 1895 i que encara avui manté.

²⁹² Els altres eren els paletes, els tintorers i els fusters. Els cintaires, societat que es va unir a les TCV en les vagues del 1890, es van distanciar. Montserrat Perramon afirma que l'entesa entre totes dues societats no es tornaria a donar. PERRAMON i AUGÉ, Montserrat: «Les vagues del 1890 a Manresa». Loc. Cit.

Pel 1er de Maig de 1893 la participació del Pacte Lliure a Manresa manifestava la voluntat dels anarquistes d'aquesta ciutat de ser presents a la jornada. Una presència que *La Fraternidad* ressaltava durant el mes d'abril i que serà la única constatació de la proximitat del 1er de Maig, donat que ni Tres Classes de Vapor, ni socialistes, ni cap altre societat obrera de la ciutat realitza cap intent d'organitzar un acte per aquest dia. Finalment la jornada va passar sense pena ni gloria. Només diversos grups van celebrar el 1er de Maig amb sortides al camp. El fet que a totes les fàbriques es va treballar pressuposa que aquests obrers pertanyien a determinats oficis que haurien decidit fer festa. Seran els oficis els que intentaran mantenir viu el 1er de Maig fins a finals de segle. El 1895 els paletes i els fusters organitzen sendes reunions. Mentre que el 1896 als fusters s'uneixen, arts i oficis i professions, obrers vidriers (en organització), així com torna a fer acte de presència l'Agrupació Socialista. Tot això implica un intent per part de diferents sectors obrers de reorganitzar-se, comptant amb el suport de la direcció socialista catalana, i aprofitant el 1er de Maig com a dia de propaganda societària. A la reunió preparatòria del 26 d'abril són presents Reoyo i Comaposada²⁹³. Tot i això, la feblesa de l'organització es manifesta per una participació baixa i per l'hora que té lloc el míting, a tres quarts de nou de la nit²⁹⁴.

El 1er de Maig de 1898 a Mataró es produeix una caiguda de participació que es veu reflectida en un programa en el que només consta un míting. Aspecte a destacar si es té en compte que la jornada cau en diumenge, dia factible per una major implicació dels obrers, donat la no necessitat de faltar al treball. L'escassa repercussió arriba fins i tot a la premsa local. L'únic acte que té lloc, el míting, només es recollit per *La República Social*, portaveu dels socialistes d'una manera superficial:

«Las mismas organizaciones que suscribieron el documento que antecede celebraron un meeting que se vió bastante concurrido.

*Hablaron los compañeros Rocafort, Jesús Costa y Pich y Creus, que enumeraron las excelencias de las reivindicaciones socialistas, pusieron de relieve la trascendencia del 1º de mayo, recomendaron la persistencia en la lucha y finalmente condenaron las guerras inhumanas que España sostiene con otras naciones.»*²⁹⁵.

---

²⁹³ *La Montaña*, 26 d'abril de 1896.

²⁹⁴ Els anys 1894 i 1897 no van tenir lloc cap acte. El 1er de Maig de 1894 es va veure perjudicat per l'atemptat de Paulí Pallàs i la següent persecució de tots aquells individus i societats considerats properes als anarquistes sota l'estat de suspensió de garanties. ABAD DE SANTILLAN, Diego: *Contribución a la historia del movimiento obrero español*. Vol. 1. México: Editorial Cajica, 1961. PÀG. 433. Una situació que també es va donar pel 1er de Maig de 1897, aquesta vegada per l'atemptat de Canvis Nous.

²⁹⁵ El document esmentat era el manifest del 1er de Maig i estava signat per la Societat de Teixidors, la Societat de Vidriers (en organització), Societat de Filadors, Societat d'Agricultors, Societat de Nuadors, Societat d'Oficis Varis, Societat de Paletes i l'Agrupació Socialista. *La República Social*, 4 de maig 1898.

Les dificultats van continuar els següents dos anys, malgrat els intents tant de l'Agrupació Socialista com de la Unió General per mantenir-la el 1899. Tellechea per l'Agrupació i Reoyo per la UGT es van reunir amb Buxó de l'Associació de Nuadors el dia 30 d'abril per preparar el 1er de Maig. El dia 1 de maig només es va celebrar un míting al matí, mentre que a la tarda els obrers es van dirigir al camp a berenar. Malgrat tot hi va haver una participació força important. El punt més baix té lloc l'any següent quan només té lloc una obra de teatre i la sortida al camp.

El declivi de la jornada, que va coincidir amb la desmobilització del moviment obrer a partir de 1892 a Terrassa i Sabadell i a Manresa a partir de 1893, es produeix a Mataró l'any 1898²⁹⁶, mateix any que el 1er de Maig comença la seva recuperació a Manresa, donant els primers símptomes de la reorganització del moviment obrer català que es produirà entre 1899 i 1900.

Pel 1er de Maig de 1898 els obrers manresans tornen a participar d'una manera majoritària. L'organització del dia va comptar amb el suport de totes les societats obreres de la ciutat englobades a la Fabril Cotonera. Els actes que es van portar a terme van ser un míting, una gira campestre i una vetllada per finalitzar el dia²⁹⁷. Però no serà fins el 1899, any en que el 1er de Maig cau en un dia entre setmana, dimarts, quan es pot confirmar el ressorgiment del 1er de Maig a Manresa. La reorganització del moviment obrer, principalment el sector tèxtil que es va agrupar a partir de la Federació de Tèxtil Espanyola²⁹⁸, és un factor clau d'aquest ressorgiment. El 1er de Maig torna a recuperar l'esperit dels primers anys tant a nivell reivindicatiu com a nivell de participació. Els oficials fusters, a l'igual que l'any precedent, envien les seves demandes als patrons. Unes bases presentades el dia 25 d'abril i que inclouen la demanda d'una jornada de nou hores, el fi del treball a preu fet, un salari mínim, segons

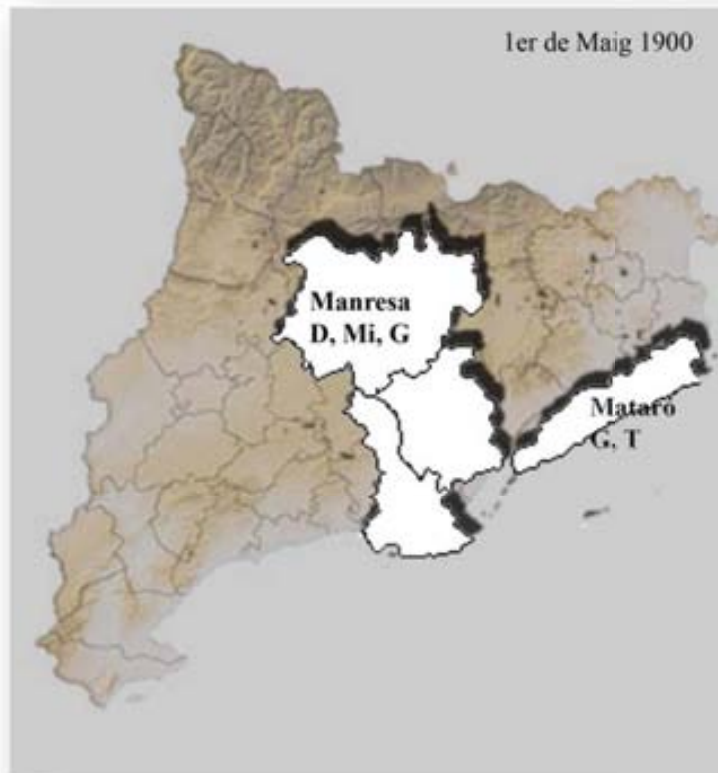
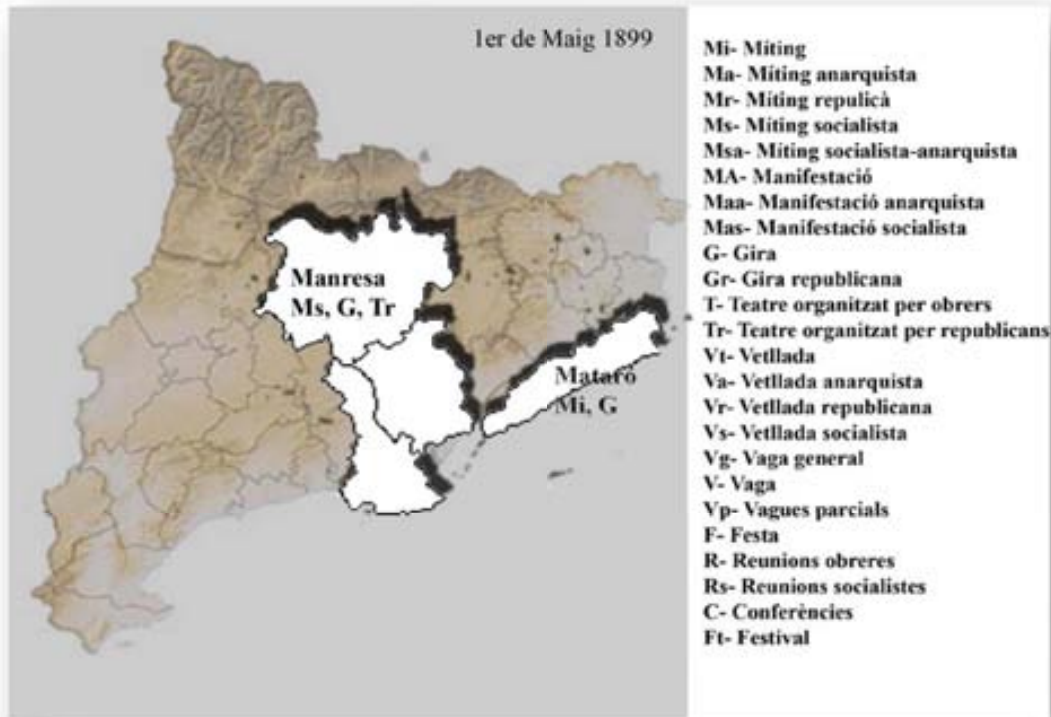
---

²⁹⁶ Malgrat que el 1er de Maig no es veu afectat fins aquest any, el fet que des del 1895 la jornada tingui com a únic organitzador els socialistes és un símptoma que la situació del moviment obrer mataroní patia les mateixes condicions que els seus correligionaris de les altres ciutats. Però la pressió va acabar pesant també dintre de les files socialistes. Els actes dels anys 1896 i 1897 són mínims. L'any 1898, darrer any que ho organitzen en solitari, només té lloc una gira i un ball a la nit. La necessitat d'una organització obrera es reclamada a les pàgines de *La República Social* aprofitant la proximitat del 1er de Maig i la presència al programa de diferents societats obreres pel 1er de Maig de 1898. *La República Social*, 27 d'abril de 1898.

²⁹⁷ Un acte que va acabar amb crits a favor del 1er de Maig i l'emancipació obrera. *Diario de Avisos de Manresa*, 2 de maig de 1898. L'aspecte reivindicatiu també hi es present amb els fusters, els quals van demanar als patrons una jornada de nou hores, fi del treball a preu fet i un augment salarial. SERRA I CARNÉ, Jaume: «La vaga de 1900 a Manresa». A *Miscel·lània d'Estudis Bagencs*, nº 6, 1989. PÀG. 114.

²⁹⁸ Serra i Carné afirma que pel 1900 la Federació comptava amb més de dos mil afiliats, "uns dos terços del total dels treballadors del tèxtil manresà". *Ibíd.*

categoria, de 14, 15 i 16 pessetes, augmentat en una pesseta si es troba a una hora de distància i el dret de cobrar les hores extres²⁹⁹.

²⁹⁹ *La Publicidad*, 26 d'abril de 1899. Les bases són similars a les que van presentar al 1898.

L'augment de participació tant de societats obreres com de treballadors va continuar pel 1er de Maig de 1900. El 1er de Maig seguia l'estela de la recuperació del moviment obrer. Les societats obreres consideren el 1er de Maig clau en la reorganització, fet que es constata quan les primeres notícies dels preparatius es donen a principis d'abril. El 4 d'abril es publica una nota de l'organització dirigida a les societats obreres i en la qual es demanava la seva participació a la jornada. El dia 20 d'abril es publica el manifest, i el 26 es parla de vint societats adherides front les dotze de l'any anterior³⁰⁰. Aquest any s'incorpora un nou acte, el toc de diana. Un acte que servia tant per recordar als obrers i als patrons que un nou 1er de Maig tenia lloc, com a manifestació de la força obrera. Seguit a la diana tenia lloc el míting, per posteriorment dirigir-se a Sant Pau amb estàndards i música per tal de passar la resta de la jornada tranquil·lament al camp.

El 1er de Maig de 1901 havia de front a les conseqüències de la vaga general que va tenir lloc entre el 30 d'octubre i el 23 de novembre de 1900. Una vaga convocada després de la celebració del II Congrés de la Federació Tèxtil Espanyola, on es va imposar la tendència anarquista amb la vaga general com a mètode de lluita. La vaga va acabar amb la victòria dels patrons, els quals van comptar amb el suport de les autoritats i la política de repressió que van seguir. La derrota va significar un nou retrocés de l'associacionisme i l'augment de les divergències entre anarquistes i socialistes, donant lloc a una campanya de descrèdit dels primers vers els segons i la conseqüent fase de decadència de l'Agrupació Socialista durant els següents anys³⁰¹. Amb el sector tèxtil desorganitzat i finalitzat el control militar de la ciutat, les societats obreres supervivents van iniciar els preparatius del 1er de Maig. El dia 1 d'abril es va publicar el manifest del Partit Socialista. Els preparatius es donen per finalitzats a la reunió del 28 d'abril al Teatre Gayarre, on són presents totes les societats participants, excepte l'Art Fabril³⁰². La jornada s'inicia la nit del 30 d'abril amb una serenata de *La Juventud Manresana* davant dels locals de les diferents societats obreres, al voltant de les cases i places. El dia 1 comença amb el toc de diana acompanyat d'una orquestra a l'alba. Un toc de diana que es reforçat per la formació de comissions d'obriers per tal de tancar les fàbriques que són obertes, de tal manera que s'aconsegueix una participació pràcticament general, tot i la situació existent. A les deu del matí té lloc el míting al

---

³⁰⁰ Totes aquestes notícies són publicades al diari *El Diario de Avisos de Manresa* els dies senyalats.

³⁰¹ SERRA I CARNÉ, Jaume: «La vaga de 1900 a Manresa». Loc. Cit.

³⁰² *Diario de Avisos de Manresa*, 29 i 30 d'abril de 1901.

Saló Gayarre. Posteriorment els obrers es van reunir al local de la Fabril des d'on van sortir cap a Sant Pau acompanyats de l'orquestra *La Juventud Manresana*³⁰³.

La recuperació del 1er de Maig iniciada a Manresa a partir de 1899 es dona a Mataró a partir del 1901, malgrat que la reorganització del moviment associatiu es va iniciar per les mateixes dades que a Manresa, cap el 1899³⁰⁴. Els 1ers de Maig de 1901 i 1902 van reflectir la situació del moviment associatiu de la ciutat³⁰⁵. La participació va ser completa i els actes es van multiplicar. El 1 de maig de 1901 van tenir lloc dos mítings, un al matí i el segon a la tarda. Una vegada finalitzat el del matí, les diferents societats acompanyades de música i estàndards es van dirigir al camp on van passar la resta del dia. La tornada al Centre es va fer evitant als carrers centrals de la ciutat, donat que l'alcalde havia prohibit qualsevol manifestació pels carrers principals³⁰⁶. La celebració es va allargar a la nit amb una vetllada i la posada a escena de les obres *El 1º de Mayo* i *Electra*. Durant la mitja part es va tocar *La Marsellesa*³⁰⁷. Si pel 1er de Maig de 1901 l'alcalde prohibia les manifestacions pels carrers centrals pel 1902 prohibia el míting³⁰⁸. Davant aquesta prohibició les societats van reunir a tots els seus associats davant del local social del Centre de Classes, i des d'allà es van dirigir al lloc escollit per passar el dia. Allà, fora de la vigilància de les autoritats, els oradors, als quals se'ls va prohibir parlar al míting, van dirigir-se als seus correligionaris³⁰⁹. A la tornada cap al Centre Obrer es van sentir crits a favor del 1er de Maig. El dia va acabar amb un concert al Centre i una obra de teatre al Teatre Euterpe.

---

³⁰³ *Diario de Avisos de Manresa*, 1 de maig de 1901.

³⁰⁴ Els símptomes apuntats per l'Ernest Cañada eren "el fortalecimiento del asociacionismo, la implicación de este asociacionismo en el movimiento sindical textil de Cataluña y, finalmente, el planteamiento de numerosas huelgas". CAÑADA, Ernest: *Conflictividad laboral y sindicalismo en el sector textil de Mataró entre 1896 y 1923*. Mataró: Caixa d'Estalvis Laietana, 1998, Pàg. 44.

³⁰⁵ Entre 1901 i 1902 el moviment associatiu del sector tèxtil es va consolidar. L'èxit de les vagues que es van portar a terme va donar lloc a un increment d'associats. *Ibíd.* Pàg. 48.

³⁰⁶ Dos consideracions davant aquest fet: primer les gires, a l'igual que hem vist a Manresa, prenen el relleu a les manifestacions, la marxa al camp amb els estàndards i la música els serveixen per mostrar la seva força, la unitat; en segon lloc, a l'evitar els carrers centrals, donada la prohibició de l'alcalde a portar a terme manifestacions al carrers principals, els obrers mataronins mantenen una postura de no bel·ligerància, actitud mantinguda des del primer any.

³⁰⁷ *El Nuevo Ideal*, 4 de maig 1901.

³⁰⁸ Aquestes mesures es poden considerar la resposta de la autoritat local a les successives vagues que s'estaven portant a terme a la ciutat entre finals de 1899 i principis de 1902. CAÑADA, Ernest: *Conflictividad laboral y sindicalismo en el sector textil de Mataró entre 1896 y 1923*. Lo. Cit. Pàg. 50. Les vagues de principis de 1902 van coincidir amb la vaga general de 1902 de Barcelona i que va provocar l'estat de guerra, que es va mantenir fins el 13 d'octubre de 1902, i la suspensió de les garanties constitucionals, aixecades el 29 de gener de 1903.

³⁰⁹ A l'acte van ser presents vidriers belgues i francesos, distingits per un llaç vermell, que van ser objectes de nombroses distincions. *El Nuevo Ideal*, 3 de maig de 1902.

A Manresa la participació del 1er de Maig de 1902 es va centrar en els tallers i les obres. El sector tèxtil, desorganitzat arran de la derrota de la vaga de 1900, desapareix de la jornada³¹⁰. Aquesta situació afegida a l'estat de guerra declarat arran de la vaga general de febrer del mateix any va fer decantar a les societats obreres cap a una jornada de caràcter festiu. A l'igual que els anys precedents el dia va començar amb el toc de diana, aquest any la música anava a càrrec de l'orquestra "La Ampurdanesa". Orquestra que va acompanyar també als obrers al berenar que va tenir lloc a la font de Sant Pau. La jornada es va completar amb dos mítings, un republicà i un socialista, i un ball a la nit al casino de "El Porvenir del Siglo XX".

La jornada va transcorre sense cap incidència. En aquest aspecte destacar el suport que van rebre les societats obreres per celebrar el 1er de Maig des d'un Consistori que comptava amb una majoria republicana. Per primera vegada la bandera onejava a l'ajuntament com altres dies festius. Els obrers van tornar a presentar als poders la demanda d'una legislació protectora pel treball³¹¹. L'alcalde, el republicà Fius i Pala, es va presentar al berenar organitzat pels obrers³¹². A aquest suport institucional s'ha d'afegir l'organització d'un míting republicà al Centre Republicà, que va comptar amb la presència com a oradors de Ginesta, Casas, Secases i Moratona, els quals van reclamar la pau i l'esperança de l'arribada de la futura societat socialista³¹³. Aquest 1er de Maig marca la sortida del sector tèxtil i l'entrada dels republicans.

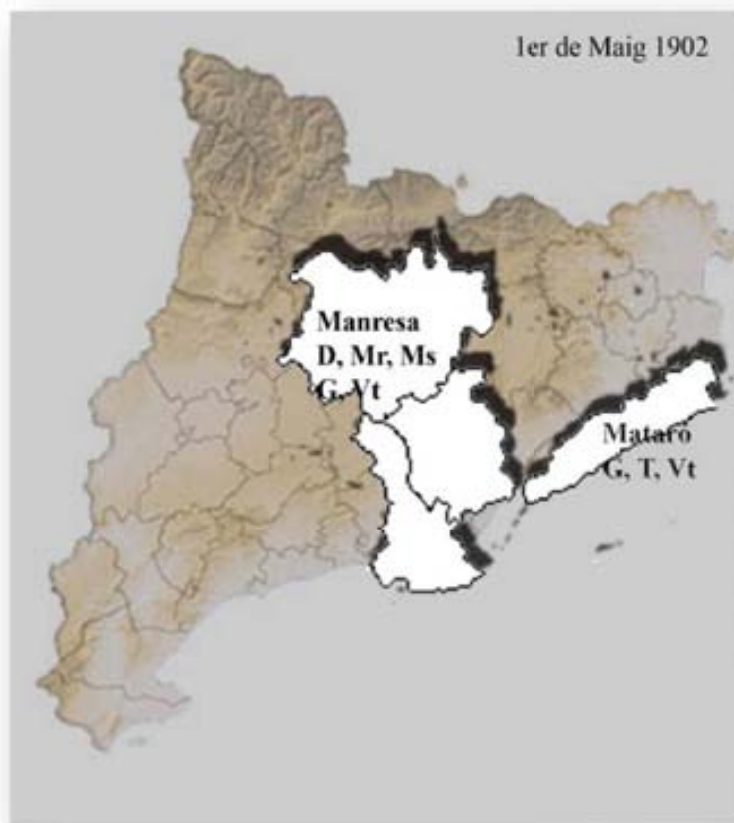
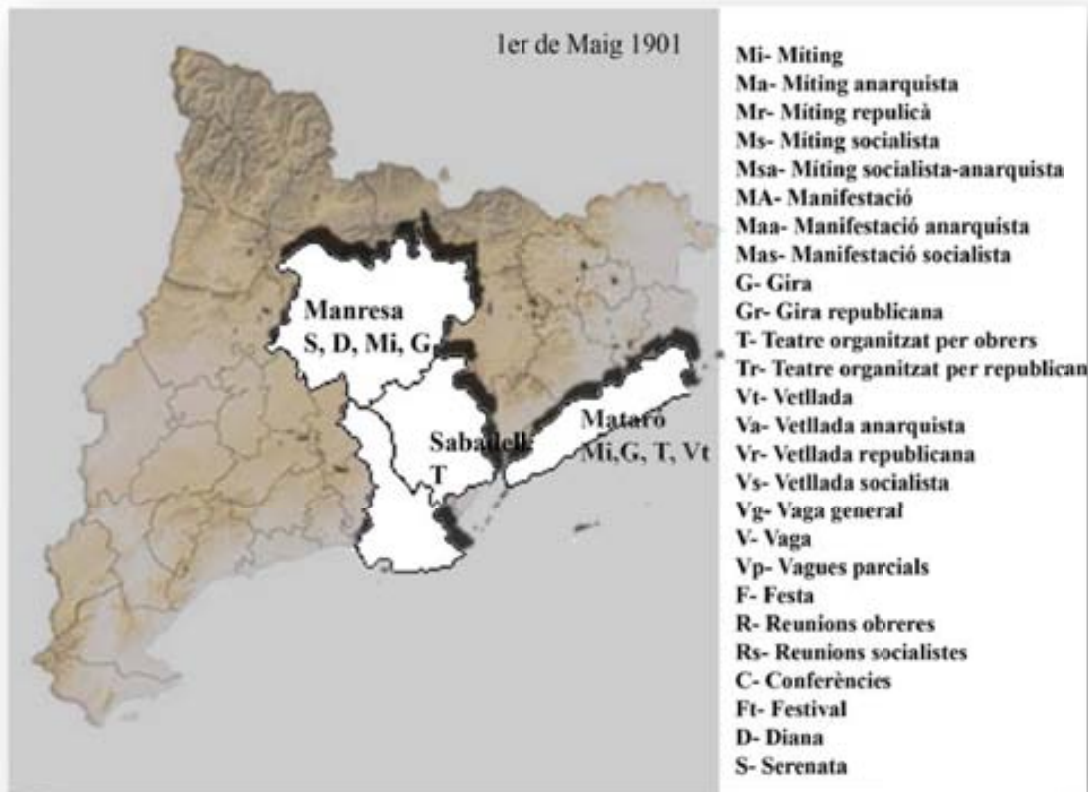
---

³¹⁰ Jaume Serra afirma que "l'abatiment en què van quedar els obrers i les obreres de les fabriques de Manresa i del Llobregat, en general, va ser tan gran que no van tornar a aixecar el cap fins l'any 1918 o 1919". SERRA I CARNÉ, Jaume: «La vaga de 1900 a Manresa». LOC. CIT. PÀG. 130.

³¹¹ El manifest conté els mateixos punts que la presentada al 1890. *Diario de Avisos de Manresa*, 30 d'abril de 1902.

³¹² *Ibíd.*, 2 de maig de 1902. RUBÍ I CASALS, Maria Gemma: *Partits, mobilització electoral i canvi polític a Manresa (1899-1923)*. LOC. CIT.

³¹³ *Ibíd.*, 1 de maig de 1902.

El moviment vaguístic dels primers anys del segle XX també es va donar a les dues ciutats del Vallès Occidental. La vaga de 1902 a Terrassa, segons Josep Puy i Juanico, va ser la resposta al paternalisme de la ciutat. Trencà amb un consens generalitzat entre obrers i patrons que havia caracteritzat la vida laboral fins a principis de segle XX³¹⁴. Malgrat aquest trencament, el desenvolupament tardà del moviment obrer terrassenc no acabarà de prendre força fins a la Setmana Tràgica³¹⁵. El 1er de Maig reflecteix aquesta situació. Pel 1900 es produeix un intent d'unir totes les societats al voltant del 1er de Maig. Les 44 societats adherides formen una comissió gestora encarregada de preparar el 1er de Maig. El treball de dita comissió incloïa passar una circular als fabricants perquè tanquessin el dia 1 de maig, publicar un manifest dirigit al poble obrer, organitzar mítings preparatoris, demanar a la Diputació i al municipi la concessió de la jornada de vuit hores, un mínim de 3 pessetes el jornal i la petició de locals propis per Borses de Treball, i un programa pel 1er de Maig que hauria de incloure una manifestació per fer entrega del manifest a les autoritats, un míting al matí, una funció de teatre, vetllades i reunions a totes aquelles societats amb locals socials³¹⁶. Un programa que no es va portar a terme ni va haver cap seguiment de la jornada, tothom va treballar. Els 1er de Maig del 1901 i 1902, moment culminant del moviment vaguístic, van passar desapercebuts a Terrassa. L'única nota a destacar es produeix pel 1er de Maig de 1902 quan els teixidors presenten als patrons la demanda d'una reducció de la jornada a deu hores, rebutjant la idea de declarar la vaga general a partir del 1 de maig³¹⁷.

A Sabadell els conflictes s'inicien a la primavera de 1899 i continuen fins el 1902. Les vagues eren seguides de processos contra els obrers i tancaments de societats³¹⁸. Una situació, juntament a la que el sindicat amb més força a la ciutat fossi la FOS amb una línia propera a l'anarquisme, tendència que s'havia distanciat del 1er de Maig, explica la manca de participació durant aquest període. El resultat final d'aquest període de lluita va ser un abatiment de la classe obrera sabadellenca “pels fracassos de

---

³¹⁴ PUY, Josep: «La Terrassa de la Restauració». Loc. Cit. PÀG. 323.

³¹⁵ BENAUL, J.M.: «Dues ciutats i dues polítiques. Sabadell I Terrassa, 1900-1923». Loc. Cit. Pàg. 138.

³¹⁶ *Egara*, 22 d'abril de 1900.

³¹⁷ *El Espejo*, 26 d'abril de 1902. El mateix dia el diari *La Comarca del Vallés* anota que tot a tornat a la normalitat després de la vaga de febrer. A la crònica del 1er de Maig el redactor apunta que els obrers són conscients que el radicalisme no és el camí sinó que les qüestions socials es solucionen amb el sentit comú. *La Comarca del Vallés*, 2 de maig de 1902.

³¹⁸ Un seguiment detallat dels conflictes a CASTELL, Andreu: *Sabadell informe de l'oposició*. Loc. Cit. Pàg. 12.55-12.60.

les seves reivindicacions i per la crisi de febrer”³¹⁹. Una situació que es va mantenir fins la Setmana Tràgica. Donant pas als federals a apropiar-se de la jornada. Procés fàcil donades les relacions fluides que existien entre els federals i els societats obreres de la ciutat³²⁰. El Cercle Federal es va convertir en l’espai principal on es va celebrar els 1er de Maig entre 1903 i 1907. El 1 de maig de 1903 tenia lloc un acte solidari a favor de la Secció d’Oficials Forners. La recaptació serviria per fer funcionar el forn de pa de l’Obrera Sabadellenca³²¹. La jornada del 1905 l’acte va ser un ball i els destinataris dels beneficis, els presos per qüestions socials. El 1907 tenia lloc un ball a càrrec de l’orquestra Moixi. L’any 1906 els federals van organitzar una conferència a càrrec de l’advocat Puig de Asprer sota el títol “Necesidad de la reducción de horas de trabajo para conseguir el bienestar de los obreros, por medio de su mayor instrucción”.

Però la data del 1er de Maig de 1906 no va quedar circumscrita a aquest acte. La proposta de la CGT francesa a no treballar més de vuit hores a partir del dia 1 de maig³²² va ser ràpidament acceptada des de les files anarquistes catalanes. Passant per Barcelona va arribar a Sabadell i Terrassa. La intenció era la d’estendre la vaga a altres punts de la geografia catalana d’una forma coordinada. Raó per la qual entre el 15 i 16 d’abril la Unió Local de Barcelona es va reunir a Valls amb la Comissió de propaganda i organització *¡Viva la jornada de ocho horas!* De Terrassa, l’Oficina de la Federació Espanyola de l’Art Fabril, la secció de teixidors mecànics en llana de Sabadell, la Federació Obrera Sabadellenca i la Federació local de Valls³²³. Una reunió que dona a entendre que hi havia un moviment a favor de la vaga general a aquestes ciutats, però el resultat final explica les dificultats d’aquest moviment, donat que ni a Sabadell ni a Terrassa es van declarar la vaga. Els treballs a Sabadell s’havien iniciat el mes de gener amb la impressió d’etiquetes de propaganda amb el lema *ocho horas el Primero de Mayo próximo*, i l’esgotament de l’edició del follet *La jornada de ocho horas*³²⁴. Des de *El Trabajo*, publicació lligada a la Federació Obrera Sabadellenca, també es va fer una

---

³¹⁹ La FOS va quedar pràcticament paralitzada, quasi sense dirigents ni cotitzants. *Ibíd.*, pàg. 13.42.

³²⁰ Els federals eren la força republicana hegemònica a Sabadell des del Sexenni. BENAUL, J.M.: «Dues ciutats i dues polítiques. Sabadell i Terrassa, 1900-1923». *Loc. Cit.* Pàg. 135.

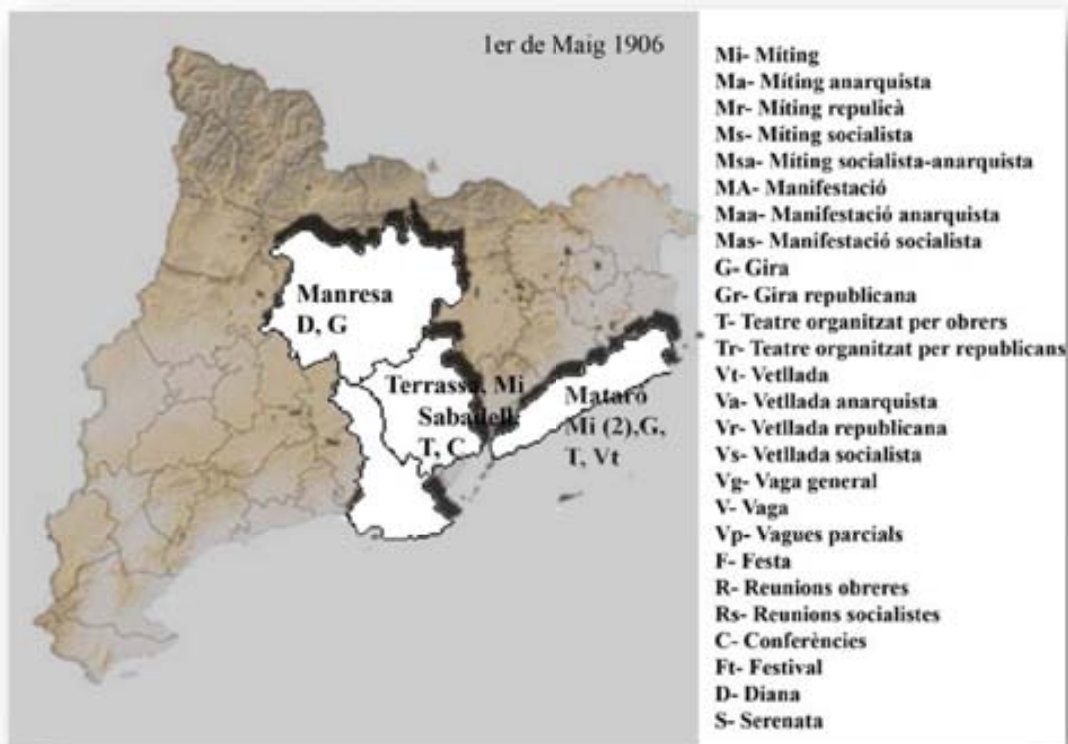
³²¹ Societat lligada a la FOS. *El Trabajo*, 16 maig 1903. Les dificultats del moviment associatiu les ressalta un manifest publicat pels obrers metal·lúrgics demanant l’associació de tots els obrers sabadellencs.

³²² No es tracta doncs ni d’una vaga general ni de la demanda d’una nova legislació. Simplement era l’aplicació de la jornada pels mateixos obrers. RODRIGUEZ, Miguel: *Le 1er Mai*; Editions Gallimard, Julliard, 1990. PÀG. 38.

³²³ *La Publicidad*, 15 d’abril de 1906.

³²⁴ *El Trabajo*, 13 de gener de 1906. Les etiquetes van ser editades per les societats d’oficis de Barcelona i Sabadell.

tasca de conscienciació, des del primer número del 1906 fins el darrer abans del 1er de Maig. Els temes més tractats a les seves pàgines van ser la implantació de la jornada de vuit hores a partir del 1 de maig, la importància de la jornada i les situacions laborals existents per les jornades que tenien lloc als diferents sectors obrers. A Terrassa diferents societats van publicar un fulla titulada *Trabajadores, leed y meditat*³²⁵, alhora que s'anuncien mítings i gires pel 1er de Maig. Cap d'aquests actes van tenir lloc. A l'igual que els dos anys precedents i els tres anys posteriors que aquests 1er de Maig de 1906 van passar com un altre dia qualsevol³²⁶.

El 1er de Maig de 1906 va ser el primer any des del 1891 que hi ha un moviment al voltant del 1er de Maig a Sabadell i Terrassa. Si més no s'havia treballat per mobilitzar els treballadors. Els obrers de Mataró i Manresa continuen d'una forma regular celebrant la jornada malgrat les dificultats. La conseqüència de la derrota del moviment vaguístic de principis de segle va ser un nou retrocés del moviment associatiu que va repercutir en la celebració del 1er de Maig. A Mataró la divisió i conseqüent

³²⁵ Les societats eren: Societat de Teixidors Mecànics, la Unió de Serrallers Mecànics, Societat de Fusters, Oficina de la Federació de l'Art Fabril d'Espanya, Societat de Pintors Decoradors, Societat de Rajolers, Societat de Perruquers Barbers i la Comissió de Propaganda i Organització.

³²⁶ Les dificultats del moviment associatiu les subratlla el diari *La Voz del Pueblo*, quan destaca que primer era l'organització i en segon lloc la celebració del 1er de Maig. *La Voz del Pueblo*, 9 de maig de 1908.

debilitat del moviment associatiu arran de la derrota dels sindicats del tèxtil en les vagues que van tenir lloc pel 1902 van dificultar un front comú alhora de celebrar el 1er de Maig³²⁷. Pel 1er de Maig de 1903 els obrers es van dirigir a diferents localitats veïnes per passar el dia, mentre a la tarda a l'Euterpe es celebrava la jornada amb la posada en escena de *Juan José*, de Joaquim Dicenta, i *Los piropos* dels germans Quintero.

A Manresa, malgrat la publicació d'un manifest firmat pel comitè socialista a *El Diario de Avisos de Manresa* el dia 11 d'abril de 1903 favorable a la celebració, l'únic míting va ser organitzat pels republicans. El petit nucli socialista manresà es fa notar a primera hora del matí amb la ja tradicional diana del 1er de Maig. Aquest any l'orquestra va anar acompanyada de la bandera del 1er de Maig. La mateixa bandera però amb lemes relatius a la legislació labora va ser portada l'any següent en el primer acte del dia organitzat per l'Agrupació Socialista de la ciutat³²⁸. El següent, un míting, té lloc a les dues de la tarda. Una vegada acabat el míting els obrers es van dirigir en manifestació amb la bandera del 1er de Maig i una orquestra cap a uns terrenys situats al voltant del Poble Nou, propietat de l'Ajuntament. La cessió dels terrenys per part d'un ajuntament amb majoria republicana manifesta el suport dels republicans al 1er de Maig i a aquells sectors obrers que mantenen la jornada. Reforçat pel míting que té lloc al final de la jornada, una vegada que els obrers han tornat de la gira, al Centre Republicà.

A Mataró és el Centre Obrer, on l'Agrupació Socialista ha mantingut la seva posició, el que organitza el 1er de Maig de 1904³²⁹. La jornada dona inici la nit del dia 30 d'abril amb una míting, el dia 1 de Maig el toc de diana té lloc a les sis del matí. Dos hores més tard, a les vuit, els obrers reunits amb banderes davant del Centre Obrer surten cap a Argentona, on estava previst el míting. Una vegada finalitzat aquest va

---

³²⁷ Cañada apunta que les discrepàncies entre socialistes, republicans, anarquistes i les diferents societats obreres sobre com resoldre la situació d'una vaga que va durar vuit mesos van ser la causa de les disputes. Diferències que va portar a varis anarquistes, amb el suport de la Societat de Géneros de Punto, a expulsar a l'Agrupació Socialista del Centre Obrer. Una situació que va donar lloc a la creació de noves societats tèxtils. CAÑADA, Ernest: *Conflictividad laboral y sindicalismo en el sector téxtil de Mataró entre 1896 y 1923*. Loc. Cit. Pàgs. 63-65.

³²⁸ Els intents dels socialistes manresans per reforçar la seva presència comença a principis d'abril. *El Diario de Avisos de Manresa* publica el 6 d'abril el manifest del Partit Socialista, el 30 la invitació que fa l'Agrupació Socialista de la ciutat a tots els obrers a participar en el seu programa.

³²⁹ Els enfrontaments entre socialistes i republicans impedeixen una relació com la que té lloc a Manresa. Fins i tot els republicans van intentar la constitució una federació local de resistència obrera a partir de la Societat de Géneros de Punto. CAÑADA, Ernest: *Conflictividad laboral y sindicalismo en el sector téxtil de Mataró entre 1896 y 1923*. Loc. Cit. Pàg. 67.

començar la gira. La tornada es va fer a la tarda i el dia va acabar amb un concert al Centre³³⁰.

Pel 1er de Maig de 1905 tant a Manresa com a Mataró els socialistes i les societats afins es mantenen al capdavant. Els socialistes manresans convoquen a les societats obreres a adherir-se a la jornada el 10 d'abril³³¹. El programa dels actes que es durien a terme es va publicar el 22 d'abril i incloïa un míting el dia 30 d'abril i la publicació d'un manifest dirigit als obrers el dia 1 de Maig³³². La celebració es va completar amb una vetllada de caràcter literari- sociològica organitzada per la societat de cinters de cotó a partir de les vuit del vespre.

A Mataró la Unió de Corporacions Obreres és mante el 1905 com a única organitzadora del 1er de Maig. Un míting al teatre Euterpe, la representació de l'obra de teatre *La Huelga* i un concert són els actes principals d'aquest 1er de Maig³³³. La Unió va decidir convocar als obrers al seu local social a primera hora del matí per tal de dirigir-se tots junts al teatre Euterpe en manifestació. Van passar pels carrers cèntrics de la ciutat amb cinc estàndards. Les diferents tendències que encara lluitaven pel control de la Unió es van manifestar també aquest 1er de Maig. Per primera a vegada a Mataró es forma una comissió d'obriers encarregada de tancar tots aquells tallers o fàbriques obertes.

L'any 1906 mentre que a Sabadell i Terrassa es treballava per un 1er de Maig combatiu, com hem vist a les línies precedents, a Mataró la Unió també va treballar per una jornada més activa. Però en cap moment la vaga va ser una opció. El caràcter de festivitat havia arrelat. Amb un seguiment de tota la població obrera mataronina es va portar a terme dos mítings, una gira, una funció teatral, per acabar amb balls a diferents locals de centres obrers i una vetllada literari- musical al Centre Obrer. Els republicans fan, per primera vegada a la capital del Maresme, acte de presència amb un conferència

---

³³⁰ *El Nuevo Ideal*, 7 de maig 1904, *La República*, 14 de maig de 1904. Tot i aquests preparatius, ni a Manresa ni a Mataró es va produir un seguiment majoritari, tal i com ho reflecteixen les notes publicades per la premsa local. A Manresa, la gira van assistir entre tres mil i quatre mil obrers, quantitat que representa menys de la meitat de la població obrera manresana, i si es té en compte que pel 1899, any que va ser seguida pel total dels obrers, la presència d'obriers a la gira va sobrepassar les sis mil persones. En el cas de Mataró és més clar, a més de que només es parla d'unes dos mil persones presents a la gira, una gira que tenia lloc a la ciutat veïna d'Argentona, conseqüentment el nombre d'obriers mataronins ha de ser menor, donat que també hi són presents obrers de la vil·la. Per tant, pel que fa a Manresa es pot confirmar que la crisi del moviment associatiu tèxtil encara continua, mentre a Mataró les divergències entre les diferents forces influents dintre de l'obrerisme mataroní perjudicà el 1er de Maig no tant sols en el nombre de participants, sinó pel fet que la jornada s'ha de traslladar a una altre ciutat.

³³¹ *Diario de Avisos de Manresa*, 10 d'abril de 1905.

³³² *Ibid.*, 22 d'abril de 1905.

³³³ *El Nuevo Ideal*, 22 d'abril de 1905.

a càrrec de Sola. Pel 1er de Maig de 1907 i 1908 el caràcter festiu que el Centre Obrer li estava donant al 1er de Maig va arribar a altres sectors de la ciutat. El 1 de maig de 1907, junt a les vetllades, es va posar en escena una obra de teatre a l'Euterpe i va tenir lloc un míting organitzat pel Centre. A la jornada es van afegir els cinematògrafs³³⁴. Pel 1908 va ser el Foment de la Sardana el que va completar el dia amb un programa que incloïa un concert instrumental a càrrec de l'orquestra «Nueva Iluro» a les tres de la tarda. La mateixa orquestra es va encarregar tres hores després del ball de sardanes³³⁵.

A l'igual que a Mataró, el 1er de Maig de 1906 a Manresa ni les noves que arriben des de França ni els preparatius que es portant a terme a les ciutats veïnes van influir en el moviment obrer de la ciutat per canviar el tipus de jornada que s'estava imposant. Ans al contrari, l'activitat d'aquest 1er de Maig va quedar reduïda al toc de diana i a una excursió a Sant Pau acompanyats de música, la bandera socialista i els estàndards de les diferents societats obreres que van fer festa aquest 1er de Maig de 1906³³⁶. Als paletes, peons, cinters i picapedrers es va afegir l'Agrupació Socialista pel 1er de Maig de 1907. Agrupació que va publicar el 30 d'abril la proclama del 1er de Maig³³⁷. La bandera socialista va ser també la protagonista durant el toc de diana que va començar a les quatre del matí i la gira campestre que es va realitzar. Apart d'aquests dos actes, la Societat de Cinters va organitzar una conferència sociològica a les deu del matí, mentre que el Centre Republicà cedia el seu local a les societats obreres el dia 28 d'abril, diumenge, per la celebració d'un míting. La indiferència dels obrers manresans davant el 1er de Maig es recalca des de les pàgines de *La Montaña Republicana*. El cronista anota que la jornada “se celebra gracias al Partido Socialista” i que “los republicanos hicieron lo que pudieron”³³⁸. La importància dels republicans en la celebració del 1er de Maig a Manresa es manté durant els següents quatre anys. Pel 1908 la Joventut Republicana de Catalunya decideix no adherir-se al 1er de Maig, a Manresa no es va celebrar³³⁹. Els 1ers de Maig de 1909 i 1910 tenen lloc un míting al Centre Republicà i una gira campestre que va comptar amb la presència de l'alcalde republicà Fius i Pala. L'any 1911 és un any de transició, no hi ha cap tipus de

---

³³⁴ Tant la programació com la important concurrència de públic va ser descrita com la típica d'un dia festiu. *Diario de Mataró y su Comarca*, 2 de maig de 1907.

³³⁵ Un míting el dia 30, la tradicional gira del dia 1, la tarda de teatre i el concert al cafè del Centre de Classes van ser les altres activitats del 1er de Maig de 1908.

³³⁶ Les societats obreres que van fer festa eren els paletes, els peons, els cinters i els picapedrers. *Diario de Avisos de Manresa*, 1 de maig de 1906.

³³⁷ *Diario de Barcelona*, 1 de maig de 1907 (edició tarda).

³³⁸ *La Montaña Republicana*, 4 de maig de 1907.

³³⁹ *Ibíd.*, 2 de maig de 1908.

celebració. L'únic fet que fa referència al 1er de Maig és la bandera nacional ondejant a les Cases Consistorials, la tricolor al Centre Republicà Radical i les quatre barres al Centre Republicà Nacionalista.

La conseqüència del fracàs de la vaga del 1er de Maig de 1906 a Sabadell va ser el gir dels sindicats cap a “la acció directa dada la necesidad de concluir con el estado anémico en que viven”³⁴⁰. La reconstrucció de les societats obreres sabadellenques partiria dels anarquistes exiliats a França, uns homes influenciats per les teories del sindicalisme revolucionari. La formació de Solidaritat Obrera a l'agost del 1907 va ser seguida ràpidament de la constitució de federacions a diferents comarques i localitats. Les més importants de les quals es trobaven a Terrassa i Sabadell³⁴¹. La constitució de la Federació Obrera a Sabadell va repercutir en la celebració dels 1ers de Maig de 1908 i 1909, però no a Terrassa. Pel 1908 la Federació va organitzar una funció educativa al Teatre dels Camps. Dividida en dos blocs, el primer era la posada en escena de les obres *Joventut* d'Ignasi Iglesias i *Plors del Cor* del sabadellenc Albano Rosell; el segon bloc es tractava d'una secció literària on els socis presentaven els seus propis treballs. Pel 1909 la Federació organitzà un míting. El mateix any a Mataró té lloc un míting, una gira campestre, l'escenificació de les obres *La de Sant Quintin*, de Galdós i la comèdia *Los Monigotes* a les tres de la tarda, i a les nou de la nit les comèdies *Francfort* i *¡Nicolás!*, per finalitzar el dia amb una vetllada socialista.

Les diferents celebracions a Mataró i Sabadell reflecteixen dos visions diferents del 1er de Maig. Per una banda la dels anarcosindicalistes de la Federació Obrera de Sabadell, pels quals la jornada havia de mantenir un caràcter reivindicatiu i de record de la situació dels obrers; per l'altre la dels socialistes a Mataró, pels quals la jornada representava un dia festiu, un dia que pels obrers representava el futur.

La Setmana Tràgica va resultar un punt d'inflexió en el 1er de Maig de totes quatre ciutats. El primer punt a destacar són els treballs de recuperació de la jornada a Terrassa. Pel 1er de Maig de 1910, i malgrat que el dia cau en diumenge, els treballs queden reduïts a un míting que té lloc al Teatre El Retiro el dia 29 d'abril, amb el principal tema de l'amnistia pels fets de juliol de 1909 i la publicació d'un número de *La Voz del Pueblo* el dia 30 d'abril. Un número publicat tot en vermell on es criticava la

---

³⁴⁰ CASTELL, Andreu: *Sabadell informe de l'oposició*. Loc. Cit. PÀG. 13.48. L'autor afirma a les línies precedents que aquest canvi es deu a la voluntat d'evitar una crisi dintre entre les societats obreres, a causa del desmembrament producte dels antagonismes entre els dirigents i les desil·lusions davant els polítics.

³⁴¹ *Ibid.*, 13.48-13-49

forma de celebrar el 1er de Maig pels socialistes, fent especial menció als fets de Chicago i la lluita històrica de la jornada de les vuit hores. Per la jornada del 1er de Maig de 1911, continuant amb la controvèrsia de la forma com s'havia de celebrar la jornada, la Secció de Cultura i Foment de l'Ateneu Sindicalista va organitzar un debat on el tema a tractar va ser *La Significació del 1er de Maig i el seu valor sindical: farsa indigna*³⁴². La conclusió d'un debat, molt debatut per varis oradors de diferents tendències, era que quedava "demostrado que si ayer el 1º de Mayo era un dia de protesta, de batalla hoy se ha convertido por obra de ciertos políticos en una farsa indigna"³⁴³. Malgrat tot, o potser seguint la línia d'aquesta visió de "farsa indigna" del 1er de Maig, la participació obrera va ser nul·la. L'any següent els oficials rajolers van utilitzar la jornada per demanar un augment de salari i la rebaixa d'una hora a la jornada de treball. Aquest va ser el darrer acte que va tenir lloc a Terrassa fins a l'esclat de la Primera Guerra Mundial.

Les conseqüències importants van tenir la Setmana Tràgica a Sabadell, la primera la detenció d'un nombre elevat de dirigents obrers, la segona la decepció del moviment local davant de l'actuació dels republicans, donant lloc a una caiguda del suport popular. Una situació que va influir en les relacions entre republicans i moviment obrer sabadellenc durant els següents anys. El moviment republicà es va sentir amenaçat per la ràpida reorganització del moviment obrer després dels successos de juliol, donat el discurs sindicalista i apolític que es va adoptar des de la direcció. La coalició republicà-socialista de desembre de 1911 va tenir escassa incidència a Sabadell i les tensions entre republicans i sindicalistes es van aguditzar encara més a partir de 1912³⁴⁴. Factor important de les tenses relacions entre les dues forces va ser la reorganització del moviment obrer local a partir d'un discurs sindicalista i apolític, malgrat l'existència d'un accentuat reformisme que mantenia en tensió les relacions entre les societats obreres i els republicans locals³⁴⁵. Una situació que va quedar reflectida en els 1ers de Maig fins a l'esclat de la Primera Guerra Mundial. Del 1910 al 1912 sindicalistes i republicans organitzen conjuntament el 1er de Maig al voltant dels successos de la Setmana Tràgica. La situació dels presos va ser l'eix vertebrador d'aquests 1ers de Maigs. Mítings i obres de teatre van ser els actes destacats. La tensió entre sindicalistes i

---

³⁴² *La Voz del Pueblo*, 29 d'abril de 1911. El debat va tenir lloc el dia 30 d'abril.

³⁴³ *Ibíd.*, 6 de maig de 1911.

³⁴⁴ DEU I BAIGUAL, Esteve: «Republicanisme i obrerisme a Sabadell, de 1900 a 1914». A *Revista Perspectiva Social*, nº 4, 1975. Pàg. 11-13.

³⁴⁵ *Ibíd.*, Pàg. 25-26.

republicans, principalment els radicals, que s'aguditzava a partir de finals de 1912, troba el seu ressò durant el 1er de Maig de 1914. Aquest any els radicals criden a una vaga general contra la guerra del Marroc pel 1er de Maig. La idea era convertir-la en la diada de la pau³⁴⁶. Les discrepàncies entre radicals i sindicalistes davant de la temptativa dels primers de convertir la diada obrera en una vaga que qualifiquen de vaga política provoca el rebuig dels segons. Finalment els sindicalistes es van apartar de la jornada tot deixant llibertat d'acció als obrers³⁴⁷. La jornada va passar sense cap incident i amb una participació mínima³⁴⁸. La única nota a destacar va ser la presència d'un cotxe de la Fraternitat Republicana Radical amb una bandera que portava inscrit *¡Viva la Paz!*, i la presència a les Rambles de noies vestides de blanc³⁴⁹.

Els radicals, els quals estaven perdent força dintre del món obrer, pretenien donar una nova empenta a la seva posició dintre del moviment obrer unint una jornada lligada al món obrer amb un dels punts de fricció entre el govern i els obrers, la guerra del Marroc. Però la proposta dels radicals, rebutjada a Sabadell també va ser rebutjada pels sindicalistes de Mataró els anys 1913 i 1914. Mentre que a Manresa, ciutat on el radicalisme no s'havia assentat i donades les bones relacions entre republicans i sindicalistes, la Federació Obrera es va convertir en la protagonista de la jornada fins a l'esclat de la Gran Guerra.

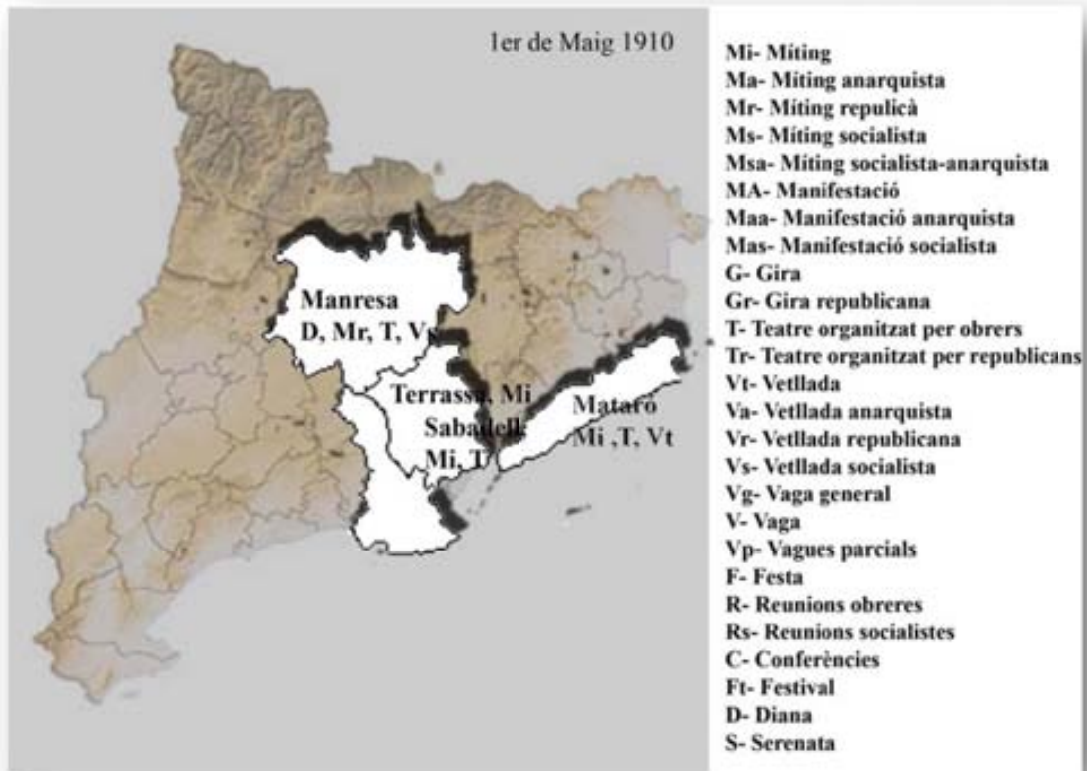
---

³⁴⁶ Conceptes vinculats al 1er de Maig com germanor o justícia social són invocats pels radicals: Que siguin aquests dies de pau i germanor; que la conjunció de aquestes dues diades del Treball i de la Pau, signifiquin la identificació d'aquestes belles gestes del poble, que demana justícia en nom de les reivindicacions socials i que demana pau en nom de les reivindicacions humanes." *Sabadell Federal*, 2 de maig de 1914.

³⁴⁷ Proposta aprovada en un míting celebrat per les entitats obreres el dia 30 d'abril. *Ibíd.*

³⁴⁸ *Revista de Sabadell*, 2 de maig 1914.

³⁴⁹ *Sabadell Federal*, 2 de maig de 1914.

A l'igual que a Manresa, a Mataró la presència republicana en els lers de Maig de 1910 i 1911 va ser clau per la continuació de la jornada, donada la desarticulació del moviment obrer local a causa de la repressió que va seguir a la Setmana Tràgica i el pacte republicà- socialista. L'empresonament de dirigents obrers de la capital del Maresme després dels fets de juliol de 1909 va donar lloc a una campanya a favor de la seva alliberació. Una campanya que va obligar a republicans i sindicalistes a col·laborar, oblidant les divergències que els havien separat a principis de segle³⁵⁰. Pel 1910 els republicans mataronins organitzen el míting al centre republicà, mentre que al Saló d'espectacles del Centre Republicà Federal Radical es representava *La Mare Eterna* d'Ignasi Iglesias i *Sense Argument* de Lluís Llibre. Una sessió organitzada conjuntament per les Societats Obreres i la Joventut Socialista. El final de festa tenia lloc al Centre Socialista. Pel 1er de Maig de 1911 el Centre Republicà Radical prepara un programa que inclou teatre, *Juan José* de Joaquim Dicenta i *Un caballero á todo estar*, un ball el dia 30 d'abril i un programa de dansa i ball pel dia 1 maig³⁵¹. Mentre els socialistes organitzen un míting a l'Euterpe, les conclusions dels quals van ser enviades al govern, a la tarda tenia lloc una sessió de teatre, *Juan José* i *La de San Quintin* de Galdós.

La reorganització dels moviments obrers locals de Mataró i Manresa comença a ser visible pel 1er de Maig de 1912. A Manresa, la Federació Local Obrera va preparar un programa que s'iniciava amb el toc de diana a les sis del matí, el qual avisava del començament d'un nou 1er de Maig. El primer acte va ser una reunió al domicili social de la Federació. Una vegada finalitzat aquest els obrers es van dirigir al lloc on havia de tenir lloc el míting, que va començar a les deu del matí. Seguidament sobre mil persones es van anar a les Cases Consistorials per tal de lliurar les reivindicacions aprovades al míting. L'últim acte, una conferència, tenia lloc a les tres de la tarda al local social de la Federació. La resta de la tarda els obrers la van passar entre els cinematògrafs i el teatre, per acabar la jornada amb un ball organitzat pel Centre Republicà³⁵². A Mataró els

---

³⁵⁰ Aquest apropament va permetre la recuperació d'un clima de confiança entre totes dues forces. Un altre aspecte important per aquest apropament va ser la conjunció republicana- socialista a nivell estatal que va seguir a la Setmana Tràgica. CAÑADA, Ernest: *Conflictividad laboral y sindicalismo en el sector tèxtil de Mataró entre 1896 y 1923*. Loc. Cit. Pàgs. 84-85.

³⁵¹ *La República*, 25 d'abril de 1911.

³⁵² Les societats participants eren la Junta de Societats de Fonedors, la Unió Metal·lúrgica, Tintorers, Fusters, i treballadors de Cintes, Paletes, l'Agrupació Socialista i la Societat de Picapedrers. La societat de Picapedrers, Cinters, Tintorers i Paletes van decidir multar a aquells obrers associats que es presentessin als seus llocs de treball el 1er de Maig. Els Cinters finalment van donar llibertat d'elecció. *Diario de Avisos de Manresa*, 15 i 25 d'abril de 1912.

socialistes també van decidir presentar a les autoritats les seves reivindicacions una vegada acabat el míting que va tenir lloc a la Plaça Pi i Margall³⁵³. La jornada es completava amb una sessió teatral organitzada pels socialistes, un ball de sardanes a l'Ateneu Obrer i un festival al Saló Café «Casa del Pueblo».

La jornada del 1er de Maig de 1913 a Mataró destaca per la ruptura entre radicals i moviment obrer local. Els radicals preparen un programa totalment aliè al del sindicalistes. La importància que els radicals van donar a aquest 1er de Maig destaca per l'organització d'una excursió a la muntanya del Coll en la qual estaven inclosos els radicals de Mataró, els de Barcelona, Tarragona, Reus, Sitges, Manlleu, Argenton i Llançà. Uns dos-cents cinquanta radicals del Centre Federalista Radical de Mataró es van desplaçar fins a Barcelona, mentre que al local del mateix centre Pere Ribalta donava una conferència sota el títol «El Obrero y la política», clara demostració de quina era la voluntat dels radicals. Per la seva part les societats obreres havien programat per la nit del dia 30 d'abril una conferència i la representació de l'obra de Santiago Rusiñol *l'Heroi* al teatre Euterpe la tarda del dia 1 de maig, per acabar la jornada amb un concert instrumental a càrrec de la Banda Municipal.

A Manresa la Federació Obrera era l'única protagonista de la jornada. El míting a primera hora seguit d'una manifestació, que finalitzà a l'Ajuntament, per entregar un manifest amb les reivindicacions obreres que anaven des de la jornada de vuit hores, la supressió de la pena de mort, l'abolició de la llei de Jurisdiccions, la llibertat dels presos per motius polítics i socials i el manteniment de la pau³⁵⁴. Els republicans van ser presents a la jornada com a organitzadors amb dos balls. El primer tenia lloc al local de la Unió Manresana i el segon a l'Ateneu Obrer Manresà.

La convocatòria a una vaga general pel 1er de maig de 1914 per part dels radicals va provocar també, a l'igual que a Barcelona i Sabadell, una forta oposició dintre del moviment associatiu mataroní, ciutat on els radicals tenien força seguiment. La implantació del socialisme a la ciutat va impedir la no celebració de la jornada, com va passar a Sabadell. Els socialistes organitzen un míting en el que destaquen com a oradors Pere Arboix, Josep Duran i Josep Arbós de l'Agrupació i la Joventut Socialista, Andreu Nin, dels radicals Josep Palau i dels republicans nacionalistes Rivera i

---

³⁵³ Les demandes inclouen una legislació obrera, el final de la guerra de Melilla, l'abolició de la llei de Jurisdiccions, l'amnistia per delictes socials i l'aixecament de la suspensions dels centres obrers. *Vida Nueva*, 19 d'abril 1912.

³⁵⁴ *El Diluvio*, 26 d'abril de 1913 (edició matí). A Mataró les reivindicacions són publicades al número extraordinari del 1er de Maig del periòdic socialista *Vida Nueva*. Inclou la legislació protectora del treball, el manteniment de la pau, la derogació de la Llei de Jurisdiccions i la reducció de l'armament.

Rovira³⁵⁵. A la tarda mentre uns es dirigien al Centre Obrer on tenia lloc una conferència sota el títol «*El obrero organizado y el 1º de Mayo*», altres es dirigien a les afores de la ciutat a passar la tarda. El dia finalitzà amb un concert al Saló Café de la Casa del Poble a càrrec de la Banda Municipal.

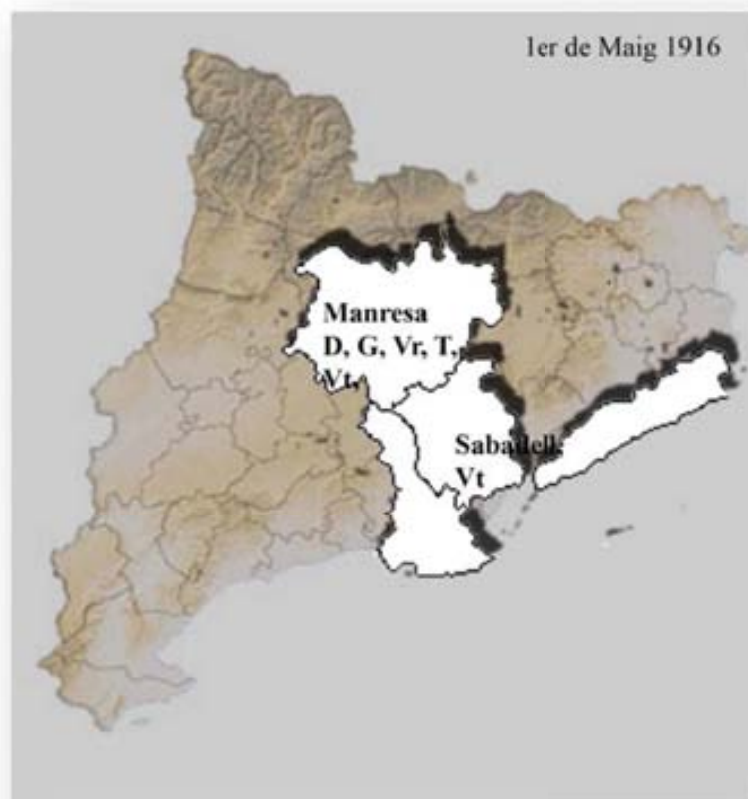
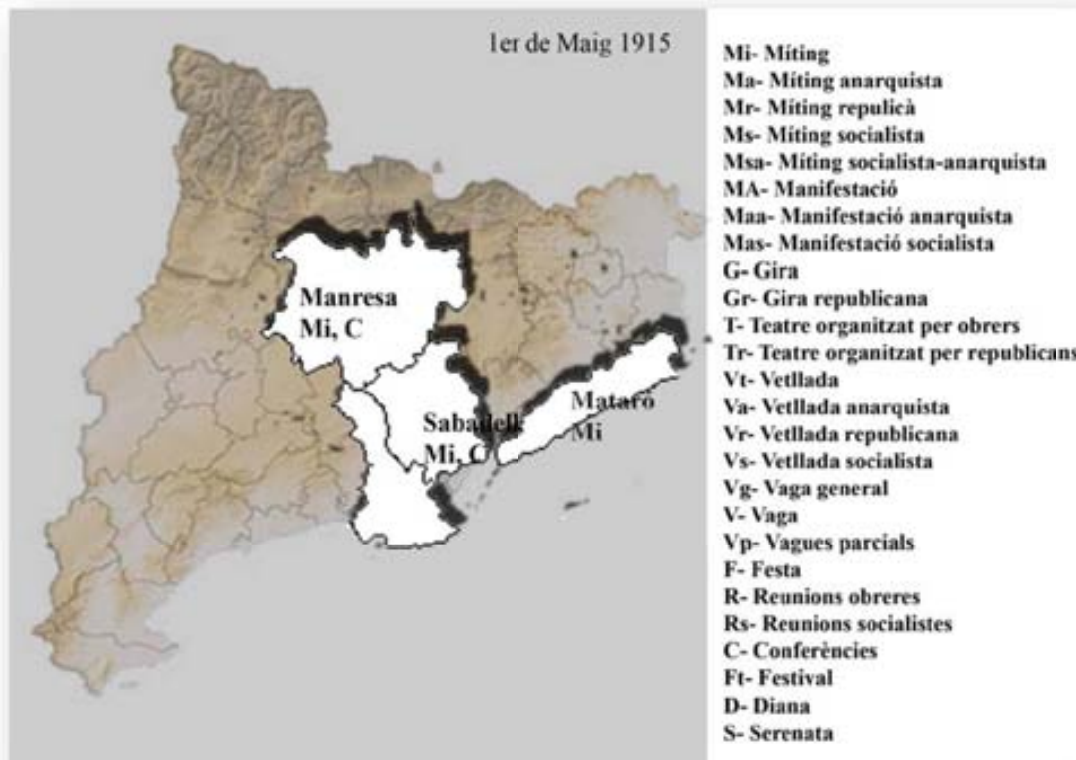
A Manresa la Federació Local de Societats Obreres va ser l'única encarregada de l'organització dels actes que es portaren a terme aquest 1er de Maig. La importància que les societats obreres incloses a la Federació donen a la jornada es plasma en el fet que algunes d'elles decideixen multar amb deu pessetes a tot aquell obrer associat que es presentessin als seus llocs de treballs³⁵⁶. El programa preparat per la Federació seguia la pauta dels darrers anys: el míting a primera hora del matí, seguit de la manifestació cap a l'Ajuntament on s'entregà les demandes obreres. La tarda va ser aprofitada per passar-la al camp. Per finalitzar el dia amb una conferència a càrrec de Josep Clavería titulada «*Decadencia obrera: causas y efectos*».

Clavería tornaria el següent any amb una xerrada sota el títol «*El conflicto europeo relacionado con la cuestión obrera*». La guerra i les seves repercussions tant a nivell ideològic com a la situació del dia a dia dels treballadors catalans són dos factors importants en la celebració del 1er de Maig de 1915 a totes quatre ciutats. A Manresa la celebració va quedar circumscrita als arts i oficis de la ciutat amb un míting, on la qüestió principal era el problema de la subsistència, i la ja esmentada conferència de Clavería. Mentre, a Terrassa la jornada va passar completament desapercibuda. Situació que es repetirà els tres següents anys. A Mataró i Sabadell la jornada va revestir escassa importància. La premsa local no fa cap referència, només *El Diluvio* parla de la celebració d'un míting i una conferència a cadascuna d'aquestes dues ciutats.

---

³⁵⁵ *El Nuevo Ideal*, 25 d'abril de 1914. La presència d'un orador del Partit Radical implica que en aquesta ciutat els radicals eren conscients de la dificultat que representava portar a endavant la convocatòria de la vaga amb l'oposició del moviment obrer local.

³⁵⁶ Entre elles els vetaires, els fusters i els serradors mecànics. *Bagès Ciutat*, 24 i 25 d'abril de 1914.

La situació no va millorar els següents anys a Mataró, on el moviment associatiu local estava vivint una remodelació tant a nivell ideològic com personal³⁵⁷. Així pel 1er de Maig de 1916 es va organitzar un únic acte, un concert a la nit. Pel 1917 *Solidaridad Obrera* anuncia un acte en el que havien d'intervenir Antonio Amador, Manuel Andreu i Agustín Castellà³⁵⁸. El 1er de Maig de 1918 s'anuncia que donada la vaga de gènere de punt aquesta jornada no es celebrava³⁵⁹. Així dons, la situació dels socialistes mataronins, principal força dintre del moviment obrer local fins a aquell moment, com la situació de crisi del sector tèxtil de la ciutat van ser determinants en la escassa ressonància del 1er de Maig a Mataró durant els anys del conflicte bèl·lic.

Unes dificultats que també es van donar a Sabadell, tot i que a aquesta ciutat la Federació Obrera, associada a la CNT, va organitzar vetllades pels 1er de Maig de 1916, 1917 i 1918. Unes vetllades que tenien un fil comú, la lectures de treballs relacionats amb la jornada i la representació de les obres de Joan Costa, *Els pobres teixidors*, el 1916 i d'Ignasi Iglesia, *El Cor del Poble*, el 1918. Any que també hi va ser present Angel Pestaña com a conferenciant³⁶⁰.

A Manresa la Federació Obrera local va organitzar els actes del 1er de Maig durant aquests anys. Tot i que el programa és més complert que a les altres ciutats, la dificultat de la celebració es manifesta en que només són els arts i oficis de la ciutat els que celebren la jornada i el recordatori de les diferents associacions als seus socis de vagar el 1er de Maig. El programa del 1916 incloïa un míting al mati, força concorregut, una conferència, suspesa finalment donat que el conferenciant no va arribar, i un ball. L'any següent s'escenificà l'obra de Joaquim Dicenta *Juan José* a la tarda i a la nit va tenir lloc una conferència a càrrec de Dionisio Amarés, de Barcelona, qui va tractar el tema de «*Como deberian actuar los sindicatos obreros*». El míting va retornar al programa pel 1er de Maig de 1918, amb un punt principal la amnistia pels detinguts arran de la vaga general del 1917. Les dificultats del 1er de Maig es manifesten per un

---

³⁵⁷ Els socialistes perden pes a favor de les opcions sindicals i dels anarquistes, sector que es mantenia distanciat de la celebració del 1er de Maig. Unes opcions que es consolidaran durant aquest període de la Gran Guerra. Pàg. 112. CAÑADA, Ernest: *Conflictividad laboral y sindicalismo en el sector téxtil de Mataró entre 1896 y 1923*. Loc. Cit.

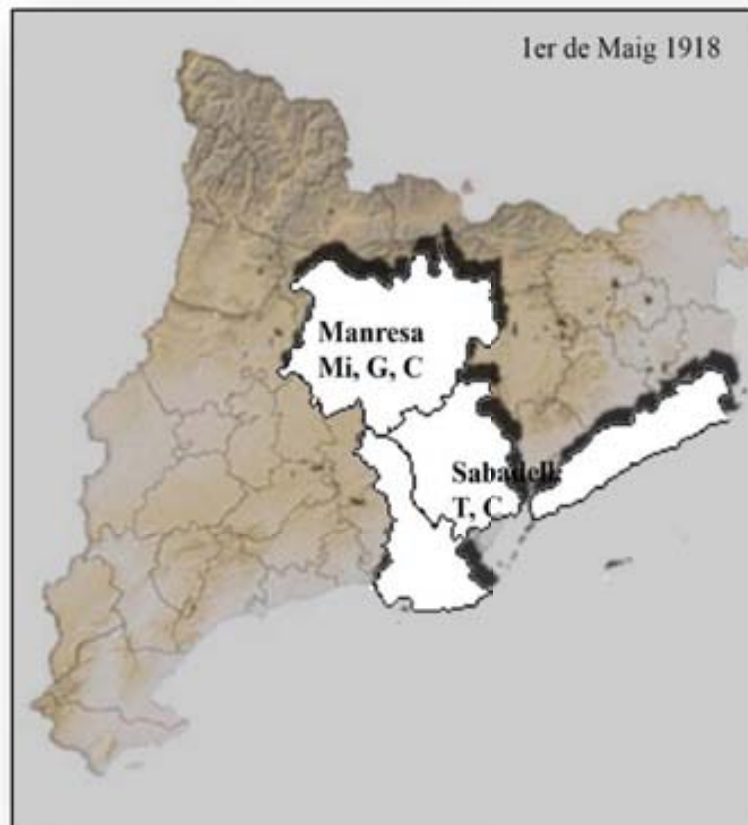
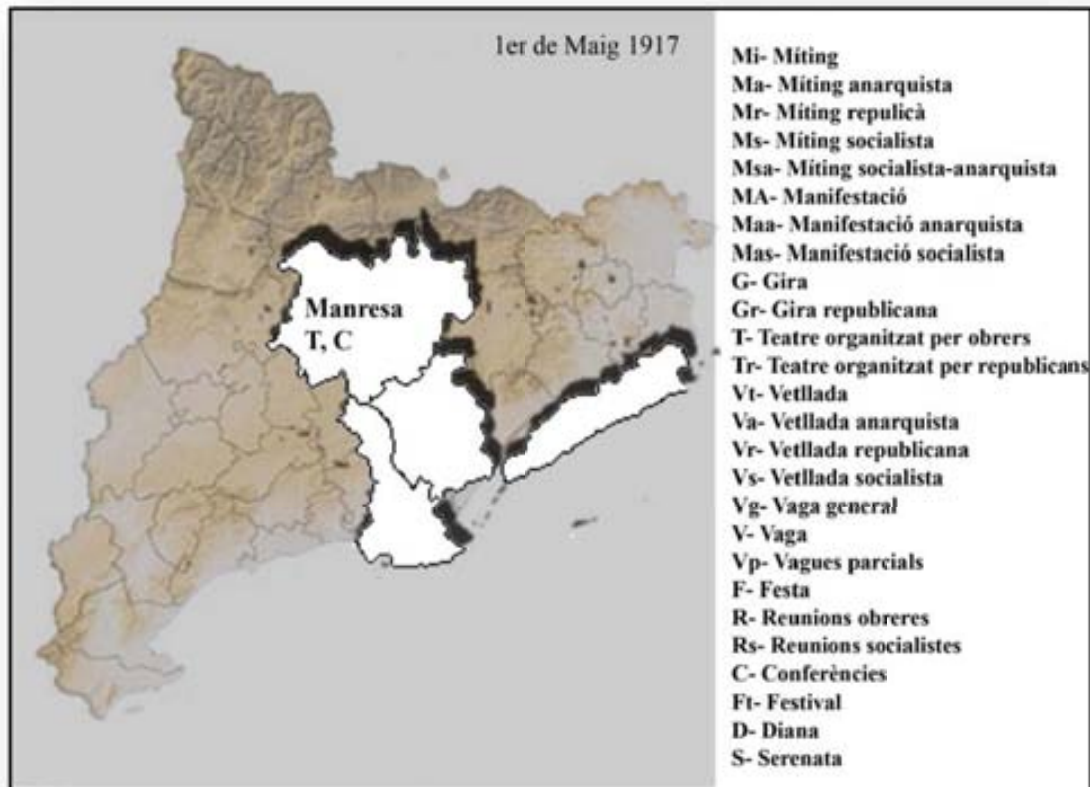
³⁵⁸ *Solidaridad Obrera*, 30 abril 1917.

³⁵⁹ El periodista anota que “*no se ha conmemorado con el entusiasmo y la satisfacción con que venían celebrándola en años anteriores, debido a los muchos días que huelgan por causa de que los patronos no quieren atenderles, como se merecen, la demanda que de aumento de salario tienen presentada, motivada por los elevados precios a que están las subsistencias y demás artículos que indispensablemente necesitan los seres humanos para poder vivir decentemente.*” *El Nuevo Ideal*, 3 maig 1918.

³⁶⁰ En el cas de Sabadell la Federació Obrera va patir durant aquests anys dificultats per la continua persecució a la que es va veure sotmesa per la seva vinculació a la CNT. CASTELL, Andreu: *Sabadell informe de l'oposició*. Loc. Cit. Pàg. 15.35.

pamflet publicat per la Federació el dia 27 d'abril on es remarcava la importància de la jornada. Tema principal en la conferència que va donar Cassasola la nit del mateix dia 1 al local de la Federació.

Durant els anys de la Gran Guerra la participació a la jornada del 1er de Maig a Mataró, Sabadell, Terrassa i Manresa va disminuir amb força rellevància. Entre les causes es pot parlar d'una davallada d'interès en una jornada que tenia com a màxima la solidaritat del moviment obrer internacional, en un moment en que aquesta solidaritat havia quedat apartada per les ideologies nacionalistes dels moviments obrers de França i Alemanya. Un segon aspecte és l'allunyament dels republicans del 1er de Maig. Distanciament que venia de la Setmana Tràgica i que es va definir durant aquests anys, quan les tàctiques sindicalistes es van imposant dintre del moviment obrer català, marcat per la presència i expansió de la CNT inclòs en camps on els socialistes eren majoria, cas de Mataró. La postura hegemònica que la CNT assoleix durant aquests anys és una altre de les causes dels descens de l'interès obrer en el 1er de Maig, donat la seva postura contrària al tipus de celebració que s'havia imposat pel 1er de Maig.

2.3. Eix Barcelona Sud: Vilanova, Vilafranca, Igualada

Dos fets caracteritzen el moviment obrer a Vilanova i la Geltrú, Vilafranca del Penedès i Igualada els anys previs al primer 1er de Maig: per una banda un moviment obrer associatiu feble dintre d'unes economies locals en crisi, i per l'altre una estreta vinculació dels obrers amb el republicanisme federal local. A Igualada la reorganització del moviment obrer arran de la legalització de les societats obreres l'any 1881, es va donar a partir de la col·laboració de les Unions de Valls i Reus, sobre la base ideològica de l'anarquisme i la participació assembleària³⁶¹. La Federació Local va seguir aquesta línia³⁶². Però la postura de la majoria de la classe obrera igualadina, sense polititzar, els porta a la reivindicació de les millores salarials. Les postures moderades són adoptades progressivament pels dirigents obrers igualadins, fins que finalment la Federació desapareix el 1885³⁶³. Una altra dificultat va ser la crisi que assolí la comarca des de mitjans de segle i que provocà la marxa d'una part important de la indústria igualadina³⁶⁴. L'atur, la repressió i les divergències ideològiques que va provocar la divisió del moviment obrer igualadí van minar l'esperit de lluita de les associacions obreres.

La viticultura era des de meitat del segle XIX l'eix al voltant del qual es desenvolupava l'economia a Vilafranca del Penedès. La més important va ser la indústria botera, a la qual seguia la fabricació de maquinària agrícola i les fàbriques d'aiguardent³⁶⁵. Així doncs, no és estrany que els primers en associar-se fossin els boters i, també, els que portessin el pes de les lluites obreres. Els bons sous que obtenen a partir del 1880, donat l'augment de la demanda provocada per la fil·loxa a França, té com a principal conseqüència una postura moderada, consolidada pel fet que la majoria

---

³⁶¹ MARTÍNEZ DE PRESNO, Jorge Pablo: *Moviments socials a Igualada al segle XIX: anys 1854-1890*. Barcelona: Biblioteca Abat Oliba, 1993. Pàg. 191.

³⁶² Format pels tintorers, ferrers, teixidors, adobers, treballadors del camp i sabaters. BENGOCHEA, Soledad: *Les dècades convulses: Igualada com a exemple*. Igualada: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002. Pàg. 65.

³⁶³ MARTÍNEZ DE PRESNO, Jorge Pablo: *Moviments socials a Igualada al segle XIX*. Loc. Cit. Pàgs. 193-194

³⁶⁴ Soledad Bengoechea senyala com a principals causes la manca de cabals fluvials per fer front la demanda de la indústria i la manca d'un sistema de transport racional. BENGOCHEA, Soledad: *Les dècades convulses*. Loc. Cit. Pàg. 25.

³⁶⁵ Ramon Arnabat senyala que la indústria més tradicional, les fàbriques tèxtils, les serralleries o les fusteries, també es desenvolupaven però a un ritme més lent. ARNABAT, Ramon: -.«Les organitzacions de treballadors vilafranquins l'últim terç del segle XIX». *Miscel·lània Penedesenca*, IX. Institut d'Estudis Penedesencs. Vilafranca del Penedès, 1986. Pàg. 139.

dels associats estiguessin també adscrits al republicanisme federal³⁶⁶. Durant l'any 1882 s'organitzen altres societats com els paletes, els manobres i els fusters. L'objectiu dels quals era millorar llurs condicions de treball i existència. A partir de 1885 es produeix una desorganització en tots els sectors. Per una banda l'arribada de la fil·loxera provocà una forta crisi econòmica i social, que té una primera conseqüència, la desestructuració de l'associacionisme lligat a la viticultura. Per l'altre, unes vagues declarades pels paletes durant el 1886 provoca la desaparició d'aquest sector. L'associacionisme obrer a Vilafranca entra en un període desorganització del qual tardarà en sortir.

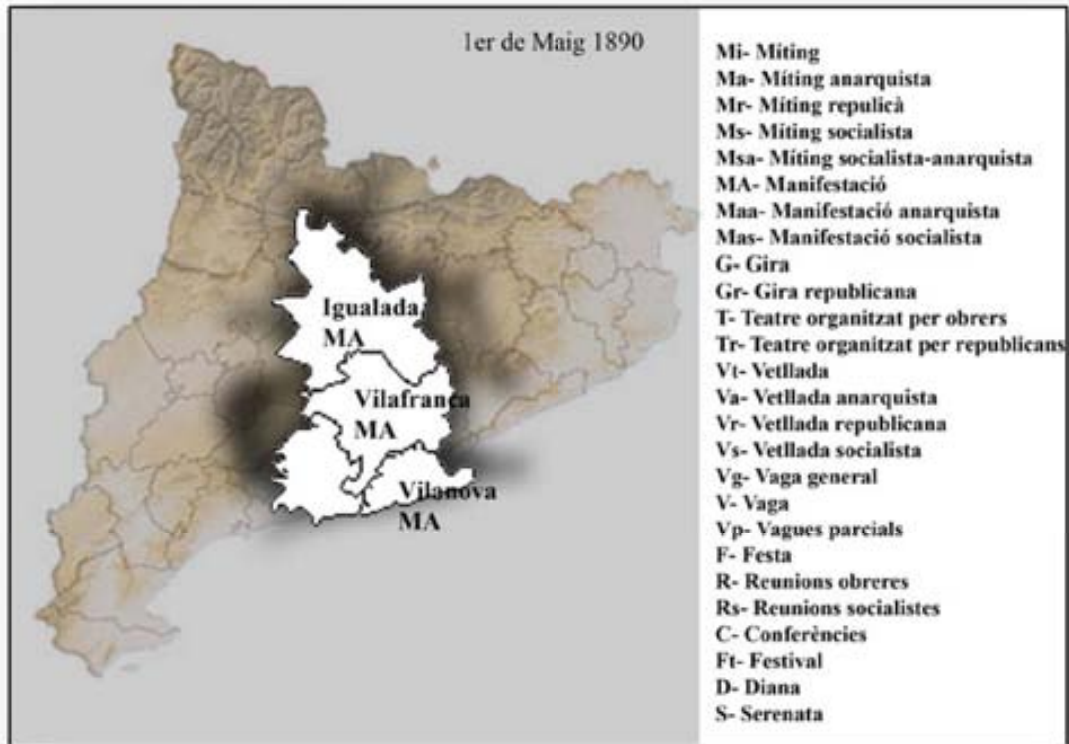
A Vilanova també són els boters els primers en associar-se, al costat dels filadors i dels teixidors. A l'igual que les dues primeres vil·les, la legalització de les societats obreres va significar la reestructuració de les Tres Classes de Vapor l'any 1881, la qual anava lligada a la dels federals³⁶⁷. Durant els dos següents anys l'activitat de les societats obreres es va encaminar a la millora de la situació del treballador. Però la crisi, a l'igual que succeïa a Igualada i Vilafranca, va créixer d'una forma alarmant a partir del 1885 amb l'arribada de la fil·loxera. El tancament de fàbriques i la fil·loxera va tenir com a principal conseqüència l'atur. Casimir Martí estableix que la situació “es prolongà fins a finals del segle, amb el tancament i la reobertura ocasionals de les fàbriques, amb els ajuts municipals successivament concedits i denegats als treballadors en atur, amb la constitució d'un grup sindical denominat La Concòrdia, el setembre de 1889, paral·lel a Les Tres Classes de Vapor, vinculat segons sembla a la iniciativa de crear una *Unión Nacional de Trabajadores*, amb vagues al sector tèxtil a finals de març i primers d'abril de 1890, i a finals de juliol del mateix any, amb conflictes laborals entre els forners el mes de setembre de 1890, i també a la fàbrica del Xoriguer i als tallers Tomàs el juliol de 1891, i amb tensions entre els boters els mesos d'agost, setembre i octubre de 1893”³⁶⁸.

---

³⁶⁶ Arnabat destaca també la preocupació constant per la millora immediata de les condicions de vida i de treball, allunyant-se de les polèmiques ideològiques. ARNABAT I MATA, Ramon: *Els treballadors de Vilafranca del Penedès*. Vilafranca del Penedès: Museu de Vilafranca, 1992. Pàg. 68.

³⁶⁷ VIRELLA i BLODA, Albert: *Les Classes socials a Vilanova i la Geltrú, el segle XIX*. Barcelona: Rafael Dalmau, 1977. Pàg. 64. El mateix autor parla de la presència de dos corrents pel 1881: la dels que preconitzaven la liquidació del sistema existent i la corrent de moderació favorable a la cooperació i el mutualisme.

³⁶⁸ MARTÍ i MARTÍ, Casimir: *Vilanova i la Geltrú 1850-1975*. Volum 1. *Expansió i Crisi de la Indústria i de la Democràcia 1850-1936*. Vilanova i la Geltrú: Biblioteca Antina, 1997. Pags. 184-185.

Amb aquest rerefons es presentava el 1er de Maig de 1890. La desorganització del moviment obrer a totes tres ciutats no va significar en cap cas que ni els obrers ni les autoritats locals fossin immunes a la data. En tot cas, sí que és cert que la jornada no va rebre especial atenció fins els dies previs a la seva celebració. La postura contrària de les Tres Classes de Vapor, força important tant a Vilanova com a Vilafranca, com l'actitud moderada que seguia el moviment obrer seria una explicació. La presència d'obrers procedents dels pobles dels voltants ajudaria a que els obrers participessin en aquest primer 1er de Maig. A Igualada són tres els obrers que arriben el dia 29 d'abril amb l'objectiu d'aconseguir la proclamació de la vaga general. La proposta d'aquets obrers procedents de Valls i Reus va ser rebutjada per què els dirigents d'Igualada consideraven que "tots els beneficis a nivell internacional els arribarien sense perjudicar-se", postura propera a la de les Tres Classes de Vapor. Un argument similar es va defensar a Vilanova, on es va aprovar la presentació d'un escrit a les autoritats. Tot i així, l'opció de la vaga general també es va defensar en aquesta ciutat. El dia previ corria per la ciutat un pamflet que parlava de la vaga del 1er de Maig. L'escrit es titulava *Caràcter pràctic i coneixement de la situació existent*.

Finalment l'opció de lliurar a les autoritats les reivindicacions obreres és la que es va adoptar. Mentre a Igualada i Vilafranca el nombre de manifestants no passaven els

quatre-cents³⁶⁹, a Vilanova la premsa parla de uns dos mil al principi del recorregut, per acabar amb més de quatre mil obrers³⁷⁰. Així dons, és a Vilafranca on aquest 1er de Maig té una major participació. Així ho manifesta la quantitat de societats presents en la manifestació. En primer lloc anaven els nens i nenes entre nou i dotze anys portant dos estàndards vermells amb el lema «*Protección a la infancia*». Seguidament anaven tota la resta de treballadors amb les seves banderes, totes vermelles i en forma de triangle amb el nom del ofici i el lema de les vuit hores³⁷¹. Tancava la manifestació la Comissió Organitzadora amb un estàndard que incloïa el lema «*Comisión Organizadora – Ley Internacional – Ocho Horas*». El manifest com a les altres ciutats va ser entregat a l'alcalde³⁷². El major interès que la jornada té a Vilanova queda reflectit quan les façanes de les TCV, la Concordia Obrera, la Societat la Unió Vilanovina, el Centre Federalista i la Nova Cuyna són il·luminades durant la nit.

La jornada finalitza sense cap mena de conseqüència a cadascuna d'aquestes tres viles. Tot i això a Igualada arriben, la mateixa tarda del dia 1, quatre obrers procedents de Manresa amb l'objectiu d'aconseguir el seguiment de la vaga general:

*«El jueves por la tarde llegaron de Manresa cuatro obreros desconocidos. Enterado y suponiendo llevaban propósito de soliviantar los ánimos de la fábrica Igualadina, de mi propiedad, única importante de esta población, y la de algunos otros.»*³⁷³

A aquest telegrama de l'alcalde de la ciutat, Joan Godó, dirigit al governador seguia un altre en el qual comunicava la marxa d'aquests obrers i donava per finalitzada qualsevol intent de vaga:

*«Escamados tal vez á mi vigilancia, desapareciendo en el día de ayer con dirección a Manresa, sin lograr el objetivo que se proponía; puedo, pues, asegurar a V.E. que por ahora no existe peligro ni amenaza de huelga por cuanto los obreos no están asociados y confío en la cultura de ellos.»*³⁷⁴

La celebració d'aquest primer 1er de Maig al sud de Barcelona es pot resumir per una reduïda participació, que només es advertida per les notícies que provenen de

---

³⁶⁹ *El Diluvio*, 2 de maig de 1890, parla de tres-cents a Vilafranca i entre tres-cents i quatre-cents a Igualada.

³⁷⁰ *El Socialista*, 9 de maig de 1890, va més enllà, i parla d'uns deu mil.

³⁷¹ En ordre d'aparició hi eren presents les Tres Classes de Vapor, els sabaters, els boters resistents, els rajolers, els serrallers, els pescadors, els agricultors, els barbers, els fusters, Varia, els lampistes i els forners.

³⁷² L'estreta relació entre republicans federalistes i l'obrerrisme local es manifesta en aquest manifest, on es present la signatura de Joan Miró i Muntaner pel Centre Federalista. Fet que no es dona aquest primer any a les altres ciutats estudiades fins aquest moment.

³⁷³ AHMI, lligall lletra C, carpeta núm. 4, any 1890.

³⁷⁴ *Ibíd.*

Barcelona principalment. La decisió de participar que es produeix el dia previ es pot explicar com un acte dels obrers d'aquesta zona de manifestar la seva solidaritat amb la resta d'obriers.

En el moment que es van decidir a celebrar el 1er de Maig de 1891, la pauta a seguir va ser la de l'any precedent. La decisió final de secundar la jornada es pren els darrers dies del mes d'abril. A Igualada fins i tot els obrers anuncien la seva intenció de treballar³⁷⁵. Pocs dies després es manifesta la divisió entre els favorables i els que es neguen a participar en el 1er de Maig. Una situació que porta a la premsa local a la necessitat d'esperar a veure que passa pel 1er de Maig per avaluar la importància de la jornada³⁷⁶. La decisió final a Vilanova es pren durant el míting que té lloc al teatre Tívoli el dia 29 d'abril³⁷⁷. El mateix dia 29 els obrers de Vilafranca es decideixen a participació en el 1er de Maig. Però les dificultats per les quals travessa el moviment obrer associatiu local es reflexa a la premsa, on s'anuncia:

*«...que **vários obreros** de esta comarca, deseando secundar también el movimiento universal obrero, se reunirán mañana 1º de Mayo en esta villa y en actitud pacífica al objeto de avordar la solicitud que es demanda de lo que creen conveniente para mejorar en lo posible su situación»³⁷⁸.*

Així el dia 1 de Maig té lloc a les deu del matí el míting. Una vegada finalitzat es va intentar porta a terme una manifestació que va ser impedita per la Guàrdia Civil. Una situació similar es va viure a Vilanova. Després del míting que va tenir lloc al teatre Tívoli, a primera hora de la tarda, es va intentar portar a terme una manifestació davant de l'ajuntament que, a l'igual que a Vilafranca, va ser dissolta per la Guàrdia Civil. Però al contrari que a la ciutat veïna, el seguiment de la jornada va ser més important, si ens atenim a les mesures adoptades per les autoritats locals: a primera hora del matí arribava a la ciutat tres esquadrons d'infanteria procedents de Vilafranca que van ser formats en ordre de combat a la plaça de quartet; mentre, a l'ajuntament van estar reunits tot el dia les autoritats locals, judicials i militars. Les mesures es van mantenir els dies següents, mantenint la vigilància nocturna. Una actitud que s'explica per una major activitat dels obrers, ressaltada per la decisió de reunir-se el dia 2 de maig

---

³⁷⁵ *La Semana de Igualada*, 19 abril 1891.

³⁷⁶ *Ibíd.*, 26 abril 1891. El mateix diari anuncia que s'espera la paralització d'algunes fabriques d'adobadors.

³⁷⁷ *Diario de Villanueva y la Geltrú*, 30 abril 1891.

³⁷⁸ *El Labriego*, 30 abril 1891.

per decidir l'actitud a seguir. Malgrat els rumors procedents de Barcelona, els obrers vilanovins van tornar al treball³⁷⁹.

A Igualada la jornada va transcorre d'una forma similar a Vilafranca. Una baixa participació. Només va ser seguida pel sector dels blanquejadors, i d'ells només es va aturar la feina a setze de quaranta fàbriques existents, l'únic acte que va tenir lloc va ser el míting.

La forma que el 1er de Maig es celebra a cadascuna d'aquestes tres ciutats dona les primeres pautes de l'evolució que seguirà la jornada fins a finals de segle. L'escàs seguiment a Igualada i Vilafranca senyala una participació nul·la o pràcticament inexistent fins a finals de segle³⁸⁰. A Igualada la premsa local no recull cap acte des del 1892 fins el 1899. Les úniques notes es donen pel 1er de Maig de 1892, quan *La Semana Igualadina* anuncia que amb motiu del 1er de Maig es llegiria una pastoral a la parròquia de Santa Maria:

«...durante la misa de las doce, se leerá una importantísima Pastoral que acaba de publicar nuestro Excelentísimo é Ilustrísimo Prelado sobre la **Cuestión social**, con motivo del 1º de Mayo. Continuará su lectura en los demás días festivos hasta su conclusión»³⁸¹.

A línies posteriors es podia llegir que el 1er de Maig preocupava poc a Igualada i que era “probable que este dia transcurra con toda paz y tranquilidad”³⁸². Però és des de Barcelona des d'on arriba la notícia que un possible míting havia estat suspès pel governador degut el seu caràcter anarquista³⁸³. L'any 1894 a Igualada, possiblement donada la campanya repressiva contra els terrorisme que s'estava portant a terme, l'alcalde decideix prendre mesures per evitar aldarulls. Unes mesures que dies després són considerades innecessàries³⁸⁴.

---

³⁷⁹ *Diario de Villanueva y la Geltrú*, 3 maig 1891.

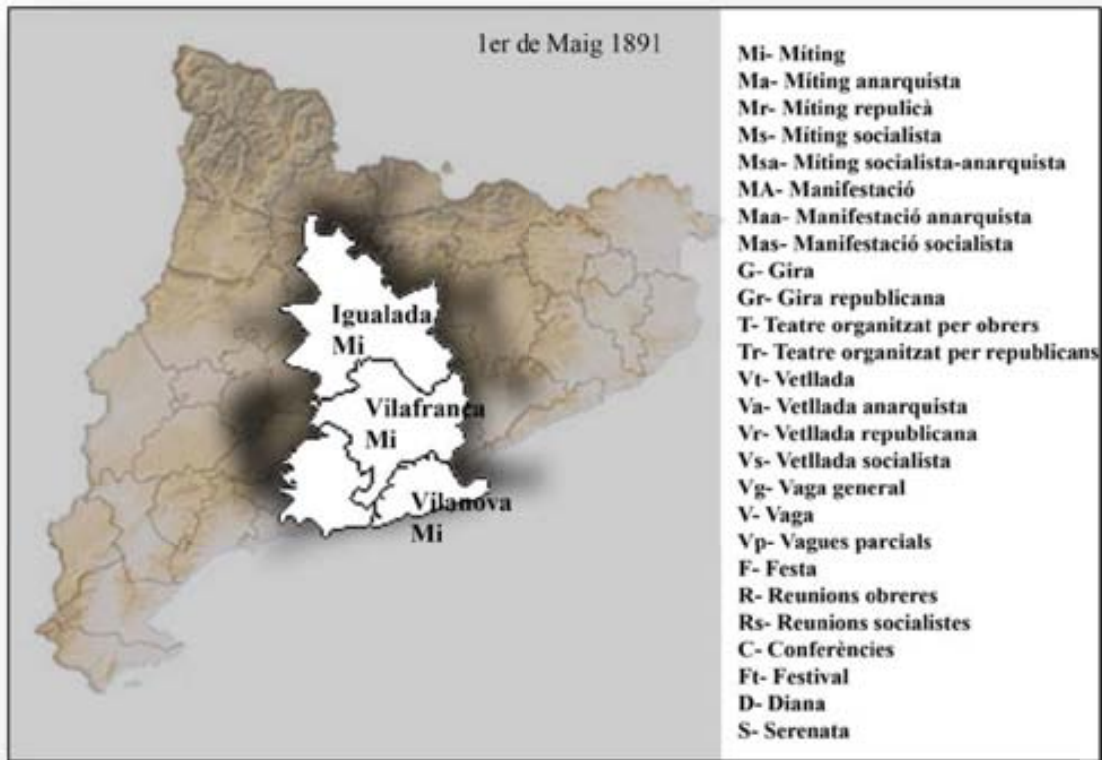
³⁸⁰ Aquesta mateixa situació és dona en la població propera del Vendrell, una vila amb una economia basada en l'agricultura. No hi ha dades de les dues primeres jornades ni a la premsa de Barcelona ni a la de Tarragona, i tampoc consta cap diari local del 1891 i 1892. Per tant no hi dades d'aquests dos primers anys. Però si ens atenim a les notícies de la premsa local sobre 1er de Maig de 1892 i 1893, on es parla de que varis obrers van vagar, es podria afirmar que hi va haver algun seguiment en les dues primeres jornades. *El Demócrata*, 1 de maig de 1892, *El Vendrellense*, 7 de maig de 1893.

³⁸¹ *La Semana de Igualada*, 1 maig 1892.

³⁸² *Ibíd.*

³⁸³ *La Publicidad*, 1 de maig 1892.

³⁸⁴ *El Igualadino*, 6 maig 1894.

La presència anarquista durant hi és pel 1er de Maig de 1892 a Vilafranca. En aquest cas són els únics que tenen en compte la jornada engalanant el Centre Anarquista³⁸⁵. L'any 1895 s'anuncia que tant federals com socialistes han decidit celebrar la jornada. Un únic acte té lloc, una reunió al local del Centre Federal, molt concorregut i on prenen part com a oradors Jaume Armengol, Isidre Rius, Isidre Claramunt, Solsona i Fuste³⁸⁶. L'acte es converteix en una forma més de lluita entre els republicans federals i els anarquistes per apropar als camperols a les seves respectives files. Així mateix, i com ja hem vist anteriorment, la celebració es marca dintre d'un moment en que la continuació de la jornada depèn de la presència dels republicans, principalment els federal. Una situació que no es dona a Igualada, on la força republicana es troba en un moment de crisi, desavinences i canvis que perdurà fins a finals de segle³⁸⁷. Tot i això, la repressió que va seguir al procés de Montjuïc va arribar a Vilafranca, on van ser detinguts molts dels dirigents de la Federació, així com es van tancar locals. Conseqüentment la jornada del 1er de Maig desapareix de la mateixa forma que havia tornat, de cop.

A Vilanova els únics anys fins a final de segle que no hi va haver cap acte per commemorar el 1er de Maig van ser els anys 1897 i 1898. El 1 de maig de 1892, seguint la prohibició de cap acte al carrer, es va organitzar un míting que va començar a les quatre de la tarda, convocat per totes les societats obreres de la ciutat. L'acceptació de la jornada com a dia festiu es manifesta en la il·luminació de les façanes dels centres obrers i la descripció dels casinos i cafès com a dia festiu. Una postura que s'anirà assentant durant les següents jornades, amb la incorporació de la gira, ja a partir del 1893. Fet important és la presència dels socialistes durant la jornada com a un dels principals organitzadors fins el 1896. Ells van ser els organitzadors de les primeres vetllades, la primera el 1894 i la segona el 1895. Vetllades que servien per emfatitzar la situació de l'obrer, els objectius i sobre tot per recalca la importància del 1er de Maig en la lluita per l'emancipació.

La presència republicana també, com va ser el cas de Manresa, serà important per la continuació de la celebració. Una presència que es manifesta ja pel 1er de Maig

---

³⁸⁵ *Les Quatre Barras*, 1 maig 1892. La presència anarquista a Vilafranca durant aquests anys es confirmada per Ramon Arnabat, qui parla d'una lluita en l'organització dels obrers del camp entre els sectors moderats amb els republicans federals i els sectors anarquistes. Segons Arnabat l'acceptació de la línia republicano-federal es pot explicar per la base d'aquest sectors estigués formada principalment pels rabassaires, els quals sempre havien optat per la línia reformista. ARNABAT, Ramon: *Els treballadors de Vilafranca*. Loc. Cit. Pàgs. 91-92.

³⁸⁶ *El Panadés Federal*, 4 maig 1895.

³⁸⁷ BENGOCHEA, Soledad: *Les Dècades convulses*. Loc. Cit. Pàg. 39.

de 1893, quan l'alcalde republicà accidental de la ciutat, Miquel Ferrer, es un dels participants de la manifestació³⁸⁸. Entre 1894 i 1896 la Corporació va donar suport a la jornada festiva del 1er de Maig, volent recalcar aquesta postura³⁸⁹. Entre altres la bandera va onejar a la façana del Consistori aquests tres anys, les escoles municipals van fer festa el 1894 i 1895, mentre que el darrer any la Guardia Municipal va anar de mitja gala. Però dintre del suport republicà cal destacar el Centre Federalista. Els federalistes van ser presents en l'organització dels mítings juntament amb les societats obreres locals. Una importància que es materialitzà a partir del 1896, any en que el local del Centre Federalista es utilitzat per preparar el 1er de Maig. Continuarà també el 1899 i es mantindrà durant els primers anys del segle XX³⁹⁰.

Mentre, a Vilafranca del Penedès les dificultats del moviment obrer continuaran durant aquests mateixos anys. El 1er de Maig és un efecte col·lateral d'aquesta situació. Fins l'any 1910 no hi ha cap intent de celebrar ni organitzar cap acte pel 1er de Maig. El sector més important, els dels boters, inicia l'any 1904 un procés que el portarà a la formació d'una Federació Local, la qual s'adherirà a Solidaritat Obrera. Serà aquesta Federació la que a partir de 1910 rellançarà la jornada³⁹¹.

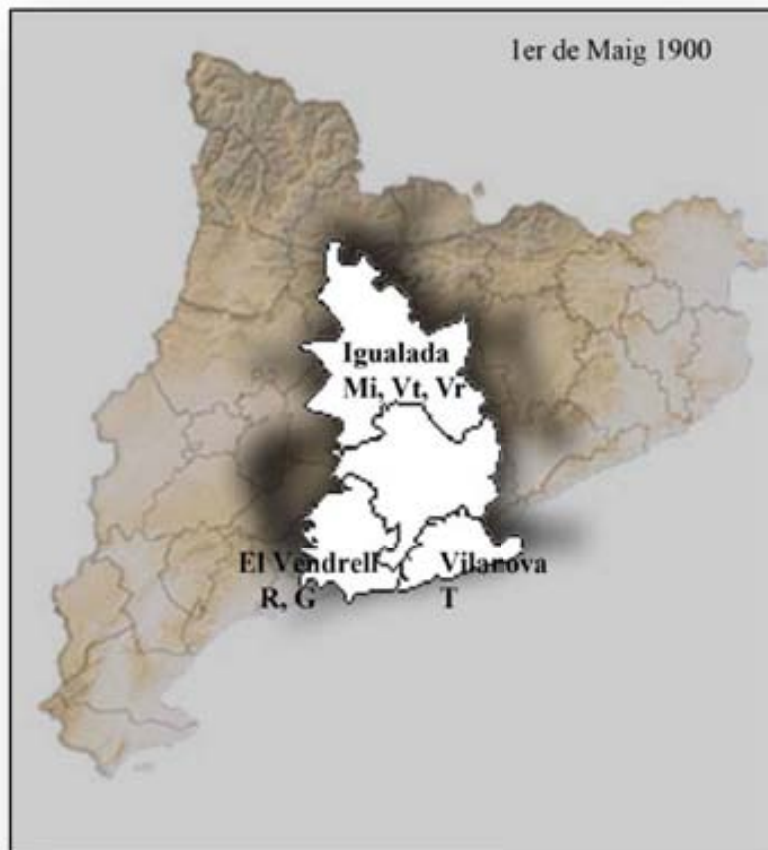
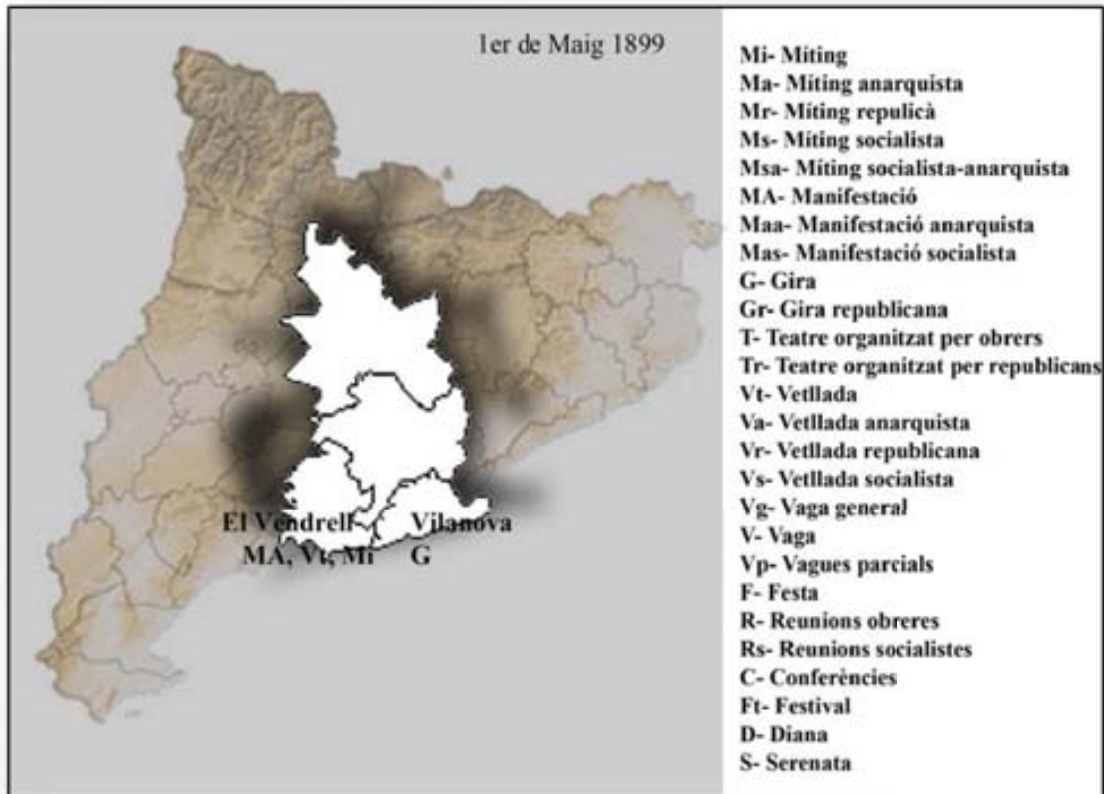

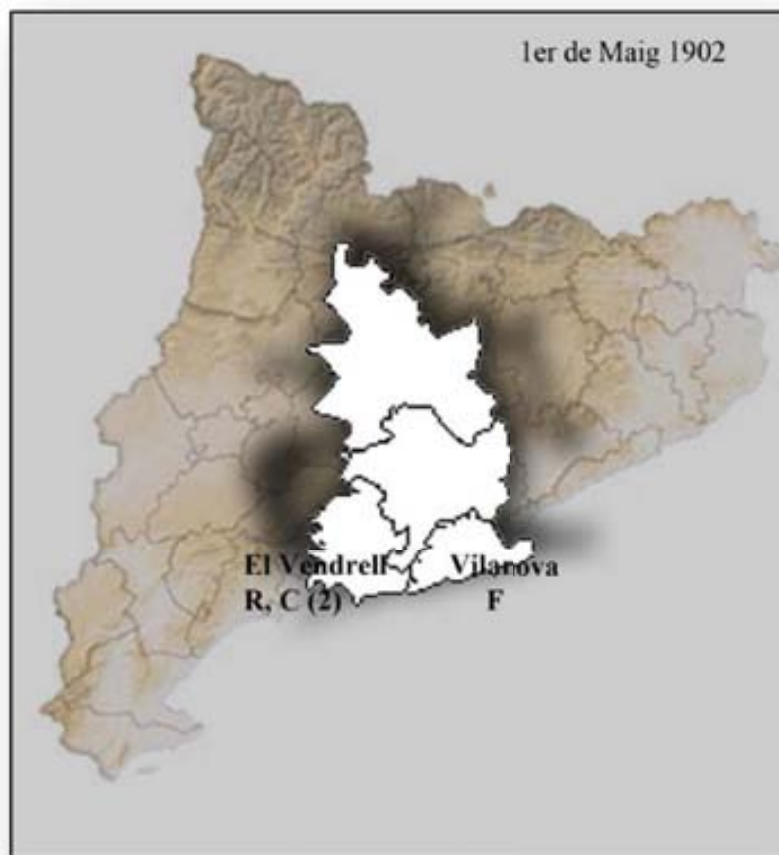
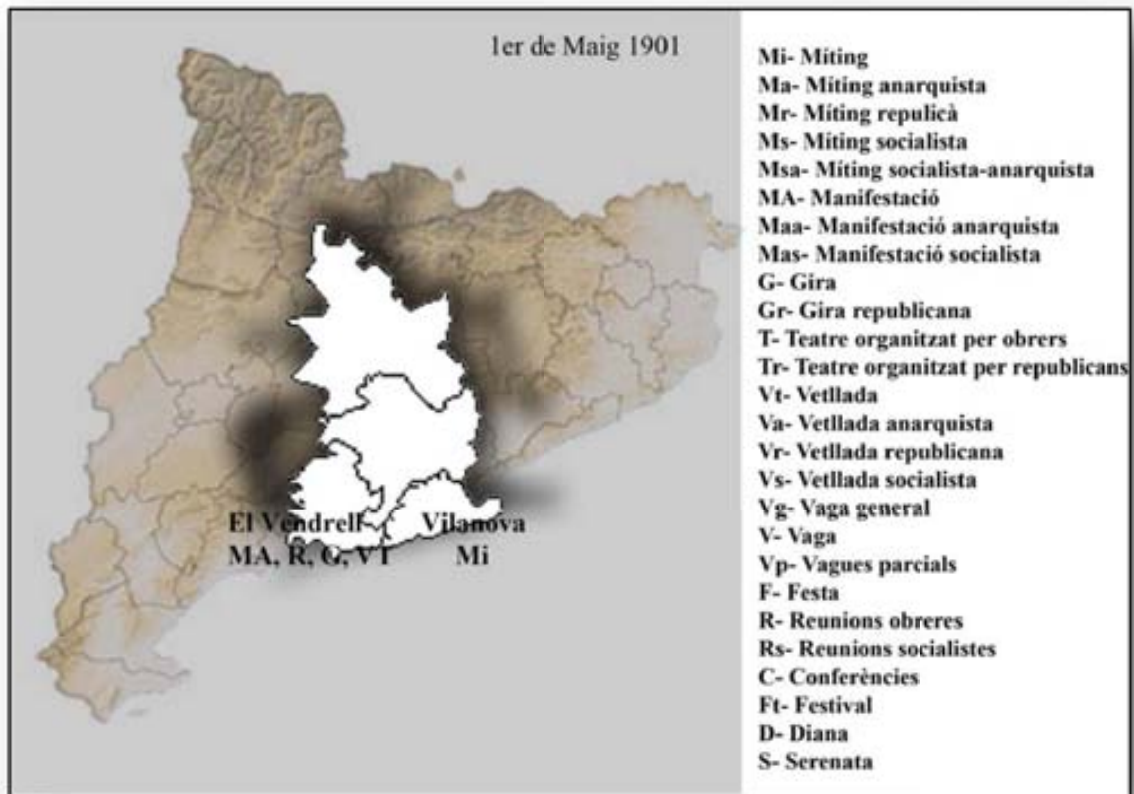
³⁸⁸ Una manifestació al llarg de la qual es va poder sentir *La Marsellesa* va ser encapçalada per una bandera vermella portada per una dona.

³⁸⁹ L'any 1894 l'ajuntament implanta la jornada de 8 hores entre els seus dependents. MARTÍ i MARTÍ, Casimir: *Vilanova i la Geltrú 1850-1975*. Loc. Cit. Pàg. 185.

³⁹⁰ A la vila del Vendrell la jornada de 1899 a 1902 va tenir força incidència. Els obrers del camp van ser els principals participants de la jornada, manifestació, míting, reunió segons la premsa local, sortides al camp i alguna altre vetllada és el programa que es segueix durant aquests quatre anys. Cal destacar els suport dels republicans locals, alhora de cedir els seus locals o fent presència a les manifestacions.

³⁹¹ ARNABAT, Ramon: *Els treballadors de Vilafranca al darrer terç del XIX*. Loc. Cit. Pàg. 115.

La Igualada de principis de segle va seguir les pautes d'altres ciutats industrials: la recuperació de l'obrerisme organitzat. Una recuperació que va partir de dos fronts: el primer des de fora, els anarquistes; el segon la vella militància local. Tots dos amb un mateix objectiu, la defensa de classe³⁹². La importància de la presència de forans en la reorganització de l'associacionisme obrer a Igualada es palesa en els preparatius del 1er de Maig de 1900. A la reunió del dia 29 d'abril hi són presents dos representants de la Societat Cotonera de Blanquejadors de Sant Martí de Provençals, Mitjà i Torrens, amb l'objectiu d'ajudar a organitzar la jornada. Els actes preparats van ser un míting al Patí del Cilindro al matí i balls a diferents centres obrers a la tarda. En un dels balls, l'organitzat al Centre Obrer, el Cor del Poble va cantar l'himne del 1er de Maig. Un dels actes va ser prohibit per les autoritats, una manifestació, la qual malgrat ser prohibida es va intentar portar a endavant. L'èxit final del dia es confirma per una completa participació dels obrers igualadins, alguns dels quals van abandonar el seu lloc de treball davant la presència de grups d'obrers³⁹³. Un altre aspecte a destacar és la participació dels republicans, per primera vegada a la ciutat. Davant del Centre Republicà una coral va cantar peces d'en Clavell. Si per una banda els republicans fan la seva primera aparició, per l'altre s'ha de destacar el protagonisme dels blanquejadors en aquesta primera jornada del segle XX. Un sector que va encapçalar la recuperació del moviment associatiu igualadí, així com es van convertir en els principals protagonistes de la jornada a partir del 1er de Maig de 1904, juntament amb els republicans³⁹⁴.

Les dificultats que va passar el moviment obrer organitzat després de les vagues de principis de segle que va donar lloc a una nova desarticulació del moviment associatiu es dona també a Igualada, on després de l'èxit del 1er de Maig de 1900 passen tres jornades amb una escassa o nul·la participació³⁹⁵. Els intents per reorganitzar als obrers es manifesten també durant la jornada del 1er de Maig de 1904. Els blanquejadors, organitzadors dels dos únics actes, el dia 30 d'abril una vetllada i el

---

³⁹² BENGOCHEA, Soledad: *Les dècades convulses*. Loc. Cit. PÀG. 65. Manobres, paletes, fusters, ebenistes, tintorers de llana i de cotó són les primeres a legalitzar-se.

³⁹³ Els obrers igualadins segueixen la línia de Barcelona on també es van formar grups d'obrers per aturar les fàbriques on es treballava. També van apedregar dues fàbriques, els propietaris dels quals es negaven a donar festa. *La Semana de Igualada*, 5 maig 1900.

³⁹⁴ Segons Soledad Bengoechea els blanquers igualadins formaven el sector més revolucionari dins del moviment obrer de la ciutat. BENGOCHEA, Soledad: *Les dècades convulses*. Loc. Cit. Pàg. 78.

³⁹⁵ Les jornades del 1901, 1902 i 1903 van passar sense cap incidència destacable. L'única nota del 1er de Maig de 1901 és la presència de forasters que venien a celebrar la festa commemorativa dels màrtirs de Chicago. Al 1902 no hi cap nota. I pel 1903 té lloc un míting la nit del dia 30 d'abril a la sala de Cera Oramios i a les nou del dia 1 de maig una manifestació pels principals carrers de la ciutat. AHMI, lligall lletra D, carpeta núm. 7, any 1903.

dia 1 de maig un míting, van divulgar un manifest on s'invitava a tots els obrers igualadins al míting del 1er de Maig “para tratar de la organización fraternal de nuestra clase, y ha la vez procurar la forma de levantar el nivel intelectual de todos los obreros igualadinos por medio de la instrucción, base del progreso”³⁹⁶. L'associació és va convertir dons en la principal preocupació de l'obrerisme igualadí. Les dificultats del qual van repercutir en les següents jornades, igual que va passar en les precedents. Mentre que el 1905 la jornada no es va celebrar, l'any 1906 els blanquejadors van buscar el recolzament dels republicans. Una vetllada va tenir lloc la nit del dia 1 de maig al local de la Fraternitat Republicana, organitzada per la societat de blanquejadors, on es va posar èmfasis en la unió per mitjà de l'associació per millorar la situació dels treballadors³⁹⁷.

Les dificultats del moviment obrer igualadí es manifestà una altre vegada pel 1er de Maig de 1907, quan no hi hagué cap societat que es sumés a la jornada, mentre que els blanquejadors es trobaven en vaga. A partir de 1908 les societats obreres al voltant de la Federació Obrera Local, i amb els blanquejadors al capdavant, es van sumar a la jornada. El 26 d'abril anunciaven el seu propòsit de vagar el dia 1er de Maig. La utilització del mot vagar en comptes de festa estableix la posició dominant dels sectors més revolucionaris a la capital de l'Anoia. Una situació que explica les mesures preses per les autoritats locals per la jornada entre elles la concentració de la guàrdia civil, fet que no passava des de principis de segle. Aquestes mesures no van impedir que la jornada fos un èxit. Per primera vegada els obrers igualadins surten al camp a passar el dia, els actes es deixen per la nit. Balls a diferents centres obrers, una conferència al local dels blanquejadors i la representació de *La Mare Eterna* i *El Primero de Mayo* al Teatre Ateneu són els actes organitzats.

Si a Igualada és l'anarcosindicalisme l'opció seguida per l'obrerisme associatiu, a Vilanova és la reformista. Fet que es confirma per la utilització de mots com vagar en el cas de Igualada o festiu en el de Vilafranca. Tal com hem vist a les línies precedents, els republicans van donar suport al moviment associatiu obrer de Igualada. Un fet que també es va donar a Vilanova, amb l'afegit que comptaven amb un moviment menys bel·ligerant, el qual va donar lloc a que només un any, el 1er de Maig de 1904, no fos

---

³⁹⁶ AHMI, lligall lletra G, carpeta núm. 5, any 1904.

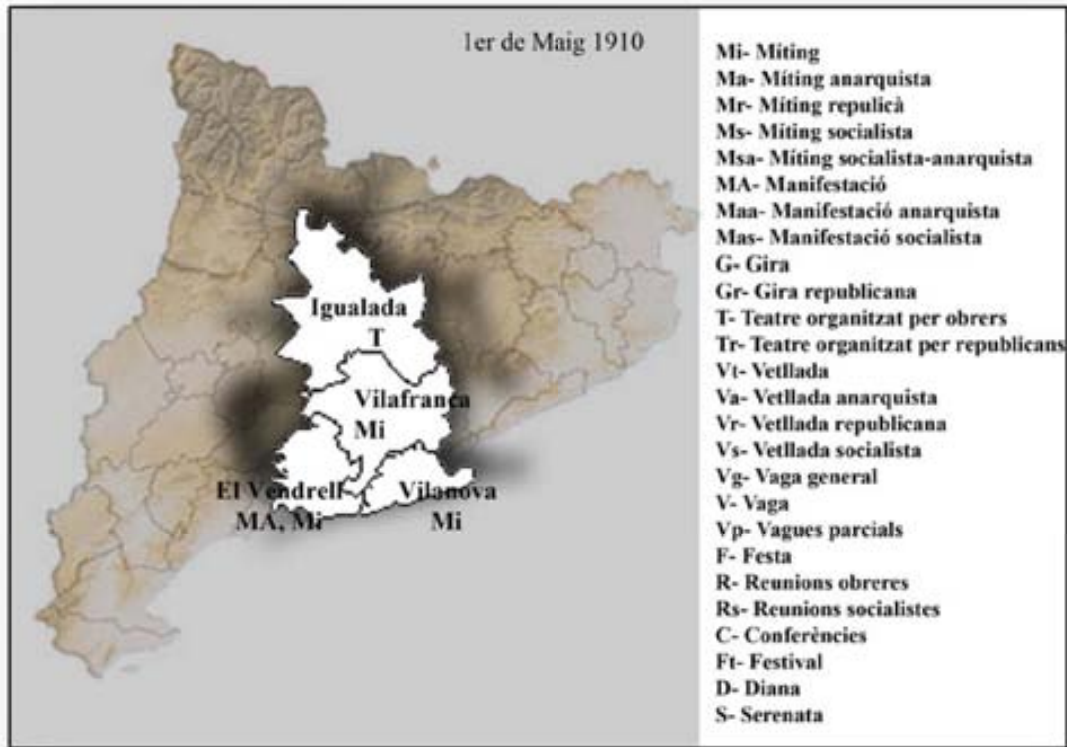
³⁹⁷ *El Igualadino*, 6 maig 1906. Soledad Bengoechea destaca el fet que “el Centre de la Unió Republicana d'Igualada va servir de refugi i de “caserna general” als anarcosindicalistes quan aquests encara no tenien un edifici propi, o bé quan havien de restar en la clandestinitat”. BENGOCHEA, Soledad: *Les dècades convulses*. Loc. Cit. Pàg. 41.

celebrat. L'opció festiva acceptada pels obrers vilafranquins es mostra amb actes com la il·luminació dels centres obrers i la representació d'obres de teatre els anys 1900 i 1901, anys que en altres ciutats la jornada es caracteritzà per una actitud bel·ligerant amb actes de coacció o enfrontaments amb les forces de l'ordre. Tot i això les autoritats i patrons de Vilanova van sucumbir a la possibilitat d'altercats pel 1er de Maig de 1902. Mentre les autoritats prohibien els dos mítings que havien de tenir lloc, els patrons es negaven a donar festa als obrers. Finalment l'actitud dels obrers va impedir possibles aldarulls com el que la majoria dels patrons donessin festa als seus treballadors.

Després de les dificultats del 1902, el 1903 es va iniciar una etapa que avarca fins el 1909 caracteritzat pel suport dels republicans federals i la consolidació de jornada festiva. La participació va ser general. El míting i la funció teatral van ser els protagonistes, als quals es van afegir la gira campestre a partir del 1903. El local del Centre Federalista es va convertir en l'escenari de múltiples actes organitzats per les societats obreres: el 29 d'abril de 1903 tenia lloc el míting per organitzar el 1er de Maig, el 30 d'abril de 1906 i 1 de maig de 1909 els mítings per celebrar la jornada. El teatre Apol·lo va ser l'altre escenari. Aquí van tenir lloc sobre tot vetllades, la del 1903, i representació d'obres de teatre els anys 1907 i 1908³⁹⁸. La definició de jornada festiva s'estableix per l'elecció de les obres de teatre que es posen en escena, *Els Tres Tombs* el 1907 i *Cap i Cua* el 1908, any que també es representà *Juan José*.

---

³⁹⁸ La participació dels republicans no només es va cenyir a la cessió del seu local, també es trobaven dintre dels organitzadors de les funcions teatrals de 1907, juntament amb les societats obreres, i pel 1908 amb les societats dramàtiques de la Societat Coral (La Unió Vilanovesa).

A Vilafranca el 1er de Maig de 1909 va continuar la tònica dels anys precedents, cap acte i cap notícia de seguiment per part dels obrers de la ciutat. A partir de 1910 la

situació va començar a canviar. Aquest any la reorganització del moviment obrer va prendre embranzida, la qual culminà l'any següent³⁹⁹. Dins d'aquest marc s'explica l'organització d'un míting per part de la nova Federació Local Obrera pel 1er de Maig de 1910. Un míting al qual hi va ser present Teresa Claramunt, entre altres oradors, i que va servir com a plataforma para la defensa de l'associacionisme⁴⁰⁰. Tot i que Arnabat parla de que pel 1911 es completa el procés de reorganització de les associacions obreres, aquesta situació no va influir en els obrers vilafranquins alhora de celebrar el 1er de Maig els següents anys. El 1er de Maig de 1911 va tenir una participació mínima, així com només va tenir lloc un míting al local de l'Ateneu Obrer. Una participació que es va repetir els següents tres anys: pel 1912 només es va aturar el treball a la casa exportadora vins Mayner y Plà⁴⁰¹; l'any 1913 no hi va haver cap aturada; els únics a seguir el 1er de Maig de 1914 van ser els boters i els rajolers⁴⁰².

La reorganització del moviment obrer igualadí va ser un dels temes fonamentals dels 1er de Maigs de 1909, 1910 i 1911. Anys en els quals la participació va quedar circumscrita als blanquejadors, paletes i alguns oficis més. Sectors que formaven part de la Federació de Treballadors d'Igualada ja pel 1909. Així els actes organitzats anaven encaminats a l'adoctrinament dels obrers. L'any 1909 una conferència sobre el significat del 1er de Maig a càrrec de Joan Casademont i una representació teatral; l'any 1910 el teatre va ser l'únic protagonista; l'any 1911 un míting que es va celebrar al local en construcció de les Societats Obreres⁴⁰³.

A l'estiu de 1911 es va iniciar una vaga al País Vasc, secundada per la CNT a Catalunya. La vaga significà un fracàs i la CNT es va enfonsar. Les conseqüències a Igualada van ser el retorn a la clandestinitat de les societats obreres. Les quals es van redirigir cap als republicans⁴⁰⁴. D'aquesta manera els republicans tornaren a ser els únics organitzadors del míting que va tenir lloc pel 1er de Maig de 1912. La persecució del moviment associatiu es donarà durant aquest jornada, van ser clausurats diferents

---

³⁹⁹ Ramon Arnabat inclou aquest procés dintre de la dinàmica del moviment obrer català. El màxim exponent del qual va ser la formació de la CNT, en la qual va participar l'organització obrera vilafranquina. ARNABAT, Ramon: *La vaga general vilafranquina de 1911*. Loc. Cit. Pàg. 397.

⁴⁰⁰ *Democràcia*, 1 maig 1910.

⁴⁰¹ Segons *El Fructidor* la causa és la procedència dels seus propietaris, eren de Reus, ciutat on els fabricants eren conscients de la important presència del moviment associatiu a la vida de la ciutat. *El Fructidor*, 4 maig 1912.

⁴⁰² *Ibíd.*, 9 maig de 1914.

⁴⁰³ En el telegrama que l'alcalde accidental d'Igualada dirigí al governador civil sobre el 1er de Maig parla de la presència d'unes 200 persones al míting, remarcant que "el acto no ha tenido ninguna importancia. Dia hoy transcurrido sin novedad". AHMI, Lligall B, Carpeta n°6, any 1911

⁴⁰⁴ BENGOCHEA, Soledad: *Les dècades convulses a Igualada*. Loc. Cit. Pàg. 75.

societats obreres. Els blanquejadors juntament amb els paletes i els constructors de carros van decidir celebrar el dia al camp. Pel 1er de Maig de 1913, una vegada impulsada la reorganització del moviment obrer, les Societats Obreres va ser les protagonistes. El míting es va celebrar en el nou local social de la Federació Obrera d'Igualada⁴⁰⁵. L'any següent, mentre a altres ciutats es produïa divergències entre republicans radicals i obrers entorn a la celebració del 1er de Maig, a Igualada el Centre Republicà i la Federació Obrera Local ajuntaven forces. Una unitat que va tenir una repercussió en la participació, per primera vegada des de les primeres jornades es produí una atur quasi general⁴⁰⁶. La jornada va tenir dos parts, el matí i la tarda. Pel matí republicans i Federació celebren la jornada per separat. Els primers decideixen anar a la Font de Can Figueres a passar el matí. Per tornar van demanar permís “para que esta manifestación pacífica pueda transcurrir por las calles de esta ciudad para dirigirse frente a las Casas Consistoriales, donde el coro cantará «Els Xiquets de Valls», acto seguido se dirigirá frente a la cárcel preventiva para cantar «La Internacional» i «Los Currillos», dirigiéndose seguidamente al local social donde se dará por terminada la fiesta”⁴⁰⁷. Mentre, la Federació organitzà un míting que començà a les onze del matí, a la finalització del qual es van dirigir cap a l'Ajuntament en manifestació, on entregarien un manifest amb les conclusions acordades durant el míting. A la tarda totes dues forces es van ajuntar en el teatre Ateneu de la Classe Obrera en un acte a benefici de Solidaritat Obrera. L'acte va incloure tres actuacions: la del Cor del Centre Republicà que cantà *Els Xiquets de Valls* i *La Internacional*, uns aficionats que representaren l'obra d'Ignasi Iglesias *El Cor del Poble* i el Cor El Bon Humor va interpretar *La llibertat ben entesa* i una sardana. La jornada va acabar amb la representació de *La Resclosa* obra d'Ignasi Iglesias al mateix teatre Ateneu a partir de les nou de la nit.

Un programa similar es va portar a terme pel 1er de Maig de 1915. Però aquesta vegada sense una conjunció del Centre Republicà i la Federació Obrera. La Gira del Centre Republicà va durar tot el dia. L'arribada a les nou de la nit va seguir el mateix itinerari que l'any anterior. La Federació per la seva banda realitzava el míting al matí, una funció teatral a l'Ateneu a la tarda, amb la representació de les obres d'Ignasi

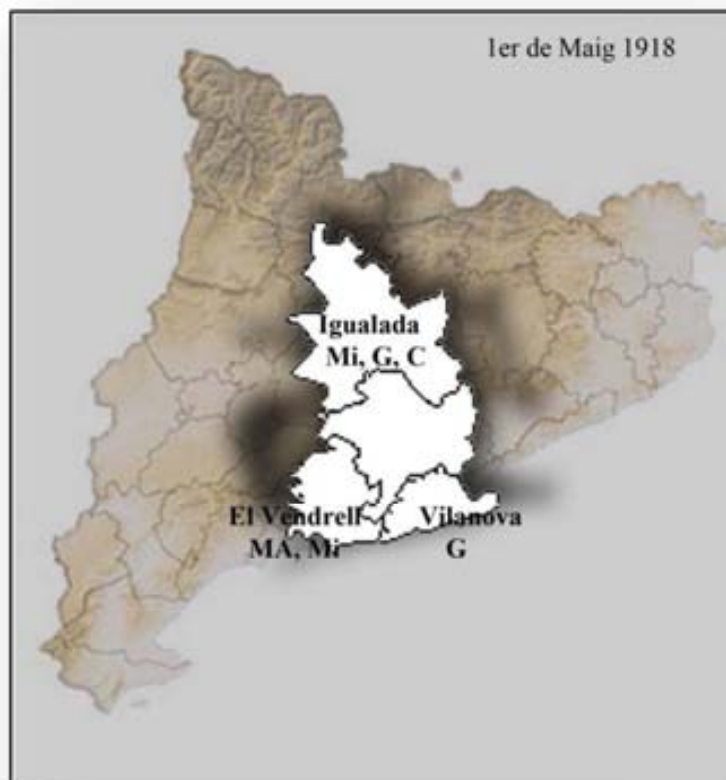
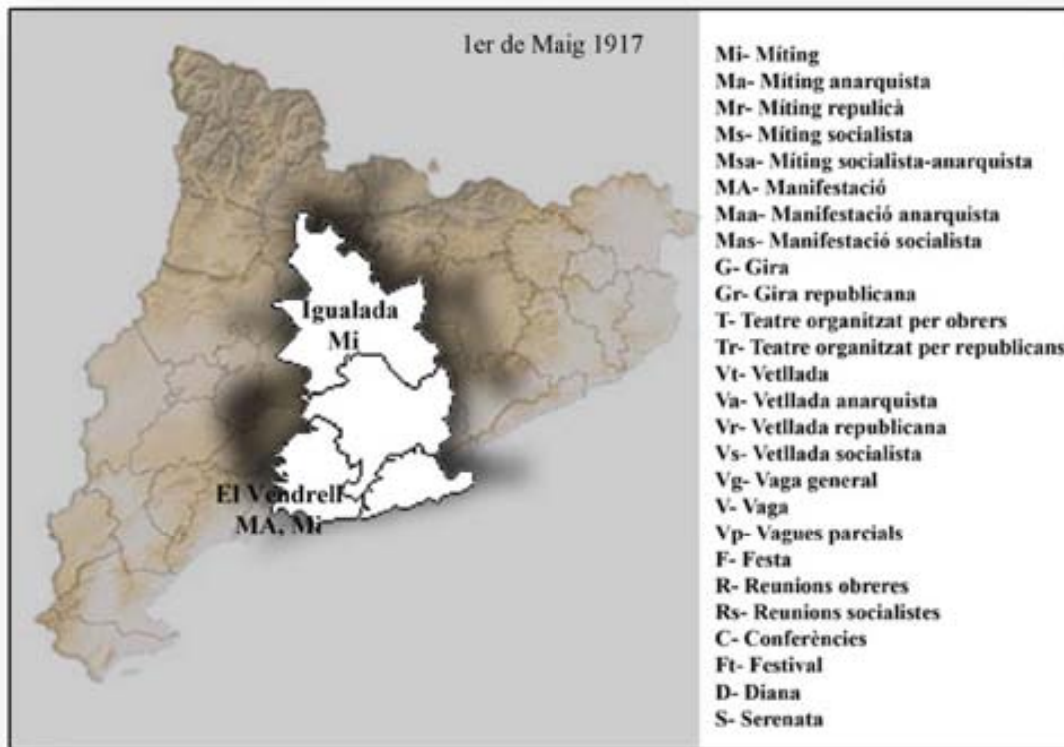
---

⁴⁰⁵ El 20 d'abril l'Ajuntament rep la carta en la qual s'estableix la constitució de la Federació Obrera d'Igualada al local social de les Delicias, la mateixa direcció en la que constava el local social del Centre Republicà. AHMI, Lligall E, Carpeta 2, any 1913.

⁴⁰⁶ Tot els obrers associats van fer festa. Les societats eren: Art Fabril, Blanquejadors, peons i paletes, carreters, tintorers, serrallers i altres. *L'Igualadi*, 3 de maig 1914.

⁴⁰⁷ La carta va ser enviada a l'Ajuntament el 28 d'abril, el permís es va donar el 29. AHCI, Lligall F, Carpeta n°1, any 1914.

Iglesias *Juventut*, *La Alegria del Sol* i *La Festa dels Aucells*, i acabava a la nit al mateix lloc amb una altre funció teatral, el drama *Espectre* i la comèdia *Pare i Padri*.

La no col·laboració entre els anteriorment aliats, republicans i moviment obrer, suposa un indicatiu de un canvi que ja hem analitzat a altres ciutats, que no és més que la separació entre el moviment obrer i el moviment republicà que es consolidà durant els anys de la Gran Guerra, i que es manifesta en el 1er de Maig amb la desaparició dels republicans de la celebració. A Igualada aquest 1er de Maig de 1915 serà el darrer en que una força republicana hi serà present, mentre que a Vilafranca i a Vilanova ja feia uns anys que aquesta no es donava. A la darrera població aquest any només va tenir lloc una gira. Únic acte que es va repetir els següents anys, excepte l'any 1917. Aquest any, tenint en compte les dificultats del moviment obrer arran de la derrota de la vaga de desembre de 1916 explicà la no celebració de la jornada. Fet que també es dona a Vilafranca, ciutat on ja no es va celebrar la jornada l'any 1916 i tampoc es celebraria el 1918. A Igualada, per la seva part, tingué lloc un míting en el qual hi va ser present Climent, orador de Barcelona⁴⁰⁸. Un míting també es va organitzar pel 1916 i pel 1918.

Així doncs, el 1er de Maig al sud de Barcelona va seguir una línia paral·lela a la del nord. D'uns primers de maig que va rebre una important atenció per part de les autoritats, es va passar a uns anys de dificultats donada la repressió iniciada ja l'any 1892. Els intents de reorganització de principis de segle del moviment associatiu també hi van ser protagonistes a la celebració. Així com les relacions entre republicans i obrers que es van començar a distanciar a partir de l'esclat de la Gran Guerra i de les desavinences durant les crisis de 1916 i 1917. Tot i això cal remarcar les dificultats dels moviments obrers d'aquestes tres ciutats que es mostra per una celebració irregular de la jornada⁴⁰⁹.

2.4 L'Empordà: Sant Feliu de Guíxols, Palamós, Palafrugell, Figueres

Sebas Parra apunta que la situació del proletariat industrial a les comarques gironines es pot resumir en dos paraules: explotació i misèria⁴¹⁰. Una situació que es va mantenir al llarg de tot el període analitzat i que veurem tant dins aquest punt, centrat a les comarques de l'Empordà com al següent, on ens centrarem a la zona del Ter.

---

⁴⁰⁸ *Solidaridad Obrera*.

⁴⁰⁹ Una situació que no passa al Vendrell, on es comença a considerar dia festiu el 1er de Maig l'any 1906, ratificada pel 1er de Maig de 1912, quan els patrons s'afegeixen. El programa que es va implantar a principis de segle, manifestació, míting, es continuarà realitzar fins l'any 1918 sense interrupció.

⁴¹⁰ PARRA, Sebas: «Dels sindicats de classe al sindicalisme de Serveis». Dins ÀRAGO, Jordi (Dir.): *Revista de Girona. Balanç del segle XX*. N° 200, maig-juny 2000. Pàg. 190

Les dues comarques que componen l'Empordà, El Baix Empordà i l'Alt Empordà presenten dues situacions diferents. El Baix Empordà, on l'impuls rebut pel comerç i per la indústria surotapera va atorgar a una sèrie de poblacions, entre elles Sant Feliu de Guíxols, Palamós i Palafrugell, una importància demogràfica i econòmica superior a la resta de la comarca, inclosa la capital, la Bisbal. El desenvolupament de la indústria surotapera lligat a la crisi de la fil·loxera va facilitar la creació de nous paisatges a la regió, les vinyes van ser substituïdes per les alzines sureres. La indústria del suro esdevingué el revulsió econòmic i social de la comarca⁴¹¹. Però mentre la indústria surotapera es convertia en el principal referent econòmic de la comarca durant la dècada dels vuitanta, no existeix un referent associatiu obrer en aquest sector fins la darrera dècada del segle XIX⁴¹².

L'Alt Empordà roman estancada com a centre d'indústria artesanal, una situació que no va variar massa fins els anys trenta. A Figueres, la capital de la comarca, “segons la contribució industrial de 1905, només hi havia quatre fàbriques importants: el taller de màquines de Josep Sala Pou, el qual disposava també d'una foneria, la fàbrica de gas de Capdevila i la foneria de Narcís Fita. La resta eren 30 adoberies, que mantenien la tradició de l'època moderna, 6 fàbriques de ceràmica, 5 fàbriques de gasoses, 5 fàbriques de taps i 4 fàbriques de pastes de sopa, a més de molins de diversa mena.”⁴¹³ La importància d'aquesta població radica en la seva tradició republicana que donarà un ajuntament dominat pels regidors republicans des de la victòria aconseguida per la coalició federal-zorrillista a les eleccions del 1889. La majoria absoluta a l'ajuntament de Figueres es mantindrà fins l'any 1923⁴¹⁴.

Amb un moviment obrer associatiu pràcticament inexistent, els obrers de l'Empordà es van associar al moviment del 1er de Maig de 1890. Al Baix Empordà els obrers tapers es van posar al capdavant del moviment. El 20 d'abril era publicat un manifest dirigit a tots els tapers en general i als del Baix Empordà en particular. En ell es reclamava la unitat dels obrers tapers en un moment en el qual tots els obrers del món s'ajuntaven:

---

⁴¹¹ COSTA I FERNÁNDEZ, Lluís: «La Restauració monàrquica (1875-1923)». Dins *Història del Baix Empordà*. Girona: Diputació de Girona, 2006. Pàgs. 530-532.

⁴¹² HERNÁNDEZ i BAGUÉ, Santiago: *Palafrugell i el suro*. Girona: Diputació de Girona, 2002. Pàg. 189. Les darreres s'havien constituït a Palafrugell el desembre de 1872, la Sociedad Solidaria de Obreros Taponeros de Palafrugell, a Sant Feliu hi hagué una associació de jornalers dissolta el 1877.

⁴¹³ GIFRE I RIBAS, Genís: *Història de l'Alt Empordà*. Girona: Diputació de Girona, 1999. Pàg. 566.

⁴¹⁴ MORENO CHACÓN, Manuel: *El personal polític republicà a l'ajuntament de Figueres*. Figueres: Col·lecció Juncària, 2004. Pàg. 210.

«Recapacidad pues, trabajadores en corcho; el momento no puede ser más oportuno para hacer imperar nuestras justas pretensiones; de una parte está el proletariado universal que se apresta para la huelga del 1º de Mayo, á la que es indispensable prestar nuestro concurso puesto que se ventilan en ella nuestros comunes intereses; de otro lado está el floreciente estado de nuestra industria en las actuales circunstancias, todo lo cual hace esperar halagüeños resultados en nuestras justas pretensiones»⁴¹⁵.

Un manifest que s'havia elaborat davant el nul interès dels obrers d'aquesta part del país en el 1er de Maig. Serà durant la darrera setmana d'abril quan es començaren a prendre decisions entorn a la jornada internacional. Els obrers de diferents oficis de Sant Feliu de Guíxols, i entre ells els tapers, van acordar la vaga general fins l'obtenció de la jornada de 8 hores i un augment salarial per les dones⁴¹⁶. La vaga general fins l'obtenció de la jornada de vuit hores també va ser aprovada pels obrers de Palafrugell a una reunió que va tenir lloc el dia 29 d'abril⁴¹⁷. Els treballadors de Palamós es van decidir per la manifestació i el lliurament de les demandes, entre elles la jornada de vuit hores, a les autoritats i als fabricants. La manifestació, on es van escoltar crits a favor de la jornada de vuit hores i del 1er de Maig entre altres, es va portar a terme així com l'entrega dels manifestos sense que es produís cap incident. Una manifestació que segons *El Productor* va aplegar als fusters, sabaters i paletes i “un centenar poco más de la industria corchera”⁴¹⁸.

A Sant Feliu, segons la mateixa font, es van reunir a les nou del matí al saló de Torrent més de tres mil obrers, entre els quals hi havien tapers, maquinistes, paletes, peons fusters i descarregadors del port. A la reunió que va seguir es va aprovar la vaga general fins l'obtenció de la jornada de vuit hores. Seguidament es va iniciar la manifestació amb banderes on es podien llegir els lemes «¡Viva la huelga universal!», «¡Viva el 1º de Mayo!» i «¡Viva la jornada de ocho horas». La manifestació es va dissoldre al migdia⁴¹⁹. A la Plaça Nova es van reunir la majoria dels treballadors de Palafrugell. Poc després s'iniciava una manifestació, que a l'igual que a altres poblacions, va recorre els principals carrers de la vila⁴²⁰. A Figueres la manifestació va

---

⁴¹⁵ *El Productor*, 30 abril 1890.

⁴¹⁶ *Diario de Villanueva i la Geltrú*, 29 d'abril de 1890. La demanda de l'augment de sou per les dones segons el corresponal “viene a ser lo mismo que eliminarlas de las fábricas.”

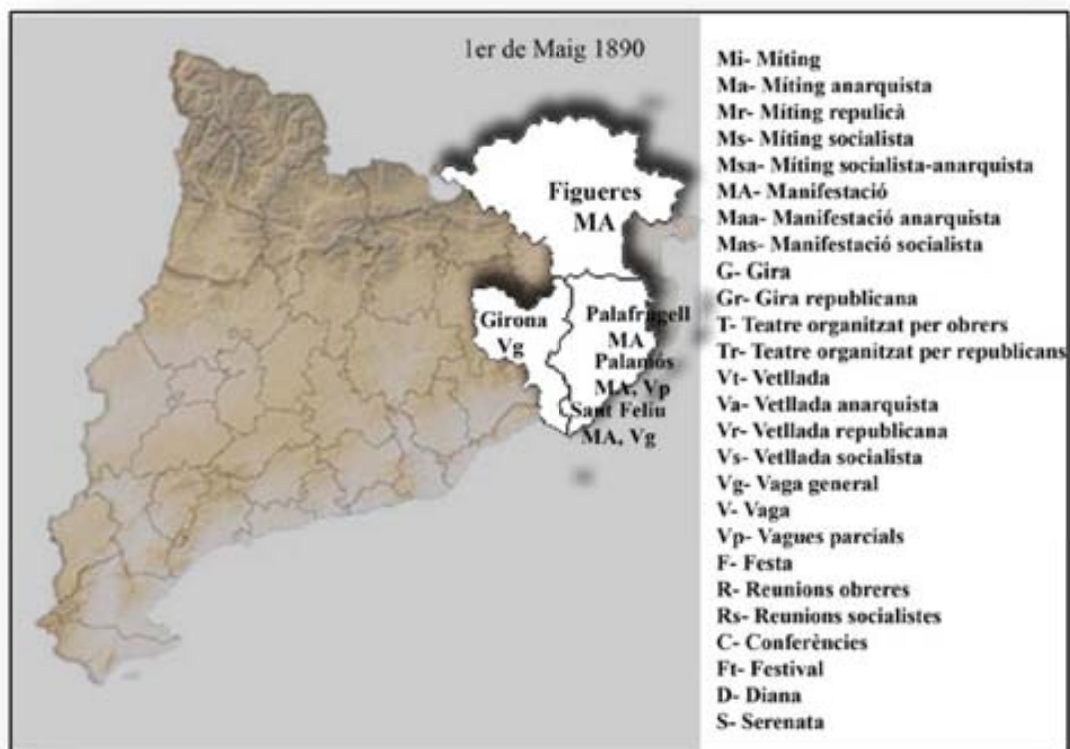
⁴¹⁷ *El Productor*, 4 de juliol de 1890.

⁴¹⁸ *Ibíd.*

⁴¹⁹ *Ibíd.*

⁴²⁰ *Ibíd.*

començar a les dues de la tarda a la Rambla, el punt final era l'Ajuntament, on va fer entregar del manifest amb la reclamació de la jornada de vuit hores⁴²¹.

Així, la vaga general fins l'obtenció de la jornada de vuit hores només va ser aprovada a Sant Feliu i Palafrugell. Però aquesta només va ser general a Sant Feliu i parcial a Palamós. Els obrers de Palafrugell finalment van tornar als seus llocs de treball, segons *El Productor*, a causa de les tàctiques intimidadores de les autoritats locals i la presència de les forces de l'ordre⁴²². A Palamós es va esperar fins el dia 2 de maig, moment que els obrers van passar a recollir la resposta a la seva reclamació. Mentre que els fusters i els paletes van rebre una negativa, la dels sabaters va ser afirmativa i parcial pels obrers dels tallers de tramvies. Durant els dos dies següents es van portar a terme una sèrie de reunions per tal d'aconseguir el suport dels obrers tapers a la vaga. Finalment no es va obtenir. Els fusters i els paletes van mantenir-se en vaga una setmana més⁴²³.

⁴²¹ *La República*, 4 de maig de 1890. A Girona no va tenir lloc cap manifestació donat que el governador civil va denegar un permís que s'havia de demanar amb vint-i-quatre hores d'antelació. Una comissió d'obers es van presentar el mateix dia 1 de maig a les deu del matí davant del governador demanant el permís. *Diario de Gerona*, 2 de maig de 1890.

⁴²² *El Productor*, 4 de juliol.

⁴²³ *Ibíd.* Durant una setmana que es van detenir obrers i prohibir reunions.

La vaga més important de la regió es va portar a terme a Sant Feliu de Guíxols⁴²⁴. Malgrat que la vaga general es va aprovar a la vila abans de la jornada del 1er de Maig, va ser un altercat que es va produir el dia 2 de Maig el que va fer multiplicar els vaguistes. Al matí un grup de vaguistes es van oposar a que un vapor carregues els productes de la fàbrica del Senyor Batet. Evitar la carrega al vapor més les notícies que arribaven de Barcelona van aixecar els ànims dels obrers que van veure factible la victòria de la vaga. La declaració de l'estat de guerra el dia 3 de maig no va fer més que enaltir els ànims dels vaguistes. Durant els següents dies es multiplicaren les reunions entre el Capità General i els obrers, al mateix temps que es prohibien les reunions i les manifestacions. El 5 de maig té lloc la reunió entre el capità, Manuel Pavia Soto, i els fabricants serrallers, els empresaris d'obres i els fusters. L'objectiu era procurar un acord. La negativa a reduir la jornada laboral a deu hores i mitja va ser defensada per la situació de la indústria. El 6 de maig els obrers tapers presenten la seva demanda: un augment salarial a partir del tipus d'elaboració per milers en més d'un 20%. La descarrega d'un vapor per part dels propietaris el dia 6 de maig va donar inici del fi de la vaga. Els primers a tornar al treball van ser precisament els treballadors del port el dia 7 de maig. Un fet que va fer augmentar les coaccions, a les que van seguir les detencions i l'esclat de petards. El dia 10 de maig la situació es va normalitzant i finalment el 12 de maig tornen al treball la resta d'obers que continuaven en vaga⁴²⁵.

La jornada del 1er de Maig de 1890 es seguida per la majoria de la població treballadora de l'Empordà. Però dona la sensació que és els obrers es van deixar portar per la situació general a la resta del país que per un desig propi. Una conclusió que es confirma quan pel 1er de Maig de 1891, amb la prohibició de les autoritats a la celebració de qualsevol acte a l'aire lliure, la única vila on s'aturen els treballs va ser Palafrugell. Però serà a Sant Feliu de Guíxols i a Figueres, ciutats on no es van aturar els treballs, on es van organitzar mítings⁴²⁶. Un míting que a Figueres va ser prohibit per l'alcalde una vegada que aquest havia començat⁴²⁷. El de Sant Feliu va ser organitzar pels anarquistes⁴²⁸.

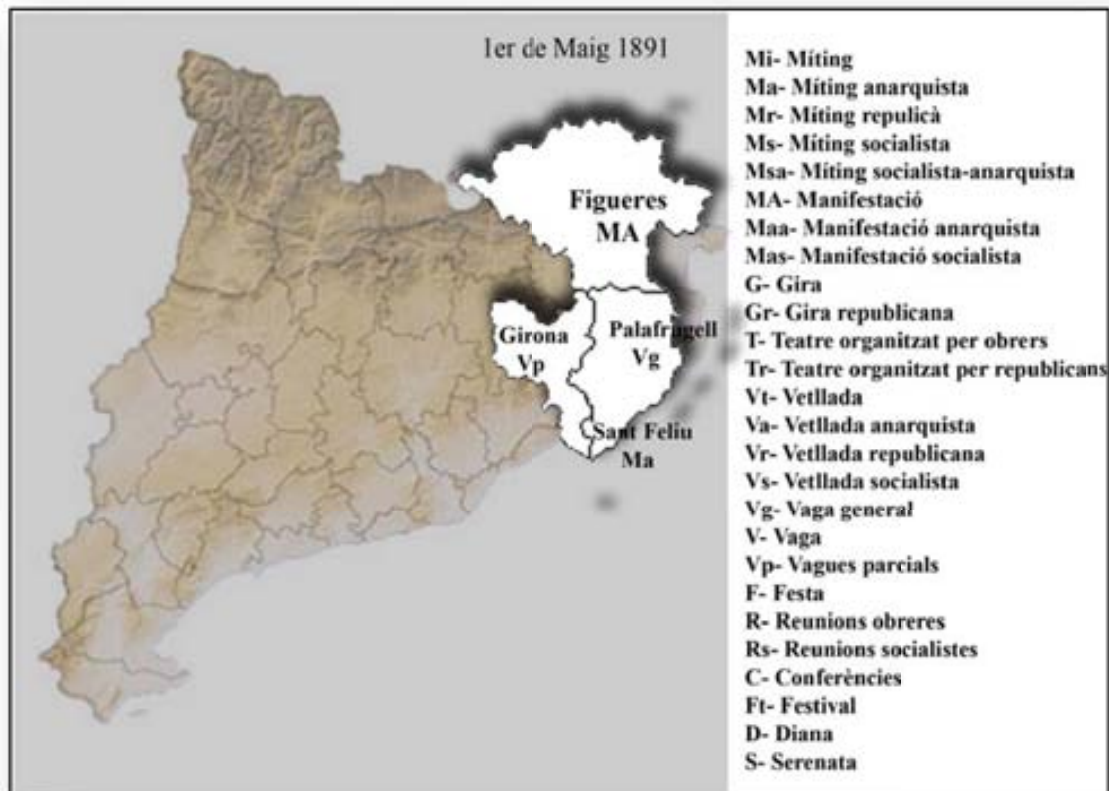
⁴²⁴ A Girona també es va declarar la vaga general. El dia 2 uns dos cents obrers van decidir continuar-la. Durant els següents dies van tenir lloc diferents actes de coacció a la ciutat per tal d'evitar la tornada al treball. La vaga es donarà per finalitzada el dia 6 de maig.

⁴²⁵ *La Nueva Lucha*, publica el dia 20 de maig que l'única població de la indústria surera que encara continuava en vaga era la Llagosta.

⁴²⁶ A la capital només els picapedrers, paletes i els treballadors de la fundació Plana Flaquer Cia. Van deixar el treball. *Diario de Gerona*, 2 de maig de 1891.

⁴²⁷ *La Publicidad*, 3 de maig de 1891.

⁴²⁸ *Diario de Gerona*, 2 de maig de 1891.

El 1er de Maig de 1892 l'eufòria pel 1er de Maig va mínbar encara més. Cap seguiment va tenir a Figueres, Sant Feliu i Palamós. Mentre a Palafrugell la Societat de Tapers va organitzar un ball públic a la tarda, i a la nit van tenir lloc diferents balls. Malgrat aquest ràpid desencís, el 1er de Maig va tenir repercussions també a aquesta regió. Durant aquests primers anys es van reorganitzar diferents sectors obrers. A Palamós el dia 4 de maig es constituïa la societat de la resistència al treball⁴²⁹. A Figueres els blanquejadors, paletes fusters i agricultors tractaven la possibilitat d'associar-se al juny del 1890⁴³⁰. A Sant Feliu es constituïa El Progreso (paletes) i La Vanguardia (triadors) al 1892⁴³¹.

Els 1ers de Maig de 1893 a 1899 van passar totalment desaparebut tant a Sant Feliu de Guíxols com a Palamós. A Figueres tampoc es va celebrar, malgrat que pel 1er de Maig de 1893 es parla de la possibilitat d'un míting⁴³². Però si que van tenir lloc dos fets que cal destacar. La primera és l'aprovació de la jornada de 8 hores pels peons municipals a partir del 1er de Maig de 1895⁴³³. El segon és la notícia a finals d'abril de 1898 de l'inici de treballs per tal de formar l'Agrupació Socialista a la ciutat⁴³⁴. Mentre, a Palafrugell uns quants obrers abandonaven el treball el 1er de Maig de 1894⁴³⁵ i 1895. Aquest darrer any es van decidir per una jornada a la platja, mentre que el Centre Obrer organitzava una vetllada al seu local social. A la crònica d'aquest Primer de Maig la premsa local posa de relleu la crisi de treball que afectava especialment a l'indústria tapera i en conseqüència a l'economia del Baix Empordà⁴³⁶. Una crisi que, seguint la premsa local va ser la causa de la no adhesió als 1ers de Maig a la vila durant els següents dos anys.

---

⁴²⁹ *El Productor*, 4 de juliol de 1890.

⁴³⁰ *La República*, 8 de juny de 1890.

⁴³¹ FERRER I GIRONÈS, Francesc: *Els moviments socials a les comarques gironines*. Girona: Diputació de Girona, 1998. Pàgs. 115-116.

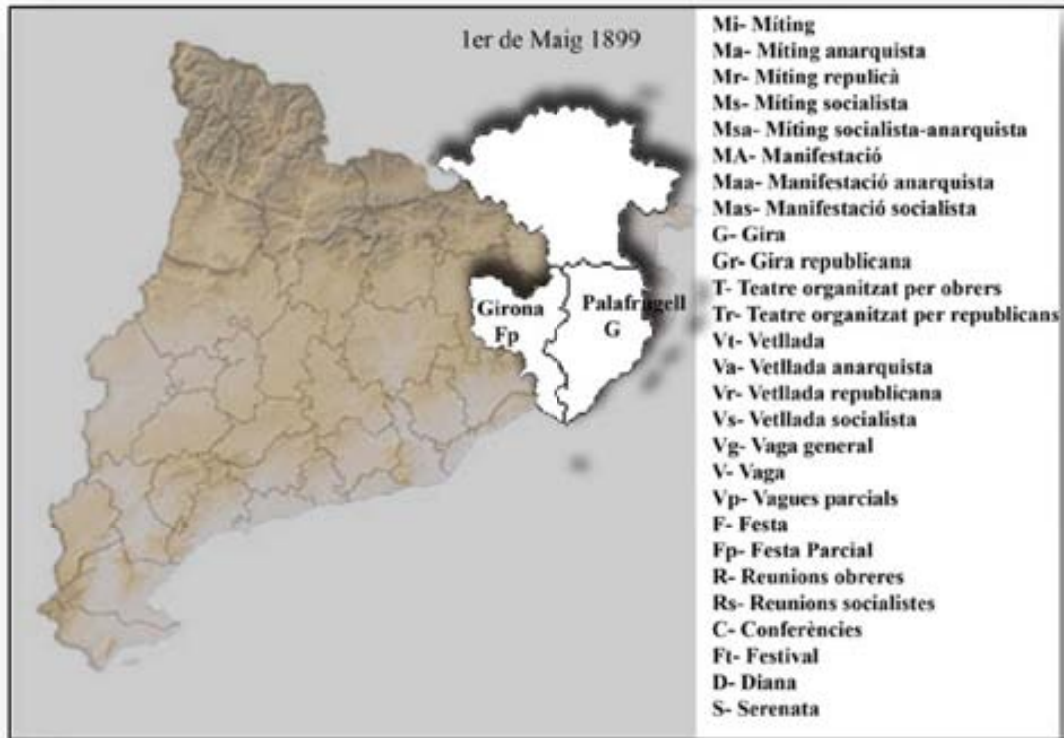
⁴³² *El Posibilista*, 23 d'abril de 1893.

⁴³³ *El Ampurdanés*, 25 d'abril de 1895. Una proposta aprovada per la majoria republicana a l'ajuntament i que entra dintre de la campanya de crida als obrers, iniciada aquest mateix any pels federalistes, que busca l'apropament dels obrers figuerencs a les files republicanes. Una tasca que donarà lloc a la inclusió de treballadors assalariats a les llistes federals per les eleccions municipals de 1901. MORENO CHACÓN, Manuel: *El personal polític republicà a l'ajuntament de Figueres*. Loc. Cit. Pàg. 211.

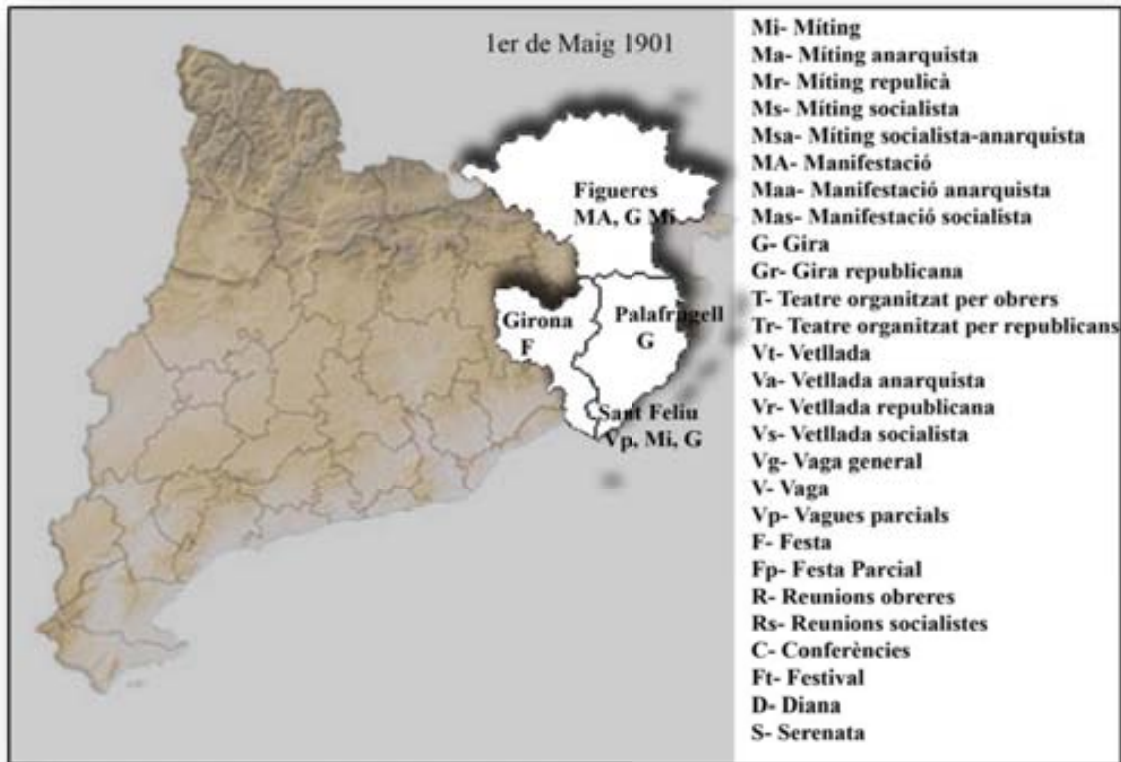
⁴³⁴ *El Socialista*, 22 d'abril de 1897.

⁴³⁵ *El Distrito*, 6 de maig de 1894.

⁴³⁶ *Ibíd.*, 5 de maig de 1.895

A finals de segle la conflictivitat i el malestar social que afectava a tota Catalunya, i que va donar lloc a un nou moviment de reorganització obrera, també es va viure a l'Empordà. L'any 1899 es van reorganitzar els fusters a Figueres, La Moderna, i a Palafrugell, la Societat Obrera de Fusters, i els tapers a L'Associació d'Obrers Germinals. L'any 1900 van ser els fonadors de forns, L'Espàtula, i els manobres, La Gavera, a Figueres, i a Palafrugell els flequers, La Unionista⁴³⁷. La lluita principal durant aquests anys estava centrada en la legalització i la consolidació de l'activitat de les associacions obreres, en la jornada de vuit hores i en l'augment del sou⁴³⁸. El mes de desembre de 1899 els fusters van iniciar una vaga a Sant Feliu de Guíxols que ràpidament es va estendre als tapers i a la resta de poblacions del voltant. El mes de març de 1900 s'havien declarat en vaga els tapers de Palamós i Palafrugell i Begur. La derrota va significar l'enfonsament de les societats obreres de resistència⁴³⁹.

Aquests anys de revitalització societària van repercutir en la jornada del 1er de Maig. El 1er de Maig de 1899 els obrers de Palafrugell van celebrar la jornada amb una sortida a la platja, mentre que el balcó del Centre Obrer era engalanat amb la seva bandera i alguna altre més. Tot el dia "reinó el mayor orden y la más grande alegría"⁴⁴⁰. El moviment vaguístic iniciat el mes de desembre de 1899 va repercutir en el 1er de Maig de 1900. Els obrers de Sant Feliu van notificar la voluntat dels treballadors a no celebrar el 1er de Maig per respecte als seus companys recentment detinguts⁴⁴¹. A Palafrugell, la situació de vint-i-un obrers a la presó va ser el motiu per que la Societat d'Obrers Germinals decidís donar llibertat als seus associats per decidir vagar aquest dia. Malgrat això, la participació va ser important, contribuint que una part dels patrons donessin llibertat als seus treballadors. La platja va ser el destí dels que van vagar. A la tarda va tenir lloc un ball de sardanes a la Plaça del Mercat i a la nit un ball al saló del Centre Obrer. Però la imatge d'un pacte entre patrons, o al menys una part d'ells, i obrers es va trencar el dia 2 de maig, quan els obrers de la fàbrica Frigola, Prats i Cia. es van trobar amb la fàbrica tancada. Un dels socis els va dir que aquest dia tancaven perquè ell volia. Quan van voler recuperar les seves eines per fer altres treballs, un altre soci no els va voler obrir. Els treballadors van denunciar-ho al jutjat. Allà els van enviar

---

⁴³⁷ FERRER I GIRONÈS, Francesc: *Els moviments socials a les comarques gironines*. Loc. Cit. Pàgs. 115-116. HERNÁNDEZ I BAGUÉ, Santiago: *Palafrugell i el suro*. Loc. Cit.. Pàg. 190.

⁴³⁸ PARRA, Sebas: «Dels sindicats de classe al sindicalisme de Serveis». Loc. Cit. Pàg. 190-191.

⁴³⁹ FERRER I GIRONÈS, Francesc: *Els moviments socials a les comarques gironines*. Loc. Cit. Pàg. 122.

⁴⁴⁰ *El Distrito*, 7 de maig 1899.

⁴⁴¹ *El Puerto*, 28 d'abril de 1900.

a l'alcalde, qui va manar retornar les seves eines i que els havien de donar la paga de mitja jornada que havien perdut⁴⁴².

Aquest mateix any a Figueres la premsa fa la primera referència al 1er de Maig des del 1893. Malgrat que només sigui per apuntar que es va treballar a totes les fàbriques i tallers. Tanmateix s'ha de fer constar la possibilitat d'alguna manifestació, donat que s'informa que hi havia permís per aquest tipus d'acte⁴⁴³. Una situació que es va intentar evitar el següent any. Les societats obreres de Figueres es van unir per configurar un programa per celebrar el 1er de Maig de 1901. Un programa que constava d'un vetllada, una manifestació, una gira campestre i un míting, que contaria amb la presència de Bonafulla i Teresa Claramunt. Així mateix es va lliurar un manifest als patrons, anunciant-los que els obrers associats no treballarien el dia 1 de Maig. Per la seva part l'ajuntament anunciava que pel 1er de Maig els treballadors municipals tindrien festa i que l'ajuntament seria engalanat com a altre dia festiu⁴⁴⁴. El dia 1 de Maig al matí entre 700 i 800 treballadors es van dirigir cap a l'estació amb els acords de *La Marsellesa*. Allí van rebre a Bonafulla i Claramunt. Seguidament es van dirigir a l'Ajuntament, on una comissió va ser rebuda per l'alcalde, Senyor Bofill, i el tinent alcalde, Senyor Carreras, als quals van lliurar el manifest dirigit al president del govern. Una vegada entregat, la manifestació es va dissoldre i fins al migdia les sardanes van prendre el protagonisme a la Rambla. A la tarda es va berenar a Manol, i finalment el míting va tenir lloc a la nit al teatre Principal⁴⁴⁵.

Mentre a Figueres per primera i última vegada la jornada del 1er de Maig era celebrada per les societats obreres amb un programa molt semblant al que es podia seguir a ciutats com Mataró o Manresa, fruit de la conjunció republicana amb els obrers, iniciat l'any 1895 com hem senyalat a línies precedents. A Sant Feliu de Guíxols i Palafrugell la desorganització obrera després de la derrota de la vaga de 1900 va significar l'inici de la desaparició de la jornada. A Palafrugell només uns quants obrers van anar a les platges properes⁴⁴⁶. Mentre a Sant Feliu els serrallers mecànics es van

---

⁴⁴² *El Nuevo Distrito*, 5 de maig de 1900.

⁴⁴³ *El Ampurdanés*, 3 de maig de 1900.

⁴⁴⁴ *Ibíd.*, 28 d'abril de 1901. El diari constata que aquesta celebració es la conseqüència que a Figueres no s'ha produït la tradicional lluita de classes com a altres ciutats igual, majors o més petites. Segons el mateix diari la raó és el grau de cultura dels obrers figuerencs, el fet que els patrons s'avancen a les demandes legítimes i que l'ajuntament es troba a l'avantguarda, com ho demostra l'aprovació de la separació Església-Municipi i l'establiment de la jornada de 8 hores entre d'altres.

⁴⁴⁵ *Ibíd.*, 2 de maig de 1901.

⁴⁴⁶ *La Crónica*, 4 de maig de 1901.

declarar en vaga en demanda de la jornada de 9 hores⁴⁴⁷ i un míting era organitzar pel dia 4, al qual hi va ser present Bonafulla⁴⁴⁸. Un míting pel 1er de Maig de 1902 i un altre pel 1903 van ser les dues darreres ocasions que la jornada internacional es va celebrar a Sant Feliu de Guíxols. A Figueres el darrer 1er de Maig va ser el del 1902. Els obrers associats no van treballar. Al matí va tenir lloc una manifestació en nombre d'uns 200 obrers acompanyats d'una orquestra, varies banderes espanyoles i una senyera modernista amb les inscripcions «1º de Mayo» per una banda i al revers «Jornada de 8 hores». El manifest es va lliurar a l'ajuntament. Seguidament van tornar al seu local social amb la música de *la Marsellesa* i altres de caràcter popular. La tarda la van passar al “Prado Ampurdanés berenant i ballant sardanes⁴⁴⁹. L'any següent es parla que la jornada no es celebrà perquè finalment els obrers han sigut engolits pels republicans⁴⁵⁰. A Palafrugell la jornada es va mantenir fins l'any 1904, amb una vetllada literària el 1er de Maig de 1903 i una conferència a càrrec de Genaro Gozález Carreño, professor de Figueres, el 1904⁴⁵¹.

A partir del 1904 a cap de les quatre poblacions es va tornar a fer cap referència a la jornada del 1er de Maig. La desorganització del moviment associatiu arrel del moviment vaguístic de 1899-1900 van finalitzar amb una jornada que no acabava de aixecar el vol a aquesta zona. La inexistència d'una organització obrera a la província de Girona és lamentada des de les files cenetistes l'any 1910. Any en el que el moviment obrer comença a reorganitzar-se. Pel 1914 es constituïren 12 sindicats al Baix Empordà i quatre més el 1916. Però l'esclat de la Gran Guerra que va significar un cop dur per la indústria suro-tapera, basada en el mercat exterior, no va afavorir l'expansió del moviment obrer i per tant la jornada del 1er de Maig va continuar a l'oblit⁴⁵². Pel que fa a Figueres, la importància del moviment republicà a la ciutat va engolir tot intent d'associacionisme a la vila. La reorganització a principis de segle va significar un revifament d'una jornada durant dos anys, 1901 i 1902, i que va comptar amb el suport

---

⁴⁴⁷ *El Diluvio*, 1 de maig de 1901 (edició matí).

⁴⁴⁸ *Ibíd.*, 4 de maig de 1901 (edició matí).

⁴⁴⁹ *El Regional*, 4 de maig de 1902.

⁴⁵⁰ *Ibíd.*, 3 de maig de 1903.

⁴⁵¹ La situació durant principis de segle no va ser millor a Girona, on només els treballadors del taller fundició Plana Flaquer i Cia. Van aturar els treballs tots aquets anys. Durant els següents anys només alguns obrers vagarien el 1er de Maig per finalment desaparèixer a partir de l'any 1911.

⁴⁵² SURÓS i PERACULA, Joan: «La CNT al Baix Empordà: del Congrés de Sants a la dictadura de Primo de Rivera (1918-1923)». A *Estudis sobre temes del Baix Empordà*. Núm. 6, 1988. Pàgs. 162-169. Surós continua que les conseqüències de la crisi és un motiu, però no es pot considerar l'únic donat que “el fet que el creixement del sindicalisme anarquista en els anys immediats a la fi de la guerra va tenir lloc en un marc de crisi econòmica i, per altra part, perquè en sectors on la guerra implicà un procés d'expansió (com el tèxtil) tampoc no tingué lloc un desenvolupament important del sindicalisme.”

dels republicans. Els republicans figuerencs havien treballat per la incorporació dels obrers a les seves files. Una vegada aconseguit, el 1er de Maig va ser oblidat.

2.5 El Ter: Manlleu, Vic, Ripoll, Olot

Les tres comarques de la zona interior del Principat estan determinades per l'espai. La presència del riu Ter com a força motriu. El Ter donarà lloc a mitjans de segle XIX a canvis en l'estructura d'aquesta part del país. Olot o Vic, principals ciutats industrials de la zona a principis del procés industrial, canvien el seu paper a favor de pobles situats al marge del riu Ter que oferien la possibilitat d'aprofitar la força hidràulica del riu. El procés que va portar a la industrialització del riu Ter va tenir dos fases, donant lloc a dues zones que Joan Serrallonga i Àngel Duarte anomenen l'Alt Ter, zona centrada a Ripoll, on el procés d'industrialització començarà a finals del XIX, i la Conca del Ter, espai que gira al voltant de Manlleu i Roda de Ter, el procés d'industrialització del qual hauria començat pels anys 1860 i que hauria donat lloc a un moviment molt actiu i significatiu dintre de la lluita obrera a Catalunya⁴⁵³. Mentre les condicions de treball i de vida presenten dissimilituds a les dues àrees, serà les posicions reivindicatives i de lluita de la població obrera les que donaran una unitat uniforme.

Així quan es comença a parlar de la primera celebració del 1er de Maig a l'àrea del Ter es manifesten tres zones: la que s'han vist relegades com a centres industrials, cas Vic i Olot; una zona activa dintre del moviment obrer català, però que ha de lluitar per la millora de llur població obrera, cas de l'àrea que gira al voltant de Manlleu; i una nova àrea industrial en aquelles dates i per tant amb un moviment obrer associatiu escassament organitzat i que es centre a la zona de Ripoll. Però totes elles lluitaven per les diferències entre la situació de la plana, al voltant de Barcelona, i de la muntanya. Malgrat les diferències existents, i a l'igual que va passar a altres poblacions industrials catalanes, la convocatòria a una vaga general pel 1er de Maig de 1890 va arribar a tota aquesta regió. La decisió d'adherir-se a una jornada marcada pel caràcter internacional obrer va sobrepassar el nivell d'associacions obreres existents. Totes aquells pobles

---

⁴⁵³ DUARTE, A.; SERRALLONGA, J.: «Una aproximació a l'obrerisme osonenc en el darrer quart del segle XIX». Dins FIGUEROLA, J. (ed.): *Osona i Catalunya al segle XIX*. PÀG. 189. VILA, PÀG.: *El Moviment Obrer a Manlleu en el segle XIX*. Manlleu, 1978.

vinculats als rius Ter i Freser amb població obrera es van declarar en vaga el dia 1 de maig de 1890, entre elles Vic, Olot, Manlleu i Ripoll.

La existència d'un moviment associatiu, encara que en la seva primera fase, es manifesta els dies previs a Ripoll, on es palpava la voluntat de participar en un dia que es veia clau pel futur dels obrers, però que donada la posició dèbil del moviment obrer local impedia una resposta contundent. Tots miraven tant a fora com entre ells buscant suport⁴⁵⁴. Una de les viles, per la seva proximitat i per trobar-se una de les organitzacions més combatives del país, era Manlleu. En aquesta població, en una reunió celebrada el dia 20 d'abril s'aprovà la manifestació del dia 1 de maig i es va acordar "que si la burguesia pretendia hacer alguna víctima entre los obreros del distrito, no volver al trabajo hasta obtener la debida reparación"⁴⁵⁵.

Mentre, a uns kilòmetres més al sud, a Vic, les discussions van anar acompanyades de l'associació de diferents rams i, finalment la inauguració d'un nou local social "compuesto de secciones de oficio, pero sin ideales fijos"⁴⁵⁶. Aquest dia es va convocar una assemblea pel dia 29 d'abril on el tema principal seria la conducta a seguir el dia 1 de maig. L'Assemblea es va celebrar i el dia 1er de Maig tots els obrers associats van fer vagar. A les deu de matí sortia la manifestació del local de la Societat del Centre. En ordenat ordre, nombrosa i amb la presència de molts nens⁴⁵⁷, es van dirigir a l'Ajuntament acompanyats de música i dels estàndards de tots els oficis. Al capdavant els obrers portaven tres banderes, a la primera es podia llegir «*El Centre de treballadors de Vich, demana 8 horas de treball*», la segona «*1er de Maig, 8 horas*», i una tercera que representava el centre social. Durant el recorregut la premsa local remarca els crits a favor de la jornada de 8 hores, la unió obrera i el socialisme⁴⁵⁸. Després de lliurat el manifest a l'alcalde, els obrers van tornar al centre on es van dissoldre. La jornada va acabar amb molts obrers al camp. Els obrers de Vic es converteixen en els primers en veure la jornada amb un caire festiu, punt important a tenir en compte donat que es tracta del primer any i que a totes les ciutats aquesta primera jornada representa un dia de lluita.

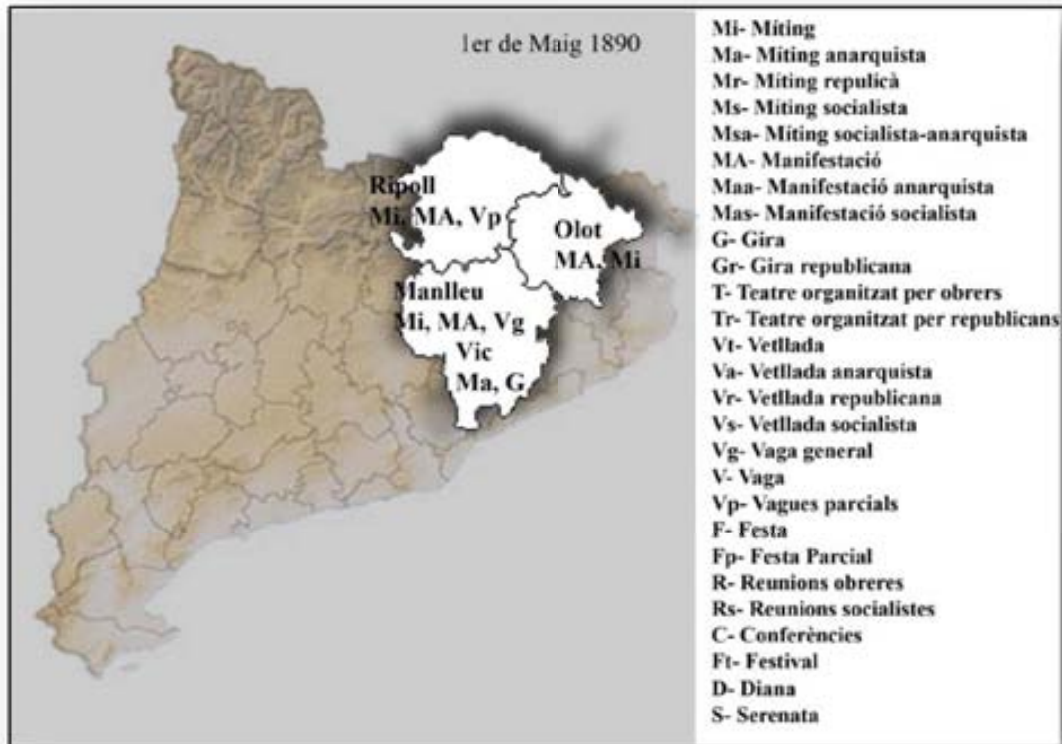
⁴⁵⁴ *La Nueva Lucha*, 29 d'abril 1890.

⁴⁵⁵ *El Socialista*, 2 de maig 1890.

⁴⁵⁶ *El Productor*, 4 de juliol 1890.

⁴⁵⁷ Segons *El Diluvio*, 2 de maig de 1890, uns 200, mentre que *La Publicidad*, 3 de maig 1890, el total passarien dels 2000 obrers.

⁴⁵⁸ *La Veu de Montserrat*, 3 de maig de 1890; *El Norte Catalán*, 3 de maig de 1890

És aquest aspecte la que es segueix a Manlleu, ciutat on tots els oficis i les Tres Classes de Vapor es van reunir a la Plaça Major del poble on va tenir lloc el míting de propaganda. Alguns dels oradors van valorar l'acte per agafa força moral, res pràctic pel moment. Més endavant, quan la unitat obrera s'hagués aconseguit, seria el moment d'obtenir els seus objectius per mitjà d'una vaga permanent. Al final es van llegir la petició a les Corts i es van aprovar les peticions a les autoritats locals que incloïen el nomenament d'inspectors per impedir l'adulteració dels articles de primera necessitat i el fi de l'explotació de que eren objectes els compradors al por menor. Una vegada acabat el míting, teixidors, filadors, tintorers, paletes, socialistes i anarquistes, acompanyats d'una banda de música i amb el seu corresponent pendó, amb al·lusions a l'acte, es van dirigir a l'Ajuntament per lliurar el manifest. Allà es van trobar amb el consistori reunit i amb un piquet permanent de les forces de la Guàrdia Civil i dels Mossos d'Esquadra. Una vegada lliurat es van dissoldre pacíficament.⁴⁵⁹

A Ripoll, la Societat de Paletes, única societat constituïda segons *El Socialista*, va ser l'encarregada de portar a endavant el 1er de Maig. A les nou del matí es van reunir al local de dita Societat on va tenir lloc el míting. Els obrers van aprovar les reclamacions formulades i es va recomanar la unitat dels obrers. Una vegada acabat el

⁴⁵⁹ *El Diluvio*, 3 maig 1890 (edició tarda).

míting es van dirigir a l'Ajuntament en manifestació on van lliurar el manifest, tornant seguidament al mateix punt⁴⁶⁰.

A Olot, malgrat la manca de notícies anteriors a la jornada, també els obrers es van adherir a la convocatòria de vaga general pel 1er de Maig. Aquí la manifestació va precedir el míting. A les tres de la tarda, després d'una curta exhortació d'un dels membres del Consell local encarregat de mantenir l'ordre, la manifestació va començar. Entre 1500 i 2500 obrers van recorre els principals carrers de la ciutat amb una bandera vermella amb el lema «*La Jornada de vuit horas*» i música⁴⁶¹. Finalitzada la manifestació els obrers es van reunir al claustre de l'Hospital, on va donar inici el míting. Una vegada acabat, una comissió (composta per membres del Consell Local i dels pobles presents) van disposar les seves reclamacions a l'alcalde⁴⁶². La presència de treballadors d'altres pobles del voltant representa la voluntat de donar una imatge de unitat i de força, que no es podria haver aconseguit de donar-se per separat.

El dia 2 de maig els obrers de Vic i Olot van tornar a la feina, mentre que la vaga s'estenia pel Ter. A Ripoll els fusters es declaraven en vaga el mateix dia 2, mentre que a Manlleu els treballs es van reprendre el dia 3 a l'igual que a altres poblacions de la Conca del Ter⁴⁶³. El dia 6 a les 11 del matí es van declarar en vaga totes les fàbriques. L'objectiu era posar a un mateix nivell la mà d'obra de tot el districte⁴⁶⁴. A Manlleu finalitzà el 23 de maig, mentre que a la resta de la Conca encara continuaria fins a finals de mes⁴⁶⁵. Els obrers van tornar amb les mateixes condicions que abans de la vaga.

El primer 1er de Maig de 1890 a l'àrea del Ter va acabar amb el resultat d'una participació important, donada la força del moviment obrer a la zona. Més important a la Conca del Ter, espai que comptava amb un moviment obrer combatiu molt anterior a la data, i clarament testimonial a altres poblacions, cas de Vic i Olot, donada la pèrdua de treball pel desplaçament de la indústria, i en el cas de Ripoll donat que encara s'estava establint la indústria que marcaria tota la comarca des de principis del segle XX.

---

⁴⁶⁰ *El Socialista*, 16 maig de 1890. En el mateix report s'afirma que la situació es deguda a la darrera vaga forçosa que va significar la desorganització del moviment associatiu.

⁴⁶¹ *El Diluvio*, 4 de maig de 1890 (edició matí); *La Publicidad*, 2 de maig de 1890

⁴⁶² Segons *L'Olotí*, 4 de maig de 1890, els pobles representats eren, a més d'Olot, St. Joan de les Fonts, St. Joan de les Abadesses i Castellfuit.

⁴⁶³ Hi ha una disparitat alhora d'establir si la vaga continua el dia 2 o no. Segons *La Publicidad*, 3 de maig de 1890, els obrers de les fàbriques de Manlleu, Roda i Torelló continuaven la vaga iniciada el dia 1 fins que no es satisfacien les seves pretensions.

⁴⁶⁴ *El Diluvio*, 7 maig de 1890.

⁴⁶⁵ A Roda, Torelló i Sant Hipòlit la vaga continuava en aquestes dates. *El Norte Catalán*, 24 maig 1890.

Malgrat el fracàs de la vaga que va seguir al 1er de Maig a la Conca del Ter, els obrers de l'àrea es van reunir a principis d'abril de 1891 per establir l'actitud a seguir pel 1er de Maig d'aquell any. El 24 d'abril es reunia l'Agrupació Socialista de Manlleu per determinar la forma que havia de prendre el 1er de Maig⁴⁶⁶. A Olot i Vic també es van fer preparatius. Mentre que a Ripoll l'empenta dels fusters es perd dintre d'un marc de canvi econòmic que s'estava produint a l'Alt Ter⁴⁶⁷. Amb un moviment obrer, com ja hem vist anteriorment, desorganitzat sindicalment el 1er de Maig de 1891 a Ripoll va passar desapercebut.

Les reunions i la voluntat dels diferents sectors obrers de la zona, tot i les dificultats establertes per part de les autoritats i la prohibició de qualsevol acte a l'aire lliure pel 1er de Maig de 1891 entre d'altres, van aconseguir un important seguiment a Vic, Olot i Manlleu. Els obrers manlleuencs van aturar les fàbriques de quatre de les sis existents, les altres dues només va comptar amb la meitat dels treballadors⁴⁶⁸. A Vic hi ha divergències dins la premsa mentre que la local, *El Norte Catalán*, parla de que només són els oficis els que van fer festa⁴⁶⁹, *El Socialista* publica que va ser celebrada per la majoria dels obrers. Segons la mateixa publicació el Centre local, adornat amb un trofeu de la llibertat amb el lema: «*La nostra Mare de las vuit horas y patrona dels obrers y Mártira dels Burgesos*». Al matí, el mateix local, va ser l'escenari on es van reunir els treballadors. A dita reunió, recalquen que no era un míting, es va advocar per la unió dels desheretats i la necessitat de aconseguir la jornada de 8 hores dels poder polítics⁴⁷⁰. A Olot els treballadors van fer festa però no van celebrar el míting que hi havia previst⁴⁷¹.

---

⁴⁶⁶ *El Socialista*, 22 de maig de 1891.

⁴⁶⁷ Onze colònies tèxtils es funden a l'Alt Ter durant els darrers anys del segle XIX i principis del XX. MARÍN i SURROCA, Jeroni: «Les colònies industrials tèxtils del Ripollès». Pàg. 102.

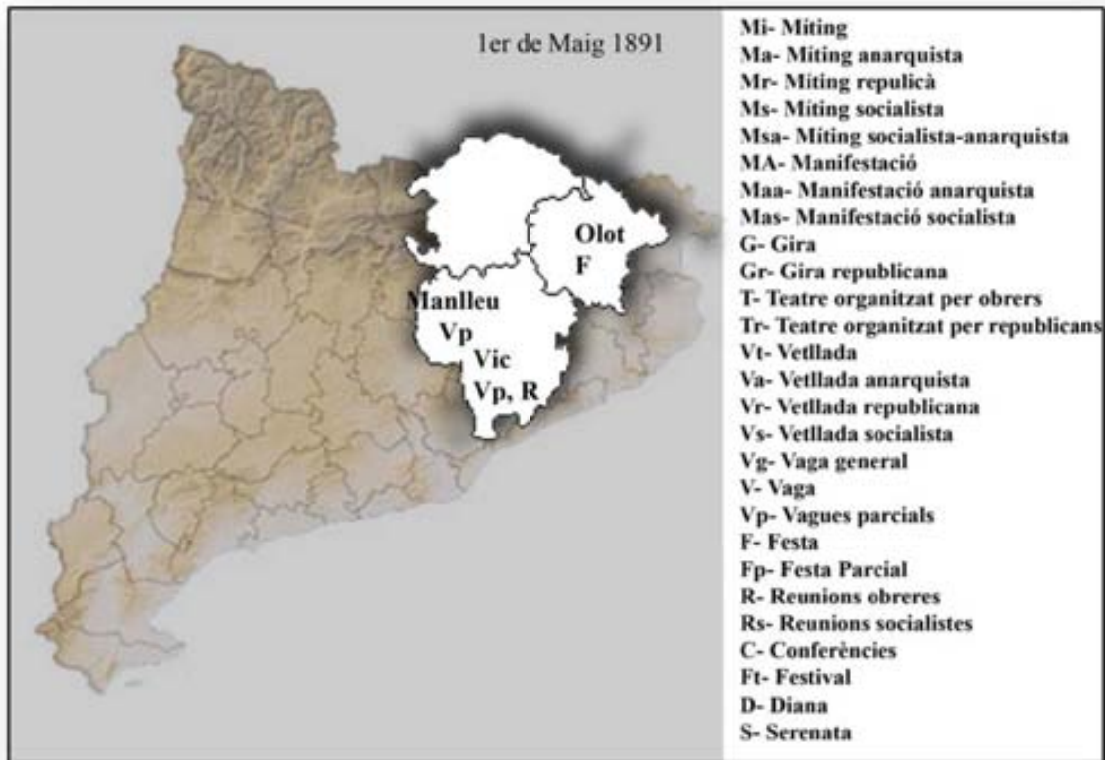
⁴⁶⁸ *El Diluvio*, 2 de maig (edició matí)

⁴⁶⁹ *El Norte Catalán* parla d'un intent d'aturar els treballs a la fàbrica Capdevila, fet que va aturar la presència de l'alcalde, de la policia i l'acceptació final del propietari de donar dia festiu.

⁴⁷⁰ *El Socialista*, 22 maig 1891.

⁴⁷¹ *L'Olotí*, 3 maig 1891.

El 1er de Maig de 1891 a la zona del Ter va finalitzar sense cap incident remarcable. Els treballadors van tornar a la feina el dia 2 de maig⁴⁷². L'any següent, la situació de repressió que estava afectant a tot el moviment obrer català, donant lloc a un replegament del moviment associatiu, al qual s'ha de afegir la pèrdua d'una de les il·lusions creada pel 1er de Maig de 1890, també va arribar a aquesta zona del país. De les quatre ciutats, només a Ripoll no es va celebrar. A Manlleu i Vic es van organitzar sengles mítings. A Olot les Associacions Obreres van demanar als fabricants l'atur de les fàbriques per escrit. Es va fer festa. La manca de incidents amb les forces de l'ordre en un moment que aquestes no necessitaven massa provocació per intervenir significa que tota l'activitat d'aquest any en aquesta regió va ser protagonitzada pels sectors reformistes de l'obrerisme català⁴⁷³.

La participació, a l'igual que a altres ciutats industrials catalanes va anant disminuint durant els dos anys següents a Manlleu, Vic i Olot. A Ripoll la situació de 1891, cap acte, cap nota, cap intent de celebració, es va mantenir durant tot el període que avarca aquest treball.

El 1er de Maig de 1893 és el darrer any al que la premsa local d'Olot fa referència fins el segle XX. Causa principal va ser una indiscriminada campanya contra els anarquistes i de la resta de sindicalistes, desencadenada arran d'un atemptat durant les Festes del Tura aquest mateix 1893. El Resultat de dita campanya va ser la paralització del moviment obrer local, segons Joan Barnadas, “durant força temps.”⁴⁷⁴ Fins l'any 1909 no torna a haver-hi una nova celebració segons la premsa local⁴⁷⁵. Tot i que Gil Vidal i Forga afirma que els 1ers de Maig van ser rellevants pel Centre Obrer, fundat l'any 1894, de tal manera que no es va interrompre⁴⁷⁶. Pel que fa als anys de

---

⁴⁷² Només els fusters de Vic continuaven en vaga el dia 2 de maig. Una vaga que s'havia iniciat abans del 1er de Maig. *El Norte Catalán*, 2 de maig de 1891.

⁴⁷³ A Manlleu, l'Agrupació Socialista es va reunir el 24 d'abril per determinar la forma de celebrar el 1er de Maig. *El Socialista*, 22 d'abril de 1892.

⁴⁷⁴ BARNADAS I PUIGFERRER, Joan: «La Restauració borbònica». A *Quaderns d'Història d'Olot*. Olot, maig 2009. Pàg. 57. L'atemptat va ser el llançament de dues bombes, una a la plaça Major, durant el Ball Pla; una segona dintre del teatre, en el banquet de les autoritats. Una confidència a la Guàrdia Civil ho va impedir. Van ser detinguts sis anarquistes i confiscats dos petards, quatre cartutxos de dinamita, una pistola, un punyal i abundant propaganda anarquista. Entre els detinguts hi havia dos activistes agafats in fraganti, els jornalers Isidre Pujol i Julià Juanola. També va ser detingut Ramon Creus, secretari de l'Associació Obrera de Paletes.

⁴⁷⁵ L'any 1894 *L'Olotí* es refereix d'aquesta manera al 1er de Maig. “El tant temut dia ha passat totalment desapercbut. *L'Olotí*, 7 maig 1894. L'any 1896 *El Eco de la Montaña* diu que “La clase trabajadora ha decidido celebrar el dia como otro dia cualquiera, trabajando”, *El Eco de la Montaña*, 3 maig de 1896. Notes que més o menys iguals es repeteixen els anys 1903 i 1904. *La Democracia*, 3 maig 1903 i 4 de maig de 1904.

⁴⁷⁶ VIDAL I FORGA, Gil: *45 anys de vida olotina a través del CENTRE OBRER* Pàg. 46. El Centre Obrer era una entitat apolítica, de caire recreatiu en principi i que va aglutinar els treballadors i serví per

1899 a 1902, anys durant els quals s'està produint una reorganització del moviment obrer a nivell català, amb un moviment vaguístic important que també es reflecteix en els 1ers d Maigs, a Olot Jordi Pujiula els descriu com “anys d’activitat obrera somorta, que esclata de tant en tant per a reivindicacions concretes, espontànies i deslligades d’organitzacions proletàries”⁴⁷⁷.

A Vic les notes sobre el 1er de Maig es mantenen fins l’any 1895. Els anys 1893 i 1894 la participació va ser mínima. Durant aquests tres anys el Centre Local de la Classe Obrera recordava la jornada engalanant la seva façana amb banderes i inscripcions relatives a la jornada. Aquesta va ser l’única senyal que anunciava l’any 1895 el 1er de Maig.

A Manlleu els obrers van vagar tant l’any 1893 com l’any 1894. La participació no va ser total, però sí significativa. El primer any es parla de que de 1800 treballadors només van anar a treballar 400⁴⁷⁸, mentre que l’any 1894 es parla de que només algunes dones no van participar. Aquest any els obrers que treballaven de nit van abandonar el treball a les dotze de la nit del dia 1 de maig⁴⁷⁹. En conjunt a tota la Conca del Ter es va celebrar, no totes les fàbriques van tancar, però sí una bona part d’elles⁴⁸⁰. Fins l’any 1899 no torna a haver-hi notícies sobre un 1er de Maig a Manlleu.

Durant l’any 1898 es van produir una sèrie de vagues per millores laborals i salarials. Vic, Torelló i Roda van ser les principals poblacions afectades i van quedar completament paralizades. La vaga va ser un fracàs, però va ser l’estímul pel naixement de la Federació Tèxtil⁴⁸¹. La Federació va liderar un altre període de vagues l’any següent. La del mes de febrer va resultar victoriosa a Sant Quirze, Manlleu, Montesquieu, Ripoll, Campdevàrol i Camprodon. Durant els mesos d’abril i maig la

---

llur educació política i sindical. PUJIULA, Jordi: «El moviment obrer a Olot. Assaig d’interpretació històrica». A *Olot-Mision*. N° 1062, 27 agost del 1976.

⁴⁷⁷ *Ibíd.*

⁴⁷⁸ *La Publicidad*, 2 de maig de 1893.

⁴⁷⁹ *El Diluvio*, 2 de maig 1894 (edició tarda).

⁴⁸⁰ *El Socialista*, 25 maig de 1894.

⁴⁸¹ La Federació agrupava socialistes, anarquistes i restes de les Tres Classes de Vapor. TORNAFOCH, Xavier: *Catalanisme, carlisme i republicanisme a Vic (1899-1900)*. Pàg. 34. Àngel Duarte i Joan Serrallonga descriuen aquest període de la següent manera: “Adherides a la nova «Federació Tèxtil Espanyola», varen fer l’aparició, el 1897, les societats obreres que havien de protagonitzar les lluites de tombant de segle. Unes lluites defensives que tenien la raó de ser en «el aflictivo estado de las clases obreras, por virtud de las crisis traídas por las guerras coloniales é internacional...»”. DUARTE, À.; SERRALLOGA, J.: «Una aproximació a l’obrerisme osonenc en el darrerquart del segle XIX». Dins FIGUEROLA, Jordi (ed.): *Osona i Catalunya*. Pàg. 197.

vaga arribà als pobles riberencs. A Vic la vaga afectà les fàbriques Molas, Ricart i Comella⁴⁸².

La reorganització del moviment obrer associatiu i la victòria de les vagues es va reflectir en els 1ers de Maig de 1899 i 1900 a tota la zona. Els obrers manlleuencs no van assistir al treball en contra del parer dels seus patrons el 1er de Maig de 1899⁴⁸³. Però va ser l'any següent quan es reflexa la importància que assolí el moviment associatiu a la ciutat. La celebració va començar la nit del dia 30 d'abril amb una cercavila. El dia 1 de maig va tenir lloc un míting al teatre de la Societat del Centre Llibre Republicà. La resta del programa no es va portar a terme per la pluja, una gira campestre a les fonts dels voltants i un ball amb l'orquestra de Roda a la Font de la Teula⁴⁸⁴. A Vic totes les fàbriques es van tancar pel 1er de Maig de 1900, així com no es va treballar a les diferents obres de la ciutat. Malgrat produir-se alguns actes de coacció, l'activitat dels obrers per aquest 1er de Maig va ser passejar en grups pels diferents carrers de la ciutat⁴⁸⁵. Però malgrat la reorganització del moviment associatiu a la regió, no a tota les poblacions es va celebrar el 1er de Maig. Torelló va ser una de les poques que va veure als seus obrers celebrar el 1er de Maig. La nit del dia 30 d'abril es van poder veure cercaviles i als salons de la casa *Guiu* "se pronunciaron discursos alusivos á la fiesta, contra la burguesía, contra el clero y demás..." El dia 1 de maig a més d'una cercavila va tenir lloc un míting on la presència de l'Àngela López de Ayala⁴⁸⁶, dona lligada al republicanisme català, apunta a que la jornada a la regió va comptar aquests anys amb el suport dels republicans. Fet que no es va donar a Vic, on la jornada no es va celebrar⁴⁸⁷.

---

⁴⁸² TORNAFOCH, Xavier: *Catalanisme, carlisme i republicanisme a Vic (1899-1900)*. Pàg. 34.

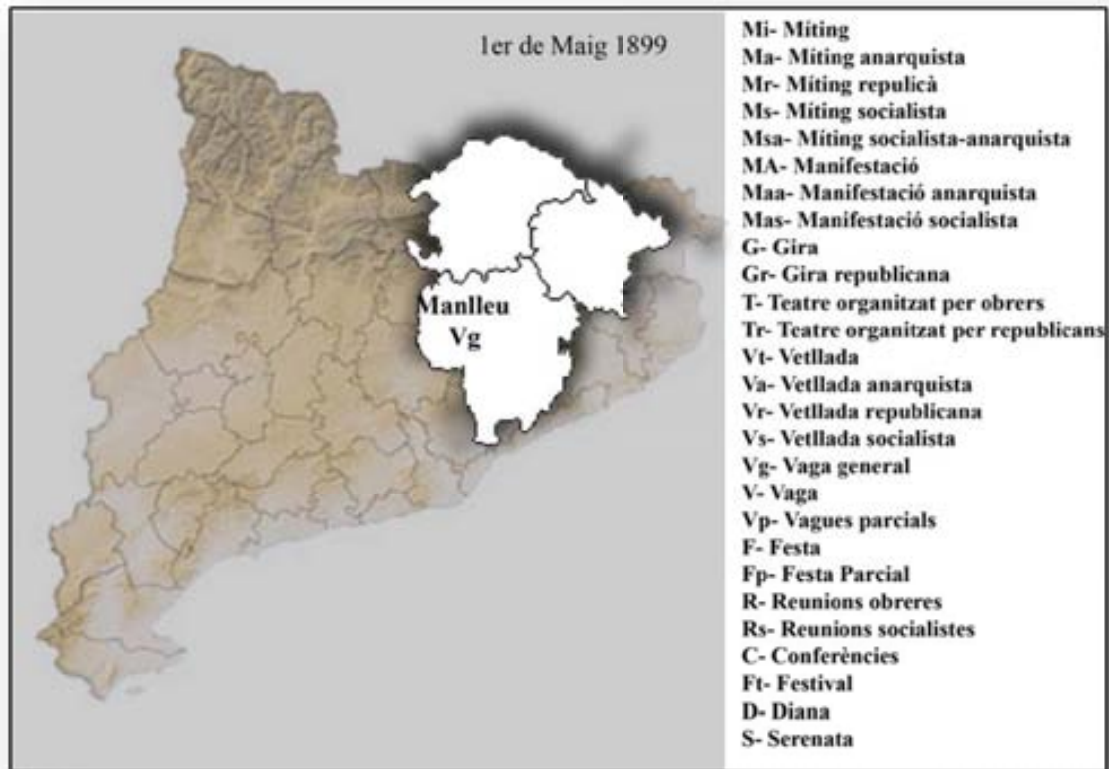
⁴⁸³ *El Ter*, 6 de maig 1899.

⁴⁸⁴ *El Ter*, 5 maig 1900.

⁴⁸⁵ *La Veu de Montserrat*, 5 de maig 1900.

⁴⁸⁶ *La Plana de Vich*, 9 maig de 1900. El mateix diari publica que a altres pobles no s'ha parlat de la festa.

⁴⁸⁷ Una de les raons es pot trobar en l'afirmació de Xavier Tornafoch quan diu que el republicanisme vigatà contrastava amb l'activisme social del republicanisme dels pobles de la riba del Ter. TORNAFOCH, Xavier: *Catalanisme, carlisme i republicanisme a Vic (1899-1900)*, Pàgs. 45-46.

La situació del moviment obrer va canviar a l'octubre de 1900. Així ho descriu Tornafoch:

«...arran d'un conflicte laboral iniciat pels obrers contra l'estratègia empresarial de combatre la sobreproducció tèxtil amb acomiadaments i la prolongació de la jornada laboral, la patronal ataca la Federació Tèxtil i porta a terme un locaut empresarial; es posen en circulació llistes negres de sindicalistes, que el condemna al «pacte de la fam» i, per tant, a marxar de la comarca per poder trobar feina. Les associacions obreres queden desfetes i els patrons acomiaden vuit-cents treballadors, molts d'ells militants sindicalistes.»⁴⁸⁸

Un nou lock-out pel març de 1901, iniciat a Vic i Roda i ràpidament expandit per la resta dels pobles, va acabar amb les associacions obreres⁴⁸⁹.

Malgrat comptar amb un moviment obrer associatiu desorganitzat, el 1er de Maig no va ser oblidat. A Manlleu l'any 1904 els socialistes van celebrar-ho amb un banquet, on van ser presents dos oradors de Torelló; a la nit va tenir lloc una vetllada familiar a la Societat Coral "El Progreso"⁴⁹⁰. L'any 1906 la Societat Art Fabril va organitzar una vetllada. No van treballar els paletes, peons, fonadors i un bon número de nuadors. L'any 1907 no es va treballar a la fàbrica de Can Ramissa i alguna altre més. I l'any 1908 el total de treballadors que no van acudir al treball van ser d'uns 700, pertanyents a la construcció i algunes fàbriques.

A Vic van ser uns pocs els obrers que van faltar al treball pel 1er de Maig de 1902. L'any 1904 hi ha un programa que es dona a conèixer el 30 d'abril: un míting al teatre Principal, un banquet al migdia i una conferència al vespre al Centre Obrer. L'any 1906 es van aturar alguns fusters. I el 1907 només els oficials fusters es van aturar, sota multa de 5 pessetes als que no fessin vaga. Remarcant el fet que pel 1er de Maig de 1904 tant a Vic com a Manlleu els socialistes preparen actes per commemorar la jornada. Un fet que es pot explicar per un intent de reorganitzar el moviment obrer a dites ciutats sota l'auspici dels socialistes. Fet que es pot considerar un fracàs donat que durant els següents anys no hi va haver un moviment significatiu.

Un nou intent va tenir lloc pel 1er de Maig de 1909. Una conferència de Carreras, de Barcelona, a Vic, un míting al teatre Principal d'Olot i un altre a Manlleu.

---

⁴⁸⁸ *Ibíd.* Pàg. 35.

⁴⁸⁹ Va durar del 9 al 25 de març. El lock-out va ser contestat amb una vaga originant-se un clima de violències, tensió i repressió. VILA, Mª Pilar: «El moviment obrer a Manlleu en el segle XIX» i ALBAREDA, Joaquim: «La conflictivitat social a Manlleu (finals del segle XIX i principis de l'actual) El març de 1901.

⁴⁹⁰ Al banquet es va brindar pel 1er de Maig, per la unió dels assalariats i pel triomf del socialisme. *El Socialista*, 20 maig 1904.

Tant el míting de Manlleu com la conferència de Vic es pot considerar com a actes organitzats pels socialistes des del moment que a les pàgines del diari oficial dels socialistes, *El Socialista*, recull la notícia⁴⁹¹. Així es pot parlar d'un nou intent d'establir el socialisme a la regió. Un fet que no van aconseguir a Vic, on no hi ha cap més intent de celebrar el 1er de Maig fins l'any 1918 ni per part dels socialistes, ni d'altres associacions obreres.

Pel que fa a Manlleu, almenys fins l'any 1913, els socialistes són una força present pel 1er de Maig, i l'única. L'any 1910 a més del míting hi ha una vetllada organitzada per l'Agrupació Socialista, on es van llegir textos al·lusius a la jornada i a la situació dels obrers. Una altre vetllada va ser organitzada per l'Agrupació Socialista pel 1er de Maig de 1911 amb el mateix propòsit que l'anterior. Finalment l'any 1913 l'Art Fabril va organitzar una cercavila la nit del 30 d'abril. Pel 1er de Maig va tenir lloc un míting i una gira, on segons *La Justicia Social* es va ballar fins la nit, i una vetllada al local de l'Agrupació Socialista a la nit⁴⁹².

Mentre que el 1er de Maig es deixava de celebrar a Vic i Manlleu, a Olot la formació de la Federació Obrera Local va significar un nou relleu de la jornada internacional del 1er de Maig. La primera aparició de la Federació un 1er de Maig es va donar l'any 1909, van organitzar un míting⁴⁹³. Seria l'any 1913 quan la Federació pren el protagonisme⁴⁹⁴. Fins l'any 1918 només es va deixar de commemorar el 1er de Maig de 1917, i tots aquests anys seria la Federació la impulsora dels actes. Durant aquests anys tres actes són la columna vertebral, una visita als presos i una altre als malalts de l'Hospital, per fer efectiu un donatiu; el segon el míting, on les idees claus que es tractaven eren la unitat, l'organització i el record als màrtirs de Chicago; i finalment la conferència. La solidaritat i la propagació de les idees es converteixen així en els eixos del 1er de Maig a Olot.

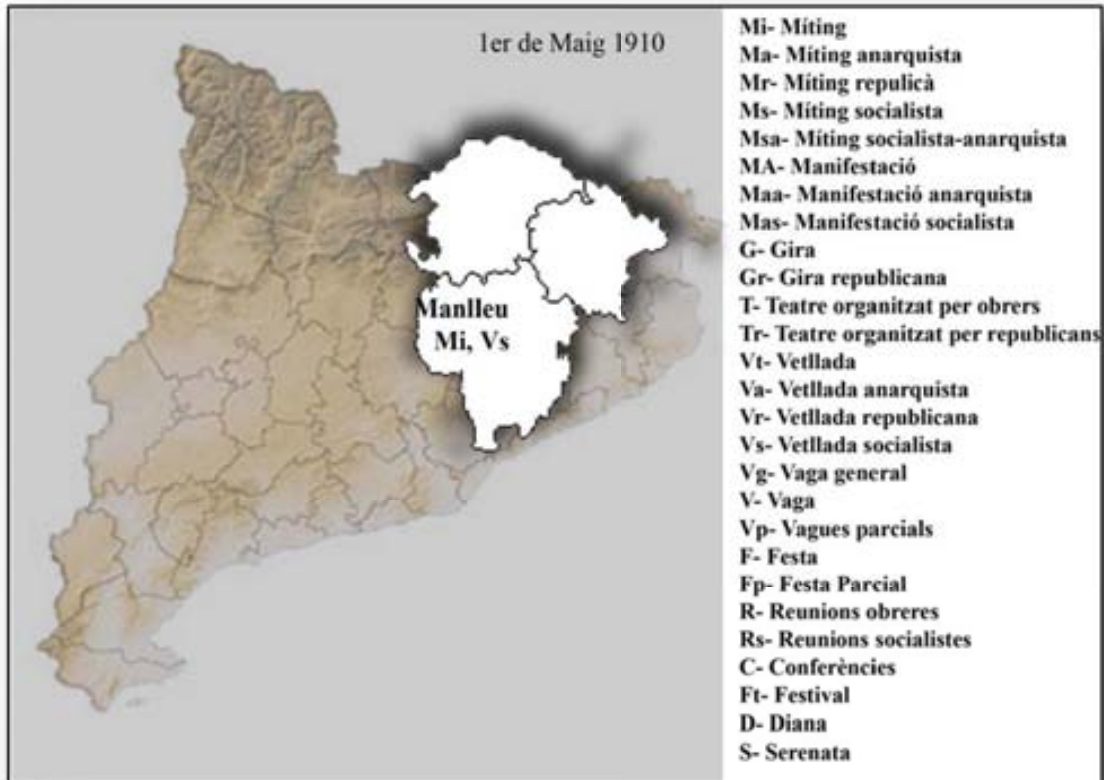
---

⁴⁹¹ *Ibíd.*, 21 de maig de 1909.

⁴⁹² *Justicia Social*, 10 maig 1913.

⁴⁹³ Míting per protestar pels fets d'Alcalà. AHCO, Col·lecció de documents i impresos.

⁴⁹⁴ Entre el míting de 1909 i l'any 1913 el moviment obrer va patir una nova fase de repressió per la Setmana Tràgica. La CNT, sindicat que sorgeix de Solidaritat Obrera, arrel dels fets de juliol, va ser una de les principals afectades. Fins al 1912-1913 no començaria a establir-se en forma de Federacions Obreres per les diferents poblacions industrials, cas d'Olot.

El 1er de Maig a l'àrea del Ter manifesta les dificultats que el moviment obrer associatiu va tenir en aquesta zona. Així mateix, l'adhesió a la primera jornada, en pobles com Ripoll, que comptava amb una única associació l'any 1890, i que en aquells anys es trobava en un període de reconversió econòmica amb la implantació de les colònies tèxtils, donada l'existència de mà d'obra barata i desorganitzada sindicalment, ens dona una idea de l'expectació que va aixecar el 1er de Maig entre els obrers arreu del país. A destacar també que en aquesta part del país quan la premsa local parla del 1er de Maig és qualifica més de dia de vaga o d'obriers que no es presenten al treball. La descripció de jornada festiva no apareix a dita premsa. Un fet que es pot donar pel fet que el principal acte de la jornada, quan es commemora, és el míting o simplement no es presenten al treball. Síntomes tots ells de les dificultats del moviment obrer a aquesta àrea.

2.6 El Camp de Tarragona: Reus i Valls

El Camp de Tarragona està subdividida en les comarques de l'Alt Camp, el Baix Camp i el Tarragonès a partir de la divisió comarcal de 1936. Una tripolaritat basada en la divisió del territori al voltant de les tres capitals comarcals: Tarragona, Reus i Valls. La primera canalitzava la seva influència al voltant de les activitats del port i la seva funció administrativa. A Reus, la capital del Baix Camp, és on es va concentrar l'activitat industrial a partir del capital del comerç i la concentració de mà d'obra. La primera societat sindical de Reus s'organitzà durant la primera fase de la revolució industrial. La Societat Mútua de Protecció de Teixidors de la Vila de Reus va ser fundada a l'entorn del 1839. Tenia com a objectius principals evitar la rebaixa dels salaris o aconseguir millorar-los⁴⁹⁵. Valls, per la seva banda, era una ciutat eminentment agrícola amb un nombre important de propietaris agrícoles i una xifra important de llauradors. Però que també comptava “amb una població treballadora dispersa i de petita empresa procedent dels antics oficis urbans”⁴⁹⁶. Així doncs en aquest punt estudiarem l'evolució del 1er de Maig a Reus i Valls, però sense oblidar fer referència a Tarragona.

La reorganització del moviment obrer reusenc després del període d'il·legalitat que seguí a la Restauració es va produir en un període de crisi del sector del cotó. Una crisi que provocà la progressiva desaparició d'un sector clau dintre del moviment obrer associatiu reusenc, els teixidors de mà. Al mateix temps dintre del moviment obrer s'estava produint un relleu generacional. A finals del 1882 la majoria dels treballadors de fàbrica i d'oficis s'havien associat i es recuperaven algunes societats de resistència⁴⁹⁷. L'obrerisme reusenc de finals de segle XIX, tot i que es repartia entre les organitzacions sindicals controlades pels republicans i un sindicalisme anarquista partidari de la vaga general revolucionària, mostrà, majoritàriament, una praxis sindical moderada⁴⁹⁸.

---

⁴⁹⁵ ARNAVAT, Albert: «"A la vaga general" El sindicalisme al Reus del tombant de segle». Dins *Reus 1900. Segona ciutat de Catalunya*. Reus: Ajuntament de Reus, 1998. Pàg. 128.

⁴⁹⁶ DUCH I PLANA, Montserrat: *El Camp de Tarragona durant la 2ª República (1931-1936)*. UB: Tesi Doctoral, 1987. Pàg. 17.

⁴⁹⁷ ANGUERA, Pere (Dir.): *Història General de Reus. Vol. III. Una societat en ebullició. 1800-1923*. Reus: Ajuntament de Reus, 2003. Pàg. 291.

⁴⁹⁸ *Ibíd.* Pàg. 317. Seguint en Pere Anguera, parlem d'un obrerisme que s'havia mantingut en el terreny de la moderació, l'ambigüitat i l'apoliticisme, amb una llarga història de lluites, èxits i fracassos, i connectat de prop amb el sindicalisme de la capital catalana.

Pel que fa a la ciutat de Valls, el corresponsal de *El Productor* descrivia la situació del moviment obrer associatiu previ al 1er de Maig de 1890 amb els següents termes:

*«Vivian los obreros de esta población tan alejados del movimiento social que se viene operando en todos los países civilizados, que bien podemos decir, que, á excepción de unos pocos que hemos trabajado siempre para despertar el espíritu dormido de nuestros compañeros, el mayor número, ni siquiera se daba cuenta de lo que en nuestra propia región sucedía. Mas la constancia y actividad de un pequeño grupo ha variado por completo el aspecto y el espíritu de los trabajadores vallenses.»*⁴⁹⁹

Segons el mateix corresponsal va ser aquest petit grup el que va impulsar la manifestació del 1er de Maig de 1890. Una primera reunió va tenir lloc el dia 17 abril. En aquesta van tenir eco les dues postures, la convocatòria de vaga general i la celebració d'una manifestació “sin que tenga carácter de huelga y que se verifique en vez del primero el día 4 por ser domingo, para que la manifestación sea más nutrida”⁵⁰⁰. Així doncs, malgrat que es parla de la vaga general a partir del 1 de maig, hi ha un coneixement de la situació de l'obrerisme local que planteja l'opció de traslladar el 1er de Maig al diumenge, dia 4. D'aquesta manera es podria aconseguir una major participació donat que els obrers no es veurien obligats a abandonar el treball⁵⁰¹. Una nova reunió tindria lloc el dia 27 d'abril. En aquesta reunió es va rebutjar finalment la proposta de traslladar el 1er de Maig al dia 4. A la darrera reunió preparatòria, que va tenir lloc el dia 29 d'abril en un local ple d'obrers de tots dos sexes, malgrat que es va parlar de la vaga general, el tema principal va ser la forma de verificar la manifestació⁵⁰². La mateixa nit tenia lloc una altre reunió al local dels Pagesos «La Agrícola» per tractar la mateixa qüestió.

A Reus la primera reunió de la que es té constància és un míting el dia 24 d'abril. Va comptar amb la presència d'obrers de tots dos sexes i es va aprovar:

*«1º Que en la mañana del día 1º de Mayo y en el mismo local se celebre un **meeting** al que concurran todos los obreros de esta ciudad, y luego salir en manifestación pacífica á recorrer las principales calles de la población. 2º Que el motivo de la referida manifestación es el de pedir que la jornada sea de 8 horas; y*

---

⁴⁹⁹ *El Productor*, 4 de juliol de 1890.

⁵⁰⁰ *El Eco de Valls*, 17 abril 1890.

⁵⁰¹ Una opció que també es va plantejar a altres poblacions catalanes, com Mataró on finalment no es va seguir, i en altres estats europeus, com Anglaterra, on sí que es va optar per aquest dia.

⁵⁰² *El Eco de Valls*, 1 de maig de 1890. La reunió obrera va tenir lloc al local de la societat Cooperativa «La Restauradora Obrera Vallense», segons *El Eco de Valls* el dia 29, segons *El Productor*, el dia 28.

3º *Que se nombre una comisión para redactar un manifiesto que se publicará el día anterior de la manifestación.*»⁵⁰³

Propostes que van ser aprovades per les diferents associacions obreres que es van reunir els dies posteriors a dit míting. El dia 29 d'abril el teatre Principal va reunir a tots aquells adherits a la proposta de manifestació pel 1er de Maig. Aquest dia es va establir el recorregut de la manifestació, la qual acabaria davant del Consistori Municipal, on es faria entrega del manifest amb les demandes obreres. Des de les pàgines de *La Redención del Pueblo* es senyala la voluntat dels obrers de mantenir “á todo trance el orden”⁵⁰⁴.

El programa del 1er de Maig tant a Reus com a Valls incloïa míting i manifestació. En un primer moment la idea de vaga general quedava relegada. A Valls el míting no va tenir lloc el dia 1 de maig, sinó la nit del 30 d'abril. El lloc escollit va ser el local de la societat Cooperativa «La Restauradora Obrera Vallense». Els oradors eren Boix i Esteve, els quals havien arribat de Barcelona poc abans. L'emancipació del treballador i la vaga general van ser els dos temes principals. El dia 1 a les nou i mitja del matí van començar a desfilar “un centenar de chiquillos, ciento cincuenta mujeres y unos seiscientos hombre”. En alguns trams es va arribar a tres mil persones. Al capdavant anava la bandera i un pendó amb els lemes: «Gloria a los padres que saben defender el pan de sus hijos» i «Jornada de ocho horas – 1º de Mayo – Fiesta Obrera Universal». Davant del Consistori es va cridar a favor de l'ajuntament, «Viva las autoridades de Valls». La manifestació es va donar per finalitzada al Passeig dels Caputxins. A la tarda un nou míting va tenir lloc al saló «La Violeta». Els oradors es van centrar en els objectius de la classe treballadora. Seguidament una comissió d'obers es va dirigir a l'ajuntament “á expresar sus sentimientos de respeto á los mismos y su gratitud por la confianza plena que en los manifestantes y en su prudencia se habia tenido”⁵⁰⁵.

A Reus, uns dos mil cinc cents obrers i un centenar de dones es van reunir a la Plaça del Rosario a les nou del matí. Abans de començar la manifestació es va recomanar mantenir l'ordre. La manifestació l'obria un estàndard portat per tres joves, i on es podia llegir «Manifestación Internacional – 1º de Mayo – Ocho horas de trabajo». Darrera anaven uns dos mil homes i unes quatre-centes dones. Els

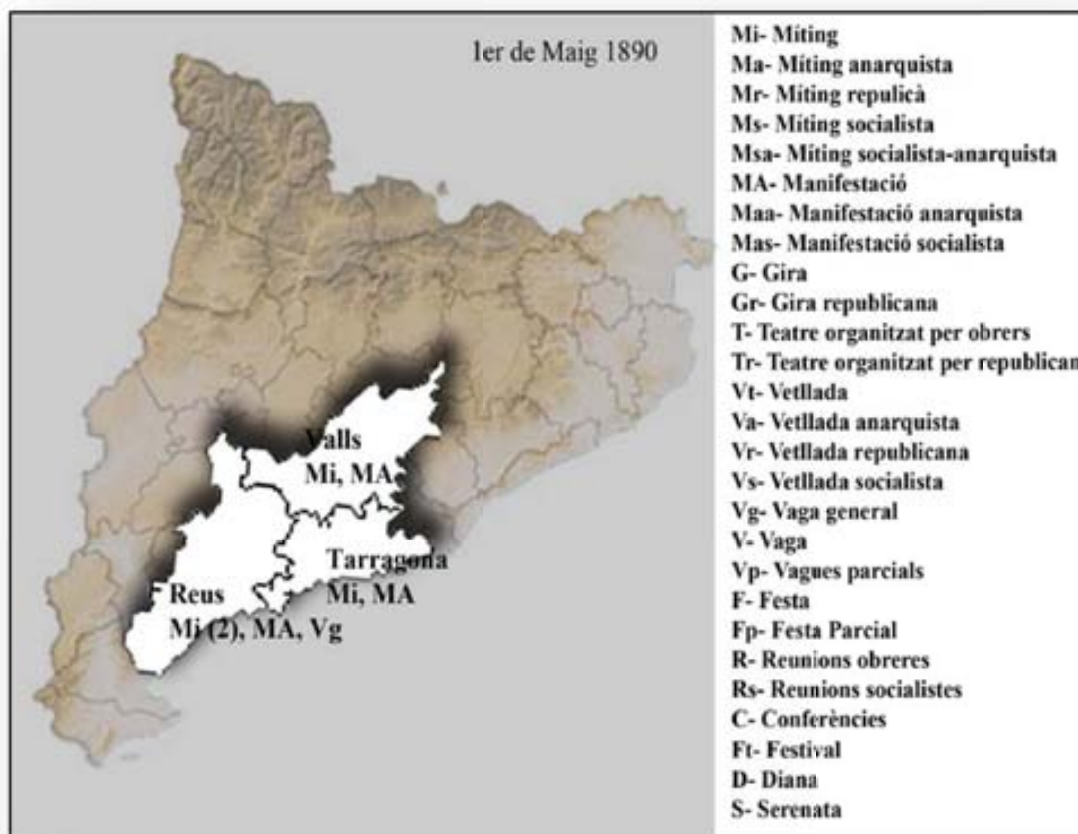
---

⁵⁰³ *La Redención del Pueblo*, 25 d'abril de 1890.

⁵⁰⁴ *Ibíd.*, 30 abril 1890.

⁵⁰⁵ *El Eco de Valls*, 4 de mayo 1890.

manifestants van entrar a la ciutat per la Porta del Rosario, el recorregut va continuar pels principals carrers de la ciutat fins arribar a la Plaça de la Constitució. Els carrers i els balcons estaven plens de curiosos. Al final del recorregut, que va durar una hora i quart, el nombre de manifestants era de quatre mil cinc cents. Un comissió d'obrers va pujar a l'Ajuntament, on es va lliurar el manifest dirigit a les autoritats locals. Un document on es reclamava la implantació de la jornada de vuit hores des d'aquest mateix dia. Però es confirmava la voluntat de tornar al treball tant als llocs on sigui concedida, com als que no. El document estava firmat per Juan Monseny, Isidro Jornet, Miquel Colom, Francisco Freixa i Baldomero Borrás. Aquest darrer va dirigir unes paraules des del balcó on va agrair el seny i va demanar que continués⁵⁰⁶. Seguidament es va procedir a la dissolució de la manifestació, però no abans de convocar als obrers a dos mítings que tindrien lloc a la tarda. El primer va començar a les tres de la tarda al teatre Principal; el segon tenia com escenari el claustre de l'Institut i estava dirigit a les obreres. A tots dos es va acordar tornar al treball el dia següent⁵⁰⁷.

⁵⁰⁶ *La Redención del Pueblo*, 3 de maig de 1890

⁵⁰⁷ *El Productor*, 4 de juliol de 1890.

El dia 2 de maig, tal i com es va acordar, tots els obrers de Reus i Valls van tornar al treball, sense cap disturbi. Però a la tarda comencen a arribar a Reus notícies de la vaga general de Barcelona, donant lloc a la convocatòria a un nou míting pel dia 3 de maig, dissabte, al matí. Després una comissió es va dirigir a la ajuntament on va fer entrega d'un manifest. Una exposició que, segons *La Publicidad*, estava “concebida en términos parecidos á las exposiciones de los demás huelguistas”⁵⁰⁸. A les tres de la tarda del dissabte les dones es van reunir al teatre Principal. Els oradors, tots ells homes, van defensar la importància de que les dones donessin suport als homes. Una altre reunió d'obriers va tenir lloc al claustre de l'Institut de Segona Ensenyança. Les reunions d'aquest dissabte tenien, dons, l'objectiu d'assegurar la major participació i suport a la vaga i a la demanda de l'establiment de les vuit hores.

Mentre a Tarragona, on la manifestació del 1er de Maig s'havia traslladat al dia 4, es publicava una al·locució convidant als obrers a participar tant al míting com a la manifestació pacífica que acabaria davant de governació amb l'entrega del manifest⁵⁰⁹.

El dia 4 de maig, mentre a Tarragona tant el míting com la manifestació es portava a terme sense incidents, a Reus la reunió entre la comissió dels obrers i l'ajuntament acabava en fracàs. Els vaguistes declaraven que es retiraven, donat que les seves demandes no eren ateses. La vaga a Reus era un fet a partir del dia 5 de maig. Davant aquesta constatació les forces de l'ordre es van distribuir per la població. A les cinc del matí forces de la guàrdia civil i de la cavalleria es van situar davant les fàbriques i la cavalleria Borbón recorria la ciutat. Mentre, a la Plaça Prim els obrers formaven grups de piquets. El primer enfrontament entre les forces de l'ordre i els vaguistes es va produir a les sis del matí amb un simulacre de carrega que va aclarir la zona. Altres enfrontaments es van donar davant de fàbriques, com la Manufacturera i Esteban Soler. Durant la tarda- nit van tenir lloc diferents reunions. La primera dels treballadors amb el governador. Poc després els fabricants es reunien amb l'alcalde amb qui van acordar acceptar la jornada de 8 hores, si aquesta era acceptada per tot Catalunya. Les reunions van continuar durant tot el dia 6. Els fabricants mantenien la postura de només acceptar la jornada de vuit hores si aquesta era acceptada a la resta de Catalunya. A darrera hora els tipògrafs decidien tornar al treball⁵¹⁰, significant l'inici del fi de la vaga. El dia següent s'evidencià la voluntat de molts dels sectors obrers a

---

⁵⁰⁸ *La Publicidad*, 4 de maig de 1890.

⁵⁰⁹ *Ibíd.*, 4 de maig de 1890.

⁵¹⁰ *La Redención del Pueblo*, 7 de maig de 1890.

abandonar la vaga. Es produeixen les primeres coaccions per evitar el retorn al treball. A darrera hora de la nit els obrers es mostren favorables a parlar del retorn al treball amb els fabricants. Una situació que provocà que el dia 8 de maig els fabricants decideixin notificar al Comandant Militar i a les autoritats locals la voluntat d'obrir tots les establiments el dia 9 de maig. Una decisió que els mateixos obrers acorden en diferents reunions que tenen lloc al llarg de la nit⁵¹¹.

El 1er de Maig de 1890 segueix camí diferents a Reus i Valls. A Reus la postura d'una jornada reivindicativa es defensada a les reunions prèvies. Però les notícies que arriben principalment de Barcelona provocà la convocatòria de la vaga general a partir del dia 3 de maig. L'escassa predisposició a la vaga es manifesta quan tant sols tres dies després, i sense gaire enfrontaments ni l'obtenció de cap resultat, els vaguistes decideixen tornar al treball. A Valls, la vaga general s'havia plantejat a algunes de les reunions, fins i tot al míting de la nit del dia 30 d'abril, on van ser presents dos oradors anarquistes procedents de Barcelona. Però la vaga general no es va declarar. L'actitud obrera es reflecteix en els crits a favor de les autoritats locals en el moment que la manifestació passa per davant de l'ajuntament. La importància del 1er de Maig, a Valls, es mostrarà durant els dies posteriors, quan els diversos sectors obrers decideixen organitzar-se:

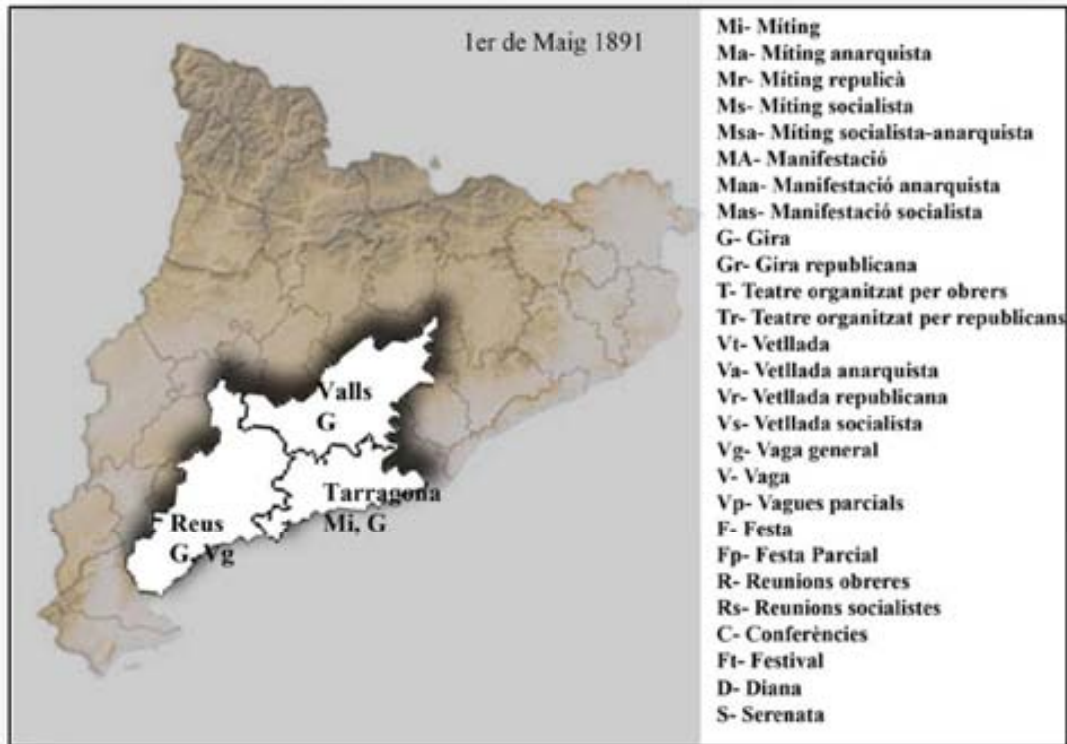
*«... para que os hagais cargo del levantamiento general de ánimo que se ha verificado en esta, que antes del 1º de Mayo, habia sólo organizadas cinco secciones de oficios, que vivian aisladas y con vida muy raquítica, y que en la actualidad han aumentado á veinte y constituido la Federación local, formando éstas un total de tres mil federadores.»*⁵¹²

L'altre fet a destacar es centra a Tarragona, ciutat on el 1er de Maig va ser traslladat al dia 4. Una proposta que també s'havia plantejat a altres poblacions, com és el cas de Mataró. Però que finalment s'havia abandonat donat l'estat d'ànim favorable a la jornada i a allò que representava.

---

⁵¹¹ *Ibíd.*, 9 de maig de 1890.

⁵¹² *El Productor*, 4 de juliol de 1890. Els primers van ser els blanquejadors, els tintorers, els fornars i els operaris de gènere de punt. *El Eco de Valls*, 4 de maig de 1890. La reorganització de les societats obreres van tenir lloc a reunions multitudinàries que van tenir lloc als locals de la Societat «La Violeta» i de la «Restauradora Obrera Vallense». Locals on també es va portar a endavant els dos mítings del 1er de Maig. GAVALDÀ I TORRENTS, Antoni: *L'Associacionisme Agrari a Catalunya. (El model de la Societat agrícola de Valls 1898-1988)*. Valls: Estudis Vallencs, 1989. Pàg. 145.

El miratge d'un sobtat canvi social que es va plantejar amb el 1er de Maig de 1890, clau per l'èxit d'aquesta primera jornada, es va mantenir pel 1er de Maig de 1891. Aquest any la vaga general va ser una proposta aprovada i seguida pels obrers reusencs des de les primeres reunions⁵¹³. El 26 d'abril una part dels obrers anuncia que es continuarà la vaga fins l'obtenció de la jornada laboral de vuit hores. La determinació dels obrers respecte la vaga es confirma amb la decisió dels fabricants de pagar el jornal el 30 d'abril en previsió d'una possible vaga⁵¹⁴. Pel que fa a Valls, la primera notícia sobre la jornada és la crònica que es publica als diaris. Totes les fàbriques i tallers van tancar. El local de la societat Cooperativa «La Restauradora Obrera Vallense» va estar tot el dia il·luminat. La majoria dels obrers es decidiren per una jornada a l'aire lliure. Una opció també escollida pels treballadors reusencs, fet que contrasta amb la idea de la vaga general. L'aspecte de dia festiu i pacífic que donen totes dues poblacions també es dona a Tarragona, on també els treballadors han optat per sortir al camp. Però a aquesta darrera ciutat té lloc a més un míting organitzat per la Federació Obrera, on destaca la presència de dones a la taula de la presidència. Els temes abordats estaven relacionats amb la jornada, però en cap moment es va defensar la vaga general⁵¹⁵.

⁵¹³ *Diario de Villanueva*, 23 d'abril de 1891.

⁵¹⁴ *El Diluvio*, 2 de maig de 1891 (edició matí).

⁵¹⁵ *Diario de Tarragona*, 3 de maig de 1891.

El dia 2 de maig mentre els obrers de Valls tornen al treball, a Reus els treballs es reiniciaren el dia 6 de maig. *La Publicidad* parla de diferents actes de coacció el mateix dia 2, mentre que els soldats s'encarregaren de fer el pa⁵¹⁶. El dia 3 de maig tenen lloc dos mítings: el primer a les vuit del matí al Teatre Principal; el segon, només per les dones obreres, a les tres de la tarda al mateix teatre⁵¹⁷. El dia 4 es produeixen els primers aldarulls. A causa de la detenció d'un obrer, grups de dones es formen davant de la presó, poc després són dissoltes. Seguidament van fer una visita l'alcalde per que ho poses en llibertat, qui va contestar que no tenia potestat. A partir del dia següent els obrers comencen a abandonar la vaga i el dia 6 de maig només queden en vaga les TCV, els serradors i els forners⁵¹⁸.

Malgrat algun acte de coacció i enfrontament amb les forces de l'ordre, tot centrat el dia 3 de maig, a Reus la vaga de 1891 va estar circumscrita principalment al sector dels forners. Les diferents postures davant la vaga, aprovada a les reunions prèvies al 1er de Maig, es reflecteix el mateix dia 1 amb la decisió dels obrers de passar al camp el dia amb la família. Tant a Valls com a Tarragona el 1er de Maig de 1891 es redueix al mateix dia. Les gires obreres a totes dues poblacions es producte d'un moviment obrer més proper a la moderació i per tant a les teories reformistes. La consolidació del moviment obrer a Tarragona respecte a Valls es ratifica amb el míting que té lloc durant el matí del dia 1 de maig a la primera població.

El desencís que començà a filtrar-se entre els treballadors davant l'escàs èxit de les dues jornades del 1er de Maig va significar un replegament del moviment obrer a partir del 1892. Important també va ser el període de repressió iniciat el 1891, però que es va intensificar a mesura que s'apropava el 1er de Maig de 1892, afectant principalment aquelles poblacions que comptava amb un moviment obrer més combatiu. La força del moviment obrer organitzat a Reus respecte a Valls o Tarragona es confirma amb les mesures adoptades per les autoritats. Seguint la línia de Barcelona, a Reus s'inicia, previ al 1er de Maig de 1892, detencions d'obrers i es porten a terme tancaments de societats obreres. El dia 30 d'abril es va detenir un anarquista arribat de França. El dia 1 es va procedir al tancament de la Societat "Centro de Amigos" i la

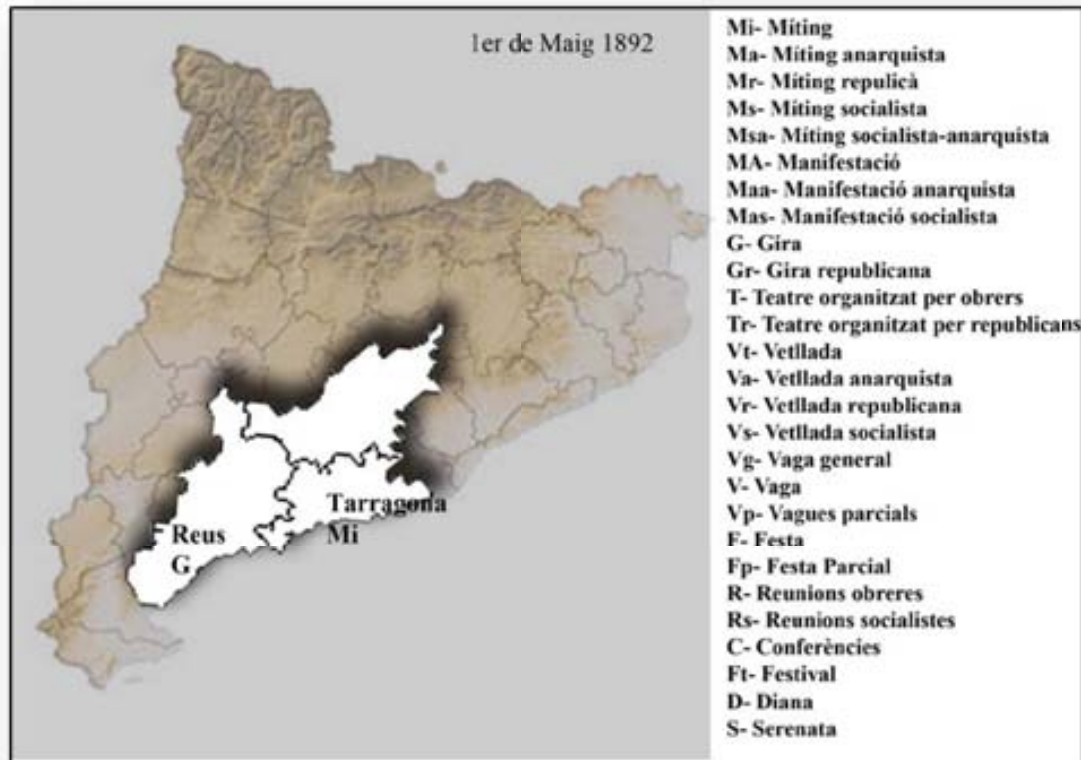
---

⁵¹⁶ *La Publicidad*, 3 de maig de 1891.

⁵¹⁷ *Diario de Tarragona*, 5 de maig de 1891. Segons *El Diluvio*, 4 de maig de 1891 (edició tarda), aquests dos mítings van tenir lloc el dilluns dia 4.

⁵¹⁸ *El Coalicionista*, 6 de maig de 1891. La vaga en aquests sectors durà al menys fins a mitjans de maig.

detenció de varis obrers que hi havia per la zona⁵¹⁹. Les autoritats van aconseguir un dels seus objectius, el 1er de Maig de 1892 no es va celebrar a Reus. A Valls la celebració obrera va seguir el mateix camí que l'any precedent, els treballadors van passar el dia al camp, això i que la premsa apunta la presència tant de socialistes com d'anarquistes a la ciutat⁵²⁰. A Tarragona hi va haver un únic acte, però aquest va ser un míting multitudinari⁵²¹. Acte que es repetiria durant els dos anys següents i que van ser organitzats pels socialistes, els quals havien s'havien introduït a la ciutat amb èxit.

La crisi del 1er de Maig s'accentua a partir del 1893 i durà fins a finals de segle. Entre 1893 i 1895 no hi ha cap referència a la jornada a la premsa de Valls. La crònica del 1er de Maig de 1896 apunta que no s'ha produït cap moviment als diferents locals de les societats obreres existents a la ciutat⁵²². L'any 1897 es parla que algunes de les societats obreres han acordat celebrar-la⁵²³, però no hi ha cap nota posterior que ratifiqui aquest fet. La següent jornada passa un altre vegada desapercibuda⁵²⁴. Pel que fa a Reus

⁵¹⁹ *La República Federal*, 14 de maig de 1892.

⁵²⁰ *La Publicidad*, 2 de maig 1892.

⁵²¹ *Diario de Tarragona*, 3 de maig de 1892.

⁵²² *La Actualidad*, 1 maig de 1896.

⁵²³ *Ibíd.*, 30 abril de 1897.

⁵²⁴ *Ibíd.*, 3 de maig 1898.

la jornada no desapareix completament⁵²⁵. Del 1893 al 1899 són principalment tres oficis els encarregats de mantenir viva la jornada: els boters, els sabaters i els fusters. L'única nota que es dona és la de que van fer festa. No es menciona cap acte.

A finals de segle la situació general va fer un gir. Pere Anguere ho descriu per Reus:

*«En els anys previs i posteriors al canvi de segle, el sector industrial capdavanter, el tèxtil del cotó i de la seda, patí una crisi de sobreproducció que s'accentuà per la plaga de la fil-loxera, les guerres colonials i l'inici de la concentració industrial a Barcelona i la seva àrea. La ciutat es veié abocada, doncs, a una reconversió econòmica que la transformà més en una vila comercial que no pas industrial i que generà, entre d'altres conseqüències, una crisi laboral dilatada en el temps.»*⁵²⁶

Una de les conseqüències va ser una forta agitació social amb campanyes per promoure l'associacionisme. A resultes, molts oficis de la ciutat s'associaren o es reorganitzaren constituint la Federació de Societats Obreres. Una Federació que fou controlada durant els primers anys de principis de segle per obrers d'ideologia propera a l'anarquisme⁵²⁷.

Una situació similar es va viure a Valls. La fil-loxera significà una nova reorganització de l'econòmica local⁵²⁸. Les societats obreres existents van constituir la Federació Obrera Local. Seran aquestes Federacions Obreres Locals les que tornaran a recuperar l'esperit del 1er de Maig, en tant en quant la jornada representa les aspiracions obreres: unitat i solidaritat.

Va ser la Federació Obrera de Valls la primera que va participar per un 1er de Maig. El 29 d'abril de 1899 es feia publica una nota que deia:

*«La Federación de Sociedades Obreras de esta ciudad ha acordado no trabajar el próximo lunes para celebrar el 1º de Mayo, habiéndolo comunicado así a los fabricantes y dueños de talleres.»*⁵²⁹

Un acord que va ser seguit per la majoria de la població treballadora. La Federació no va organitzar cap acte i els obrers es van decidir per una jornada campestre. A partir d'aquest any i fins el 1905 la Federació va aconseguir l'aturada de la pràctica totalitat dels tallers i fàbriques. L'acte per antonomàsia va ser la gira. Un únic

⁵²⁵ L'únic any que no hi ha cap referència és pel 1898.

⁵²⁶ ANGUERA, Pere (Dir.): *Història General de Reus*. Loc. Cit. Pàg. 317.

⁵²⁷ *Ibíd.* PÀG. 319.

⁵²⁸ DUCH I PLANA, Montserrat: *El Camp de Tarragona durant la 2ª República (1931-1936)*. Loc. Cit. Pàg. 16.

⁵²⁹ *La Actualidad*, 29 abril de 1899.

mítting va ser organitzar pel 1er de Maig de 1902. La presència del Consell de la Federació al mítting, on es van escoltar veus crítiques vers la forma de celebrar el 1er de Maig, podria significar diferències entre aquests dirigents que voldrien una jornada més reivindicativa a la ciutat i la massa obrera que es decanta per una jornada de caire festiu. L'actitud dels obrers vallencs és la que possiblement va donar lloc a que la política repressiva que va seguir a les vagues del període d'entre segles a altres poblacions catalanes, i que va significar un nou període de crisi del 1er de Maig a partir de 1902, no es produís a Valls. Un altre aspecte a destacar de la celebració del 1er de Maig de 1902 és la vetllada que va tenir lloc al Círculo Federal, on hi van ser presents dos oradors que també hi van ser-hi al mítting: el blanquejador Josep Borràs i el teixidor Joan Vergés⁵³⁰. Aquesta va ser la primera i única vegada que els republicans de Valls participen en un 1er de Maig.

A Reus no va ser fins el 1900 que el 1er de Maig va tornar a ressorgir. Pel 1er de Maig de 1899 només varis obrers d'alguns oficis van fer festa, a l'igual que els anys precedents. Un any més tard van fer festa la majoria dels oficis, els quals es van decantar per una jornada al camp. Les fàbriques i els centres comercials es van mantenir oberts. Va ser pel 1er de Maig de 1901 quan es va mostrar la influència de la Federació Local. Les primeres cròniques apunten un 1er de Maig "celebrado en Reus por la generalidad de los obreros, de modo que la ciudad presentaba el aspecto de un día festivo."⁵³¹ Però aquest caràcter festiu acaba a darrera hora del dia. Prop de les 8 del vespre diversos grups van recorre el carrer de Monterols, trencant a pedregades els vidres d'una merceria i a altres comerços, obligant-los a tancar. Acte seguit es van dirigir cap al col·legi, residència dels comerciants maristes, pels carrers Llovera i de Seminaris, on van trencar els vidres amb els crits de "*¡Viva la República! ¡Mueran los jesuitas!*". Llavors van intervenir l'inspector del municipi i la guàrdia civil. Estacionats a les immediacions es trobaven varies parelles de la guàrdia civil al comandament d'un capità en previsió de més altercats.⁵³² La situació es va repetir la nit següent⁵³³. Al mateix temps tenien lloc els dos únics actes organitzats, un al Centre Republicà Federal i l'altre al local de l'Associació dels Dependents. El Centre Republicà Federal va organitzar una vetllada a la que van ser convidades totes les societats obreres. Més o

---

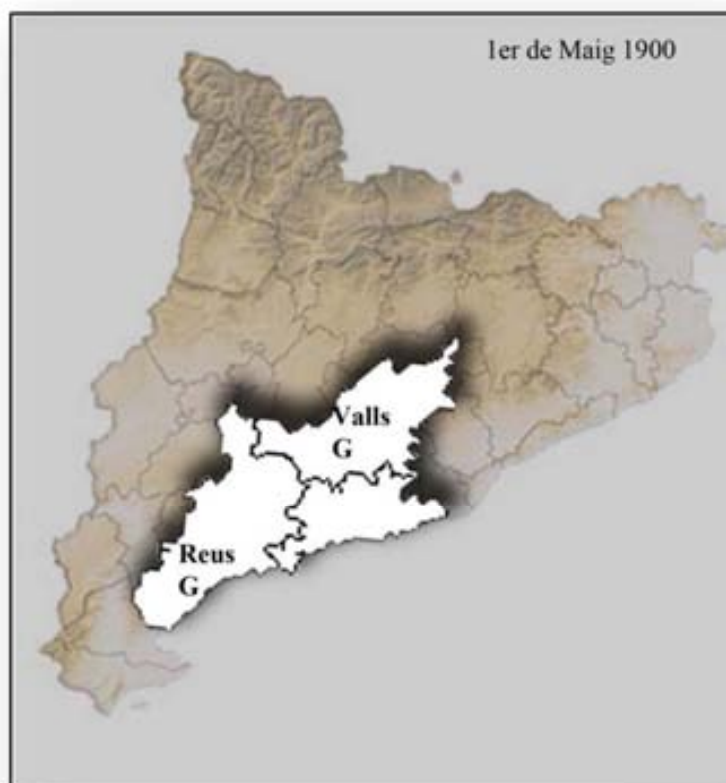
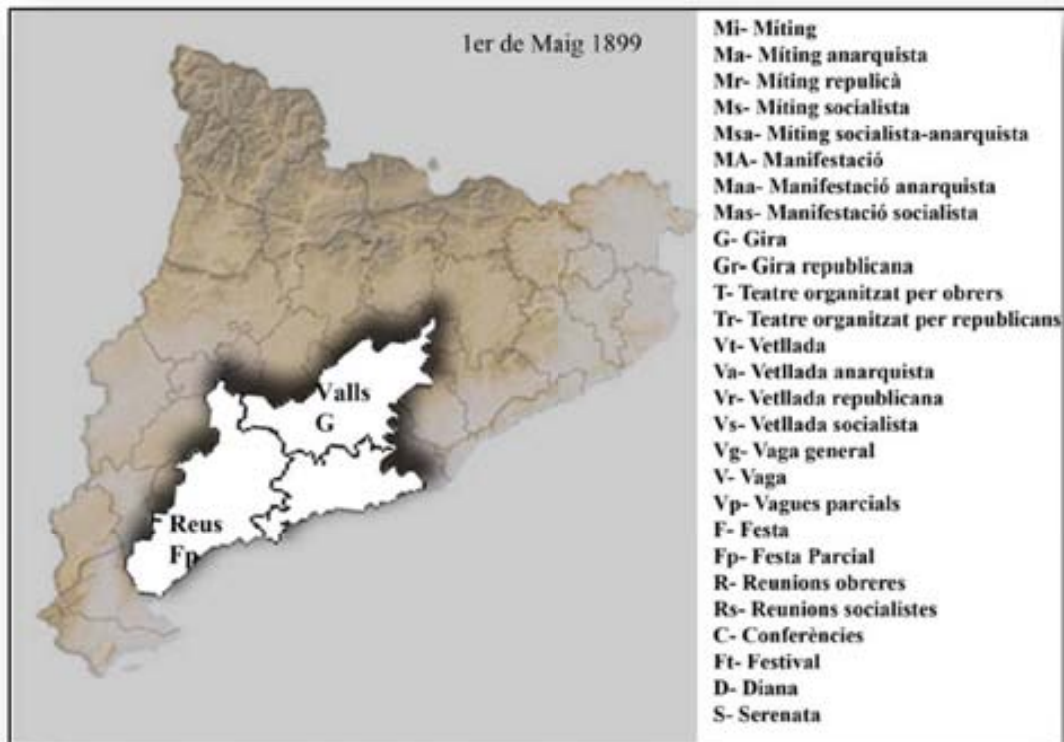
⁵³⁰ *El Trabajo*, 3 de maig de 1902.

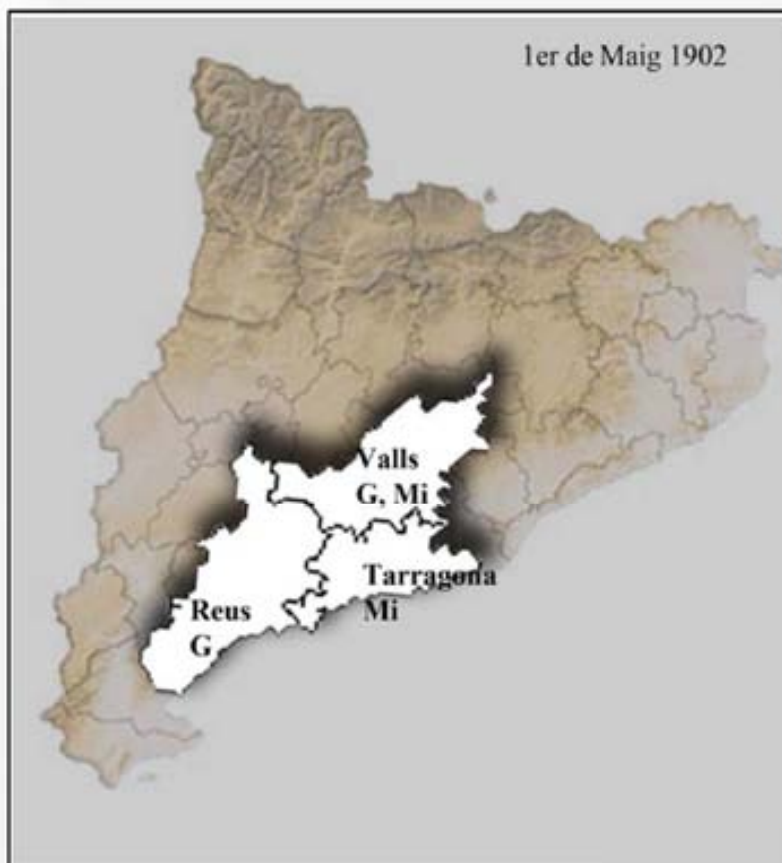
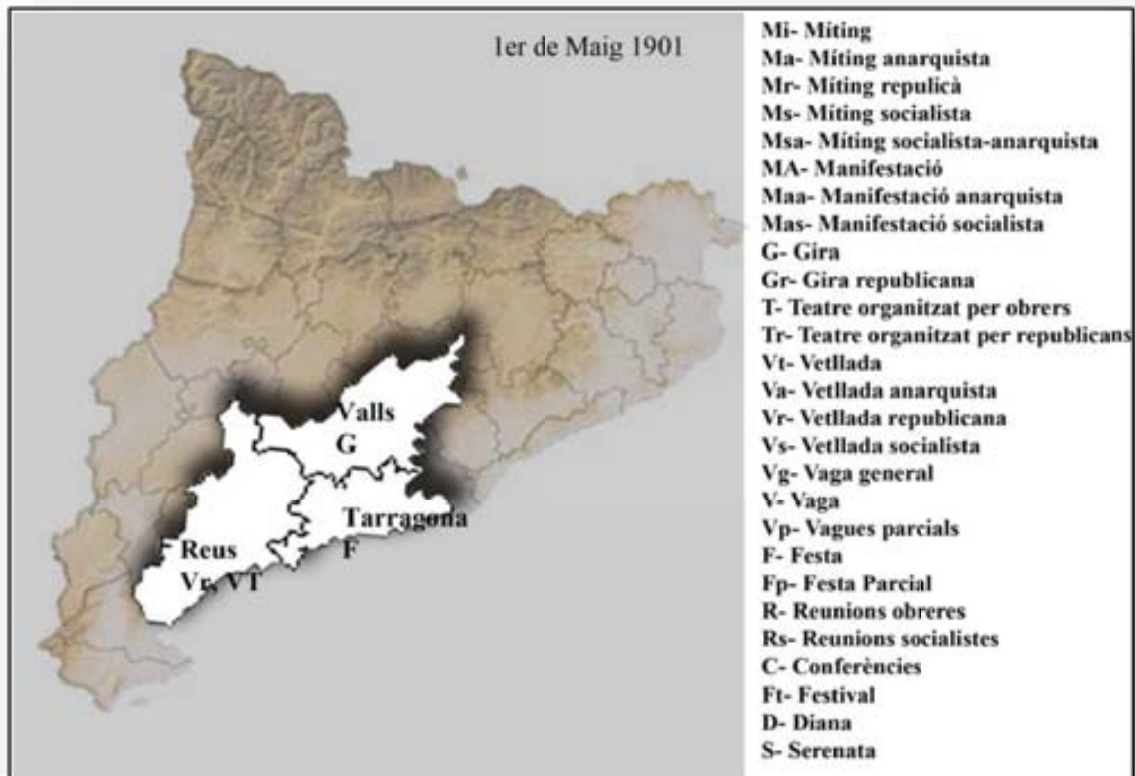
⁵³¹ *El Coalicionista*, 4 de maig de 1890.

⁵³² *El Diluvio*, 2 de maig de 1901 (edició tarda). Uns actes que Albert Arnavat els circumscriu a les vagues generals que es declararen entre 1901 i 1902. ARNAVAT, Albert: «"A la vaga general" El sindicalisme al Reus del tombant de segle». Loc. Cit. Pàg. 130.

⁵³³ *El Coalicionista*, 4 de maig de 1890.

menys a la mateixa hora al local de l'Associació de Dependents del Comerç tenia lloc una vetllada on es va poder escoltar lectures sobre la jornada del 1er de Maig.

L'any 1903 marca un punt d'inflexió a Reus. És el primer any en què per la festa de treball es tanquen tots els establiments i fàbriques⁵³⁴. Situació que va facilitar la participació dels obrers. La Federació Obrera va saber aprofitar aquesta circumstància per portar a endavant una jornada de caire reivindicatiu. Al matí, setze societats obreres amb els seus estàndards van recorre els carrers de la ciutat fins al carrer Castellví on seguidament va començar el míting. La jornada va acabar amb una vetllada al local de la Federació Obrera. Aquest 1er de Maig de 1903 marca l'inici de la pèrdua de l'hegemonia anarquista. Les derrotes de les vagues generals provoca una nova crisi i la desorganització de la Federació⁵³⁵. Els 1ers de Maig de 1904 i 1905 no hi ha cap intent de celebració.

Una conclusió important d'aquest 1er de Maig de finals de segle XIX i principis del XX és l'aturada de la major part dels treballs a Valls i Reus. Al mateix temps que cal destacar la impotència de les Federacions de cadascuna d'aquestes poblacions a organitzar actes per celebrar el 1er de Maig. Mentre que a Valls la Federació Obrera només organitza un míting l'any 1902. A Reus és l'Associació de Dependent la que porta a terme una vetllada pel 1er de Maig de 1901, mentre que la Federació organitza la manifestació i el míting del 1er de Maig de 1903. Una situació paral·lela es viu a Tarragona, ciutat on el 1er de Maig es considera que passa desapercbut fins l'any 1901, quan es va deixar de treballar a la majoria dels tallers⁵³⁶. Però no serà fins el 1er de Maig de 1902 que la Federació Local organitza un míting en celebració del 1er de Maig al Teatre Principal⁵³⁷.

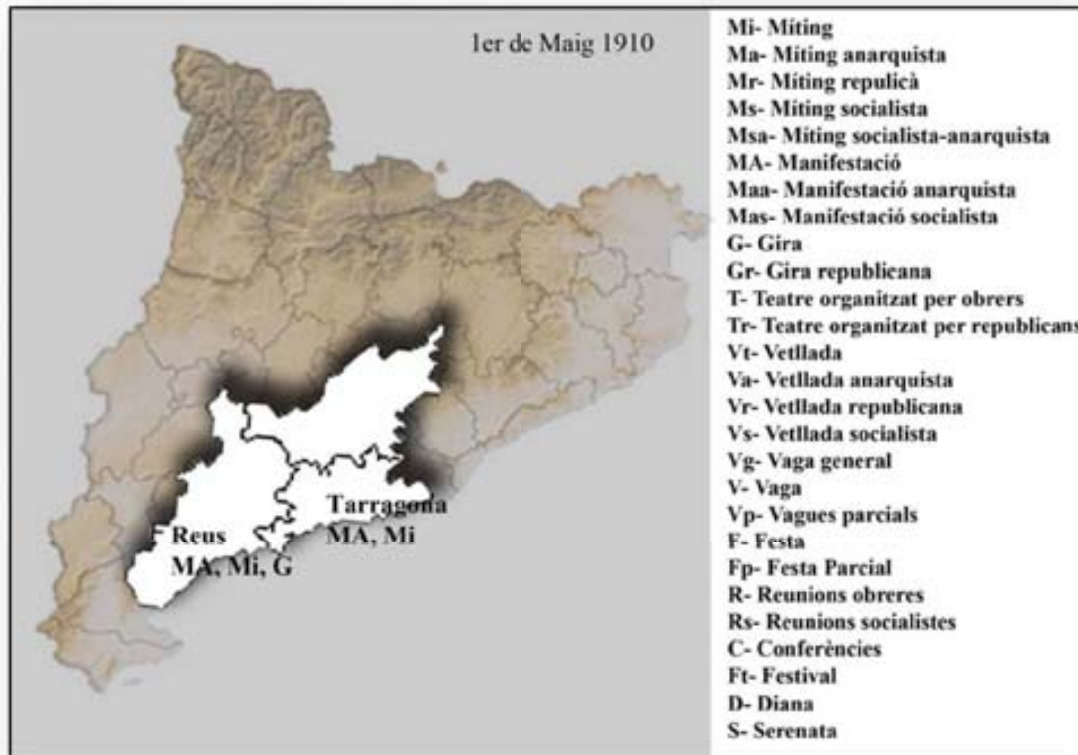
⁵³⁴ El gener de 1903 es va declarar una vaga general de solidaritat amb els obrers de Barcelona que durà dotze dies. La vaga finalitzà amb els obrers acceptant l'oferta patronal que incloïa entre d'altres la concessió de festa el dia 1 de Maig. ARNAVAT, Albert: «"A la vaga general" El sindicalisme al Reus del tombant de segle». PÀG. 137.

⁵³⁵ ANGUERA, Pere (Dir.): *Història General de Reus*. Loc. Cit. Pàg. 319.

⁵³⁶ *La Opinión*, 2 de maig de 1901.

⁵³⁷ *Ibíd.*, 3 de maig de 1902.

La situació no va canviar gaire a Valls fins a l'esclat de la Primera Guerra Mundial. La participació va ser minoritària excepte els 1ers de Maig de 1912 i 1914, anys que la majoria dels treballadors van fer festa. Un altre 1er de Maig que cal destacar és el de l'any 1906. No pas per la participació, sinó pel fet que es va tractar la possibilitat d'adherir-se a la convocatòria de vaga general a partir del 1er de Maig i que al final no es va seguir⁵³⁸.

El setembre de 1905 es va constituir l'Agrupació Socialista a Reus amb la intervenció decisiva d'Antoni Fabra Ribas. Progressivament el petit nucli socialista començaria a influir en les decisions i actuacions del proletariat organitzat. Aquest canvi de tendència tindria una influència decisiva en els 1ers de Maig a partir del 1908⁵³⁹. El 1er de Maig de 1908 s'aprovaria un programa d'actes que es mantindrà fins el 1er de Maig de 1916: El dia començava amb una manifestació, a la qual seguia un míting i el lliurament a l'alcalde de les demandes obreres⁵⁴⁰. L'adhesió a aquest tipus de celebració

⁵³⁸ *La Autonomia* el dia 19 d'abril, que dos dies abans havia tingut lloc un congrés obrer per deliberar sobre la vaga general pel 1er de Maig. No hi ha cap referència al resultat ni a cap més reunions. Finalment no hi va haver cap vaga i la participació es va centrar, com en anys precedents, en els oficis. Fins i tot l'ajuntament va donar festa als seus treballadors. *La Crònica de Valls*, 28 abril i 5 de maig de 1906.

⁵³⁹ ARNAVAT, Albert: «"A la vaga!" El sindicalisme a Reus del tombant de segle». A *Reus 1900* PÀG. 142. Els 1ers de Maig de 1906 i 1907 la població obrera, va celebrar la jornada passant el dia a Salt o a la platja de Salou.

⁵⁴⁰ Unes demandes que coincidien amb les indicades pel Comitè Nacional del Partit Socialista.

va ser progressiva. De les 14 societats obreres presents pel 1er de Maig de 1908, es passa a divuit el 1910 i pujant a vint-i-vuit el 1er de Maig de 1915. Cal destacar també la presència dels estàndards de les diferents societats i de música durant les manifestacions. Després de la celebració d'aquests actes de caire reivindicatiu i de conscienciació de la seva posició a la societat i de la necessitat de continuar lluitant per millorar, els obrers es dirigien al camp per esbargir-se amb la família. Igual programa es va seguir també a Tarragona fins el 1er de Maig de 1916: míting, lliurament de manifest a la que normalment seguia la gira.

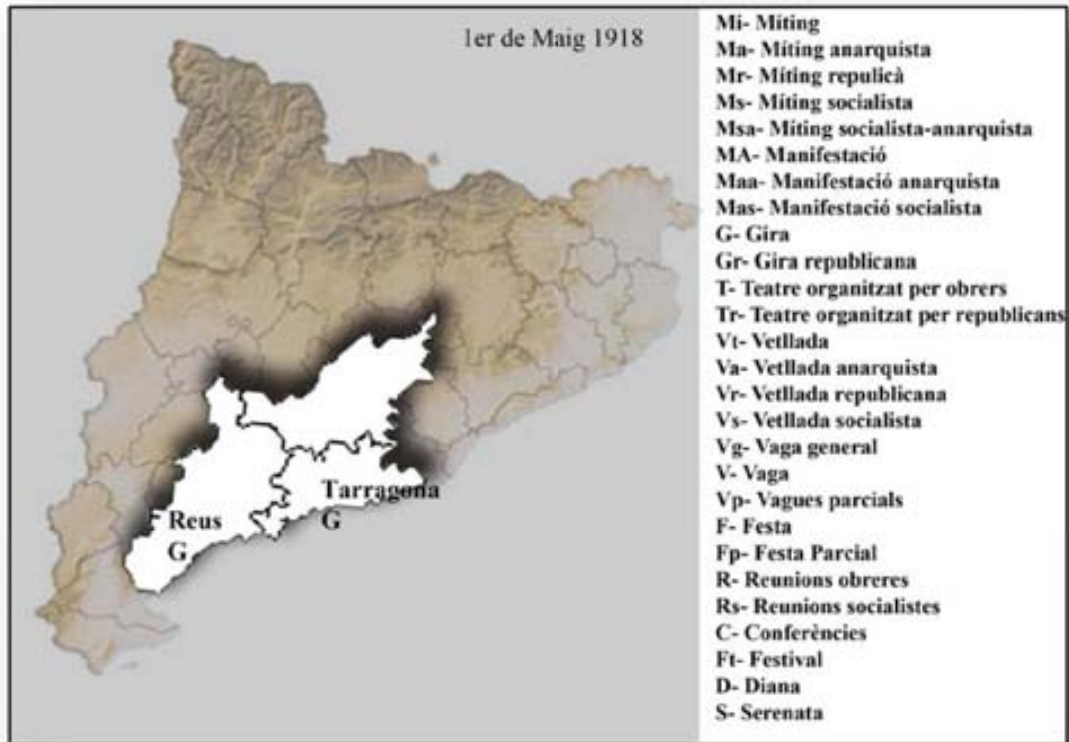
Els únics a adherir-se als 1ers de Maig de 1917 i 1918 a Reus van ser el Gremi de Mestres Perruquers i Barbers. Una situació producte de l'afebliment del moviment sindical a Reus, iniciat amb la derrota de la vaga que va començar l'Associació d'Art Fabril al març de 1915, contestada amb un lock-out per part de la patronal el mes de juliol i que acabà amb el retorn de les teixidores al treball el 16 d'octubre. Les vagues generals de 1916 i 1917 van acabar d'afeblir l'associacionisme a Reus, el qual no es recuperà fins a la dècada de 1920 amb l'apogeu dels Sindicats Únics⁵⁴¹. A Tarragona les jornades del 1er de Maig de 1917 i 1918 també es van veure afectades per la crisi i les vagues generals d'aquests anys. El 1917 no es va celebrar, i el 1918 els obrers tarragonins van celebrar la festa del treball "con el mayor orden. Muchísimas de las fincas de recreo se vieron ocupadas por las familias que estuvieron todo el día de campo. Por la tarde el ex-fuerte del Olivo se vio concurridísimo de obreros que salieron a expansionarse y consumir la merienda",⁵⁴². Una situació que no va alterar la jornada internacional a Valls, ans al contrari. Més o menys amb les mateixes paraules es repetirà la mateixa nota per descriure els 1ers de Maig de 1916 a 1918 constatant l'aturada total dels obrers industrials. Es recalca també que la major part dels jornalers del camp no es van s'adhereir⁵⁴³.

---

⁵⁴¹ Pere Anguera senyala les dificultats del context en el que esclata el que considera el conflicte social més important de Reus del segle XX: "Malgrat la reanimació comercial i econòmica general, la classe treballadora no se'n beneficiava en absolut, ans al contrari. Moltes societats obreres romanien en una situació crítica, com la dels paletes, que tenia un bon nombre d'associats en atur, i l'explotació laboral s'incrementava encara més amb la nova conjuntura a l'alça." ANGUERA, Pere (Dir.): *Història General de Reus*. Loc. Cit. Pàgs. 346-347.

⁵⁴² *Diario de Tarragona*, 3 de maig de 1918.

⁵⁴³ *La Crónica de Valls*, 6 maig de 1916, 5 maig de 1917 i 4 de maig de 1918.

La jornada internacional del 1er de Maig al Camp de Tarragona segueix unes pautes en quant a participació semblants a les d'altres regions. Majoritària els primers anys, decau a partir de 1892 per tornar a recuperar-se a principis de segle. Una nova davallada es produeix a partir de 1903 i a partir d'aquest any la celebració del 1er de Maig és irregular. Anys amb una forta participació és combinen amb anys de baixa participació. Una situació que es podria explicar per un moviment obrer associatiu en continua lluita per la supervivència amb poc temps per dedicar a organitzar un programa d'actes pel 1er de Maig. Així ho constata els 1ers de Maig de 1908 a 1916 a Reus, quan coincideixen l'existència de comissions que s'encarrega d'organitzar els mítings, manifestacions i redactar els manifestos que són lliurats a les autoritats locals amb la presència de una forta Agrupació Socialista. Cal destacar també l'escassa presència republicana en les jornades internacionals tant a Reus com a Valls. Pel 1er de Maig de 1901 hi ha una vetllada al Centre Republicà de Reus, mentre que la participació a Valls es centra en l'organització d'una vetllada al Círculo Republicà pel 1er de Maig del 1902.

2.7 Les Terres de l'Ebre

La situació geogràfica de les Terres de l'Ebre les situen llunyanes de la zona d'influència de Barcelona. La distància amb la capital comtal la feia poc atractiva als ulls dels empresaris. Una situació que implica una falta de concentració de treballadors, procés que portaria a la formació d'associacions obreres. Tot i així el Congrés Obrer de Barcelona de l'any 1870 va comptar amb la presència d'un tortosí, però qualsevol intent posterior a l'època revolucionària va ser desarticulat pel moviment repressiu que va seguir a la instauració de la Restauració⁵⁴⁴. De tal manera que pel 1890 *El Diario de Tortosa* defineix la població com "puramente agrícola"⁵⁴⁵. Dos paraules que servien per explicar el perquè el 1er de Maig de 1890 no va ser seguida a la ciutat de Tortosa, però que també es pot extrapolar a les altres poblacions de la zona.

Malgrat que no va ser celebrat a Tortosa el 1er de Maig si que va ser seguida per la premsa Tortosina. Les primeres notícies sobre la vaga que es porta a terme a altres poblacions apareixen el mateix dia 1 de maig. El to adoptat reflecteix com es va viure la jornada. Es fa un balanç de la situació a diferents poblacions, principalment hi ha un seguiment dels esdeveniments a Barcelona, Reus, Tarragona, Alcoy i València. El desenvolupament de la jornada, la vaga dels següents dies, les mesures preses per les autoritats i el desplegament de les forces són les notes principals, però sense donar la sensació de catàstrofe que es pot llegir a diaris d'altres poblacions. La causa és la situació de normalitat que hi ha a la regió. Tot i que es van donar intents d'encoratjar els ànims, no va arribar més enllà. *La Verdad* relatava de la següent manera la situació:

*«Ayer corrieron por nuestra ciudad mil absurdas paparruchas, respecto á la huelga de trabajadores, sin existir tal pretensión en los obreros y sin que nadie haya soñado en verificarla (...) El día de hoy ha aparecido tranquilo y la cosa de terrorífica se ha convertido en cómica entre los alarmistas y alarmados».*⁵⁴⁶

El Diario de Tortosa apunta que:

*«Nuestra población presentó ayer el aspecto ordinario, sin reflejarse en nada absolutamente el movimiento obrero, producido por la huelga (...) Las autoridades locales tomaron, sin embargo, algunas medidas de precaución aconsejados por la prudencia.»*⁵⁴⁷

Pel 1er de Maig de 1891 es podia llegir sobre Tortosa:

⁵⁴⁴ GONZÁLEZ, Teodoro: *La Tortosa de la Restauració a través de la premsa (1875-1902)*. Cooperativa Gràfics Dertosenca, Tortosa, 1996. Pàg. 34.

⁵⁴⁵ *El Diario de Tortosa*, 1 de maig de 1890.

⁵⁴⁶ *La Verdad*, 1 de maig de 1890.

⁵⁴⁷ *El Diario de Tortosa*, 2 de maig de 1890. La vaga de Barcelona, València i Reus va ser seguida fins al dia 11 de maig, quan s'anota que la situació va tornar a la normalitat. *Ibíd.*, 11 de maig de 1890.

«Ayer en nuestra población nada indicó el acto de la huelga general que se estaba verificando en las poblaciones mas importantes de España y el resto del mundo.

Ni esas noticias, que á veces y en casos análogos se suelen esparcir, circularon.

El dia, pues, se deslizó como los demás: los obreros en su ordinario trabajo en los talleres y el resto en sus quehaceres de costumbre.»⁵⁴⁸

Unes paraules que es van unir al fet que aquest any la jornada va atreure l'atenció de la premsa uns dies abans. Les mesures preses per les autoritats militars, enviament de tropes a les poblacions on es considerava que la vaga es podia portar a terme. La distribució de la guàrdia civil de Tortosa a poblacions de les comarques properes com Ulldecona, Mas de Barberans o Santa Barbara senyala que el 1er de Maig a les Terres de l'Ebre no era considerat de la mateixa manera que a altres poblacions catalanes. La causa de ser "puramente agrícola" torna a ser senyalada com la principal, així com la manca "de elementos asociados para asociarse á ese genero de manifestaciones."⁵⁴⁹

Però si la manca d'"elementos asociados" va ser la causa de la no adhesió al 1er de Maig de 1891 a Tortosa, aquesta explicació no servia per l'any 1892. El mateix *Diario de Tortosa* publica que el 28 d'abril de 1892 hi havia prevista una reunió dels socis de «La Unión Maderista» al cafè del Centre per tractar de la forma de celebrar "la fiesta del trabajo"⁵⁵⁰. Finalment, però, el 1er de Maig de 1892 a Tortosa va seguir el mateix camí que els dos anys precedents. Però la possibilitat d'una adhesió a la jornada internacional obrera es va veure reflectida a la premsa amb la descripció del dia:

«En nada se conoció que era la famosa fecha, en la que según los pesimistas no iba á quedar títere con cabeza. Prevaleció la opinión de los optimistas; gozamos de un dia como los muchos que se deslizan suave y apasiblemente»⁵⁵¹

Malgrat que finalment no es va celebrar cap acte, el 1er de Maig va servir, a l'igual que va passar a altres poblacions, per conscienciar als obrers de la necessitat d'associar-se. Els fusters amb «La Unión Maderista» hi són presents, com ja hem vist,

---

⁵⁴⁸ *La Verdad*, 2 de mayo 1891.

⁵⁴⁹ *El Diario de Tortosa*, 2 de maig de 1891.

⁵⁵⁰ *Ibíd.*, 29 d'abril de 1892.

⁵⁵¹ *La Verdad*, 2 maig 1892.

abans del 1er de Maig de 1892, i la primera Agrupació Socialista es va formar el 3 de juliol d'aquest mateix any⁵⁵².

En tot cas per l'any 1893 no hi ha cap nota sobre la celebració del 1er de Maig. Però si que es va declarar una vaga a la fàbrica de serrar fusta Jaume Nicolau. En total 25 fusters en vaga reclamant la reducció de la jornada laboral⁵⁵³. La jornada no arriba a celebrar-se per la inexistència d'un moviment associatiu. Quan es dona les primeres passes d'organització obrera la jornada ha perdut empenta donat la pèrdua d'esperança que la jornada havia aixecat entre els obrers.

Fins l'any 1902 l'única nota que apareix als diaris de la zona és la que fa referència a una jornada que ha passat com un altre dia qualsevol, completament desaperebuda. Aquest any coincideix amb el primer any d'existència del Centre Obrer de Corporacions⁵⁵⁴. Al voltant d'aquest Centre es movia un petit nucli socialista que havia sobreviscut durant la darrera dècada del segle XIX⁵⁵⁵. Aquesta serà la raó de que la jornada adquirís des d'aquest primer any un caràcter festiu a la ciutat de Tortosa. La primera jornada del 1er de Maig que es va celebrar a Tortosa es va iniciar amb una cercavila amb música, a càrrec de la banda Lira Dertosense. Seguidament es van repartir uns dos cents bons entre els pobres. La resta del matí la comissió va “visitar los establecimientos, tiendas y talleres, en súplica á sus dueños de que asociaran á la llamada fiesta del trabajo”⁵⁵⁶, alguns dels quals van tancar per la tarda, la qual va ser aprofitada pels obrers per fer una gira a l'ermita Mig Camí. A la nit va tenir lloc una conferència al local del Centre Social, que va acabar amb música i begudes. Per finalitzar tots es van dirigir al teatre Principal, on es va tocar *La Maquinista* d'en Clavé.

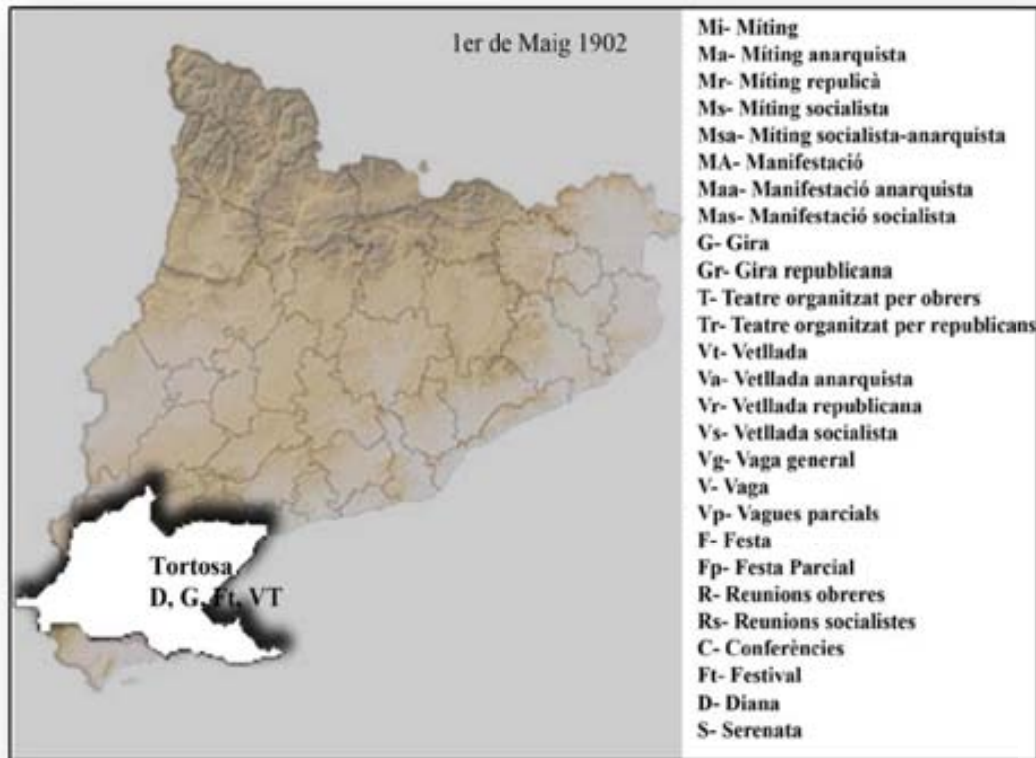
⁵⁵² CASTILLO, Santiago: “Una década de socialismo a Cataluña (1886-1895)”. A *Estudios de Historia Social*, nº54-55, 1991. Pàg. 225.

⁵⁵³ *El Diario de Tortosa*, 4 de maig de 1893.

⁵⁵⁴ El Centre es va constituir el 6 d'octubre del 1901, en un acte al teatre Principal sota la presidència d'en Joan Paulí Casalda. Segons Teodoro González va ser la primera entitat estrictament sindical a Tortosa. GONZÁLEZ, Teodoro: *La Tortosa de la Restauració*. Pàg. 34.

⁵⁵⁵ *Ibíd.* Pàg. 78. David Ballester apunta que Tortosa formarà part del grup que considera seus clàssiques i fonamentals en el desenvolupament del socialisme a Catalunya entre 1895 i 1913. L'altres eren Gràcia, Mataró, Sitges, Manresa i Roda de Ter. BALLESTER, David: *Marginalidades y hegemonías de la UGT de Cataluña (1888-1936)*. Ediciones Bronce, Barcelona, 1996. Pàg. 49.

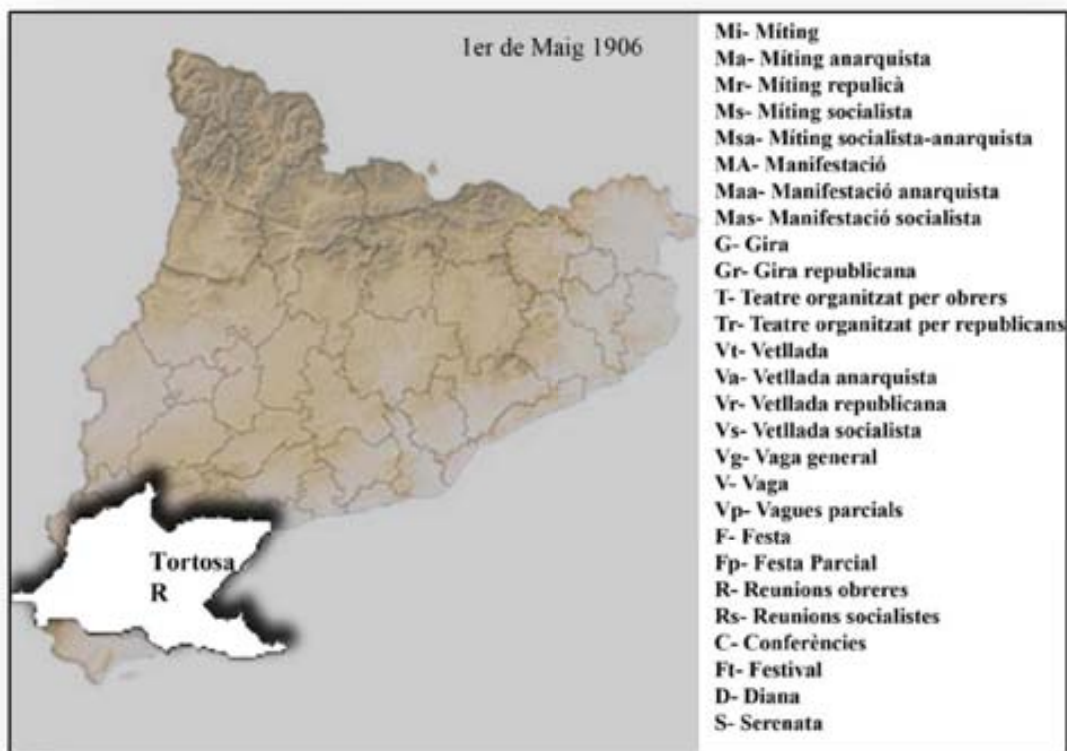
⁵⁵⁶ *Diario de Tortosa*, 2 de maig 1902.

L'èxit d'aquesta primera jornada es va repetir els següents tres anys amb un programa similar. El dia 30 d'abril la Comissió feia públic un manifest on es convidava als veïns a participar en la festa del 1er de Maig. Un cercavila donava inici a la festa. Seguia la manifestació, que l'any 1903 va acabar a l'ajuntament amb el lliurament de les demandes obreres a l'alcalde, mentre que el 1904 i 1905 acabava al mateix centre social on es va reclamar unitat i solidaritat. L'augment d'associacions a la ciutat es reflexa en dites manifestacions. En la primera manifestació eren tretze les associacions, l'any 1904 eren disset i vint el 1905. Totes elles anaven amb els seus respectius estàndards. Després d'un matí reivindicatiu, la tarda tenia un caràcter festiu, la gira prenia el protagonisme. Per acabar amb un acte dirigit a la conscienciació dels obrers, el míting. Acte on els oradors remarcaven la necessitat d'associar-se, la importància de les Societats de Resistència, o la unió dels explotats. El míting del 1er de Maig de 1905 va ser l'únic acte que va rebre una atenció especial. La causa va ser la presència de Bonafulla i Teresa Claramunt. Una presència que va donar lloc a l'única discrepància entre la premsa local sobre el 1er de Maig. Mentre que des de les pàgines de *Los Debates* es parlava del "míting anarquista, y se despotricó contra todo lo humano y lo

divino”⁵⁵⁷, a *El Pueblo* es parla del míting com d’un “hermoso remate de la simpàtica fiesta del dios Trabajo”⁵⁵⁸.

Aquest mateix any 1905 es té la primera notícia d’una celebració del 1er de Maig en una altre població de les Terres de l’Ebre, Els Regués. La Unió Republicana de Regués i de Tortosa s’ajunten per celebrar la festa dels treballadors. Comença amb un cercavila a primera hora del matí, la recepció dels republicans de Tortosa, un esmorzar a la finca del president del Comitè local, Joan Arasa, balls, dinar, un míting a les 5 de la tarda i acaba amb l’acomiadament dels convidats de Tortosa⁵⁵⁹. Una celebració que segons *El Pueblo* va aplegar a unes cent vuitanta persones, i que és la primera adhesió al 1er de Maig dels republicans de la regió, destacant per l’absència de societats obreres. El procés de ruptura que donarà lloc a l’aparició del republicanisme radical seria la causa d’una celebració que tindria com a objectiu apropar-se al sector obrer⁵⁶⁰.

Un moviment obrer que, seguint el 1er de Maig, entra en una fase de recessió que va de l’any 1906 al 1908. Pel 1er de Maig de l’any 1906 només va tenir lloc un acte a Tortosa, una reunió al Centre Obrer. Fet a destacar si es té en compte que va ser un 1er

⁵⁵⁷ *Los Debates*, 2 de maig de 1905.

⁵⁵⁸ *El Pueblo*, 6 de maig de 1905.

⁵⁵⁹ *Ibíd.*

⁵⁶⁰ GONZÁLEZ, Teodoro: *La Tortosa de la Restauració*. Pàg. 78.

de Maig més actiu a altres poblacions catalanes. La raó pot anar pel camí d'un canvi geogràfic en el socialisme tarragoní. Fins a aquell moment Tortosa era considerada un dels centres neuràlgics de la UGT a la regió. A partir de l'any 1907 Reus substituiria a Tortosa⁵⁶¹. Això explicaria tant el descens de la participació com un programa de només un acte. Aquesta situació es va repetir l'any 1907, però en aquest 1er de Maig l'acte va ser un cercavila que va comptar amb la presència dels nens de l'escola del Centre Obrer. La recuperació en quant a activitats pel 1er de Maig, no pas en quant a participació⁵⁶², va començar pel 1er de Maig del 1908. Torna a tenir lloc una manifestació que finalitza al Centre Obrer al matí, i a la nit el míting.

Una nova etapa s'inicia el següent any i que acabarà amb l'esclat de la Guerra Mundial. De 1909 fins al 1914 el 1er de Maig a Tortosa recupera l'esplendor de les primeres celebracions. A la cercavila, la manifestació, la gira i el míting s'afegeix una serenata la vigília al Centre Obrer. Unes serenates que tenien com a principal objectiu l'esbarjo. Sarsueles, pas dobles, vals es poden escoltar les nits del 30 d'abril davant del local del Centre Obrer. Una altre novetat és la presència d'oradors republicans en el míting. Un principalment, i que es convertirà a partir de 1913 en una figura destacable en el 1er de Maig tortosí, Marcel·lí Domingo⁵⁶³. La incorporació del republicanisme tortosí a la festa del treball es dona en uns anys marcats per la conjunció republicano-socialista i els conflictes entre el moviment obrer associat i el republicanisme radical. Per tant es tracta d'una unitat contra el radicalisme radical tortosí. Però cal destacar que aquesta no s'havia produït abans, tot i que el Centre de Corporacions Obreres compartia edifici amb els republicans des de la constitució del Centre⁵⁶⁴.

D'aquest mateix any hi ha referències de celebracions a altres pobles de les Terres de l'Ebre, Flix i Tivissa. A Flix una gran assemblea, una manifestació, on s'inaugurava la nova bandera de la Unió Obrera de Flix, i un ball a la nit. Mentre que a Tivissa el programa va ser molt semblant del de Tortosa, una cercavila a primera hora del matí, una manifestació encapçalada per les banderes de la Societat i de les Joventuts

---

⁵⁶¹ BALLESTER, David: *Marginalidades y hegemonías*, Pàgs.51-52.

⁵⁶² Pel 1er de Maig de 1907 es parla d'una concurrència reduïda, mentre que pel 1er de Maig de 1908 es diu que la jornada va passar quasi be desapercebuda. *El Correo Ibérico*, 1 de maig 1907 i 1 de maig 1908.

⁵⁶³ Regidor republicà de l'ajuntament de Tortosa des del 1909 i a partir de 1914 diputat a Corts,

⁵⁶⁴ GONZÁLEZ, Teodoro: *La Tortosa de la Restauració*, Pàg. 34. L'edifici es trobava al carrer Mercaders, 20.

Socialistes, a la tarda un concert que va precedir el míting per acabar la nit amb un ball⁵⁶⁵.

⁵⁶⁵ *La Justicia Social*, 9 de maig de 1914.

Les notes sobre el 1er de Maig sobre Flix i Tivissa continuaran apareixent els següents anys. Anys difícils donada la situació de crisi que va provocar la Primera Guerra Mundial. Les conseqüències de la qual ja hem vist en les poblacions anteriorment estudiades. Les dificultats també es van reflectir en aquesta part del país. Però en tot cas el moviment obrer va continuar celebrant el 1er de Maig en la mesura de les seves possibilitats. El 1er de Maig de 1915 a Tortosa la serenata al Centre Obrer del dia 30 d'abril es va mantenir, però l'únic acte del dia 1 de maig va ser el míting on es va recalcar la importància d'una data com la del 1er de Maig, símbol de la solidaritat, en un període conflicte bèl·lic⁵⁶⁶. Un míting en el qual va participar com a orador Marcel·lí Domingo, qui es va desplaçar a la tarda cap a Tivissa on també va intervenir en l'únic acte del 1er de Maig de dita població⁵⁶⁷. A Flix es va portar a terme una manifestació amb força presència d'obrers, però que *La Justicia Social* rebel·la com a insuficient, per la manca de presència de joves⁵⁶⁸. Fet que deixa sobre la taula les dificultats que el moviment obrer està patint.

A l'igual que en altres ciutats industrials, el 1er de Maig de 1916 es va convertir novament en un acte de conscienciació i de mostra de força. A Tortosa al míting, on es va llegir una carta de Marcel·lí Domingo, va seguir una manifestació que va comptar amb la presència de les onze societats adherides al Centre de Corporacions Obreres⁵⁶⁹. La serietat que va prendre el 1er de Maig de 1916 es manifesta en l'expansió a altres poblacions de la regió. Aquest any a més dels mítings i les manifestacions de Flix i Tivissa, i entre “otros pueblos del distrito”, també els obrers de Regué es van adherir a la jornada amb amb “varios festejos y actos que indudablemente tendrán verdadera importancia á juzgar por el entusiasmo que allí existe”⁵⁷⁰.

La vaga general de desembre de 1916 i la crisi polític- social de 1917 va tenir repercussions en el 1er de 1917. L'única població on hi ha informació que es va celebrar

---

⁵⁶⁶ *El Pueblo*, 9 de maig de 1915.

⁵⁶⁷ *Ibíd.*, 1 de maig de 1915. Un míting amb el qual també es celebrava la inauguració de la nova Casa del Poble. Un acte en el qual també va ser present el regidor socialista i dirigent del Centre Obrer de Tortosa, Franquet, i joves socialistes, Pallejà, Madico, Chartró i Figueras. *La Justicia Social*, 8 de maig de 1915.

⁵⁶⁸ *Ibíd.*

⁵⁶⁹ L'ordre de la manifestació era: nens i nenes i els professors del centre, Secció Ferroviària, Oficis Varis, Art de Imprimir, Barbers i Perruquers, Societat de Metal·lúrgics, Oficials fusters, Obrers Agrícoles, Constructores de Carros, Peons de Paletes, Oficials Paletes, Oficials Boters, al final de la manifestació la Junta del Centre. *El Ideal*, 6 de maig de 1916.

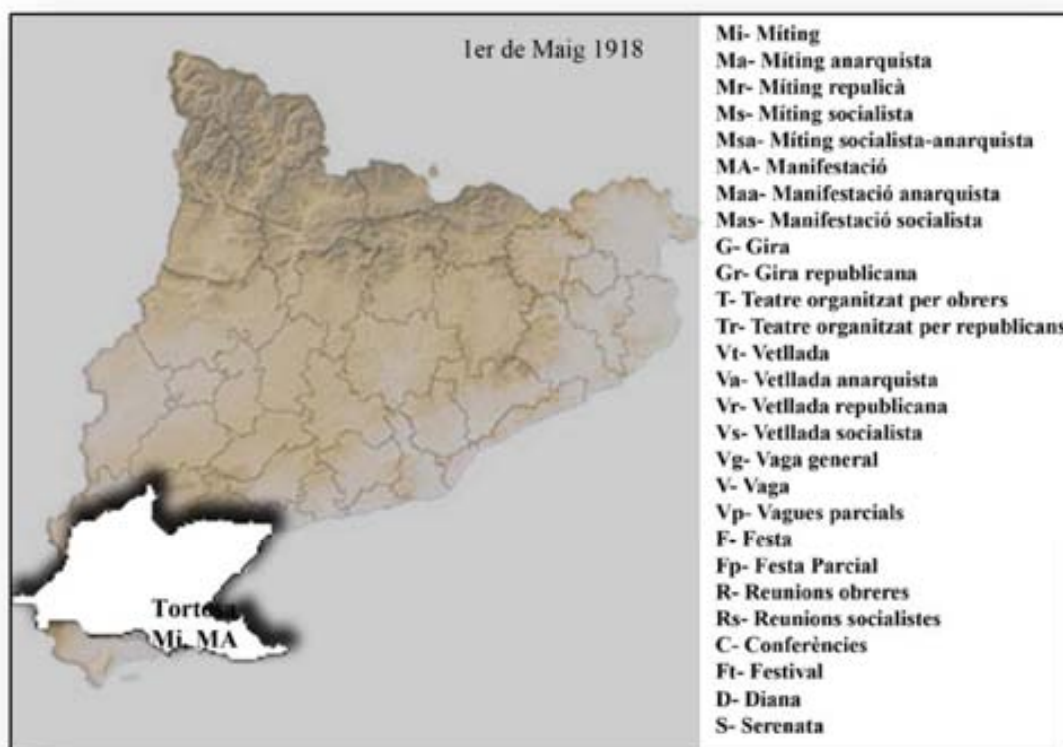
⁵⁷⁰ *El Pueblo*, 28 abril de 1916. Recordar que en aquesta població hi va haver un míting pel 1er de Maig de 1905. Però en el moment que *El Pueblo*, el mateix diari que va anunciar dit míting, anota que el 1er de Maig es celebra “por primera vez el 1º de mayo” a dita població, es confirma que el míting de 1905 va ser més un acte per consolidar la posició de la Unió Republicana front la dissensió dels radicals, en una jornada que els apropiava a un sector pel republicanisme de la societat.

va ser a Tortosa. Una manifestació va ser l'únic acte. La tensió social es va fer eco al finalitzar el míting. *El Ideal* ho relata de la següent manera:

«... cuando ya Marcelino Domingo daba por terminado la manifestación desde uno de los balcones del Centro Obrero, se oyó que dos silbidos se perdían en el espacio. Los silbidos partieron según afirman testigos presenciales desde la casa Climent, contigua al Centro Republicano y Centro Obrero.

¿Qué pasó después? No es posible concretarlo. La indignación se apoderó de los congregados que se veían acometidos por el que perturbó su libre expresión y manifestación. Y lo que en otra ocasión no hubiese tenido la menor importancia, ocasionó un conflicto del que resultó el silbante con varias contusiones de escasa importancia.»⁵⁷¹

Segons el mateix diari, aquesta situació va ser provocada pels requetens. Un acte que s'englobava dintre d'una situació conflictiva a la ciutat i que s'hauria d'analitzar dintre de la situació del moment.

En tot cas el desenllaç de la crisi de 1917, derrota del moviment vaguístic i distanciament entre republicans i moviment associatiu obrer no va repercutir a Tortosa pel 1er de Maig de 1918. El suport republicà va venir, com durant els anys precedents de la mà de Marcel·lí Domingo. El seu nom apareix en el manifest dirigit als obrers de Tortosa per tal d'animar la participació, juntament amb els dels dirigent obrer local

⁵⁷¹ *El Ideal*, 5 maig de 1917.

Ramon Franquet i Josep Hugué, de l'Agrupació Socialista de Barcelona⁵⁷². Aquests dos darrers serien els oradors del míting del dia 1, juntament amb Bayo. Una vegada acabat el míting va tenir lloc la manifestació, on van ser presents les mateixes societats obreres que a la del 1er de Maig de 1916. Confirmant que el període de repressió que va seguir a la derrota de la vaga general de 1917 no hauria estat molt important a Tortosa. La jornada va acabar amb balls i serenetes⁵⁷³.

Així doncs, a les Terres de l'Ebre la jornada del 1er de Maig no va abandonar en cap moment el to festiu que va adquirir la primera jornada que es va celebrar a la capital de les Terres de l'Ebre. Una primera jornada que es va dur a terme dotze anys després del 1er de Maig de 1890. La manca d'una organització obrera donat una inexistència d'indústria fins a finals del XIX i principis del XX, i l'expansió del socialisme, que va convertir aquesta part del país en un dels redutes del socialisme a Catalunya, són algunes de les principals raons del desenvolupament i forma de celebració del 1er de Maig. Cal destacar també la tardana adscripció del republicanisme de la regió a la jornada, en contrast amb altres poblacions catalanes, on el seu suport va ser clau en la continuació de la celebració. Així com la continuïtat d'aquesta presència durant els anys de la Primera Guerra Mundial, quan el distanciament entre republicans i moviment obrer havia provocat el progressiu distanciament dels primers fins la seva desaparició durant aquests anys a la resta de Catalunya.

---

⁵⁷² *El Pueblo*, 30 abril 1918.

⁵⁷³ *El Ideal*, 4 de maig 1918.

3. La cultura del 1er de Maig

El 1er de Maig és una jornada d'autorrepresentació dels obrers com a classe, d'afirmació del seu propi rol dintre de la societat en la qual es movien. És l'ocasió de fer-se visible i imposar-se a l'escena local i, en un àmbit més ampli, a nivell internacional. Dintre d'aquest marc es forma una simbologia pròpia de la jornada en la qual s'aglutina símbols nous amb d'altres ja presents en el món de la cultura obrera i republicana. És aquest conjunt de símbols el que analitzarem a les properes pàgines i veurem com aniran donant un significat a la jornada del 1er de Maig.

L'objectiu final de tot aquest bloc és articular aquests símbols que construeixen un nou, però a la vegada vell, relat comú, que no és altre que l'adveniment d'una futura societat socialista. És un relat vell perquè molts dels símbols ja són coneguts així com l'objectiu final. És nou per l'aparició de nous símbols vinculats a una jornada que es presenta com el preludi a una societat futura on els treballadors tindran deures, però també drets. Serà la presentació del dia com a record del passat i preludi d'una futura societat socialista.

3.1 Festa o lluita

La identificació de la jornada com a un dia de lluita marcat per la idea de la convocatòria de vaga general fins l'obtenció de les Vuit Hores, primer pas per l'eliminació del sistema capitalista i la implantació, en el seu lloc, d'una societat socialista; o un dia festiu, un dia per celebrar la unitat dels obrers, de recordar fets passats i recordar i conscienciar als treballadors de la feina que encara restava per fer fins l'obtenció de l'objectiu final, l'emancipació dels treballadors, són les dues posicions que definiran el programa del 1er de Maig.

La reclamació de la jornada de 8 hores és des d'un primer moment un dels punts claus del programa del 1er de Maig. El Congrés Obrer celebrat a París al juliol de 1889 va decidir posar dita reivindicació, davant les nombroses intervencions a favor de dita jornada, al capdavant d'un programa social que es considerava d'urgent implantació. Les mesures que incloïen dit programa servien "para asegurar el presente, suavizar la penosa situación del trabajador y concederle el descanso, la educación y la organización necesarias para llegar por fin a la apropiación y el «control» de todos los medios de

producción por los obreros mismos”⁵⁷⁴. La decisió d’organitzar una manifestació a nivell internacional es prenia, dons, amb l’objectiu de ressaltar la uniformitat dintre del moviment obrer, al mateix temps que pretenia ser una demostració de força i unió del proletariat. És en aquest sentit que la idea de lluita es vinculava a la jornada del 1er de Maig.

El 1er de Maig assumia així des d’un primer moment un caràcter d’oposició a la situació existent, tot i existir diferències sobre la forma de portar a terme la jornada. El protagonisme de la jornada requeia en un sector de la societat que fins a aquell moment havia representat un paper subordinat dintre dels diferents estats europeus. Un sector sense cap poder de decisió ni en la política en general ni en la millora de les seves pròpies condicions de treball en particular. Amb aquesta jornada els obrers prenen la iniciativa, deixaven de ser un actor passiu. L’abandonament del treball amb la conseqüent paralització de la vida quotidiana és el primer factor a tenir en compte, donat que era una decisió presa per un sector de la societat sense poder de decisió. En segon lloc, estava la decisió d’organitzar una manifestació amb la que es portava a terme l’ocupació d’un espai del qual normalment els obrers eren absents. Així dons “il primo de maggio assumeva un carattere di opposizione globale all’esistente” al mateix temps que “representava l’occupazione simbolica e premonitrice, di tempi e spazi sottatti a forza alle classi dominanti”⁵⁷⁵. La situació genera una imatge d’amenaça. Es demostrava que el poder podia ser exercit per altres grups socials⁵⁷⁶. Un poder que ni les autoritats ni els patrons estaven disposats a deixar anar⁵⁷⁷.

Aquesta doble característica, oposició a la situació general i ocupació simbòlica de l’espai, tret a la força a la classe dominant, tenia com a conseqüència directa una situació de tensió dins la societat. La posició inicial de les autoritats i els patrons partia de la por a una situació nova, no tenien el control i per tant havien d’adoptar una postura

---

⁵⁷⁴ Fragment de la resolució presentada per un delegat trade-unionista americà, amb el qual es pretenia afirmar que aquest grup de reivindicacions només representava un primer pas. L’objectiu final era la societat socialista. DOMMANGET, Maurice: *Historia del 1º de Mayo*. Barcelona: Editorial Laia, 1976. Pàg. 73.

⁵⁷⁵ Antonioli, Maurizio: «Le Tre Otto. A cavallo del Novecento: utopia, festa e sciopero generale». A *Primo Maggio. Le origini di una festa*. Pàg. 15 i 18.

⁵⁷⁶ *Ibid.*, pàg 104.

⁵⁷⁷ Sota l’amenaça d’un desordre públic, les autoritats van prohibir qualsevol acte a l’aire lliure l’any següent. *La Publicidad* publica la circular el 24 d’abril. Mentre el Ban del Govern Civil de Barcelona, publicat al Butlletí de la Província el dia 1 de maig de 1891, establia que davant la possibilitat “de la presencia de elementos estraños dispuestos á incurrir en estraños ó á perpetuar delitos” es prohibien qualsevol manifestació pública. Una prohibició que es va donar també a altres països europeus, excepte Anglaterra, Suècia, Noruega i Finlàndia. GIAGNOTTI, Felicia: «La Paura del Primo de Maggio». A *Primo Maggio. Le origini di una festa*. Pàg. 23.

defensiva pel 1er de Maig de 1890, però que va passar a ofensiva les dues jornades següents, la dels anys 1891 i 1892. Així els dies previs al 1er de Maig de 1890 l'actitud expectant d'autoritats i patrons es basa en les diferents postures que hi ha dintre del moviment obrer per portar a terme la jornada. Posicions que van des de la inicial negativa a participar-hi de les Tres Classes de Vapor, passant per l'opció de canviar la manifestació al dia 4 de maig, diumenge, dels socialistes marxistes, finalitzant per la convocatòria de vaga general fins l'obtenció de la jornada de vuit hores dels anarquistes. Malgrat la divisió existent dintre del moviment obrer l'increment de reunions obreres, els articles a les pàgines de la premsa obrera en pro de la jornada, juntament amb una postura majoritària obrera favorable a la vaga a mesura que s'apropava la jornada, va tenir una primera resposta, l'aquarterament de les forces a l'espera dels esdeveniments. L'amplia participació combinada amb les imatges de carrers ocupats pels sectors menys afavorits de la societat, amb el tancament de les tendes i comerços i la marxa de les ciutats dels sectors benestants davant la por a una possible revolució, dona pas a les següents mesures: l'estat de guerra a tot el Principat i les suspensions de garanties a les diferents províncies catalanes. Mesures que van anar seguides de tancaments de societats obreres i detencions de les principals figures del moviment associatiu obrer a les diferents localitats catalanes. Els diferents episodis de petards davant dels domicilis dels patrons o establiments que s'havien negat ha deixar als seus treballadors celebrar el 1er de Maig, la formació de piquets per impedir la descarrega de vaixells, els acomiadaments d'obrers per adherir-se al 1er de Maig, les detencions de treballadors i el tancament de societats obreres són algunes de les situacions que es van viure a les diferents poblacions catalanes els 1ers de Maig de 1891 i 1892.

Tot fa descriure el 1er de Maig com un dia de lluita. La voluntat dels obrers de fer valer la seva posició davant les autoritats i els patrons va tenir com a conseqüència enfrontaments, actes de coacció per part dels obrers i la política repressiva per part de les autoritats, així com l'acomiadament de treballadors que havien deixat el treball el dia 1 de maig. Malgrat aquesta situació, la idea d'un 1er de Maig amb un marcat esperit de lluita estava circumscrita a una part del sector obrer, la que es movia al voltant dels anarquistes. La postura dels anarquistes partia de la identificació de l'origen del 1er de Maig amb el record de la vaga del 1er de Maig de 1886 a Chicago i la subsegüent execució, en el mes de novembre del mateix any, dels anomenats màrtirs de Chicago. La postura anarquista es basava en analitzar la jornada no només a partir del seu origen sinó també per la finalitat. L'objectiu final era el fi del sistema capitalista i la

implantació d'una nova societat igualitària. El mitjà era la revolució i el 1er de Maig era l'esclat inicial:

«... de tal magnitud es la obra del 1º de Mayo, que no puede considerarse más que como prólogo de sucesivos movimientos encaminados á realizar un cambio social por el que quede definitivamente aniquilado el predominio de la clase privilegiada contra la clase trabajadora, estableciéndose una sociedad igualitaria y libre, donde todo monopolio y tiranía sea un imposible.»⁵⁷⁸

Tanmateix les continues persecucions a les que es va veure sotmès el moviment obrer en general i el sector anarquista en particular va tenir com a conseqüència el debilitament de les societats obreres recentment organitzades, de retruc, la jornada del 1er de Maig va anant perdent força de convocatòria. Els anarquistes van anant perdent fe en un 1er de Maig revolucionari i conseqüentment es van anat allunyant.

La desaparició dels anarquistes va suposar un primer pas cap a la definició del 1er de Maig com a dia festiu. Fins a finals de segle les societats obreres que celebraven el 1er de Maig buscaven eliminar el caràcter violent que va caracteritzar les tres primeres jornades. Per aquesta raó van iniciar un canvi en la celebració. Es buscava potenciar la visió d'una jornada on es celebrava la unitat del moviment obrer internacional i la conquesta d'espais d'actuació dintre de la societat moderna d'una forma gradual i sense violència:

«En marcha decidida desde el año 90, en que tuvo lugar la primera manifestación de mayo, la clase trabajadora se ha hecho potentísima conquistando todos los años posiciones enemigas. Ha entrado en los Parlamentos, conquista Municipios, desde donde ampara y fortifica efícamente á los obreros y, en suma, tanta ha sido la influencia de mayo, que la clase trabajadora, antes desunida y sin ideal, forma hoy un ejército compacto y formidable que va recto y decidido en pos del libertador Socialismo.»⁵⁷⁹

La manifestació va ser el primer acte que es va veure afectat per aquests canvis. A partir de la prohibició de celebrar qualsevol acte públic pel 1er de Maig de 1891, prohibició que es va mantenir els dos següents anys, es van buscar nous tipus d'actes amb els quals evitar els enfrontaments amb les autoritats. Eren actes més vinculats a la visió d'una jornada de caire festiu, visió defensada pels sectors obrers que es posaven al capdavant de la jornada. Així l'any 1893 els obrers de Vilanova, Manresa i Barcelona van celebrar la jornada amb sortides al camp. Un acte senzill que no implicava l'ocupació de l'espai central de les viles. S'evitaven així enfrontaments amb les

---

⁵⁷⁸ *El Productor*, 11 setembre 1890.

⁵⁷⁹ *La República Social*, 31 de març de 1897.

autoritats, al mateix temps que s'eludia el confinament dels obrers a llocs tancats, tal i com es pretenia amb la prohibició de qualsevol acte a l'aire lliure. Durant els següents anys, a mesura que disminuïa la pressió de les autoritats i la desvinculació dels anarquistes a la jornada s'ampliava, l'opció de dia festiu anava prenent consistència amb nous actes que tenien com a epicentre els diferents carrers de les poblacions. Concerts al carrer, com el que va tenir lloc a la Plaça de la Constitució a Vilanova pel 1er de Maig 1896; serenates davant diferents centres obrers, el primer a Mataró l'any 1892; o les dianes que es van iniciar a Manresa pel 1er de Maig de 1900 són alguns exemples. La presència dels treballadors pels carrers principals i els cafès plens amb obrers vestits amb les seves millors indumentàries va ser una nota constant a les cròniques sobre el 1er de Maig que es van publicar als diaris locals catalans a partir de 1892. Una actitud que reafirma la postura obrera de considerar el 1er de Maig com a dia festiu.

Si bé la situació general va afavorir l'evolució del 1er de Maig cap a un tipus de jornada festiva, la decisió del socialisme internacional de convertir el 1er de Maig en una celebració anual també va ser un factor clau. La decisió va ser presa arran de l'èxit del 1er de Maig de 1890. Un èxit que va anar més enllà de les expectatives tant dels organitzadors com dels mateixos obrers. Va ser en aquell moment quan es va plantejar "la cuestión de la perennidad"⁵⁸⁰. La continuïtat no va ser aquesta vegada aprovada a nivell internacional, sinó que va partir de congressos convocats pels diferents moviments socialistes europeu, el primer del quals va tenir lloc el mes d'agost de 1890⁵⁸¹. La ratificació del caràcter anual del 1er de Maig a nivell internacional va ser al Congrés Obrer Internacional celebrat a Brussel·les entre el 16 i el 22 d'agost del 1891⁵⁸².

El caràcter anual que el socialisme internacional va conferir al 1er de Maig venia lligat a la percepció que tenien de la jornada. Els socialistes marxistes concebien el 1er de Maig com el mitjà per redimir la classe treballadora pacíficament, sense revolucions violentes. Es tractava de conscienciar a l'obrer de la possibilitat de millorar d'una forma gradual fins l'obtenció de l'emancipació social. El 1er de Maig havia de ser el dia més

---

⁵⁸⁰ DOMMANGET, Maurice: *Historia del 1º de Mayo*. Pàg. 113. La resolució del 1889 no comportava dita continuació.

⁵⁸¹ Escandinaus i socialistes espanyols van ser els primers, a l'agost. Els van seguir el Partir Obrer Francès i els socialdemòcrates alemanys, el mes d'octubre; els sindicats tèxtils de Brunn (Austria-Hongria) i el Partir Obrer Italià, el mes de novembre; la socialdemocràcia hongaresa, al desembre; i el gener de 1891 les organitzacions obreres portugueses i suïsses. *Ibíd.* Pàgs. 58-59

⁵⁸² La qüestió estava inclosa dins el punt número 9 de l'ordre on es mencionava el caràcter de celebració internacional del 1er de maig. Segons Dommanget ja el mateix terme de celebració implicava un caràcter festiu. *Ibíd.* Pàgs. 113-114.

solemne pels treballadors. Una jornada durant la qual s'havia de difondre entre tots els treballadors els ideals sublims de l'alliberació, despertant-los del mal son del seu dia a dia i conscienciant-los que un futur era possible amb la lluita constant. La celebració anual del 1er de Maig representava aquesta lluita diària sense violència. Amb la celebració anual de la jornada s'arribaria al final de l'opressió. El primer pas de la lluita era aconseguir una legislació social⁵⁸³. En definitiva la jornada representava la síntesi de totes les esperances i les reivindicacions del moviment socialista "marxista": l'atenció social, la unitat del moviment obrer, l'emancipació i la redempció definitiva. El 1er de Maig es convertia així en un ritual anual, en una festivitat on es recordava la possibilitat d'un futur millor. No era pas el record de fets passats.

La visió socialista va ser rebutjada i criticada pels anarquistes. A l'igual que els socialistes, els anarquistes van captar la importància de la jornada des d'un primer moment. Era la unitat del moviment obrer per sobre de les fronteres afirmant la seva voluntat sobre la societat capitalista. Però, al contrari que els socialistes, pels anarquistes la jornada tenia una doble versant, el recordatori de la vaga general del 1er de Maig de Chicago de 1886, la qual va acabar amb l'enfrontament amb les autoritats, la detenció, judici i posterior condemna a mort d'uns homes que lluitaven per un món sense opressió; en segon lloc era el preludi a una nova societat, a la qual només es podria arribar amb l'esclat de la revolució. Aquesta doble versant té un mateix punt i final, el 1er de Maig és un dia on es recorda la lluita anterior dels obrers, al mateix temps que reflecteix una jornada de lluita: la lluita per la jornada de vuit hores. Segons la visió dels anarquistes l'obtenció de les Tres Vuits directament dels patrons conscienciaria als obrers de la seva pròpia força. Una constatació que els portaria a continuar la lluita fins la victòria final, o sigui la consolidació de la revolució i l'establiment de la nova societat igualitària:

*«Convencidos nosotros del espíritu radical de la proposición de las ocho horas, de la imposibilidad de la imposición legislativa y pacíficamente, como de que sin el uso de la fuerza, más ó menos violentamente, nada se adquiere que tenga trascendencia, abogamos desde luego, como Chicago, precedente que debiera ser respetado, por la huelga general, por la lucha por la imposición revolucionaria.»*⁵⁸⁴

---

⁵⁸³ RIVAS, Lucia: «Ritualización socialista del 1º de Mayo: ¿Fiesta, Huelga, Manifestación?». A *Historia Contemporánea*, nº 3, 1990. Pàg. 47.

⁵⁸⁴ *El Productor*, 28 d'abril de 1892.

Els anarquistes no consideraven, doncs, el 1er de Maig com un dia d'esbarjo. No hi havia lloc per la festa en un món que no els permetia millorar com a persones; en una societat on els obrers tenien tots els deures però cap dret. On tenien que lluitar dia a dia per la seva supervivència. Així, el 1er de Maig havia de ser un dia de lluita, a l'igual que ho era la vida diària de l'obrer. Amb aquesta idea de la lluita diària s'estableix la vinculació de la demanda de vuit hores amb la reclamació a la burgesia, donat que era aquest sector de la societat el principal responsable de la situació dels treballadors. No era pas l'estat, com argumentaven els socialistes, donat que l'estat, afirmaven els anarquistes, era un servidor dels burgesos. L'objectiu final era la total emancipació, la qual arribaria amb la revolució social. Una revolució que només seria possible amb la unitat de tot el moviment obrer. D'aquí que els anarquistes veiessin en el 1er de Maig l'oportunitat de l'esclat de la revolució, donat que seria durant aquesta jornada on es produiria la unitat d'acció del moviment obrer internacional.

El rebuig anarquista al caràcter legalista que els socialistes pretenien donar a la jornada, afegit al concepte del 1er de Maig com un dia més de la lluita diària del proletariat, defineixen els anys que les tesis anarquistes s'imposen. Els 1ers de Maig de 1890 a 1892 i del 1900 a 1902 es caracteritzen pels enfrontaments amb els patrons, amb les forces de l'ordre i pels actes de coacció. Aquests tipus d'actes van ser, protagonistes dels 1ers de Maig de principis de segle a ciutats com Barcelona, Vic, Igualada o Vilanova i la Geltrú. El fracàs alhora d'aconseguir portar a endavant la revolució durant les primeres jornades del 1er de Maig, i la derrota de les vagues generals de principis de segle van ser causa, segons els anarquistes, de la divisió del moviment obrer. A partir d'aquest moment es van inclinar per treballar en la conscienciació dels treballadors, donat que “todas las grandes causas necesitan de su tiempo de propaganda y preparación para arraigar en las multitudes”⁵⁸⁵. Aquesta va ser la nova funció donada pels anarquistes a la jornada del 1er de Maig. Així els anarquistes es van decantar per actes com conferències on es remarcava la necessitat de la instrucció, la unió i la solidaritat, així com a ressaltar la importància de la data. Un exemple és la conferència que va donar en Joan Casademont, professor racionalista i delegat de Solidaritat Obrera a Igualada amb el significatiu títol de *Significació Social del 1er de Maig*. La conferència, després d'analitzar “el enorme trabajo realizado por la clase proletaria, desde tiempo inmemorial para mejorar su condición de asalariados”, sintetitzà en tres

---

⁵⁸⁵ *El Productor*, 4 de juliol de 1890.

dates les aspiracions dels treballadors, la Comuna de París, 1878 i 1886⁵⁸⁶. Casademunt, després de senyalar la vaga general de Chicago l'origen del 1er de Maig, finalitza aconsellant la instrucció dels treballadors i els seus fills “si quieren que llegue sin mucho tardar la hora esperada de la transformación de la actual sociedad, ignorante y corrompida, por otra más equitativa y justa.”⁵⁸⁷

La celebració anual del 1er de Maig va significar una pèrdua gradual de l'agressivitat⁵⁸⁸, paral·lela a la pèrdua de por per part dels patrons i del govern. La constatació d'aquest fet es manifesta a la premsa quan descriu la jornada com un dia festiu. Va ser la premsa de Vilanova i Olot la primera en utilitzar aquest adjectiu a la crònica publicada pel 1er de Maig de 1891. El qualificatiu de festa obrera apareix pel 1er de Maig de 1892 a Vic⁵⁸⁹. A Barcelona el teatre Romea va anunciar una doble funció pel 1er de Maig de 1891 com a qualsevol altre dia festiu⁵⁹⁰. Aquesta visió es va ampliar a altres poblacions durant els següents anys, fet al que va ajudar la gradual desaparició dels anarquistes de la jornada a partir del 1892. En tot cas, el que es desprèn, sobre tot tenint en compte el cas de Barcelona, és que la postura de la societat catalana alhora de definir el dia com a festiu es basa a evitar que la jornada adquireixi el to violent i la manera és la d' incloure el dia dintre del calendari de festivitats.

En definitiva el 1er de Maig es va convertir en la santificació laica del treball. Un dia en el que la manifestació, les gires campestres, els mítings o les vetllades als centres obrers constituïen una forma de ritualització. El 1er de Maig va acabar assolint una existència autònoma.

3.2 Interpretació del 1er de Maig

Fins a aquest moment en vist com el 1er de Maig evoluciona en un període de temps i en un àmbit geogràfic concret. Hem analitzat com existeixen diferents formes de celebració tant a nivell ideològic com a nivell local. En aquest darrer cas les diferències impliquen una celebració distinta, que alhora estan condicionades per la situació general. En definitiva el 1er de Maig acaba convertint-se en un dia que el proletariat

---

⁵⁸⁶ L'autor de l'article apunta que la vaga de Chicago va ser l'any 1878, mentre que les execucions es van donar l'any 1886.

⁵⁸⁷ *El Obrero Moderno*, 16 de maig de 1909.

⁵⁸⁸ Situació que també es va donar a altres països com ho destaquen Maurizió Antonioli pel cas d'Itàlia o Miguel Rodríguez per França.

⁵⁸⁹ El 2 de maig de 1892 es publica a *La Veu de Montserrat* un article titulat *La Festa Obrera*, on es destacava que els obrers s'havien donat compte que eren enganyats i que amb les vagues no s'arribava en lloc.

⁵⁹⁰ *El Diluvio*, 1 de maig de 1891.

sent com propi. Una jornada que no té un precedent, al mateix temps s'avoquen durant aquest dia tots els desitjos i somnis dels obrers. És la repetició anticipada de la transformació del món per la classe obrera. És en aquest sentit, com afirma Miguel Rodriguez, que la data "fonctionne come un véritable système signifiant: le choix de la journée elle-même, l'attention accordée à sa célébrations, la codification de la mise en scène, la symbolisme de l'espace, le langage des formes, la puissance des mots, tout y contribue."⁵⁹¹. És tot aquest sistema, el qual dona sentit propi al 1er de Maig, el que analitzarem a les següents pàgines.

3.2.1 L'Espai

L'espai és un dels elements importants del 1er de Maig. La jornada transcorre entre un espai conegut i un espai conquerit per un dia. Miguel Rodriguez apunta en aquets sentit que "le 1er mai est à la fois un raseblement des masses stagnantes sur leur prope terrain et une incursion des masses rytmiques, en mouvement dans un espace étranger"⁵⁹².

L'espai conegut, o el terreny propi com ho defineix M. Rodriguez, és aquell on els obrers s'interrelacionen en el dia a dia. Principalment ens referim als centres socials, on tenen lloc les reunions, conferències o actes lúdics. És un terreny que no té una connotació d'enfrontament, tal com passa quan es tracta de l'espai conquerit. Aquest darrer és caracteritza per ser un espai dominat per les classes dominants. I és en aquest espai on es produeix l'enfrontament. L' invasió té un significat important tant pels treballadors com per la resta de la societat, és la demostració que un canvi s'està produint. És en aquest sentit en el que s'ha d'entendre la manifestació.

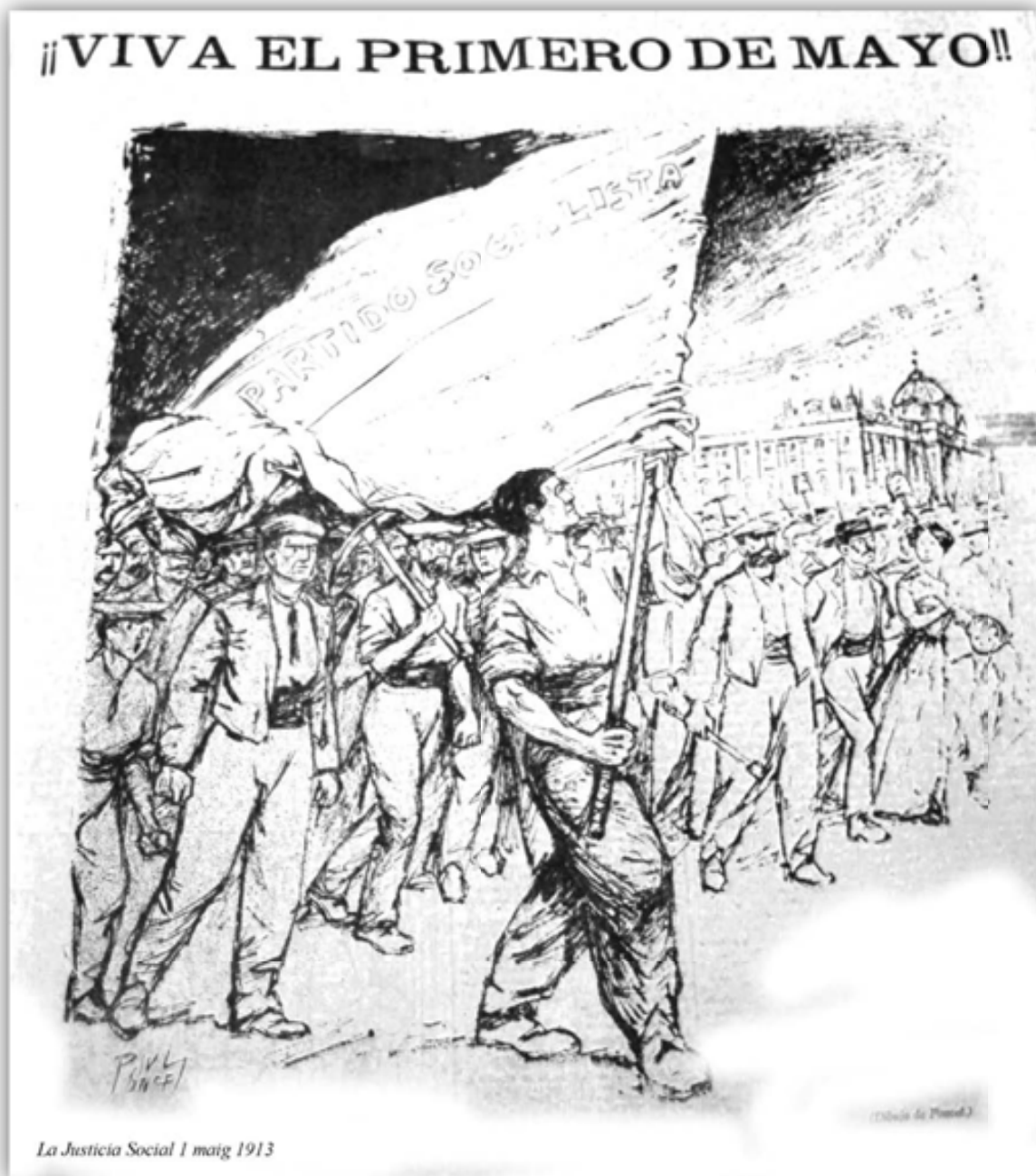
Les manifestacions van ser des de la primera jornada l'acte principal del dia. Un acte que no era pas nou. Els republicans feien servir aquesta forma de celebració al carrer per afirmar i fer visible la seva presència⁵⁹³. Aquest mateix fi és el que perseguen els obrers i que van aconseguir amb les manifestacions que es van portar a terme al llarg de la geografia catalana pel 1er de Maig de 1890. Des de Barcelona, al capdavant de la província de Barcelona, passant per les viles de la Muntanya, El Ter, L'Empordà i finalitzant per les de la província de Tarragona, els obrers van ocupar els principals carrers de les poblacions per reivindicar les seves postures, des de les de caràcter

---

⁵⁹¹ RODRIGUEZ, Miguel: *Le 1er Mai*. Éditions Gallimard, Julliard, 1990, Pàg. 11.

⁵⁹² *Ibid.* Pàg. 104

⁵⁹³ GABRIEL, Pere: «Los días de la República. El 11 de febrero.» *Ayer*, n° 51, 2003. Pàg. 44.

general presentades en el manifest aprovat pel Congrés de París, fins a les demandes concretes dels diferents oficis a nivell local.

La importància de la manifestació s'ha de buscar primer en la resolució aprovada a París, la qual parla de l'organització d'una manifestació que havia de tenir lloc el mateix dia a totes les ciutats del món. L'elecció d'aquest tipus d'acte cal buscar-la en la significació del mateix. Una manifestació implica l'ocupació de carrers, però no pas dels carrers perifèrics sinó dels carrers principals de les poblacions en un acte de protesta. És una incursió a un espai del que normalment els obrers eren absents. Un

espai que conté la memòria vital de la vila. Segons Miguel Rodriguez és la conquesta d'aquest espai un dels aspectes fonamentals de la manifestació⁵⁹⁴. La presència, o conquesta, dels espais centrals de les viles, espais que representaven també el poder de les poblacions, per un sector de la societat marginat de les decisions eren també una demostració de força i número davant la societat en general i dels poders en concret. La evidència que els treballadors constitueixen finalment una unitat, deixant de banda les diferències existents⁵⁹⁵.

De totes les poblacions analitzades en aquest treball només a Reus, Manlleu, Barcelona i Manresa els obrers organitzen pel 1er de Maig de 1890, a més de les manifestacions, mítings⁵⁹⁶. A Reus i Manresa els mítings tenen lloc a primera hora de la tarda i en llocs tancats; a Barcelona i Manlleu es celebren al carrer, just abans, en el cas de Barcelona, del començament de la manifestació, i en el cas de Manlleu aquest va tenir lloc a la Plaça Major, just abans de que els manifestants arribessin a l'ajuntament. Per tant en aquestes dues ciutats míting i manifestació es pot considerar un acte conjunt.

L'èxit de la convocatòria del 1er de Maig de 1890 va donar pas a la prohibició de celebrar qualsevol acte lliure al carrer pel 1er de Maig de 1891. Prohibició que es va mantenir l'any següent. Un fet que confirma la importància donada per la societat a aquesta conquesta dels carrers principals de les poblacions per part del proletariat. Una vegada que els poders van començar a estar segurs de que el 1er de Maig havia perdut el caràcter revolucionari que el va caracteritzar els primers anys van relaxar les mesures de previsió. Els carrers van tornar a ser escenari de la celebració obrera del 1er de Maig. Malgrat tot, les manifestacions van deixar de ser un acte en algunes poblacions, mantenint-se en altres, entre elles Tortosa, Manresa, Mataró i la mateixa capital del Principat. Les gires van agafar el relleu a les manifestacions. La diferència entre manifestació i gira és indiscutible. Mentre que la primera és un acte de protesta que es centra en els carrers principals, la gira és un acte de caire festiu que té lloc a les afores de la ciutat, fins i tot en aquells moments que decideixen reunir-se en un punt concret per anar tots junts al lloc escollit. En aquest cas els obrers sortien dels carrers principals de la ciutat en direcció a les afores, al contrari del que succeïa a les manifestacions, on

---

⁵⁹⁴ RODRIGUEZ, Miguel: *Le 1er Mai*. Pàg. 112. El mateix autor apunta que la conquesta d'aquest espai es un dels aspectes importants de la manifestació.

⁵⁹⁵ *Ibid.* Pàg. 108-109.

⁵⁹⁶ A Figueres el míting previst es anul·lat i en el seu lloc s'organitza una conferència. A la resta de les ciutats al llarg del dia i de les jornades següents es van organitzar reunions, les quals difereixen dels mítings en el sentit que es centraven principalment en donar informació sobre la vaga general que es seguia a diferents ciutats catalanes.

els obrers es dirigien al centre de les poblacions. Per altre banda els obrers tendeixen a anomenar cercaviles a l'acte d'anar en grup a celebrar la gira, així li donaven un caràcter festiu, traient el caire reivindicatiu que representaven les manifestacions. En tot cas, aquestes cercaviles tenien una funció similar a les manifestacions, mostrar la força i la unió dels obrers. Però la direcció presa i l'acte al qual es dirigien tendien a treure a dites cercaviles el caràcter reivindicatiu i militant que caracteritza les manifestacions.

Les primeres gires es van organitzar l'any 1893 a Vilanova, Mataró, Barcelona i Manresa. En alguns casos es trobaven al lloc de destí, a altres els obrers es reunien en un punt elegit, normalment el local de la seu de la societat obrera, i des d'allà es dirigien a les afores de la ciutat on passaven el dia. És una forma festiva de mostrar el número i la unitat del moviment obrer local. Aviat aquest acte va ser seguit a la resta de les poblacions catalanes on es decideix a celebrar el 1er de Maig. Els destins seran principalment la platja i el camp. Aquestes comitives aviat van ser acompanyades de banda de música, Manresa pel 1er de Maig de 1898, i banderes, Mataró pel 1er de Maig de 1901. Un any abans a Manresa, l'any 1900, els carrers també es van omplir d'obrers, en aquest cas a primera hora per celebrar el començament d'un nou 1er de Maig. Un acte que es va continuar portant a terme els següents anys. Una altre població que va convertir aquest acte en un ritual del programa del 1er de Maig va ser Tortosa a partir del 1er de Maig de 1902, primer any que es celebrava a la capital del Baix Ebre. Amb aquestes cercaviles els centres de la ciutat tornaven a ser "conquerits" pels obrers. Però, al contrari que la manifestació, amb aquest acte la "invasió" prenia un caire festiu, abandonant tot tret violent. La funció d'aquesta cercavila era la de donar inici a la festivitat dels obrers. Inici d'una nova jornada que representava el començament d'una nova societat més justa.

La prohibició de realitzar qualsevol manifestació a l'aire lliure pel 1er de Maig de 1891 va limitar l'organització d'actes a espais propis, llocs de sociabilitat obrera. El 1er de Maig queda restringit d'aquesta manera a una celebració interna, principalment durant els següents dos anys. Deixa de ser un acte de cara a la societat per convertir-se en una celebració privada dels obrers, almenys fins l'any 1893⁵⁹⁷. Les dificultats del moviment obrer a partir del 1892, ja esmentades en altres parts d'aquest treball,

---

⁵⁹⁷ Hi ha dues excepcions. A Mataró l'any 1891 quan després del míting té lloc una manifestació la qual va acabar a l'ajuntament. L'any següent, 1892, *El Diario de Villanueva i la Geltrú* del 3 de maig parla de la presència d'obrers al carrer, als casinos i els cafès com a qualsevol dia festiu, després de senyalar que les autoritats locals no van prendre cap mesura en relació a la jornada. Així mateix els centres obrers van il·luminar i decorar els seus edificis, senyal cap a l'exterior de la celebració que els treballadors estaven realitzant a l'interior.

repercuteixen també en la celebració d'aquests anys, alhora de decidir-se pels espais propis. Així els centres obrers acollen diferents actes, principalment conferències i vetllades on es llegien treballs relacionats amb la jornada, la majoria dels quals van ser amenitzats amb música. En aquest punt es van afegir els republicans.

La presència republicana en la celebració va ser inexistente durant les primeres jornades malgrat la vinculació existent entre proletariat i republicans des dels inicis del moviment obrer a Catalunya. Els republicans, principalment els federals, van cedir els seus espais als obrers per portar a terme actes per commemorar la jornada. Un exemple és la cessió del Centre Local Federal de Vilanova pel 1er de Maig de 1895. La vinculació dels republicans amb la jornada s'anirà ampliant durant els següents anys. Una adhesió que té molt a veure amb el gir que les societats obreres donen al 1er de Maig, que no és altre que la decisió de donar a la jornada un aire festiu. Pel que fa als republicans, no hi ha cap dubte que van tenir la capacitat de veure les avantatges de participar de forma activa o deixant els seus locals per la celebració d'actes, així mantenien els vincles amb el proletariat, el suport dels quals era important pels interessos dels republicans.

En tot cas la limitació a espais tancats no va implicar l'abandonament de recintes grans durant els anys finals del segle XIX. El teatre Tívoli de Vilanova va ser el lloc on es van reunir els obrers per celebrar els 1ers de Maig de 1891 i 1896; a Manlleu va ser el teatre Alcalà el lloc escollit pel 1er de Maig de 1892; el Saló Vila de Mataró va ser l'escenari on els líders obrers es van dirigir als seus companys els anys 1892, 1893 i 1894; a Barcelona van ser El Tivoli, el Circ-Eqüestre i el Novetats pel 1892, el Calvo Rico el 1893, un altre vegada el Circ Equestre i el Circ Barcelonès l'any 1894, el Circ-Eqüestre va tornar a repetir pel 1895 i 1896 i finalment el 1er de Maig de 1899 va ser el Circ Barcelonès. L'elecció dels teatres com a lloc pels mítings del 1er de Maig apunta als anys amb una participació important a les ciutats, donat l'aforament d'aquests, però també pot significar un intent per part dels obrers per celebrar conjuntament tots els oficis de la ciutat una jornada que té entre altres lemes la solidaritat i la unitat. Així quan el moviment associatiu comença a revifar a partir de 1899, i de retruc el 1er de Maig, els teatres tornen a ser el principal escenari dels mítings del 1er de Maig. Això no significa un canvi d'espais, sinó una ampliació del nombre d'actes. Els carrers tornen a ser ocupats, com ja hem vist amb cercaviles i manifestacions, els teatres es converteixen en els centres dels actes grans del dia, per passar a la nit els locals de les diferents

associacions on en petit comitè tenen lloc vetllades de caire familiar, literàries o sociològiques.

Els escenaris on tenen lloc els diferents actes organitzats per celebrar el 1er de Maig es defineixen a finals de segle. Principalment són els llocs de sociabilitat obrera com centres obrers o republicans, als quals s'afegeixen altres espais de sociabilitat comuna amb altres sectors de la societat, com són els teatres, els cafès, els carrers de les poblacions i espais propers a les vil·les. En aquest darrer cas la presència continuada d'obers dona nomenclatura als llocs elegits. Així a partir de 1895 els obrers mataronins es reuneixen per passar el dia a la Font del 1er de Maig, nom que encara es manté. Hi ha per tant una combinació d'espais propis, compartits i aliens que donen a entendre la disposició de la resta de la societat, sobre tot de les autoritats després de les prohibicions dels primers anys, a acceptar la celebració de la jornada. Una acceptació que té molt a veure amb el caire festiu que la jornada va anant adquirint els darrers anys de finals de segle. És en aquesta versant on s'entén la presència d'un nou espai que apareix a principis de segle, el qual assumeix des dels seus inicis característiques d'espai d'oci, el cinematògraf. Serà a Mataró la primera vil·la on els cines anuncien funcions extraordinaris pel 1er de Maig de 1906. Els cinematògrafs Moderns de Manresa els seguiren pel 1er de Maig de 1910. Mentre que a Barcelona no serà fins l'any 1912 quan els cines Apol·lo, Soriano, Walkyria i Triomf anuncien pel·lícules per la festivitat del 1er de Maig.

Concloent, si bé la primera intenció era la de portar a terme un acte de cara a la societat, fet que significà, com ja hem senyalat, l'ocupació d'uns espais no naturals de la sociabilitat obrera, les dificultats van modificar la voluntat inicial, produint-se canvis significatius en la utilització dels carrer, així com l'ampliació a espais més naturals de la vida social dels treballadors, diguem casinos, ateneus i centres obrers o republicans. Tal com apunta Miguel Rodriguez:

«...le 1er mai est à la fois un rassemblement des masses stagnantes sur leur propre terrain et une incursion des masses rythmiques, en mouvement dans un espace étranger.»⁵⁹⁸

3.2.2 Vocabulari

Si l'espai on tenen lloc els actes del 1er de Maig reflecteix la forma de la celebració i les relacions amb altres sectors de la societat local o regional, el discurs marca el to de la jornada. Els mots, els crits, el llenguatge emprat durant aquest dia

⁵⁹⁸ RODRIGUEZ, Miguel: *Le 1er Mai*. Pàg. 104.

estava destinat a exaltar la participació dels obrers i a ressaltar la presència dels treballadors en una societat que els mantenia al marge. En definitiva el vocabulari és un element clau en la jornada del 1er de Maig.

Les Tres Vuits és l'objectiu inicial reconegut del 1er de Maig. Com a tal va ser el tòpic al voltant del qual giraven els discursos elaborats pels oradors de la jornada. El fet que les Vuit hores havia estat recollida com a reivindicació des dels inicis del moviment obrer⁵⁹⁹ la convertia en una reclamació considerada, dons, justa i legítima pel moviment obrer i que es reforçada “par de vrais arguments, d’ailleurs divers et qui vont de l’évocation utopique du bonheur en famille à l’exposé précis des contraintes économiques qui rendent inéluctable la réduction de la journée de travail”⁶⁰⁰. Aquesta idea seria la que s’apuntaria alhora de reivindicar la jornada de vuit hores:

«Demanem, doncs, en primer terme, l'establiment legal de la jornada de vuit hores, defensant amb això la nostra vida i la vida de la nostra classe.

La jornada de vuit hores posarà a més un fre a l'anarquia introduïda en la producció per la classe capitalista, que sense tenir en compte per a res les necessitats del consum, sense més norma ni guia que un insaciable egoisme, i abusant de la nostra miserable condició d'esclaus del capital, força la productivitat, acumula i emmagatzema les mercaderies i provoca aquestes crisis periòdiques d'excés de producció, que són cada vegada més freqüents i que deixen sense pa i sense sostre a milers de treballadors, donant-se l'espectacle inaudit, bàrbar, únic en la Història, d'una població obrera que pateix fam, al costat d'uns magatzems atapeïts de mercaderies de tot gènere.

En els temps antics i en l'edat mitjana, les fams que devastaven països sencers naixien de la falta de productes -fet fatal i irremeiable- avui són el resultat de l'excés de productes -fet voluntari-.

La jornada de vuit hores, contribuirà també poderosament a disminuir l'immens nombre de treballadors forçadament inactius i arrencarà de la fàbrica a les nostres mullers i als nostres fills, aconseguint, en fi, gaudir de vuit hores de repòs, i vuit hores d'esbarjo, que ens permetin instruir-nos, pensar, viure en una paraula, com a homes i no com a bèsties, i així complir d'aquesta manera amb els nostres deures envers nosaltres mateixos i amb els nostres semblants»⁶⁰¹

Així les Vuit Hores va ser un dels referents del dia des de la primera jornada. El 1er de Maig de 1890 es va veure ple de banderes, estàndards, crits o al·lusions referents a les Tres Vuits. La disposició de la bandera variava així com els patrocinadors. La

---

⁵⁹⁹ Robert Owen va defensar la jornada com la única que es podia suportar, continuava afirmant que la seva implantació era possible donat que els moderns descobriments suprimien la necessitat d'un esforç físic major. El moviment Cartista o les Trade Unions angleses van recollir la reivindicació des dels seus inicis. Hernández les, Juan: «En los inicios del Primero de Mayo. La cuestión de las ocho horas». A *Tiempo de Historia*, nº 30, maig 1977. Pàg. 22.

⁶⁰⁰ RODRIGUEZ, Miguel: *Le 1er Mai*. Pàg. 184.

⁶⁰¹ Manifest reivindicatiu dels treballadors de Barcelona, lliurat al Governador Civil Luís Antúnez, després de la manifestació del Primer de maig de 1890.

majoria dels casos eren els organitzadors de la jornada. En aquest cas la majoria de les vegades precedia a la manifestació. Aquest és el cas de Vic, on els manifestants van ser precedits d'un gran estàndard en el que es podia llegir «*El Centre de treballadors de Vich, demana 8 horas de treball*!», el seguia un altre amb el lema «*1er de Maig, 8 horas*». A Olot una bandera vermella amb el lema «*La jornada de vuit horas*» precedia la manifestació. A altres localitats es van poder veure en algun moment de l'acte estàndards similars. Aquest va ser el cas de Mataró, on uns 20 cartells grans, formats per una canya i un imprès que posava «*Jornada legal de 8 horas*» van ser enarborats durant el transcurs de la manifestació. La incorporació del lema de la jornada a les banderes de les societats obreres va ser una altre situació que es va poder veure. Aquest va ser el cas de Vilanova i la Geltrú on els treballadors es van presentar amb els seus estàndards vermells i en forma de triangle que portaven escrits el nom del ofici i el lema «*8 horas*». A Terrassa, els nens obrers portaven un pendó on es podia llegir «*¡Viva las ocho horas de jornada!*»; seguidament anaven els Teixidors Mecànics amb el seu estàndard i el lema «*¡Fiesta Proletaria.- Manifestación del 1º de Mayo!*» i «*¡Viva la jornada de ocho horas!*»; darrera anaven els obrers paletes amb un triangle i l'emblema de treball, «*Manifestación Universal, ¡Viva la jornada de ocho horas!*»; finalment anava la Secció de Serrallers amb un estàndard amb la frase «*1890. 1º de Mayo. Reclamación de la jornada de ocho horas. Sociedad de Cerrajeros de Terrassa*». La majoria de les manifestacions van acabar amb el crit a favor de la jornada, i allà on hi havia una important presència anarquista, aquest crit anava lligat a la vaga general i la revolució social. Exemples són Sabadell o Manlleu on les setmanes següents es va viure una vaga general amb l'objectiu d'implantar la jornada de vuit hores.

La prohibició de realitzar una manifestació pel 1er de Maig de 1891 va repercutir en la forma de reclamar les Tres Vuits. A Barcelona van aparèixer dos cartells anarquistes. En el primer, petit i apaïsat, es podia veure a dalt tres grans vuits, a la dreta una caricatura de la guàrdia civil sobre la que explota un petard, a sota dues línies on es llegia «27 petardos, 27 fábricas». El segon, més gran, anava encapçalat per un «*Alto Socialistas*»; la part superior esquerra hi havia un estàndard vermell amb la paraula «*Anarquía*», obliquament es llegia «*Es/preciso que tengamos/union y energía/si queremos lograr/la jornada legal/de/los 8 &8*», frases que anaven enllaçades per guàrdies civils, municipals i agents de policia. Aquest tipus de pamflets anarquistes amb les Tres Vuits com a fil conductor es van tornar a utilitzar pel 1er de Maig de 1906. Moment en el qual els anarquistes recuperen l'opció de la vaga general com a mitjà per obtenir la jornada de vuit hores⁶⁰². Durant el mes de gener la societat d'oficis de Sabadell i Barcelona va començar la impressió d'etiquetes de propaganda amb el lema «*ocho horas el primero de mayo próximo*», així com es va editar un follet de 32 pàgines titulat «*La jornada de ocho horas*». Però la bandera de les Vuit Hores no va desaparèixer del carrer. Donada la impossibilitat de fer-la onejar durant la manifestació, les societats obreres van optar per penjar-les en els seus edificis. Així ho van fer pel 1er de Maig de 1891 el Centre local de Vic o entre 1893 i 1895 el Cercle Socialista de Mataró.

Les Tres Vuits no era pas l'únic lema inscrit a les banderes o cridats durant les manifestacions. Crits a favor del 1er de Maig es van poder sentir a Vic durant la manifestació del 1er de Maig de 1890, la qual es va donar per finalitzada amb un «*¡Viva el 1º de Mayo!*». Crits similars es van escoltar a les manifestacions de Mataró de l'any 1902 i de Reus l'any 1910. En tot cas, com apunta M. Rodriguez, són les manifestacions on “*expriment les revendications du 1er mai. À l'intérieur, dans les réunions, c'est la résolution qui tient ce rôle, énoncée de manière péremptoire et solennelle.*”⁶⁰³

Als mítings i reunions que tenen lloc al llarg de la geografia catalana durant la jornada internacional del 1er de Maig acabaven, a l'igual que a França, amb la lectura i aclamació del manifest que tenien com a destinataris les autoritats tant locals com estatals. Un manifest que tenia un valor simbòlic, que no es altre que la de finalitzar la

---

⁶⁰² Seguint la decisió de la CGT francesa de no treballar més de vuit hores a partir del 1er de Maig de 1906. RODRIGUEZ, Miguel: *Le 1er Mai*. Pàg.38.

⁶⁰³ *Ibíd.* Pàg. 192.

reunió amb un acord comú, amb una mostra d'unitat, un altre vocable bàsic dintre del discurs de la jornada. Hi ha altres mots que també tenen un lloc destacat als discursos. Així es constant la menció de paraules com solidaritat, associació, instrucció o emancipació. La importància de tots aquests termes es ratifica amb els títols escollits per les conferències: «*La jornada de 8 horas*», 1 de maig de 1892 a Barcelona; «*El obrero organizado y el 1º de Mayo*», 1 de maig de 1913 a Mataró; «*Educación obrera*», Manresa 1 de maig de 1915.

La premsa és un altre element clau alhora de difondre el discurs lligat al 1er de Maig. Les pàgines de la premsa obrera s'omplien durant la quinzena prèvia a la jornada d'articles que feien referència al 1er de Maig. L'objectiu primer era aconseguir l'adhesió dels treballadors. En aquest punt era clau l'al·lusió a la jornada de vuit hores. Pel moviment obrer la vinculació entre les Tres Vuits i el 1er de Maig “significa la aspiració a las 8 horas per jornada màxima de treball, ideal comú a tot lo proletariat sens distinció de partits...”⁶⁰⁴.

El mateix diari, *La Tramontana*, apunta una vegada passada la jornada:

«*Una fetxa y una idea han produhit la unió de tots los treballadors del món. Lo 1er de Maig de 1890 y la jornada de vuyt horas.*»⁶⁰⁵.

L'altre publicació anarquista de la ciutat, *El Productor*, segueix la mateixa línia. En les seves pàgines es podia llegir que el moviment de les vuit hores, “iniciado en Chicago, sublimizado con el heróico sacrificio de nuestros hermanos de allende los mares, es una idea que se irá imponiendo, en un movimiento que cautivará todos los corazones proletarios”⁶⁰⁶. D'aquesta manera el 1er de Maig representava un nou pas cap a la implantació de la jornada de vuit hores, al mateix temps que es mostrava la unitat del moviment obrer internacional:

«... *la jornada de ocho horas es un punto de coincidencia y de unión de todas las fuerzas proletarias del mundo, trabajaremos por su conquista, a la manera que un ejército poderoso asalta y toma una fortaleza que se opone a su paso, y desde ella vayamos resueltos a la última jornada, sin temores ni vacilaciones oportunistas, que sólo así alcanzaremos el lugar que por razón y por naturaleza nos corresponde.*»⁶⁰⁷

Així dons les Tres Vuits i la crida a la unitat del proletariat es va convertir en dos de les idees principals del 1er de Maig. Les al·lusions a la unitat obrera anava lligada a

⁶⁰⁴ *La Tramontana*, 6 de maig de 1892.

⁶⁰⁵ *Ibíd.* 25 abril de 1890.

⁶⁰⁶ *El Productor*, 1 d'abril de 1890.

⁶⁰⁷ *Ibíd.* 30 d'abril 1890.

la millora de la situació del moviment obrer. Un lema que es repeteix als manifestos i a les pàgines de les publicacions obreres per reclamar la participació dels treballadors a la jornada del 1er de Maig. Crida que es fa més evident aquells anys de dificultats pel moviment obrer. Així, pel 1er de Maig de 1894 el *Boletín Socialista*, portaveu de l'Agrupació Socialista de Mataró, apuntava com un dels propòsits del 1er de Maig:

*«A la vez que estrechar los lazos de unión entre los oprimidos de todos los países civilizados y afirmar de un modo solemne y grandiosos la solidaridad obrera, producir una colosal agitación que despierte el espíritu de clase en muchos desheredados y fortalezca la energía de los que pelean con conocimiento de causa por los intereses de trabajo.»*⁶⁰⁸

Pel 1900 la Comissió organitzadora del 1er de Maig a Manresa apel·la als obrers a participar en una jornada marcada per la unitat de tots els obrers del món:

*«Sigamos pues, obreros manresanos el camino que han emprendido nuestros compañeros de infortunio; estrechemos nuestros lazos fraternales aumentando nuestro compañerismo practicando nuestro sacrosanto lema **Unión y Solidaridad**, y de este modo seremos respetados y llegaremos al logro de nuestras aspiraciones.»*⁶⁰⁹

El Obrero, portaveu de les societats obreres de la comarca de l'Anoia, apuntava la necessitat de que el 1er de Maig havia de continuar demostrant any rere any la unió i la força del moviment obrer:

*«Como demostración palpable de nuestro poderío sigamos presentando cada 1º de Mayo más numeroso ejército obrero, y quizá llegue un día en que quedará construída la Ciudad Nueva, y la fecha ésta, que es la fiesta del proletariado será la gran Fiesta de la Humanidad»*⁶¹⁰

Així doncs, la unió del proletariat donarà lloc a l'emancipació del proletariat, l'objectiu final del 1er de Maig, tal i com s'apunta ja des de les primeres jornades:

*«Desde hace años la lucha entre el proletariado y la burguesía ha empezado los actos revolucionarios van sucediéndose unos á otros sin interrupción, y el próximo 1º de Mayo será uno de los de más trascendencia en la serie de las reivindicaciones del proletariado, que han de conducirle á su emancipación completa.»*⁶¹¹

⁶⁰⁸ *Boletín Socialista*, 31 de març de 1894. Aquest era el segon punt dels tres, el primer era la necessitat de treballar per aconseguir pal·liar els efectes del regim capitalista, i el tercer anava dirigit als mateixos obrers, al·ludint a les millores només era una pas cap a la societat futura.

⁶⁰⁹ Lligat: AM 382, 492. Manifest Comissió Organitzadora, 27 d'abril de 1900.

⁶¹⁰ *El Obrero Moderno*, 16 de maig de 1914.ñ

⁶¹¹ *El Productor*, 29 d'abril de 1890.

Tots aquests fragments recalquen la idea de que és la unió del moviment obrer la clau de l'èxit del 1er de Maig. Raó per la qual es converteix, juntament amb la jornada de vuit hores, en un dels punt claus dels discursos i articles que s'escriuen per la jornada. Dues idees que tenen un fi comú: l'emancipació dels treballadors. Així aquest darrer lema s'afegeix als eslògans que es poden llegir als final dels manifestos que els organitzadors publiquen pel 1er de Maig:

*«¡Viva la emancipación de los obreros!
¡Abajo la explotación del hombre por el hombre!»*

-----

*«¡Viva la redención obrera!
¡Viva la fraternidad Universal!»*

-----

*«Viva la jornada de 8 horas
Viva el 1º de Mayo
Viva la fraternidad obrera universal»*

«¡Obreros todos no faltéis que la unión hace la fuerza!»

A la data, la jornada de vuit hores, la unitat i l'emancipació es van incorporar altres eslògans, les quals feien referència a l'evolució del moviment obrer i les preocupacions del moment. Així pel 1er de Maig de 1898 l'eslògan socialista va fer una referència a la guerra de Cuba:

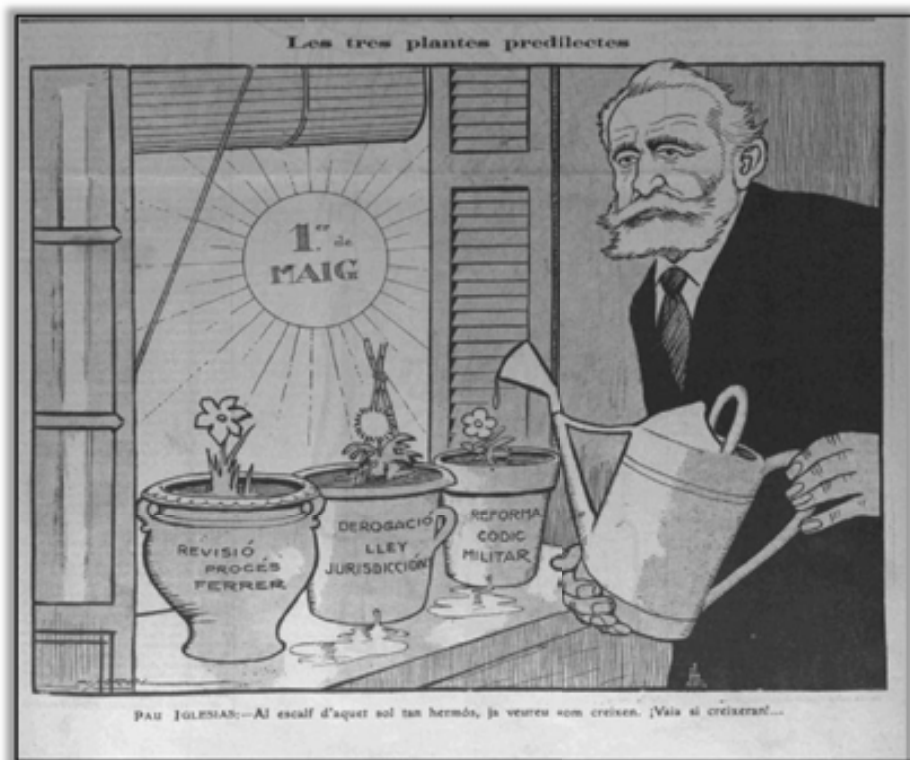
*«¡Viva el 1º de Mayo!
¡Viva la paz!
¡Viva la clase obrera!
¡Abajo la infame explotación del hombre por el hombre!»*

La guerra del Marroc va ser al·ludida amb consignes similars. Però va ser la Primera Guerra Mundial la que va desplaçar tant la data com les referències a la unitat. Pel 1er de Maig de 1915 el manifest socialista acabava amb:

*«¡Abajo la guerra!
¡Abajo el capitalismo!
¡Viva el Socialismo Internacional!»*

Les al·locucions finals dels manifestos són el referent del que la jornada representa cada any. Però són les reivindicacions aprovades les que defineixen l'esperit del 1er de Maig. Així les primeres jornades la legislació social amb la jornada de Vuit Hores al capdavant reflecteixen un moviment que ha nascut a partir d'un Congrés Obrer Internacional. Durant els següents anys, malgrat que es manté la reivindicació d'una legislació obrera internacional, es van incorporant d'altres amb caràcter nacional. Va ser pel 1er de Maig de 1898, amb la guerra de Cuba de rerefons, quan apareixen les primeres demandes no vinculades a la legislació obrera. Aquestes van ser la revisió del procés de Montjuïc i el servei militar obligatori. La primera es va mantenir durant els següents anys, mentre que el tema del militarisme en general va ser una qüestió que va aparèixer de manera intermitent: pel 1902 i 1908 es demanà la supressió del servei militar obligatori; els anys 1910, 1911 i 1912 el protagonisme va ser la reivindicació de posar fi a la Guerra del Marroc. Els anys 1910 i 1911 dita reivindicació va anar conjunta amb la de la revisió del procés de Ferrer i l'amnistia per tots els presos de la Setmana Tràgica. Aquesta darrera va estar inclosa en el conjunt de reivindicacions fins el 1er de Maig de 1912. La derogació de la Llei de Jurisdiccions va ser un altre de les reivindicacions obreres pels 1er de Maig de 1906, 1908 i 1912 i 1913. La crisi de 1917 amb l'empresonament de molts obrers també va trobar lloc al manifest de les reivindicacions del 1er de Maig. L'any 1918 la demanda era l'amnistia de tots els presos obrers. La importància de la crisi i repercussions de 1917 es reflecteix al míting que té lloc a Manresa pel 1er de Maig de 1918, el qual es qualificat de pro-amnistia.

La Campana de Gràcia, 29 d'abril de 1911

Les reivindicacions de tipus local també van trobar el seu lloc dintre del gruix de les reivindicacions del 1er de Maig: pel 1896 a Mataró es va demanar la festivitat de la jornada; a Reus pel 1er de Maig de 1909 es demanà la cessió de terreny per part de l'Ajuntament per construir un Centre Obrer i obrir treballs per obrers sense treball. Però serà sobre tot la defensa de les associacions les que s'escoltarà a totes les ciutats industrials catalanes, convertint-se en un lema fonamental en poblacions de la Muntanya, el Ter o el Baix Empordà on s'havia de lluitar dia a dia per mantenir un moviment obrer associatiu.

3.2.3 Símbols

«...tout est signe lors du 1er mai. La data elle-même en consigne un. Et la manière dont elle se déroule, les formes qu'elle prend, les lieux qu'elle investit portent un sens voulu par ceux qui les ont choisis. Pour que le 1er mai prenne tout son sens, il faut avoir recours à d'autres formes, plus spécifiquement symboliques: des objets – des fleurs, des couleurs, des insignes... – et des pratiques habituelles et rituelles. S'il y a une unité du 1er mai, c'est dans la codifications de cet emsembles de signes. D'ailleurs, celui-ci est reconnu et constamment réutilisé par les ouvriers même en dehors de la journée de fête. C'est pourquoi le 1er mai éclaire la culture ouvrière tout entière.»⁶¹²

⁶¹² RODRIGUEZ, Miguel: *Le 1er Mai*. Pàg.153.

Amb aquestes línies Miguel Rodríguez senyala quin és el codi simbòlic que dona una significació a la jornada del 1er de Maig. Tos els actes que s'organitza, allò que es diu, el que es veu, tot dona sentit a la jornada, la qual, al mateix temps, li dona sentit al grup, en aquest cas el proletariat. Però més enllà, la jornada és un símbol per si mateixa. Representa un oasis dintre de la lluita diari dels obrers, és l'exemple de com seria un futur sense opressió. En aquest sentit el 1er de Maig és un símbol en un sentit abstracte. Aquest aspecte del 1er de Maig és el que tractarem de desenvolupar al següent punt d'aquest capítol. En aquest ens centrarem a analitzar els símbols visuals i sonors que són presents durant el dia, entre elles les insignes, banderes o lletres de cançons. Aquests són símbols que apareixen amb el 1er de Maig i que es combinen amb altres propis dels obrers i altres símbols compartits amb altres sectors, com els republicans, els quals reflecteixen una cultura compartida.

El primer signe visible de la jornada va ser la bandera vermella, símbol del moviment obrer internacional. La bandera vermella, apunta Miguel Rodriguez, és un signe important dintre del moviment socialista internacional, per la seva relació amb les diferents insurreccions que van tenir lloc al llarg del segle XIX, entre elles les revolucions de 1848 i la Comuna de Paris de 1871. Però serà a partir del ressorgiment del moviment obrer en la dècada dels vuitanta, després dels anys de repressió que va seguir a la Comuna a nivell europeu i la caiguda de la I^a República a l'Estat Espanyol, quan la insigne vermella es converteix en el color del moviment proletari⁶¹³.

Així doncs la bandera vermella acumula una història principalment vinculada a aixecaments proletaris contra la tirania de la societat⁶¹⁴. L'objectiu de dites insurreccions eren la transformació de la societat, objectiu que també es buscava amb els 1ers de Maig. Així la bandera vermella és un signe de identitat. Un signe amb el qual es presenta els objectius de la jornada; per una banda la voluntat per part del moviment obrer de realitzar una afirmació pública dels obrers com a obrers; per l'altre estableix que l'objectiu era lluitar per un canvi de la societat. El significat del 1er de Maig s'exposa amb la presència de la bandera vermella⁶¹⁵. La visió de la bandera vermella, portadora de tota una història de insurreccions, serà una de les causes de la visió insurreccionalista del 1er de Maig. Visió que també es va donar a altres països. En el cas

---

⁶¹³ RODRIGUEZ, Miguel: *Le 1er Mai*. Pàgs. 160-161.

⁶¹⁴ GABRIEL, Pere: «Los días de la República. El 11 de febrero.» Pàg. 43.

⁶¹⁵ Serà en aquest sentit que M. Rodriguez afirma que va ser el 1er de Maig «qui ensuite l'institutionnalise comme drapeau». RODRIGUEZ, Miguel: *Le 1er Mai*. Pàg. 161.

de França, per exemple, M. Rodriguez apunta que aquesta visió es combina amb l'absència d'inscripcions:

«Mais il y a rouge et rouge. Que sur le drapeau rouge il n'y ait aucun nom de syndicat ou de groupe politique, et la faute est plus grave encore. Car la couleur seule, la couleur nue, paraît concentrer en elle une violence insurrectionnelle que rien ne viendrait canaliser»⁶¹⁶

La presència de només un “drapeau rouge” a Catalunya és més puntual que a França i es centra més en les decoracions dels Centres Obrers. Amb emblemes vermells es van decorar el Centre Federalista del carrer de Porteferrissa a Barcelona pel 1er de Maig de 1895, els centres obrers de Mataró pel 1er de Maig de 1891, també va ser present en la gira campestre de Manresa del 1er de Maig de 1906. La única manifestació que es té notícia de la presència d'una bandera sense inscripció és la que va tenir lloc a Vilanova pel 1er de Maig de 1893, emblema que va ser portat per una dona.

Els manifestants catalans prefereixen enarborar les seves banderes amb inscripcions relacionades amb la jornada. Les converteixen en una portadora més de les reivindicacions obreres del 1er de Maig. El 1er de Maig i la jornada de vuit hores són els principals lemes inscrits. A les manifestacions de 1890 es va poder llegir «8 hores de trabajo» (Manresa), «Jornada legal de 8 horas» (Mataró), «La jornada de vuit horas» (Olot), «Manifestación Internacional – 1º de Mayo – Ocho horas de trabajo» (Reus), «¡Fiesta Proletaria.- Manifestación del 1º de Mayo!» i «¡Viva la jornada de ocho horas!», «Manifestación Universal, ¡Viva la jornada de ocho horas!» i «1890. 1º de Mayo. Reclamación de la jornada de ocho horas. Sociedad de Cerrajeros de Terrassa» (Terrassa) o «Jornada de 8 horas – 1º de Mayo Fiesta Obrera Universal» (Valls). Seràn aquestes les banderes que la premsa al·ludiran a partir de 1891 com a estàndards del 1er de Maig⁶¹⁷.

Al costat d'aquests emblemes es faran visibles les portades pels diferents oficis que donaven suport a la jornada. En aquestes apareixien el nom de l'ofici amb inscripcions relatives a la jornada. A Vilanova i la Geltrú els oficis es presenten amb els seus estàndards vermells en forma de triangle; emblema que també identificà els paletes

---

⁶¹⁶ RODRIGUEZ, Miguel: *Le 1er Mai*. Pàg. 164

⁶¹⁷ Dites descripció recull les banderes que s'anaven a buscar al local del Grup de Corporacions Obreres de Barcelona pel 1er de Maig de 1900, a Manresa va acompanyar la gira l'any 1904 i la matinal del 1912, els anys 1893 i 1895 la bandera del 1er de Maig ondejava al costat de la del Cercle Socialista de Mataró al local social dels socialistes mataronins.

de Terrassa⁶¹⁸. Així doncs el vermell va ser el color que predominà durant la jornada del 1er de Maig. Amb una excepció, la que es va produir el 1er de Maig de 1902 a Figueres:

*«... unos doscientos obreros escasamente se pasearon el jueves 1º de Mayo, precedidos de una orquesta, varias banderas españolas y una **senyera** modernista con las inscripciones “1º de Mayo” en el anverso y “Jornada de 8 horas” en el reverso...»⁶¹⁹*

La presència de la senyera com a bandera del 1er de Maig a Figueres apunta la influència del republicanisme catalanista dintre del moviment obrer local. Però aquesta seria l'única nota diferent. Les banderes vermelles es van veure durant els 1ers de Maig al llarg de la geografia catalana durant tot el període que avarca aquest estudi, convertint-se així en un dels principals símbols del 1er de Maig. Però no pas l'únic.

Un altre element clau en la construcció d'una simbologia pròpia del 1er de Maig és la música. Pere Gabriel apunta que la música és una peça fonamental en qualsevol celebració, “un vasto campo que incluye tanto el canto y los coros como la búsqueda de himnos identificadores, jalonaban y «ordenaban» las celebraciones”⁶²⁰. M. Rodriguez, segueix aquesta línia quan afirma que la música és un dels elements més importants de la celebració del 1er de Maig a França:

*«Comme le drapeau, le chant est un enjeu fondamental. Moins par les paroles propement dites que parce que, ces airs de circonstance, chantés ensemble, soulignent ce que la journée représente (...)
Enfin, le chant constitue un élément important de toute une conception esthétique de la fête»⁶²¹*

La música també és present en la celebració dels 1ers de Maig a Catalunya. En les manifestacions, els obrers aprofitaven el recorregut per cantar els himnes propis. Així es van poder escoltar l'himne anarquista el 1er de Maig de 1890 a Barcelona o «*La Marsellesa*» a Vilanova pel 1er de Maig de 1893. Les manifestacions del 1890 de Manlleu, Vic i Olot van comptar amb la presència d'una banda de música. A Tortosa la banda de Santa Cecília i La Lira Dortosina van estar presents en les manifestacions obreres des de la primera celebració organitzada pels obrers tortosins l'any 1902.

---

⁶¹⁸ La forma de triangle també es va veure a París, ciutat on es van fabricar en grans quantitats petits triangles de color vermell “pour que le manifestant puisse se distinguer de l'homme de la rue”. M. Rodriguez apunta que aquest triangle vermell al·ludia a les tres vuits. RODRIGUEZ, Miguel: *Le 1er Mai*. Pàg. 158.

⁶¹⁹ *El Regional*, 4 de maig de 1902.

⁶²⁰ GABRIEL, Pere: «Los días de la República. El 11 de febrero.» Pàg. 42.

⁶²¹ RODRIGUEZ, Miguel: *Le 1er Mai*. Pàg. 168.

També la música va estar present en les gires campestres. En aquest tipus d'acte apart d'una banda musical cal destacar la presència a les celebracions de Manresa de finals de segle XIX i principis del XX (1898, 1899 i 1900) del Cor Obrer, el qual es va encarregar de cantar els himnes revolucionaris.

La música i les cançons tenien el seu rol dins del ritual de les reunions. La vetllada sovint comptava amb una banda o una coral que amenitzava els intervals entre les diferents parts del programa o posava fi a l'acte. A Tortosa per exemple, la vetllada organitzada l'any 1902 pel Centre Social va acabar amb la Coral La Tortosina. Un acte que va ser seguit per un concert al teatre Principal on es va tocar «*La Maquinista*» de Clavé. A Mataró l'Orfeó Socialista i el Cor «La Palma» es van encarregar d'amenitzar la mitja part de l'obra de teatre representada al teatre Euterpe el 1er de Maig de 1906. Els presents van poder escoltar entre altres «*La Marsellesa de la Paz*» de Clavé, «*La Germanó*» i «*La Maquinista*». Sis anys més tard la Banda Municipal i la Coral de Mataró «La Harmonia» tocaven «*La Internacional*» durant el festival celebrat a la Casa del Poble.

La importància de la música radica, tal i com hem apuntat anteriorment pel seu paper cohesionador. Però són els himnes els que, com senyala M. Rodriguez, representen el signe de reconeixement. Durant la jornada del 1er de Maig, com hem vist, s'escolta una sèrie de himnes reconeguts pel moviment obrer, «*La Marsellesa*» i «*La Internacional*» eren les més populars⁶²². «*L'Acrata*», «*La Unió*», «*La Casta Voz del Pueblo*», «*La Redención*» o «*La Marsellesa de la Paz*» de Clavé són altres himnes cantats durant el dia internacional dels treballadors. Una jornada que també va tenir el seu propi himne a partir de 1891. La premsa barcelonina i mataronina es van fer eco de la composició d'un himne dedicat a la jornada del 1er de Maig. Un himne per cant i piano titulat «*¡A la Revolución!*»:

*«El orgullo abatid de los tiranos
Que sin razón alteran nuestra paz
Pero hoy, que á cuestras estamos
Queremos al fin su antifaz
Hurra sin tregua
Luchemos ya*

---

⁶²² M. Rodriguez senyala que a França *La Internacional* es reconeguda com una alternativa a *La Marsellesa*, la qual, continua el mateix autor, «est reconnu à la fin du siècle comme le symbole de la Nation bourgeoise don ton veut se démarquer à tout prix». RODRIGUEZ, Miguel: *Le 1er Mai*. Pàg. 170.

Pronto acabad con tanta fiera

Nuestra bandera

Enarbolad

Al grito de Igualdad»⁶²³

En definitiva tots aquests símbols, els himnes i les banderes, van donar a la jornada una atmosfera pròpia.

3.2.4 Importància de la jornada

Com hem apuntat al principi del punt anterior el 1er de Maig és un símbol per si mateix.

La importància de la jornada va ser compresa pels seus contemporanis des de la primera celebració. Conseqüentment un dels punts claus era el raonament de la significació del 1er de Maig. Aspecte que es va convertir en un dels punts claus del programa del 1er de Maig. El programa era una al·legoria a la jornada, confirmada amb els articles que es publicaven durant els dies previs, els números especials publicats per la jornada i els discursos que s'escoltaven durant el mateix dia. L'objectiu final d'aquests no era altre que encoratjar la participació en el moviment associatiu. El 1er de Maig es convertia en un símbol del treball del moviment obrer per aconseguir els objectius dels treballadors.

El significat del 1er de Maig es va construir al llarg de les celebracions. La jornada de vuit hores dona sentit al dia durant les primeres jornades:

«... la jornada de ocho horas es un punto de coincidencia y de unión de todas las fuerzas proletarias del mundo, trabajemos por su conquista, á la manera que un ejército poderoso asalta y toma una fortaleza que se opone á su paso, y desde ella vayamos resueltos á la última jornada, sin temores ni vacilaciones oportunistas, que sólo así alcanzaremos el lugar que por razón y naturaleza nos corresponde.»⁶²⁴

La reivindicació de les Vuit Hores, demanda obrera internacional des dels inicis del moviment obrer, es converteix en el mitjà per aconseguir la unitat dels obrers al voltant del 1er de Maig. El 1er de Maig es va presentar com “la última jornada”. Una jornada que a partir de la unitat del moviment obrer al voltant de la jornada de vuit hores donaria lloc a l'emancipació social:

---

⁶²³ *La Dinastia*, 18 abril de 1891.

⁶²⁴ *El Productor*, 30 abril de 1890.

«... el movimiento de las ocho horas, iniciado en Chicago, sublimizado con el heróico sacrificio de nuestros queridos hermanos de allende los mares, es una idea que se irá imponiendo, es un movimiento que cautivará todos los corazones proletarios. (...)

*Jamás se ha señalado un movimiento universal, como el que se está preparando, tan espontáneo, tan decidido, tan grande.»*⁶²⁵

Així doncs la vinculació de les Tres Vuites amb el 1er de Maig es basa en la idea de unitat:

*«... lo 1er de Maig es de la classe obrera en general y no de cap partit, porque ell significa la aspiració á las 8 horas per jornada màxima de treball, ideal comú á tot lo proletariat sens distinció de partits.»*⁶²⁶

La unitat de tots els treballadors del món al voltant d'una data i una idea és la clau de l'èxit del 1er de Maig de 1890. Un dia en el qual tots els treballadors “unidos hoy con el propósito de enfrentar la explotación capitalista, á la par que dispuesta á afirmar su derecho á la vida”⁶²⁷. El dret a la vida i la unitat del moviment obrer internacional són també elements claus del discurs anarquista pel 1er de Maig de 1891:

«Compañeros: el capital natural, el capital ciencia y el capital trabajo, se conserva, se crea y se acumula por nuestro esfuerzo, que no obtiene la debida recompensa precisamente porque nuestros explotadores nos la usurpan.

*Al protestar contra esa usurpación se ofrece el espectáculo inaudito en la historia de unirse en un mismo dia los trabajadores de todas las razas, de todos los países, de todas las religiones y de todos los idiomas inspirados por un mismo sentimiento de justicia.»*⁶²⁸

El significat del 1er de Maig es clarifica durant les primeres jornades. És el dia durant el qual el moviment obrer es reivindica davant ells mateixos, però, més important encara, davant la societat que tracta de marginar-los. Un dia en el qual mostren la seva força i número, al mateix temps que reivindiquen el seus drets. Uns drets que són marginats durant la resta de l'any.

L'èxit de la primera jornada va tenir una ràpida incidència en el significat del 1er de Maig i que es descrita des de les pàgines de *El Productor* amb les següents termes:

«.. de tal magnitud es la obra de 1º de Mayo, que no puede considerarse más que como prólogo de sucesivos movimientos encaminados á realizar un cambio social por el que quede definitivamente aniquilado el predominio de la

---

⁶²⁵ *Ibíd.*, 1 abril de 1891.

⁶²⁶ *La Tramontana*, 6 de maig de 1892

⁶²⁷ *El Productor*, 30 abril de 1890.

⁶²⁸ *Ibíd.*, 30 abril de 1891.

clase privilegiada contra la clase trabajadora, estableciéndose una sociedad igualitaria y libre, donde todo monopolio y tiranía sea un imposible.»⁶²⁹

El 1er de Maig representa un pas més cap a la societat obrera. Una societat que en un primer moment s'esperava que fos immediata, i des de la files anarquistes a partir de la vaga general declarada pel 1er de Maig. El pas dels anys i les convocatòries canvia aquesta visió del 1er de Maig. Davant la impossibilitat d'un canvi immediat, el 1er de Maig es converteix en un dia de preparació, de conscienciació per la lluita que ha de venir, donat la manca d'una preparació prèvia:

«Debia necesariamente formarse el ejército obrero, debia instruirse á los proletarios, darles conciencia de sus derechos usurpados, infundirles alientos y esperanzas, y, en una palabra, comenzar esa guerra fatal que terminará inevitablemente con la muerte de las instituciones burguesas y en el advenimiento de la República Social, término feliz de la lucha violenta que por tantos siglos ha afligido al género humano.»⁶³⁰

Així s'acaba definint la jornada del 1er de Maig com “la precursora de la redención definitiva de la Humanidad”⁶³¹. Raó per la qual és un dia que es caracteritza per ser essencialment obrer i reivindicador:

«... el 1º de Mayo ha sido, es y será eminentemente obrero, eminentemente revolucionario, como corresponde a la obra de un Congreso socialista internacional.

Permitir que otros elementos que no integrasen el proletariado tremolasen por un momento tan solo su bandera, convirtiéndola en enseña partidista de cualquier fracción burguesa, equivaldría a permitir una profanación que no puede, que no debe ser tolerada por los obreros militantes.

El 1º de Mayo simboliza la aspiración de la clase trabajadora, que nadie que no sea ella misma puede llevar a efecto.»⁶³²

Així dons existia un acord comú pel que fa al significat del 1er de Maig entre els diferents sectors del moviment obrer. Era una jornada on es remarca la unitat dels treballadors. Una unió que donaria lloc a la revolució i el canvi a una societat futura justa i igualitària. Important, dons, en aquest sentit és la visió de la jornada com a precursora d'un canvi social; factor que va repercutir en la visió de les primeres jornades per part tant dels obrers com de la societat en general. Pels anarquistes la revolució que havia de donar pas al 1er de Maig era conseqüència d'una societat que impedia el millorament d'una part de la seva població:

---

⁶²⁹ *Ibíd.*, 11 de setembre de 1890.

⁶³⁰ *La República Social*, 28 abril de 1897.

⁶³¹ *La Justicia Social*, 1 de maig 1914.

⁶³² *Ibíd.*

«Si esta contienda, por temeridad de los explotadores se convierte en peligro social culpese á los causantes de la perturbación, no á sus víctimas; que si es lícito al hombre defender su vida y su honra, lícito le ha de ser á una clase que cumple con exceso sus deberes sociales, defenderse de los vejámenes, sujeciones y miserias que sufre, contra toda razón y justicia, por causa de los adoradores del becerro de oro, de los mercaderes de la carne humana.»⁶³³

Serà aquest tipus de vocabulari el que provocarà la sortida dels sectors benestants de les ciutats, l'abastiment de queviures en previsió del que pogués passar, el tancament de comerços i les polítiques repressives que van seguir els 1ers de Maig de 1890, 1891 i 1892.

Però a mesura que anava passant els anys i les celebracions es succeïen la visió del 1er de Maig també va canviar. És en aquest sentit que el significat del 1er de Maig es modifica. Com apunta Michel Rodriguez:

«Lorsque la célébration est devenue habituelle, le 1er mai est, bien entendu, plus facilement interprétable, en fonction de ce qu'il a déjà été. Les motifs nont plus à être précisés de la même manière. Mais la célébration du 1er mai doit lutter contre sa propre banalisation. De même que la construction de l'identité de la classe ouvrière se fait par opposition à celle de l'ennemi, la «journée des travailleurs» doit se démarquer des lectures qu'on donne d'elle.»⁶³⁴

A l'igual que passa a França o a Itàlia, a Catalunya les referències de la premsa respecta la jornada són una font clarificadora d'aquesta situació. Tot i que, com apunta M. Rodriguez en referència a França, tendeixen a minimitzar la importància social i política de la jornada⁶³⁵. Després d'uns primers anys turbulents, la premsa s'afanya a remarcar els canvis en la forma de celebrar la jornada a partir de 1893. *El Diluvio* començava la crònica del 1er de Maig d'aquest any amb els següents termes:

«El 1º de Mayo ha transcurrido este año sin disturbios, ni desgracias. Por no haber nada, ni siquiera ha habido petardos. Mejor es así. Eso no quita, empero, que en cualquier otro aniversario de esta fecha, ocurran alteraciones sociales y sérios contratiempos.»⁶³⁶

La pèrdua de tot caràcter violent també es reconeix a altre ciutats com Olot:

«Ha pasado del todo desapercibida en esta villa la llamada fiesta del trabajo, quedando reducida a un dia de expansión y de jolgorio.»⁶³⁷

⁶³³ *El Productor*, 19 abril de 1891.

⁶³⁴ RODRIGUEZ, Miguel: *Le 1er Mai*. Pàg. 245.

⁶³⁵ *Ibíd.*

⁶³⁶ *El Diluvio*, 2 de maig de 1893.

⁶³⁷ *El Eco de la Montaña*, 7 maig de 1893.

Un any més tard les vagues generals convocades pels 1er de Maig de 1890, 1891 i 1892 encara es recorda i és contraposa amb el nou tipus de celebració:

*«Lo propi dia primer de Maig, que anys enrera posava pell de gallina no més de pensar ab los desordres que s'temían ab motiu de la titolada festa del treball, ha passat desapercibut y ab una tranquil·litat complerta.»*⁶³⁸

Pel 1er de Maig de 1895 la premsa descrivia la celebració de la jornada a Sant Feliu de Guíxols com un dia que havia passat sense cap incidència “que pudiera dar fe de una fecha que ya se ha hecho memorable”.⁶³⁹

Durant els següents anys la frase “totalmente desapercibida” es repetirà a les pàgines de la premsa local catalana, desapareixent qualsevol nota relativa a com s'havia desenvolupat els primers 1er de Maig. Les notes van tornar a canviar arran de la reorganització del moviment obrer associatiu a principis del segle XX. Procés, que com ja hem fet constar anteriorment, va revitalitzar la celebració del 1er de Maig, la qual també va reflectir la conflictivitat d'aquest principis de segle. *El Diluvio* ressaltava en primer lloc la presència de la força de l'ordre pel 1er de Maig de 1900 a Barcelona:

«Ayer, durante todo el dia, numerosas fuerzas de la guardia civil y policia permanecieron apostados en los alrededores de las fábricas del Pueblo Nuevo cuyos dueños se negaron á permitir que sus trabajadores celebraran la fiesta del 1º de Mayo, en previsión de que se reprodujeran los sucesos de la mañana...

En la ex-villa de Gracia también se produjeron por la mañana algunos alborotos...

*En los demás ex-pueblos no ocurrió por la mañana nada digno de mención, pues casi todos las fábricas trabajaron, y lod que no lo hicieron sus obreros se contentaron con pasear por las calles ó irse a merendar al campo, organizar bailes y otros festejos populares.»*⁶⁴⁰

Així doncs, al 1er de Maig l'envolta encara la perspectiva d'una convertir-se en l'esclat d'una revolta. Però la inclusió de apel·latius com, en el cas del fragment anterior, “otros festejos” o la descripció de jornada com “la fiesta del 1º de Mayo” confirma que s'està produint un canvi en la forma de celebrar la jornada i que té molt a veure amb el nou significat que se li vol donar a la jornada. *El Ampurdanés* en la seva crònica del 1er de Maig de 1901 a Figueres dona les pautes d'aquest nou sentit:

«La fiesta que los obreros de esta ciudad celebraron el día 1º del mes actual, en conmemoración de la universal asociación obrera, fué un acto maravilloso, y sublime por la unanimidad y constancia, por la fraternidad y

---

⁶³⁸ *L'Olotí*, 6 de maig de 1894.

⁶³⁹ *La Lealtad*, 4 de maig de 1895.

⁶⁴⁰ *El Diluvio*, 2 de maig de 1900 (edició matí).

armonía que demuestra la clase obrera; digna conducta de imitación por parte de todos los demás elementos sociales.

Aquel acto conmemorativo, aquella pacífica y bien ordenada manifestación, llevada á cabo por los hijos del trabajo; por los humildes y laboriosos obreros, revela una cultura admirable y un entusiasmo consecuente, en favor del progreso de la clase, que tiende á la regeneración universal.»⁶⁴¹

Pel 1906 *La República* de Palafrugell la descriu com “la simpática fiesta obrera del 1º de Mayo”⁶⁴². Una frase que es contradiu amb els objectius anarquistes per aquest 1er de Maig de 1906, que no era pas altre que la de seguir la cridar a la vaga general llançada per la CGT francesa. Els anarquistes van recuperar aquest any la postura de les primeres jornades del 1er de Maig. Es tornava a convocar als obrers a una vaga general pel 1er de Maig fins l’obtenció de la jornada de vuit hores. Una vaga general que es el resultat de la situació precària dels obrers a causa de la intransigència dels patrons:

«La huelga general no es dudosa, ella vendrà como resultado de la intransigencia patronal, lo cual es muy distinto á hacerla los trabajadores en principio. Deben, si, organizarse y prepararse á las eventualidades; agítense por todas partes; que cada cual, convencido de la lucha que se avecina entre explotados y explotadores, sea un propagandista del derecho á conquistar, pero que no se olviden que la huelga general es la revolución y que ésta no se hará por las ocho horas de la jornada, sino por algo más grande: por la libertad hace tiempo deseada y nunca obtenida.»⁶⁴³

Així dons, 1er de Maig, jornada de vuit hores, vaga general i revolució tornen a relacionar-se durant aquest 1er de Maig. Al rerefons es torna trobar, com durant les primeres jornades, la societat futura.

---

⁶⁴¹ *El Ampurdanés*, 5 de maig de 1901.

⁶⁴² *La República*, 5 de maig de 1906.

⁶⁴³ *El Trabajo*, 7 abril de 1906.

La imatge del sol naixent, el nou dia, la nova societat, il·luminant les Tres Vuits, reivindicació que finalitzarà amb l'emancipació del treballador es presenta com la primera conquesta de la batalla que començarà amb aquest 1er de Maig:

«Viniste al mundo para vivir de la mejor manera posible; debes gozar de las bellezas y de las riquezas de la naturaleza y participar de los productos creados por el genio industrioso de la raza humana.

¿Por qué no sucede así?

Porque no quieres.

*Sí; careces de voluntad y de conciencia. Eres fuerte y no conoces tu propia fortaleza. Curvas tu espalda y sufres las duras condiciones que te imponen los capitalistas. Y, sin embargo... ¡son **uno** contra **cien**! Pues, si quisieras, pronto mejorarías tu suerte.*

¿Quieres?

Si te decides, ven con nosotros, tus hermanos de trabajo, y ayúdanos á conquistar la primera victoria sobre la Burguesía patronal. El proletariado entero sentirá los efectos de esta victoria ; su repercusión bienhechora de manifestará por

*un beneficio material é inmediato, y también por un resultado moral considerable, porque habrá permitido darnos cuenta de que **podemos lo que queremos.***

*Compañeros: la conquista á que te invitamos es la **conquista de las ocho horas.**»⁶⁴⁴*

No s'espera, dons, com va passar pel 1890 i 1891, que el 1er de Maig fos el començament de la revolució. Com diu l'autor del text, la victòria en aquesta primera batalla conscienciaria als treballadors que el seu major número era la seva força. En tot cas l'escàs seguiment a aquesta convocatòria va significar un nou allunyament dels anarquistes del 1er de Maig. A partir d'aquest any, la presència d'aquest sector del moviment obrer durant la jornada es va centrar en l'organització de conferències i publicació d'articles, on es lamentaven de la pèrdua del veritable significat del 1er de Maig:

«Perdido, desvaneciendose el sentido revolucionario que tenia el primer primero de mayo; no habiéndose podido filtrar este sentido revolucionario en el ánimo rutinario de las masas, resurge, las domina y encauza el sentido gubernamental de un partido que en lugar de revolucionar este gregarismo de la multitud, se amolda a él y lo explota.»⁶⁴⁵

Al mateix temps que criticaven el nou sentit que s'havia atorgat a la jornada:

«A nuestro modesto entender el 1º de Mayo, como fiesta netamente obrera, no tiene hasta la fecha razón de ser. No puede estar de fiesta, ni un día al año, quien durante todo él carece de lo más preciso; es una contradicción que todos hemos de procurar desaparezca, el creer que el 1º de Mayo fué instituido para el solaz y el recreo, cuándo aún queda tantas cosas que derrocar, tantos privilegios que abolir, tantas infamias que evitar.»⁶⁴⁶

Una postura que es contraposa amb els defensors de la Festa del 1er de Maig, un dia que servia per la difusió de les idees socialistes:

«...la Fiesta del Trabajo, llevando la propaganda de las ideas redentoras á todas partes, despertando las inteligencias dormidas, demostrando año tras año que la fuerza de la organización obrera, en el campo sindicalista, en el político y en el cooperatista se va acrecentando constantemente, hace acelerar el ansiado momento de la redención social.»⁶⁴⁷

El 1er de Maig és la representació de la nova societat, és un dia on els obrers s'uneixen per recordar quina és seva aspiració final:

---

⁶⁴⁴ *El Trabajo*, 28 d'abril de 1906.

⁶⁴⁵ *Tierra y Libertad*, 11 de maig de 1910.

⁶⁴⁶ *Solidaridad Obrera*, 15 abril de 1910.

⁶⁴⁷ *Vida Nueva*, 1 de maig de 1912.

«... en un día dado todos los obreros del inmenso universo, y á las mismas narices de la estúpida burguesía universal, que la aspiración común de la numerosísima clase explotada, es la emancipación política y económica del esclavo moderno, es la idea de una vida más en armonía con la madre Naturaleza, es, en fin, la implantación de la tan deseada República Social,(...)»

La gloriosa fecha del 1º de Mayo, es la bofetada más enérgica que todos los obreros, sin distinción de razas, damos á la presente organización, y con ella á la podrida porquería conocida por la clase burguesa.

La gloriosa fecha del 1º de Mayo, es la negación más rotunda á la falsa é hipócrita teoría de las fronteras, es la demostración más clara de que si existen líneas divisorias es porqué así ha convenido, de que esas líneas tan sólo son en los mapas, de que la patria es una sola: la humanidad.»⁶⁴⁸

Així dons, el 1er de Maig es converteix en el dia festiu dels treballadors. Un dia que té un significat propi amb dos versant, una interna pels obrer i una externa dirigida a la societat. Pel que fa a la segona no canvia al llarg dels anys. És un dia on el moviment obrer es presenta davant la societat unida, és un signe de força i de unitat. Pel que fa al significat que s'envia als mateixos treballadors, el 1er de Maig és un símbol d'una societat futura marcada per l'emancipació dels treballadors. La diferència entre els primers anys amb els següents és l'arribada d'aquesta societat. Durant les primeres jornades, a partir de la influència anarquista, s'exhorta per que el 1er de Maig sigui l'esclat que doni inici a la revolució social. El fracàs a portar a terme dita revolució, la continuïtat de la jornada i la presència cada vegada més important dels sectors afins a les teories socialistes marxistes entre els organitzadors del 1er de Maig, directament relacionada amb l'allunyament dels anarquistes, dona pas a la qualificació del 1er de Maig com a dia festiu, la Festa del 1er de Maig o Festa del Treballador. Un dia durant el qual els obrers es reuneixen amb l'objectiu d'encoratjar en la continuïtat de la lluita que els portaria a l'emancipació. Al mateix temps que era un dia d'esbarjo, on tota la família obrera gaudia d'unes hores de lleure que no podien permetre's la resta de l'any.

---

⁶⁴⁸ *Ibíd.*, 4 d'abril de 1913.

4. Els poders i el 1er de Maig

Els treballadors són els protagonistes principals del 1er de Maig. Són els organitzadors i els participants, de tal manera que la jornada acaba sent coneguda com la Festa dels Treballadors. Però la convocatòria de vaga general i la posteriorment descrita celebració té uns destinataris: les autoritats i la burgesia. La reacció d'aquests sectors de la societat al 1er de Maig té les seves pròpies conseqüències en el desenvolupament de la jornada. Són aquestes conseqüències les que analitzarem en aquest darrer capítol.

4.1 Els poders polítics

Els dirigents de la Restauració tenien un objectiu comú: la continuació de l'ordre social vigent. Per aquests dirigents “la sociedad presentaba un cuadro armónico y pragmático bien encajado que únicamente ofrecía algunas sombras, ciertos obstáculos que habían de ser superados.”⁶⁴⁹ Uns obstacles que eren reconeguts com a qüestions o tensions que dificultaven el manteniment de l'ordre. Un dels obstacle que van aparèixer va ser plantejat pel moviment obrer i que es va conèixer com la qüestió social. La reacció dels dirigents va ser la de la incomprensió:

*«El único nivel de comprensión que la Restauración pareció adquirir del proletariado fue el de una amenaza y un enemigo al que habría que reprimir o cuyos ataques habrían de prevenirse, de manera que toda su política de armonización era en realidad una eliminación de riesgos.»*⁶⁵⁰

És en aquest marc on es desenvolupa el 1er de Maig. La jornada va ser una de les causes que va posar sobre la taula el tema de la qüestió social. La resposta de les autoritats a l'impacte de la decisió d'aturar tot treball el mateix dia a tots els països industrials per part dels treballadors és lo que analitzarem seguidament.

4.1.1 Els delegats del govern a Catalunya

Els delegats de govern com a representants del govern central eren els encarregats d'impairtir les ordres i les lleis procedents de Madrid; a partir de les quals es prohibia o es donava permís als actes organitzats; també eren ells els que establien la

---

⁶⁴⁹ CARASSA, Pedro: «La Restauración Monárquica». Dins Bahamonde, Angel (Coord.): *Historia de España siglo XX (1875-1939)*. Edicions Cátedra, Madrid, 2005. Pàg. 191.

⁶⁵⁰ *Ibíd.*

postura a seguir davant qualsevol esdeveniment, així com els encarregats a dissoldre qualsevol reunió que es podria considerar que traspassava els límits legals.

El liberal Práxedes Mateo Sagasta presidia el govern pel 1er de Maig de 1890. L'actitud del govern liberal davant els preparatius del 1er de Maig de 1890 va anar d'acord amb els valors democràtics que en tot moment van defensar. Begoña Balandron apunta que donat “que habían promulgado una ley de asociación, juicio y jurado y no tardarían en llevar al parlamento para su aprobación la ley del sufragio universal, no les quedó más remedio, so pena de hacerse impopulares, que dar una oportunidad al cuarto estado. Además no había ningún antecedente que aconsejara lo contrario.”⁶⁵¹

Mentre els obrers portaven a terme els preparatius de cara al dia, el consell de ministre publicava una nota on es demanava als obrers no seguir postures intransigents⁶⁵². Les primeres mesures preventives es van introduir en el moment que es va fer evident que existia un moviment obrer favorable a portar a terme la vaga del 1er de Maig. El dia 25 d'abril la Guardia Civil rebia l'ordre de concentrar-se a les zones fabrils⁶⁵³. El dia següent, el 26 d'abril, el Ministre de Governació, Capdepón, enviava una circular als governadors, en la qual s'especificava que les manifestacions havien de ser autoritzades sempre que seguissin la llei establerta.⁶⁵⁴ Dos dies abans del 1er de Maig, moment en el qual la possibilitat d'una vaga general era cada vegada més factible, el Consell de Ministres va anunciar que no s'oposarien a les manifestacions, però que es reprimiria qualsevol desordre que es produís. Al mateix temps, es van posar en marxa una sèrie de “medidas precautorias, con el fin de que la situación no se le pudiera escapar de las manos. Dispuso que todos los gobernadores estuvieran el 1º de mayo en sus puestos, y se enviaran delegados del gobierno a algunas poblaciones que no eran capitales de provincia. Unos y otros deberían adoptar las medidas y medios que la situación requisiera y permanecer en contacto permanente con Madrid. También mandaron refuerzos del ejército y de la guardia civil a las zonas que se suponía más conflictivas y órdenes de acuartelamiento de tropas a todas las capitales de provincias.

---

⁶⁵¹ BALANDRÓN, Begoña: «La fiesta del trabajo en España: los primeros años». A *Estudios de Historia Social*, nº 38-39, 1986. Pàg. 127.

⁶⁵² *El Diluvio*, 18 abril 1890.

⁶⁵³ *Ibíd.*, 25 abril 1890.

⁶⁵⁴ La circular apuntava que “Puede y debe amparar el ejercicio del derecho de manifestación con arreglo a las leyes, siempre que se solicite el correspondiente permiso, según previene el artículo 3º de la ley de reuniones, pero también puede y debe regular ese derecho, en armonía con las leyes de policía. Para este efecto, consulte V.S. el artículo antes citado: el caso 3º del artículo 5º de la misma ley y el caso 1º del artículo 187 del Código Penal”. BALANDRÓN, Begoña: «La fiesta del trabajo en España». Pàg. 127.

Fueron declarados servicios permanentes en todas las estaciones telegráficas de servicio completo y limitado, que estuvieran en poblaciones donde hubiera núcleos obreros...”⁶⁵⁵.

Seguint la línia marcada des de Madrid, els diferents òrgans de poder polític català van distribuir i anunciar les mesures de prevenció adoptades just la vigília del 1er de Maig. El dia 30 d’abril, Luis Antunez, governador civil de Barcelona feia penjar a diferents llocs de la ciutat un manifest on, després de senyalar que confiava en la “conciencia honrada del obrero catalán”, apuntava que davant la possibilitat que “al amparo del acto que mañana 1º de mayo tratan de realizar, podrian mezclarse elementos extraños dispuestos a incurrir en extravios ó á perpetrar delitos que resueltamente y con todo rigor habria de reprimir, apoyados en la Ley, disponiendo, caso necesario, de la fuerza pública”. Raó per la qual s’establia per la província de Barcelona les següents disposicions:

«1º. Las reuniones y manifestaciones públicas no se podrán celebrar, sino ajustándose á las prescripciones de la Ley.

2º. Los promotores y directores de las que se intenten celebrar sin cumplir con aquellas prescripciones, serán entregados á los Tribunales para la aplicación de la pena determinada en el Código que no considera pacíficas tales reuniones, como lo serán también los que ejerzan coacciones dirigidas á impedir el trabajo de los demás.

*3º La fuerza de vigilancia, la guardia municipal, la de la guardia civil y cuantos agentes dependan de mi autoridad, harán cumplir las disposiciones de este bando ...»*⁶⁵⁶

En aquesta línia el Comandant Militar de la Guardia Civil d’Igualada rebia el 29 d’abril una nota que deia:

*«Con el fin de estar prevenidos para evitar cualquier altercado de orden público que con motivo de la huelga general que parece ha de tener efecto el próximo dia 1º de Mayo y sucesivos, ruego a Vs., como á medida de precaución, tenga acuartelados para dicho dia las parejas de la Guardia Civil de que dispone, sirviéndose acusarme recibo de la presente.»*⁶⁵⁷

La situació de por que va marcar els dies previs a la jornada va portar al mateix governador civil a visitar aquelles ciutats industrials on existia un ambient de confrontació entre obrers i patrons. Aquest va ser el cas de Manresa, on, a partir de la visita de Luis Antunez, la premsa local parlava que tota la setmana “ha aparecido que

---

⁶⁵⁵ *Ibíd.*

⁶⁵⁶ *La Publicidad*, 1 de maig de 1890.

⁶⁵⁷ Lligall C, carpeta nº4, any 1890. Em de deduir tant per les notes del Ministeri, com per la premsa que notes semblants van ser enviades a tots els Comandants Militars de la Guardia Civil de Catalunya.

estabamos sobre un volcán, tal era el cúmulo de falsedades y noticias alarmantes que circulaban por doquier con referencia á la huelga”.⁶⁵⁸ Mentre a altres ciutats on es preveia una jornada conflictiva eren enviat reforços, cas de Sant Feliu de Guíxols, població que va rebre el dia 29 d’abril “fuerzas de la guarnición de Gerona en previsión de los acontecimientos que pudieran tener lugar en aquella localidad”⁶⁵⁹.

Així arriba el 1er de Maig amb una sèrie de mesures preventives preses al darrer moment i provocades per les notícies que la majoria dels obrers donaven suport a la vaga general convocada pels anarquistes. Tot i això, des dels poders es va continuar esperant el resultat de la jornada. Tots els mítings i manifestacions que s’havien organitzat al llarg de la geografia catalana van tenir lloc. Les manifestacions acabaven amb el lliurament dels manifestos, on s’inclouien les demandes, ales autoritats, mentre que als mítings destacava la presència de representants del govern. Una única manifestació va ser avortada, la que va tenir lloc a Barcelona la tarda del dia 1 de maig. Una manifestació convocada pels anarquistes i que va sortir de les Carolines, a l’alçada de les Rambles hi va haver un primer enfrontament amb un piquet de la guàrdia civil, seria finalment a l’alçada de Colom on les forces de l’ordre reunides allà i posades en línia van impedir i dissoldre finalment la manifestació anarquista⁶⁶⁰.

La continuació de la vaga a diferents poblacions, en contra d’altres on la jornada va acabar amb la manifestació, va portar a un nou desplegament de forces. Així, donat que a Tarragona la situació va quedar reduïda a la celebració d’una manifestació el dia 4 de maig, governació va decidir enviar dos companyies del regiment de Navarra i la guàrdia civil acantonada a la ciutat cap a Reus⁶⁶¹. Altres decisions van ser l’ocupació de llocs estratègics per part de les forces de l’ordre. Així a Barcelona el governador va ordenar la distribució de la guàrdia civil al port, a la Carretera de Mataró i “los puntos más adecuados para proteger las fábricas, en el caso que se quiera imponer violentamente la huelga.”⁶⁶² A Sant Feliu de Guíxols també es van posicionar una companyia d’infanteria i quaranta guàrdies al port en previsió de possibles disturbis⁶⁶³.

La resposta del govern a la continuació de la vaga va arribar a Barcelona el dia 2 de maig:

---

⁶⁵⁸ *La Montaña*, 27 d’abril de 1890.

⁶⁵⁹ *La Publicidad*, 1 de maig de 1890.

⁶⁶⁰ *Ibíd.*, 2 de maig de 1890.

⁶⁶¹ *Diario de Villanueva y la Geltrú*, 3 de maig de 1890.

⁶⁶² *La Publicidad*, 2 de maig de 1890.

⁶⁶³ *Ibíd.*

*«A las cuatro de la tarde recibiose de Madrid la orden de declarar la plaza en estado de sitio».*⁶⁶⁴

A les cinc de la tarda el governador civil de la província de Barcelona resignava el poder de la ciutat al Capità General de Catalunya, Ramón Blanco. A partir d'aquest moment el Capità General prenia el control de la situació. A les vuit de la nit es reunia a Barcelona amb la Junta Directiva del Foment del Treball Nacional, els principals fabricants de la ciutat comtal, representants de la Cambra de Comerç i l'alcalde de la ciutat. Durant la reunió el Capità General Blanco va assegurar que "se encontraba dispuesto á proteger la libertad del trabajo del obrero y de los patronos y á impedir á toda costa cualquier clase de coacciones, á cuyo fin invitaba á todos á que abrieran sus fábricas y recibieran á los obreros que demandaban trabajo y acudiesen á las fuerzas que convenientemente repartiria para evitar que se alterara el orden, y se molestara á alguien."⁶⁶⁵ Mentre tenia lloc aquesta reunió, el ban on es declarava Catalunya en estat d'excepció era penjat a diferents llocs de la ciutat; al mateix temps es distribuïa les forces de l'ordre seguint les directrius que el Capità General estava explicant en aquells moments a les forces polítiques i econòmiques de la ciutat:

*«Á las ocho y media quedaban todos en sus puestos, ocupando el batallón cazadores de Figueres, el local de la Audiencia con una compañía en la Casa Ayuntamiento; el primer batallón de plaza, envió una batería al mismo edificio y otra al Gran Teatro del Liceo; otras fuerzas se situaron en la Plaza Cataluña, Universidad y demás puntos estratégicos; y además se han formado nucleos importantes en el cuartel Ataranzas y otros puntos militares, para acudir á donde fuese necesario. Las fuerzas de artillería de Montaña y 4º divisionario quedaron dispuestos en sus cuarteles respectivos.»*⁶⁶⁶

Moviments similars als que es produïen a Barcelona es va portar a terme a la resta de la geografia catalana des de la mateixa nit del dia 2 de maig. Des de Manresa arribaven a Barcelona a primera hora de dia 3 el batalló de Luchana; mentre que a la capital del Bages arribava a les dotze del migdia un batalló del regiment de Sant Quintin des de Lleida.⁶⁶⁷

La notícia de la declaració de l'estat de guerra a Catalunya es va estendre a la resta del Principat entre el 3 i 4 de maig. La publicació del ban anava acompanyada per notes dels diferents Comandants Militars on s'establia mesures semblants a les preses a

---

⁶⁶⁴ *Ibíd.*, 3 de maig de 1890.

⁶⁶⁵ *Ibíd.*

⁶⁶⁶ *Ibíd.*

⁶⁶⁷ *Ibíd.*, 4 de maig de 1890.

la província de Barcelona pel que fa a la distribució de les forces o, com en el cas de Vilanova i la Geltrú, l'ordre de tancar les tabernes a les deu de la nit, mentre que cafès, casinos i altres centres de recreo es permetria tenir oberts fins a les dotze⁶⁶⁸. A partir d'aquest moment es combinen les reunions entre el Capità General i les diferents forces socials, així com són notícia els enfrontaments al carrers entre obrers i les forces de l'ordre. Aquesta situació es mantindrà fins el moment en que la vaga general es doni per terminada. Un d'aquests casos va tenir lloc a Sant Feliu de Guíxols, quan el Capità General en la reunió que va mantenir amb la patronal de la ciutat va tenir coneixement d'un vaixell al qual no se'l permetia descarregar:

«Supo el Capitán que se intentaba privar la carga del vapor Lafitte, que debía llegar la mañana del día 6, y por un Bando aconsejo á las gentes pacíficas se abstuvieran de acercarse á la playa, puesto que estaba dispuesto á garantir la libertad de trabajo á toda costa. Efectivamente á las 4 de la mañana del día 6 estaban ya acampadas por el paseo del mar é inmediaciones las fuerzas de la guarnición, mientras iban llegando carros y más carros de bultos que los mismos fabricantes cargaban á las lanchas siendo luego conducidas al vapor.

Se hizo con tanto entusiasmo que la carga que en menos de seis horas embarcó el vapor 800 bultos para Cette y Marseille. Descargóse también corcho y esparto.

El vapor se hizo á la mar y las tropas se fueron al cuartel en donde se les regaló 10 reales por barba, amén del rancho establecido.»⁶⁶⁹

Si bé pel 1er de Maig de 1890 la posició del govern liberal va ser d'expectació, pel 1er de Maig de 1891 es va produir un canvi basat tant pel resultat de la vaga general com pel canvi de govern que es va produir pel juliol de 1890. La política del govern conservador de Cánovas del Castillo es basava en que el fi primordial de la "intervención del Estado debía de ser el mantenimiento del orden social vigente, que se asentaba por derecho natural y divino en la propiedad privada"⁶⁷⁰. Reafirmant part d'aquestes paraules, el 7 d'abril de 1891 es publicava el discurs de Cánovas al Senat en relació al 1er de Maig, on va afirmar la impossibilitat de la jornada de vuit hores al mateix temps que "declara que el Gobierno sostendrá en su derecho á los obreros que no se aparten del mismo"⁶⁷¹. La posició del govern davant del 1er de Maig de 1891 va ser la d'evitar la situació creada l'any precedent, raó per la qual el govern va posar en funcionament des d'un primer moment tots els mitjans que tenia al seu abast.

⁶⁶⁸ *Diario de Villanueva i la Geltrú*, 6 de maig de 1890.

⁶⁶⁹ *El Posibilista*, 11 de maig de 1890.

⁶⁷⁰ BALANDRÓN, Begoña: «La fiesta del trabajo en España: los primeros años». Pàg. 175.

⁶⁷¹ *Ibíd.*, 7 d'abril de 1891.

Durant tot el mes d'abril es va fer evident que les autoritats seguirien amb lupa tots els preparatius relacionats amb el 1er de Maig. El Capità General va visitar les diferents províncies i a cada reunió obrera que tenia lloc hi era present un delegat del govern. Al mateix temps que es mantenia en tot moment vigilat els moviments relacionats al 1er de Maig es prenia mesures per fer front a una nova vaga general. Una d'elles va ser la mobilització de forces cap a aquelles poblacions on es preveia, a partir dels esdeveniments de l'any precedent, un moviment vaguístic important. A Barcelona es va augmentar en uns quinze mil homes la dotació de la ciutat⁶⁷². La mobilització de forces cap a altres poblacions van tenir lloc durant la darrera setmana d'abril. Així, per exemple, el 24 d'abril arribava a Sant Feliu de Guíxols un destacament del regiment d'Infanteria d'Àsia procedent de Girona⁶⁷³; a Sabadell arribaven el 28 d'abril dos companyies de infanteria i reforç de la Guardia Civil; el mateix dia que a Manresa es va concentrar un batalló d'infanteria i a Terrassa va ser enviat una companyia del regiment de Luchana; també aquest 28 d'abril es van disposar al port de Barcelona els vaixells de guerra *Pelayo*, *Reina Regente* i *Isla de Luzón* amb 50 canyons i 1210 soldats de la marina. Els oficials de l'exèrcit van rebre l'ordre d'aquartermar tots els seus homes a partir del 30 d'abril, mateixa ordre que van rebre el cos de la Guàrdia Civil; cent guàrdies civils procedents de la comarca arribaven a Reus el matí del 1er de maig.

Una altre de les decisions que va prendre el govern va ser la prohibició de qualsevol acte a l'aire lliure. El 5 de juliol del Ministre de la Governació, Francisco Silvela, va enviar un telegrama a tots els governadors amb ordres expresses de prohibir tota manifestació a la via pública⁶⁷⁴. A principis del mes d'abril la premsa es va fer eco de la posició del govern davant les manifestacions del 1er de Maig. El 3 d'abril *El Diluvio* informava del rumor que circulava pels centres fabrils sobre que el govern acceptaria els manifestos, però no autoritzaria cap manifestació i tampoc consentiria la presència de grups per les vies públiques. En tot cas no va ser fins la segona quinzena d'abril quan es va fer públic la posició del govern. Aquesta es va donar després que Silvela demanés un informe a les diferents autoritats a partir de les gestions dels delegats que feien referència a la adhesió dels obrers a la manifestació del 1er de Maig⁶⁷⁵. Finalment va ser el 23 d'abril quan Silvela va enviar a tots els governadors

---

⁶⁷² *El Diluvio*, 2 d'abril de 1891.

⁶⁷³ *Diario de Villanueva i la Geltrú*, 24 d'abril de 1891.

⁶⁷⁴ BALANDRÓN, Begoña: «La fiesta del trabajo en España: los primeros años». Pàg. 175.

⁶⁷⁵ *El Diluvio*, 12 d'abril de 1891.

civils una circular on s'elevava a rang de llei la prohibició a celebrar qualsevol acte a l'aire lliure, i instruccions de com actuar davant el 1er de Maig:

«...aconsejan hoy autorizar con la mayor amplitud y aún con aquellas facilidades que están al alcance de las autoridades locales, el ejercicio del derecho de reunión pacífica en lugar cerrado, sea teatro ó circo, jardín cerrado ó local de cualquier índole y dimensiones separado materialmente del tránsito público o en despoblados ó terrenos separados de las ciudades si sus propietarios la autorizan, y prohibir en todas partes los séquitos, procesiones ó reuniones en calles, plazas ó paseos, ya sea con insignias ó banderas, ya sin ellas.»⁶⁷⁶

A partir d'aquest moment les mesures es van succeir. Al desplaçament de forces, les quals ja hem mencionat línees amunt, es va afegir la d'evitar qualsevol mercaderia als ardes dels ports el dia 1 de maig, fet que va donar lloc a l'ordre de descarregar els vaixells el dia 30 d'abril. Aquest mateix dia els diferents governadors civils publicaven a les seves respectives zones un ban on es donava nota pública de totes les ordres arribaves des de Madrid; entre elles el permís previ que havia de tenir tota reunió, així com que a cadascuna hi hagués present un delegat del govern; la prohibició de manifestacions al carrer; i la nota que qualsevol acte de coacció o intent de manifestació seria ràpidament intervinguda per totes les forces de l'ordre encarregades de fer complir el ban.

Al costat de totes aquestes mesures es va portar a terme una campanya de detencions d'obriers que va afectar principalment les ciutats de Barcelona i Sabadell. Dita campanya es va portar a terme sota l'auspici del que es va anomenar campanya petardista, la qual es va basar en la col·locació de petards en diferents punts de les ciutats, entre els que destacaven els portals de les vivendes de destacats fabricants, fàbriques i institucions econòmiques. La relació d'aquesta campanya amb el 1er de Maig es demostra a principis d'abril, quan a partir de la detenció d'un "presunto petardista" es parla de que s'està "esparciendo la alarma consiguiente entre las personas pusilánimes, que sueñan en el 1º de mayo próximo, presentándose á su imaginación como fecha de horrores y desventuras sin cuento"⁶⁷⁷. Així doncs, amb la detenció d'obriers es creava també un ambient contrari al 1er de Maig, en el qual era també important la divisió del moviment obrer alhora d'establir la forma de portar a terme aquest 1er de Maig de 1891.

---

⁶⁷⁶ *El Productor*, 24 d'abril de 1891.

⁶⁷⁷ *La Publicidad*, 4 d'abril de 1891.

Un dels casos més significatius va ser el que va portar a la detenció de tretze obrers i el tancament del «Círculo Unión Libre» de Sabadell sota l'acusació de trobar-se a l'edifici petards. Però sembla que l'element clau darrera era la consideració del «Círculo Unión Libre» com una societat secreta amb vincles amb l'anarquisme i que estava treballant en la idea de la vaga general pel 1er de Maig. Fet que va ser negat pels acusats:

«A nuestra instancia nos manifestaron que en el «Círculo Unión Libre» nada se había tratado, referente á la celebración del próximo primero de Mayo, ni á este objeto se había reunido aun asamblea general de asociados.»⁶⁷⁸

Totes aquestes mesures van tenir la incidència esperada pel 1er de Maig. La jornada va passar sense cap altercat, no va tenir lloc cap manifestació, tots els mítings van ser aprovats i van comptar amb la presència d'un delegat del govern. En quant a la vaga general va quedar circumscrita a Barcelona, produint-se alguns altercats a ciutats com Vilanova i la Geltrú on després del míting que va tenir lloc a primera hora del matí i l'arribada, a la sortida del míting, de rumors procedents de Barcelona els obrers es van tornar a reunir a la plaça de la Constitució, on van ser dissolts sense cap altercat seguint les ordres ja esmentades. Seguidament els treballadors van tornar al treball⁶⁷⁹. A Reus també es va continuar la vaga el dia 2, dia que les forces de l'ordre va procedir a dissoldre els grups que es van formar als carrers, així com també es va detenir alguns obrers. La detenció d'un d'ells va provocar la formació d'un grup de dones per aconseguir la seva llibertat. Això va passar després de la celebració del míting de dones que va tenir lloc el dia 3 de maig, i on van predominar els discursos violents, el grup es va dirigir a la presó on van ser dissoltes.⁶⁸⁰ A Manresa, malgrat que els obrers van tornar al treball el dia 2, i a conseqüència dels esdeveniments de l'any precedent les autoritats van mantenir les forces desplaçades fins el dia 10 de maig. Però malgrat aquests casos va ser a Barcelona, on la vaga va tenir un major seguiment, i a on les autoritats van actuar amb més contundència. Les detencions i tancaments de societats van estar a l'ordre del dia durant les setmanes que van seguir el 1er de Maig. Des de les files anarquistes es va criticar tota l'actuació de les autoritats. *El Productor* va assegurar que no hi existia cap causa per la detenció i tancaments de les societats:

«Ni una coacción, ni un tumulto, ni la más pequeña violencia se ha ejercido. Por prudente consejo, inspirado en muy elevadas miras, y ¿por qué no decirlo? Por

⁶⁷⁸ *La Revista de Sabadell*, 11 d'abril de 1891.

⁶⁷⁹ *La Publicidad*, 3 de maig de 1891.

⁶⁸⁰ *El Diluvio*, 4 de maig de 1891 (edició tarda)

un cambio de táctica adoptado que ahorre sacrificios y se aproxime más la obra de la completa emancipación social, no perdiendo el tiempo en luchas de dudosos resultados, acordóse por las asociaciones reclamantes de la jornada de ocho horas, dar por terminada la huelga con carácter general y permanente, continuando las que quisiesen mantener la lucha con probabilidades de triunfo, apoyándolas la solidaridad de todos los oficios que no considerasen prudente mantener la demanda.

(...) Y no bien llega á conocimiento de los poderes discrecionales la resolución de las colectividades obreras, traduciéndola por impotencia é interpretando nuestra conducta por debilidad, como si nosotros debiéramos sujetar á caprichos autoritarios nuestros intereses y procedimientos, se emprende una cruzada contra la libertad de los más dignos compañeros sin justificado motivo y se asaltan y cierran nuestros círculos obreros, á pesar de hallarse legalmente constituídos, como si resucitaran los tiempos absolutistas de ominosa recordación.»⁶⁸¹

Malgrat el fet que els redactors d'aquest mitjà anarquista consideren que les detencions van ser producte de la postura adoptada arran del desenvolupament de la vaga que va seguir el 1er de Maig, la qual, segons ells, es considerada per les autoritats com una debilitat, la presència al port de Barcelona dels vaixells *Pelayo* i *Reina Regenta* abans del 1er de Maig, vaixells on es va confinar els presos més significatius, entre els que cal destacar el director del periòdic anarquista Josep Llunas, així com totes les disposicions establertes durant tot el mes d'abril, ens porta a considerar la possibilitat que les autoritats, apart de tenir la intenció d'evitar una situació semblant a la produïda per la vaga general del 1er de Maig de 1890, també van considerar la possibilitat de portar a terme una repressió sobre els sectors obrers més radicals i així fer recular una problemàtica que posava en qüestió l'existència mateixa del sistema polític de la Restauració. I tot això tenint en compte que pel 1er de Maig de 1891 no es va declarar l'estat de guerra a Catalunya tal i com es va produir l'any precedent. Així doncs, aquest es podria considerar un primer pas de la política de repressió vers un moviment obrer que havia donat clares mostres de revitalització pel increment tant d'associats com de societats obreres durant aquest anys, i en el qual va ser clau la celebració del 1er de Maig de 1890.

L'any 1892 va començar amb els esdeveniments coneguts com els successos de Jérez:

«Alrededor de las 11,30 de la mañana del 8 de enero de 1892, unos 400 a 600 campesinos armados de hoces y palos atacaron la ciudad de Jerez, sembrando

---

⁶⁸¹ *El Productor*, 7 de maig de 1891.

*el pánico entre las gentes acomodadas, dando muerte a un obrero, un propietario y un viajante de comercio.»*⁶⁸²

Si bé en un primer moment la situació, segons apunta Begoña Balandrón, va ser incòmoda pel govern, al final va ser el principal beneficiari i el 1er de Maig va resultar perjudicat per la persecució que es va iniciar a finals del mateix mes de gener. El 23 de gener sortia l'ordre des del Ministeri de Governació, dirigida a tots els governadors civils, que demanava una llista exhaustiva de les societats obreres, especificant la seva vinculació al socialisme o a l'anarquisme⁶⁸³.

El petard que va explotar a la Plaça Reial de Barcelona va complicar i endurir encara més la situació. Els rumors que es van expandir van ser aprofitats per les autoritats per endurir encara més la seva actuació dirigida principalment cap els sectors àcrates. El Consell de Ministres del 31 de març resolia que “se tomen enérgicas medidas contra los anarquistas que traten de alterar el orden”⁶⁸⁴. El 5 d'abril es parlava de les detencions d'anarquistes en possessió de documents i dinamita a Barcelona. Al mateix número s'anunciava que els anarquistes de Madrid projectaven volar abans del 1er de Maig els edificis de l'Audiència, el Consell d'Estat, el Ministeri de Guerra i el Banc d'Espanya⁶⁸⁵. Els dies següents els diaris estan plens de detencions i notícies de possibles atemptats que havien estat evitat gràcies a la intervenció de les forces públiques. Tota aquesta situació es analitzada des de la premsa com la voluntat d'afeblir els sectors àcrates, sempre tenint present la proximitat del 1er de Maig:

*«El elemento real está en la circunstancia de ser anarquista los individuos capturados; la trama de la policia, el desenlace en el Gobierno, que muerto de miedo por los sucesos que puedan ocurrir el 1º de Mayo, justificará ahora con el coco de los petardos cuantas arbitrariedades quieran realizar contra los sagrados derechos consignados en las leyes.»*⁶⁸⁶

Seguint aquesta línia, *La Publicidad* del dia 9 d'abril acusà a la policia i el govern de muntar tot un complot entorn el tema dels petards. El mateix diari, el dia 26 d'abril, en una secció anomenada *Movimiento obrero* afirma que amb els anarquistes perseguits i espiats, les TCV sense res a dir i amb la sola presència dels socialistes el 1er de Maig es presenta sense cap possibilitat que “turbie la tranquilidad”. La matinada del 28 d'abril tenia lloc la major batuda de la policia, van ser detinguts divuit anarquistes,

⁶⁸² BALANDRÓN, Begoña: «La fiesta del trabajo en España: los primeros años». Pàg. 215.

⁶⁸³ *Ibíd.* Pàg. 219.

⁶⁸⁴ *La Publicidad*, 1 d'abril de 1892.

⁶⁸⁵ *Ibíd.* 5 d'abril de 1892.

⁶⁸⁶ *El Diluvio*, 8 d'abril de 1892 (edició matí).

“á los cuales detuvo aprovechando las órdenes del gobernador que éxcito con celo con motivo de una proclama clandestina que circuló anteanoche escrita en papel rojo y en la cual se notificaba á los obreros que dentro de poco serían vengados los ajusticiados de Jérez y los encarcelados de Paris, Cádiz y Barcelona”⁶⁸⁷. Entre els detinguts figuraven Francisco Abayá Garriga secretari de la secció de tintorers, el secretari de la Junta de Blanquejadors José Rabassó; a Gracia el vocal de la societat de peons paletes José Gabarró Llubí; el president de la societat de paletes José Colea Ribera va ser detingut a Sant Martí, el president de la societat d’aprestos i cilindradors Pedro Baqué, de la societat anarquista Cristobal Piñon, el tresorer del Centre Sabater i Joan Torrent impressor. Al mateix temps es van registrar i tancar 24 societats obreres de Barcelona, 6 de Sant Martí i 2 a Gracia i Sans. En definitiva la vigília del 1er de Maig van ser empresonats obrers amb importants càrrecs dels centres obrers més actius en la reivindicació de les vuit hores i la vaga general dels 1ers de Maig anteriors, al mateix que es van tancar entre altres els seus centres obrers respectiu. La persecució dels anarquistes va continuar el dia següent amb la denúncia del número del *Productor* on es publicava el manifest anarquista, la detenció de quatre persones més i el tancament de tres societats, entre elles la societat de blanquejadors de Gracia. La situació arribà a un punt que a les pàgines dels diaris es poden llegir coses com “a la hora de cerrar esta edición continuaba la policia corriendo de lo lindo”⁶⁸⁸. Una situació que també es repetia a altres ciutats. El corresponçal de *La Publicidad* a Manresa deia:

*«Los obreros de esta ciudad y su contorno se disponen á celebrar el dia 1º de Mayo á pesar de las coacciones de que han sido víctimas desde la última huelga; pues las autoridades anticipándose á las últimas disposiciones del Gobierno, no ha cesado ni un momento de perseguir á las asociaciones obreras, procesando á los propagandistas y decretando el cierre de las mismas cuando lo han tenido por conveniente.»*⁶⁸⁹

Al mateix temps que es portava a terme la política repressiva, principalment contra els sectors anarquistes, les autoritats civils i militars de Catalunya distribuïen les forces de l’ordre, tenint en compte on la jornada del 1er de Maig havia estat més actiu els anys precedents. Així el 5 d’abril es donava l’ordre que el dia 21 d’abril tots els militars amb llicència havien de trobar-se a les ciutats respectives amb l’objectiu de poder ser aquarterats el dia 1 de maig. Un dia més tard el governador civil de Barcelona

---

⁶⁸⁷ *La Publicidad*, 29 d’abril de 1892.

⁶⁸⁸ *Ibíd.*, 30 d’abril de 1892.

⁶⁸⁹ *Ibíd.*

present a Girona anunciava que pel 1er de Maig “se trasladará toda la guarnición de Gerona a Barcelona”⁶⁹⁰. El 20 d’abril el batalló dels Caçadors d’Olot era traslladat a Granollers a esperar els esdeveniments que es poguessin donar a la ciutat comtal o a la zona del Ter. Dos dies més tard la premsa ministerial confirmava l’ordre del Govern de que l’esquadra del Mediterrani era traslladada al port de Barcelona on estaria a les ordres del Capità General fins el 1er de Maig, amb l’ordre de ser utilitzada en cas de necessitat o enviada a altres poblacions on fos necessari. El 28 d’abril, el governador civil de Barcelona, anunciava que part de la guàrdia civil “que se halla de guarnición en Barcelona se distribuya por los pueblos de esta provincia donde se presume que haga falta el próximo 1º de Mayo”⁶⁹¹. En definitiva les autoritats mantenen vigilades les poblacions de la províncies de Girona i Tarragona, amb especial menció en aquest darrer cas a la ciutat de Reus, però es Barcelona i les poblacions dels voltants les que centren la seva atenció.

Durant el 1er de Maig es va mantenir i augmentar les mesures del govern. Així el governador civil va suspendre el míting previst pel seu caràcter anarquista a Igualada; a Reus es va tancar la Societat “Centro de Amigos” procedint a la detenció dels obrers presents; a Barcelona es va detenir a 17 obrers blanquejadors que es trobaven al local del Centre de Blanquejadors situat al carrer Jaume Giralt pel tema dels petards, també es va detenir a dos obrers que van intentar tancar la perruqueria del carrer Princesa. A part d’això van tenir lloc totes les reunions que estaven previstes, inclòs la conferència de Josep Lluas al Teatre Novetats, reunions que van comptar amb la presència d’agents de la seguretat per les afores dels edificis, així com la premsa destaca els delegats enviats per les autoritats a cadascuna d’aquestes quatre reunions amb l’ordre de dissoldre-les al menor incident.

En resum es pot afirmar que el treball previ relacionat amb la persecució dels anarquistes i el tancament dels centres obrers més actius va tenir el resultat desitjat: el 1er de Maig va passar sense cap incidència destacada, es va aconseguir que la jornada del 1er de Maig fos descrita per la major part de la premsa catalana com un dia festiu qualsevol.

Pel 1er de Maig de 1893 el nou govern liberal de Sagasta va mantenir la mateixa política que el govern conservador de Cánovas, al contrari de la seva pròpia actuació pel 1er de Maig de 1890. Segons Begoña Balandrón la causa va ser que els liberals, igual

---

⁶⁹⁰ *El Diluvio*, 6 d’abril de 1892 (edició tarda).

⁶⁹¹ *Ibíd.*, 28 d’abril de 1892 (edició tarda).

que els conservadors, van considerar “que las medidas liberalizadoras de este primer año [1890] eran contraproducentes para el mantenimiento del orden social”⁶⁹². En tot cas les autoritats eren conscients que el 1er de Maig havia perdut empenta, però no volien que la situació del 1er de Maig de 1890 es tornés a repetir:

*«Los ministeriales dicen que el Gobierno poco teme, pero presumo que abriga temores de que haya trabajos socialistas y que junto con ellos otra clase de manifestaciones, alcancen entoces mayor importancia.»*⁶⁹³

En aquest sentit, el govern va decidir mantenir la prohibició de les manifestacions i aprovar només aquells mítings que tinguessin lloc a locals petits i aïllats. Amb aquest fi els governadors civils van publicar un ban el 30 d'abril encaminat a reprimir qualsevol manifestació. Per portar a terme la vigilància aquest any es va reforçar la guàrdia civil i els diferents cossos municipals, però no es va produir un moviment d'altres forces militars com anys anteriors. Això si a Barcelona es va enviar a mitjans d'abril el vaixell *Isla de Luzón* en previsió a possibles altercats pels 1er de Maig.

Així va arribar el 1er de Maig de 1893, les precaucions es van mantenir però donada l'escassa participació la notícia de les mesures adoptades a les diferents poblacions fabrils catalanes va ser nul·la. Pel cas de Barcelona *El Diluvio* ho descriu de la següent manera:

«Durante todo el día se adoptaron precauciones así por las autoridades civiles como por la militar. Sin embargo, las precauciones no tuvieron, como ya dijimos, carácter ostensible. En todo el día no hubo en nuestra ciudad el menor alarde de fuerza.

El Gobernador, que por la mañana, á primera hora, recorrió en coche los barrios fabriles y las poblaciones del Llano, permanecio después constatemente en su despacho. Fuerzas de la guardia civil estuvieron de retén en el Gobierno, en el cuartel de la Rambla del Centro y en algun otro punto, dispuestas á salir á la primera orden del Gobernador y á acudir á donde se considerase necesaria su presencia. También estuvo concentrada la policia en el Gobierno civil.

*(...) El Capitán general por su parte dispuso que las tropas permanecieran duante el día en los cuarteles juntamente con sus jefes y oficiales.»*⁶⁹⁴

Fins a finals de segle es van mantenir mesures de precaució cada 1er de Maig. Però en cap moment es va arribar a les adoptades els anys 1891 i 1892. El Govern de Sagasta va mantenir la prohibició de qualsevol acte a l'aire lliure fins l'any 1896. Pel

---

⁶⁹² BALANDRÓN, Begoña: «La fiesta del trabajo en España: los primeros años». Pàg. 250.

⁶⁹³ *El Diluvio*, 3 d'abril de 1893.

⁶⁹⁴ *Ibid.*, 2 de maig de 1893 (edició matí)

1894 s'anunciaven mesures preventives però sense especificar, excepte al Baix Empordà. En aquesta zona, donada la situació de crisi es va voler evitar que el 1er de Maig es convertís en un dia de protesta obrera, es va enviar parelles de la Guardia Civil per reforçar a Sant Feliu de Guíxols i d'un grup 20 guàrdies civils comandats per un tinent a Palafrugell. L'any 1895 es va anunciar que no es permetria cap reunió que no tinguessin lloc a locals tancats, també es va anunciar la concentració de la guàrdia civil a les capitals de partit i principals centres industrials. Una situació que es va donar fins a finals de segle.

Els anys de principis del segle XX les autoritats van mantenir les mesures que consideraven necessàries i segons la situació del moment, però sense repetir-se la política dels primers anys. En aquest sentit va influir tant la desvinculació dels àcrates de la jornada com l'evolució del 1er de Maig cap a un dia festiu. En tot cas les autoritats no van oblidar els esdeveniments dels primers 1er de Maig i aquells anys que existia la possibilitat d'una repetició posaven en marxa les mesures necessàries per evitar-ho. Així en una reunió preparatoria del 1er de Maig que va tenir lloc el 27 d'abril de 1900 al local *La Sepertina*, seu de la societat d'obriers forners, es va detenir i portat a governació just al començament de l'acte, un obrer que es va declarar "anarquista radical que cumplia con su deber"⁶⁹⁵. Pel 1901, i dintre d'un marc de vagues, *La Publicidad* rebia la següent nota:

«El Excmo Sr. Capitán general me ha ordenado le reitere la advertencia de que debe abstenerse en absoluto de publicar noticias que puedan producir excitaciones en el elemento obrero ó concitar los ánimos para que se produzcan alteraciones de orden público. Motivan la presente orden las noticias que hoy publica el diario que usted dirige referentes á los sucesos que mañana puedan ocurrir.

*El teniente coronel de E.M., Ramón Morera.»*⁶⁹⁶

Pel 1er de Maig 1906, any en el qual els sectors anarquistes treballaven per la implantació de la jornada de vuit hores seguint la crida de la CGT francesa, les autoritats van reforçar la vigilància. Així els punts centrals de Barcelona es podien veure a parelles de la guàrdia civil, així com totes les delegacions del cos de seguretat estaven vigilades per retens. Les tropes es mantenien aquarterades.

En tot cas, el govern no va veure cap perill en la celebració del 1er de Maig de 1906, donat que les garanties constitucionals que havien estat suspeses a la província de

---

⁶⁹⁵ *La Publicidad*, 28 d'abril de 1900.

⁶⁹⁶ *El Diluvio*, 1 de maig de 1901.

Barcelona el mes de novembre de 1905 van ser aixecades el 23 d'abril de 1906, una setmana abans del 1er de Maig⁶⁹⁷.

Una situació semblant es va viure pel 1er de Maig de 1910, any després de la Setmana Tràgica. El governador civil de Barcelona es reunia amb el coronel de la guàrdia civil una setmana abans de la jornada per prendre les mesures necessàries a la capital i els principals centres fabrils de la província de Barcelona amb motiu del 1er de Maig⁶⁹⁸. Les reunions es van succeir al llarg de la jornada amb altres caps de les forces de l'ordre, entre ells el capità superior de la policia Millán Astray⁶⁹⁹.

L'any següent el governador civil de la província de Barcelona donava veu a l'actitud que les autoritats havien iniciat uns anys abans i que seria la que es mantindria a partir d'aquell moment:

*«El gobernador manifestó anoche á los periodistas que debe respetarse la fiesta del trabajo y que por su parte procurará evitar todo género de coacciones.»*⁷⁰⁰

Les autoritats acabaven finalment acceptant amb certes reserves l'entrada del 1er de Maig dintre de l'almanac festiu. Es permet als obrers celebrar la jornada sense restriccions, però mantenint l'ordre en tot moment. Les forces de l'ordre van estar en tot moment atents als possibles actes de coacció o qualsevol intent de violència.

Concloent aquest punt, la postura de les autoritats davant el 1er de Maig evoluciona d'una actitud clarament adversa durant els primers anys, paral·lela a l'adopció d'una política agressiva vers les associacions obreres, als primers intents d'integrar el moviment obrer dintre del sistema de la Restauració a partir de finals de segle. La introducció de la primera llei social l'any 1899, l'establiment del Institut de Reformes Socials l'any 1903 i l'establiment de les Juntas Locales y Provinciales de Reformas Sociales són algunes de les reformes aprovades pel Govern amb l'objectiu abans esmentat⁷⁰¹.

---

⁶⁹⁷ *El Diluvio*, 24 d'abril de 1906, anuncia l'aixecament de les garanties tot recordant que el dia 24 d'abril es publicaria la Llei de Jurisdiccions.

⁶⁹⁸ *Ibíd.*, 26 d'abril de 1910.

⁶⁹⁹ *Ibíd.*, 2 de maig de 1910.

⁷⁰⁰ *La Publicidad*, 1 de maig de 1911 (edició matí).

⁷⁰¹ SMITH, Angel: *Anarchism, Revolution and Reaction. Catalan Labour and the Crisis of the Spanish State*. Berghahn Books, New York, 2007. Pàg. 76.

4.1.2 Els Ajuntaments

La posició dels ajuntaments durant la jornada del 1er de Maig va evolucionar d'una forma paral·lela a la del govern. Però, també va divergir. La diferència ve donada per la composició dels ajuntaments. Una vegada passada les primeres jornades amb tot el que van significar i l'entrada als ajuntaments de forces polítiques situades fora del sistema de la Restauració, parlem principalment dels republicans, els consistoris van flexibilitzar les seves postures arribant a donar suport al 1er de Maig.

Durant el 1er de Maig de 1890 els ajuntaments van seguir les línies establertes pels seus respectius governadors civils, així com van ser els ulls dels primers. El Consistori era l'encarregat d'enviar un delegat a cadascuna de les reunions que tenien lloc, els quals elaboraven un informe que després de passar per l'Ajuntament era lliurat a governació. Un exemple és l'informe sobre la reunió d'obres que va tenir lloc a Sabadell el 26 d'abril:

«Los trabajadores de Sabadell, se reunieron en público meeting en el teatro de los Campos de Recreo el día 26 de Abril y

Considerando que tanto la conveniencia de clase, como el concepto de justicia y el deber de solidaridad para con todos los proletarios del Universo, les induce á adherirse al movimiento del 1º de Mayo,

Han resuelto dar conocimiento á la autoridad local y á quienes corresponda, que desde este momento dan por pedida la jornada de ocho horas; y que en caso de no ser atendida, tan justa y humanitaria petición, obrarán segun la conveniencia y las circunstancias les aconsejen.»⁷⁰²

Dits informes els permetia establir la línia que seguirien els obrers a les poblacions respectives, i a partir d'aquest moment establir i demanar l'ajuda que consideraven necessària per fer front als esdeveniments del 1er de Maig, tal i com va fer l'alcalde d'Igualada:

«A Mozo de Escuadra, Prats de Rey, 29 abril 1890

Con el fin de evitar cualquier altercado de orden público que á causa de la huelga general que ha de tener efecto el próximo dia 1º de Mayo pudiera producirse y temiendo que en esta ciudad se secunde dicho movimiento, ruego a V de las órdenes oportunas para que dos parejas de su mando se presente en esta ciudad»⁷⁰³

Durant el 1er de Maig els informes des de les diferents poblacions cap a governació van ser constant, informant dels diferents moments claus de la jornada, tot a partir de l'ordre que van rebre els alcaldes de informar en tot moment sobre com anava

⁷⁰² CARPETA: 1er de Maig G 82-560.Expedient (UA V75 1890 14-6). Arxiu Històric de Sabadell.

⁷⁰³ Lligall C, carpeta nº4, any 1890. Arxiu Comarcal de l'Anoia.

la situació. Així a Governació arribaven telegrams constantment com aquest procedent de Sabadell:

*«Se está celebrando manifestación obrera con todo orden y escasa concurrencia. Se me ha presentado dos comisiones presentándome exposiciones que remito a V.E. por correo.»*⁷⁰⁴

I just posterior al moment en que la manifestació es va dissoldre l'alcalde enviava un altre on es podia llegir:

*«A la 1 terminada la manifestación con el mayor orden... Por ahora reina el mayor orden»*⁷⁰⁵

A partir del dia 2 de maig a governació es rebien telegrams dels ajuntament on es parlava d'un retorn al treball sense incidències:

«...Ni jueves último ni hoy ocurre novedad alguna sobre huelga en esta industriosa ciudad. El jueves por la tarde llegaron de Manresa cuatro obreros desconocidos. Enterados y suponiendo llevaban propósitos de soliviantar los ánimos de los obreros de la fábrica igualadina de mi propiedad, única importante en esta población. Ordene se les siguiera la pista para evitar las conferencias que habían de celebrar con sus compañeros.

...

*Escamados tal vez á mi vigilancia, desaparecieron en el día de ayer con dirección a Manresa, sin lograr el objeto que se proponían; puedo, pues, asegurar a V.E. que por ahora no existe peligro ni amenaza de huelga por cuanto los obreros no están asociados y confío en la cultura de ellos.»*⁷⁰⁶

O de la continuació d'una vaga que provocava una falta de mitjans per fer-la front:

«Como anunciado esta mañana el paro es general exigido por los trabajadores en huelga.

*La situación es amenazadora. Los 20 guardias civiles de que dispongo son insuficientes para hacer frente los mil obreros»*⁷⁰⁷

Situació que va portar a la decisió de declarar l'estat de guerra que es va donar a conèixer a les poblacions amb edictes firmats pels alcaldes:

«Edicto

D. Martín María. Alcalde constitucional de la villa de Palafrugell

Hago saber. Que el M. I. S. Gobernador civil de la Provincia en telegrama del dia de hoy me comunica lo siguiente.

“El Excm Ser. Capitán General del Distrito me participa en telegrama de anoche que por bando que publicó ayer se ha declarado el estado de guerra en las cuatro Provincias de Cataluña. Lo comunico á V. para su conocimiento.”

⁷⁰⁴ CARPETA: 1er de Maig G 82-560.Expedient (UA V75 1890 14-6). Arxiu Històric de Sabadell.

⁷⁰⁵ *Ibíd.*

⁷⁰⁶ Lligall C, carpeta n°4, any 1890. Arxiu Comarcal de l'Anoia.

⁷⁰⁷ CARPETA: 1er de Maig G 82-560.Expedient (UA V75 1890 14-6). Arxiu Històric de Sabadell.

*Lo que hago público por el presente para que llegue á conocimiento de los habitantes de este término municipal.
Palafrugell 3 de mayo de 1890
El Alcalde
Martin Maria»⁷⁰⁸*

Durant aquest dies els alcaldes on la vaga general va ser declarada feien de intermediaris entre el Capità General i els fabricants per una banda i els obrers per l'altre, al mateix temps que intentaven mantenir la situació controlada. Amb aquest objectiu l'alcalde es reunia cada dia amb les alcaldies de barri i l'Ajuntament es mantenia de guàrdia.

Finalment, una vegada donada per finalitzada la vaga els alcaldes van agrair a les diferents autoritats militars les actuacions de les forces de l'ordre que ells encapçalaven afí de resoldre la situació i d'aquesta manera mantenir la calma de la ciutat⁷⁰⁹. Aquestes van ser les darreres notes de les alcaldies pel 1er de Maig de 1890.

Pel 1er de Maig de 1891, i seguint les ordres del governació, els alcaldes van prendre les mesures per prevenir una situació similar a la del 1er de Maig de 1890. Amb contacte directe amb les forces de l'ordre van mantenir tot el dia una actitud de vigilància, preparats per sortir davant qualsevol incidència. Inclòs a Barcelona, on com ja va passar l'any precedent, era el governador qui exercia el poder a la ciutat, el tinent alcalde de Barcelona es va reunir el 30 d'abril amb els alcaldes de barri per informar-los que tenien l'ordre de recorre les seves respectives demarcacions i exercir la major vigilància⁷¹⁰. Davant la vaga general que va seguir al 1er de Maig de 1890 a Barcelona les autoritats locals van decidir, en previsió que una altre vaga es tornés a convocar, estar en guàrdia al consistori, raó per la qual es van instal·lar somiers a l'ajuntament per poder passar la nit⁷¹¹. Una mesura que també es va aplicar a altres poblacions catalanes com Reus, Sabadell o Manresa, ciutats os la vaga general de 1890 va tenir èxit.

La presència dels alcaldes també es va fer evident a altres poblacions. Així per exemple, a Vic l'alcalde juntament amb el cap de la policia es van presentar a la fàbrica Capdevila davant el intent d'un grup de treballadors a aturar els treballs; la situació es va solucionar quan el propietari va accedir a aturar el treball. A Manlleu durant el matí

---

⁷⁰⁸ Carpeta 1890 (gener-juny). A-2151. Arxiu Històric de Palafrugell.

⁷⁰⁹ Les diferents forces de l'ordre que van prestar servei, la companyia de telègraf i tramvies, aquest darrer a Barcelona, van ser els destinataris dels agraïments. Així mateix als alcaldes els van arribar l'agraïment dels diferents sectors econòmics de les poblacions per l'actitud i les accions emprades durant el 1er de Maig i la posterior vaga.

⁷¹⁰ *El Diluvio*, 1 de maig (edició matí)

⁷¹¹ *Ibíd.*, 1 d maig (edició tarda).

del 1er de Maig l'alcalde fa pregonar el ban del governador civil on es prohibeix qualsevol acte lliure. Mentre l'alcalde de Figueres prohibia una reunió que finalment es va dur a terme⁷¹².

La comunicació amb governació, a l'igual que havia passat l'any precedent, es va mantenir des de primera hora del matí. Així l'alcalde de Manresa informava que a les set del matí s'havien presentat els obrers a les fabriques, declarant-se en vaga únicament els cinters, els paletes, alguns fonedors, barreterers, fusters i altres oficis. El de Sabadell per la seva part informava que a primera hora havien entrat la majoria dels obrers als seus respectius treballs, baixant a un 80% els que es mantenien a la seva feia a les nou i mitja, mentre que a les dotze el total d'obriers que es mantenien als seus llocs de treball era d'un 70%⁷¹³.

Si una de les funcions dels alcaldes era la de mantenir en tot moment informat al governador sobre l'evolució de la jornada, una altre era la de coordinar els efectius dels quals disposava. Un d'ells era la donar les ordres al delegat que s'havia de presentar als mítings obrers:

«Carta para el delegado, presentarse en la velada a las 21 horas

En ... de la facultad que me confiere el artículo 4º de la ley del 15 de Junio de 1886, delego á ... para que hoy á las 9 de la noche asista á la reunión pública que en el local de la Fraternidad Republicana deberá tener lugar para celebrar una velada dedicada á la llamada fiesta del trabajo. De acuerdo á ... dicha delegación, mandarle suspender ó disolver el acto siempre que se tratara asuntos distintos de los consignados en el curso que, por escrito, ha dado D. José Ramón, ó se atacaran las constituciones ó el ejército, ó bien no se sujetara á las disposiciones del artículo 5º de la citada ley.»⁷¹⁴

Una altre era la de fer d'intermediari entre patrons i obrers:

«1 mayo El Alcalde

La Alcaldia no tiene atribuciones para resolver dicha demanda. Razón por la cual a elevado la demanda a la autoridad superior de la provincia con el fin de darle el correspondiente curso.

Para solucionar ha empezado contactos con algunos de los empresarios locales. Sólo será concedido si es otorgado por la mayoría de los patronos del Universo, y que de concederla sin esta circunstancia, conducirá a la ruina de la industria local.»⁷¹⁵

Durant els següents anys les mesures van anant disminuint a mesura que les autoritats van percebre que la jornada perdia el caràcter revolucionari que els

⁷¹² *La Publicidad*, 2 de maig de 1891.

⁷¹³ *El Diluvio*, 1 de maig de 1891 (edició tarda).

⁷¹⁴ Lligall C, carpeta n°4, any 1890. Arxiu Comarcal de l'Anoia.

⁷¹⁵ CARPETA: 1er de Maig G 82-560.Expedient (UA V75 1890 14-6). Arxiu Històric de Sabadell.

anarquistes havien donat a les primeres jornades. Això significà que les autoritats locals només van prendre mesures aquells anys que ho van considerar necessari. Aquest és el cas de Mataró, quan pels 1ers de Maig de 1901 i 1902 l'alcalde conservador Emili Cabanyes prohibeix qualsevol manifestació pels carrers principals de la ciutat. Una ordre que dona lloc a que els obrers que van anar junts a una gira campestre a les afores de la ciutat evitessin els carrers centrals tant a l'anada com a la tornada al Centre Obrer⁷¹⁶. L'any següent l'alcalde liberal Antoni Sans va prohibir el míting que havia de tenir lloc a la ciutat⁷¹⁷. Una altra ciutat on la premsa ressalta l'aplicació de mesures pel 1er de Maig després de les primeres jornades és a Igualada els anys 1894 i 1908, mesures que la premsa no especifica.

La postura dels ajuntaments durant les primeres jornades estava relacionada amb el sentiment que va aixecar entre la societat catalana un dia en el qual una part de dita societat presentava un front comú i demanava el seu protagonisme. Els ajuntaments van agrupar-se amb els sectors benestants amb l'objectiu de mantenir la seva pròpia posició. Tanmateix aquesta situació canviaria en el moment que l'amenaça d'una revolució va anant desapareixent i es va donar l'entrada als consistoris de forces externes al sistema bipartidista de la Restauració. Va ser en aquest moment quan es va fer patent les diferències que existien entre la política a nivell estatal i la municipal. Mentre que a nivell estatal els governs, com hem vist, mantenien el sistema de torn i es mantenien en la línia de defensar el sistema polític de la Restauració, les noves realitats, entre elles els moviment obrer i els republicans, buscaven espais on poder participar. La vida municipal va ser un d'aquests espais. Principalment els republicans van trobar en el municipi un espai polític en el qual es podia eludir el caciquisme. L'entrada de republicans principalment als ajuntaments juntament amb el desencís àcrata vers el 1er de Maig i la visió dels primers d'utilitzar la jornada com un mitjà per apropar-se als obrers van donar lloc al suport municipal al 1er de Maig. Un dels primers casos es va donar l'any 1891 quan a Mataró, malgrat la prohibició, les autoritats locals van permetre la manifestació. Situació similar es va donar pel 1er de Maig de 1893, mentre les autoritats estatals continuaven prohibint la celebració d'actes a l'aire lliure, a Vilanova i la Geltrú no només va tenir lloc una manifestació sinó que a més va comptar amb la

---

⁷¹⁶ *El Socialista*, 4 de maig de 1901. *El Nuevo Ideal*, 4 de maig de 1901, apunta que el govern només permetria els mítings a l'aire lliure fora de la ciutat o a llocs tancats.

⁷¹⁷ *Ibíd.*, 16 de maig de 1902. Tant 1901 com 1902 es caracteritzen per les vagues que van afectar principalment el sector tèxtil, predominat a la capital del Maresme.

presència de l'alcalde accidental Miguel Ferrer⁷¹⁸. Els dos anys següents el suport de la corporació al 1er de Maig es va manifestar al fer ondejar la bandera nacional a l'ajuntament els anys 1894 i 1895, es va donar festa a les escoles sota control municipal l'any 1894 i l'any següent la Guardia Municipal va anar de mitja gala. No va ser fins l'any 1906 quan les autoritats locals de Vilanova van tenir un altre gest cap el 1er de Maig. En la darrera sessió abans de la data, l'Ajuntament va aprovar la proposta presentada pel regidor Trilla, la qual permetria als treballadors municipals adherir-se a la "huelga siempre que no resulte en perjuicio de los servicios á los mismos encomenados"⁷¹⁹.

L'ajuntament de Vilanova no va ser l'únic que va donar el dia festiu als seus treballadors. Pel 1er de Maig de 1901 l'Ajuntament de Figueres, amb majoria federal, va donar festa als seus treballadors. Així explica *El Ampurdanés* la concessió del dia festiu:

«Muchas personas que siguen con interés el movimiento socialista de Cataluña han observado que en todas las poblaciones de igual ó mayor importancia que la nuestra, y hasta en otras más pequeñas, se ha manifestado con caracteres más ó menos graves la lucha entre patronos y obreros, constituyendo una honrosa excepción nuestra ciudad. La razón de ello está en el grado de cultura general de Figueras, en el espíritu de transacción que á todos domina, en que aquí son muchos los patronos que se adelantaron á hacer concesiones legítimas á los obreros, y en que el Ayuntamiento, que es la fiel expresión de la voluntad de la inmensa mayoría, ha dado ejemplo de separar la Iglesia del Municipio, de establecer la jornada máxima de ocho horas y de adoptar otros acuerdos de tendencia socialista y radical; todos cuantos le ha permitido adoptar la ley municipal vigente.»⁷²⁰

Això tenint en compte que Figueres es tracta d'una població on la jornada del 1er de Maig pràcticament passa desapercebuda des de la primera jornada. És una població on l'obrerisme i el republicanisme tenen lligams molt estrets i on el moviment obrer associatiu no s'ha desenvolupat al nivell d'altres localitats catalanes.

La jornada de vuit hores també va ser un tema que es va tractar a l'Ajuntament de Barcelona l'any 1901, però en aquest cas no es va aprovar. Els regidors republicans Serraclara i Buen y Salas van presentar una proposta que incloïa la jornada de vuit hores per tots els serveis de l'Ajuntament, un jornal mínim de 3 pessetes i una paga extra de la

⁷¹⁸ *El Diluvio*, 4 de maig de 1893 (edició tarda).

⁷¹⁹ *Diario de Villanueva i la Geltrú*, 1 de maig de 1906.

⁷²⁰ *El Ampurdanés*, 28 d'abril de 1901. La jornada de vuit hores va ser aprovada per l'Ajuntament pel 1er de Maig de 1895. Per altre banda, caldria assenyalar que són durant els anys de principis de segle quan els federals consoliden el seu poder al govern municipal amb el suport obrer, el qual es manifesta per la presència aquest mateix 1901 de treballadors assalariats a les seves llistes.

vuitena part del jornal pels bracers⁷²¹. Així dons la presència de regidors propers ideològicament als obrers als diferents consistori dona lloc a que la reivindicació principal de la jornada, que es demanava ser aprovada en el marc d'una legislació social, s'intentà anant introduint des dels municipis. I el millor moment per presentar la proposta al Consistori era per les dates properes al 1er de Maig, una dia lligat des dels seus inicis a la reivindicació de la jornada de vuit hores. Però si la proposta de la jornada de vuit hores no va ser aprovada, deu anys més tard el consistori barceloní si que va aprovar donar festa a la brigada municipal i tots els seus treballadors pel 1er de Maig de 1912⁷²². Tres anys més tard es torna a presentar i aprovar, sense discussió, una proposta presentada pels regidors Andreu, Fortuny i Cararach que incloïa donar festa a tots els empleats, inclosos els obrers de les empreses que treballaven per l'ajuntament, dita proposta es va tractar a la sessió del consistori barceloní el dia 28 d'abril de 1915:

«... que en atención a que diversas industrias de esta capital conceden a sus obreros la fiesta del 1º de Mayo, y como se ha hecho en años anteriores, se considere dicho dia festivo para todos los empleados y obreros que dependen de esta Corporación municipal, con el abono de haber o jornal que perciban.»⁷²³

Manresa va ser un altre població on el consistori va tenir una presència a destacar en determinats anys. La capital del Bages comptava amb un moviment associatiu actiu des de feia anys amb uns forts lligams amb els sectors republicans de la ciutat, els quals van donar suport a la jornada obrera els anys que van dominar el consistori. Entre 1902 i 1904 l'Ajuntament va celebrar el 1er de Maig fent ondejar la bandera nacional durant tot el dia; pel 1er de Maig de 1904 va deixar uns terrenys on els obrers van celebrar una gira campestre. Els anys que van de 1909 a 1911, amb l'ajuntament del republicà Fius i Pala, també la jornada va comptar amb el suport institucional. A la bandera hissada es va afegir el suport de la presència física de l'alcalde en alguns dels actes que van tenir lloc, com va ser el cas de la gira campestre. El suport de Fius i Pala al 1er de Maig es va donar també l'any 1915, aquest any el suport institucional de l'Ajuntament es centra en la hissada de la bandera nacional a l'edifici del consistori.

Així dons l'actitud dels Ajuntaments davant la jornada es basa, una vegada passat els primers anys, principalment en aquelles poblacions on la presència republicana va accedir i governar els ajuntaments, en un suport actiu durant la jornada o

⁷²¹ *El Diluvio*, 23 abril de 1902 (edició matí)

⁷²² *Ibíd.*, 1 maig de 1912 (edició matí).

⁷²³ *Ibíd.*, 30 abril de 1915 (edició matí).

amb la presentació de propostes relacionades amb el 1er de Maig. L'objectiu de donar suport a la jornada era mantenir la relació amb els sectors obrers, considerats un aliat clau en les eleccions municipals.

4.2 La patronal

Si bé la premsa s'expandeix sobre les mesures que les autoritats prenen pel 1er de Maig, no passa el mateix pel que fa a la burgesia. Els testimonis a favor o en contra de la jornada són escassos, però poden ajudar a veure fins a que punt estaven predisposats a reconèixer una jornada que en certa manera els treia poder, donat que la decisió de no treballar no partia dels patrons.

Les primeres jornades del 1er de Maig van despertar la por de la burgesia a l'esclat d'una revolta obrera. La perspectiva d'una revolució social a partir del 1er de Maig de 1890 es va convertir en una fet probable a partir de les notes que la premsa publicava sobre l'acceptació dels sectors obrers a la proposta de vaga general pel 1er de Maig. Una situació que, com ja hem vist al primer punt d'aquest capítol, va donar lloc a que el govern central i les autoritats catalanes portessin a endavant una mobilització de les forces amb la intenció de concentrar-les en els principals centres catalans. Conseqüentment van començar a sorgir rumors de la necessitat d'aprovisionar-se, uns rumors que va afectar principalment a la ciutat de Barcelona. En aquesta ciutat el fet que els venedors dels diferents mercats advertissin que el dia 1 de maig no obririen les portes i es propagués la notícia de que a l'escorxador municipal l'obligaven a aprovisionar-se va donar lloc a que la població es decidís a adoptar tota una sèrie de precaucions, les quals anaven des de l'abastiment de queviures per lo que pogués passar a la marxa de la ciutat a les finques rurals d'aquelles famílies que comptaven amb finques rurals fins que la possibilitat a que la revolta s'hagués solucionat⁷²⁴.

En tot cas també va existir un clar sentiment de curiositat que va portar a la gent al carrer a observar la manifestació, cas de Barcelona:

---

⁷²⁴ Una situació que s'estén a la resta de l'estat espanyol i que es repeteix a altres estats europeus. Michel Rodriguez apunta que la burgesia davant un fet desconegut s'imagina situacions terribles. El fet que la manifestació generalitzada, simultània a tot el món converteix el proletariat en una figura amenaçant. Per altre banda Lucia Rivas parla de que "incluso hubo quienes tenían los colchones preparados para colocarlos detrás de las ventanas cuando estallase la revolución." RIVAS, Lucia: *Historia del 1º de Mayo en España: desde 1900 hasta la Segunda República*. UNED, Madrid, 1987, pàg. 314-315. RODRIGUEZ, Miguel: *Le 1er Mai*. Éditions Gallimard, Julliard, 1990, Pàg. 28.

«La Rambla estaba materialmente atestada de curiosos en las mesas de la de las Flores y hasta en los árboles se encaramaban chiquillos y la mayoría de los balcones estaban llenos de señoras y caballeros.»⁷²⁵

Però una vegada acabada la manifestació que tenia com a fi el lliurament de les demandes obreres al govern, va ser el torn dels sectors obrers que no confiaven en la legislació com a mitjà per accedir a la jornada de vuit hores, sinó en l'obtenció de la jornada a partir dels patrons, per assolir dit objectiu el mitjà a utilitzar era la vaga. I aquesta va ser l'opció aprovada pels treballadors de Sabadell quan la seva demanda presentada a l'alcalde, no l'enviada al govern sinó una altre dirigida a la patronal sabadellenca, va ser rebutjada pels fabricant en una reunió que va tenir lloc la tarda del dia 1 de maig entre la patronal i l'alcalde de la ciutat. Malgrat dita postura el Gremi de Fabricants va enviar una carta a l'alcalde on van establir la seva disposició a tancar les fàbriques el divendres per tal d'evitar conflictes⁷²⁶.

Després del cap de setmana les reunions es van succeir principalment amb les autoritats civils i militars com a intermediaris a les diferents ciutats catalanes on la vaga es va desenvolupar més enllà del dia 4 de maig. El mateix dia 4 el Capità General es reunia amb els fabricant de Terrassa i Sabadell. Més tard va tenir lloc a l'Ajuntament de Sabadell una reunió que va comptar amb la presència de nombrosos fabricants, els quals van arribar a l'acord de no obrir les fàbriques per evitar coaccions, i només obrir-les quan l'autoritat ho consideressin oportú o els obrers així ho demanessin. Un acord que es va tornar a confirma el dia 5 de maig.

El mateix dia 5 de maig es te la primera notícia d'una reunió entre l'alcalde de Reus i els fabricants de la ciutat, on els darrers van acceptar la jornada de vuit hores. Una proposta que es va lligar a que fos adoptada a la resta de Catalunya en una nova reunió entre els fabricant i l'alcalde que va tenir lloc la tarda del dia 6. El dia 8 els fabricants es reunien a les tres de la tarda al Casino Franco Español. Allà es va aprovar l'obertura de tots els establiments el dia 9 per reprendre el treball, notificant aquest punt al Comandant Militar per així disposar de la força necessària per impedir les coaccions. Entre les quatre i les sis de la tarda del mateix dia 8 de maig tenia lloc una nova reunió als salons de la Cambra de Comerç, amb una major presència de fabricants i comerciants, i on es va ratificar els punts acordats a la primera reunió. Mitja hora més tard els fabricants es reunien amb l'alcalde per ratificar la posició dels primers, que no

⁷²⁵ *La Publicidad*, 2 de maig de 1890.

⁷²⁶ CARPETA: 1er de Maig G 82-560.Expedient (UA V75 1890 14-6). Arxiu Històric de Sabadell.

era altre que l'obertura de les fàbriques amb el mateix horari que abans del 1er de Maig i la impossibilitat de l'establiment de la jornada de vuit hores a causa de no existir un acord a tot el Principat.

El dia 5 de maig els fabricants, serrallers, empresaris d'obres i fusters de Sant Feliu de Guíxols es van reunir amb els Capità General amb l'objectiu de procurar un acord. La patronal de Sant Feliu es van negar a rebaixar la jornada laboral donant com a raó la situació de la indústria:

«En la conferencia que tuvo lugar con los patronos estos le indicaron el estado alarmante de la industria taponera, máxime teniendo en cuenta las leyes protectoras que van a votarse en los Estados Unidos de América; el jornal que debe darse á los operarios puesto que la falta de brazos da un valor extraordinario á la mano de obra y que consiguiendo no podían (puesto que ello era suicidarse) conceder nada más á sus operarios.»⁷²⁷

A Barcelona la primera notícia que es dona de reunions que comptava amb la presència de fabricants és també del dia 5 de maig. Aquest dia *La Publicidad* informa de l'acord al qual havien arribat la direcció i els treballadors dels tramvies amb la intermediació de l'alcalde i del Capità General⁷²⁸. El dia 7 de maig una comissió de patrons i obrers es reunia per arribar a un acord amb el fi d'acabar la vaga⁷²⁹. Un dia més tard els propietaris de tintorereries tenien una reunió amb el Capità General on manifestaren la impossibilitat d'accedir a les demandes obreres donat que això significaria el fi d'una indústria tintorera que patia una llarga crisi. Un rebuig amb semblants arguments van donar els patrons aprestadors i els sabaters, el 12 i 15 de maig respectivament.

Així doncs la crisi industrial i la impossibilitat d'un acord a nivell català, inclòs afegint que si aquets fos possible la jornada de vuit hores també s'hauria de implantar a la resta dels estats industrials, donat que si això no es produís la indústria catalana quedaria en situació de inferioritat, van ser els arguments principals que van esgrimir els patrons per rebutjar totes les propostes dels obrers presentades durant el 1er de Maig.

Pel 1891 la patronal va decidir posar els mitjans per evitar una situació semblant a la de l'any anterior. Unes mesures que anaven encaminades a intentar impedir l'aturada del treball. A mitjans d'abril els fabricants de blanqueig de Sant Martí van

---

⁷²⁷ *El Posibilista*, 11 de maig de 1890. La reunió dels fabricants va estar precedida per una altre del Capità General amb els obrers la qual va tenir lloc entre el 3 i el mateix dia 5 de maig, on els segons van exposar les seves queixes i pretensions en contra dels patrons.

⁷²⁸ *La Publicidad*, 5 de maig de 1890.

⁷²⁹ Els punts a partir dels quals treballar eren la de suprimir la descarrega de farina i combustible i el repartiment del pa a domicili. *Ibíd.*, 8 de maig de 1890

decidir repartir el treball per evitar l'atur. El 29 del mateix mes l'Associació de fabricants de Manresa van assenyalar la voluntat de continuar els treballs com cada dia. El mateix dia els fabricants de Terrassa i Sabadell, en resposta a la demanda dels obrers a tancar el dia 1, els van informar que no tancarien però que tampoc hi haurien represàlies. Els fabricants d'estampats i blanqueig de Barcelona afirmaven el dia 30 d'abril que tots els obrers que no es presentessin al treball serien despatxats. Però la majoria dels fabricants de Barcelona van decidir tancar des del dia 1 fins al dia 3 de maig. Una opció a la que també van optar els fabricants de Gracia, però en aquest cas fins el dia 5 de maig. Finalment hi va haver un acord de tancar totes les fàbriques de la ciutat comtal al menys el dia 1 de maig:

«Sabemos que muchas fábricas encenderán mañana las calderas y tocarán la campana á la hora de costumbre, en la seguridad de que la mayor parte de sus obreros acudirán al trabajo si no se ejerce coacción para impedirselo.

Algunos fabricantes se lo manifestaron así á la autoridad, que está dispuesta á castigar todo intento de coacción, así de obra como de palabra.»⁷³⁰

La possibilitat de la revolució social, el veritable taló d'Aquil·les de la burgesia, va anant desapareixent amb el pas de les celebracions, donant lloc a un petit canvi d'actitud per part dels patrons. Així pel 1er de Maig de 1900 els patrons de Palafrugell van decidir donar llibertat d'elecció als seus treballadors, un número important dels quals van decidir treballar. A Barcelona els patrons forners van accedir a donar mitja jornada de festa als seus treballadors, mentre que altres fabricants de la ciutat van accedir a donar festa tot el dia. L'any següent a la major part de les fàbriques no es va treballar per decisió dels propietaris, els quals van decidir considerar el dia com a festiu⁷³¹. Pel 1er de Maig de 1911 els barbers i perruquers de Gracia van arribar a un acord amb els seus patrons de fer festa el dia 1 de Maig “en conmemoración de la fiesta

---

⁷³⁰ *La Publicidad*, 1 de maig de 1891.

⁷³¹ *La Publicidad*, 1 de maig de 1901. La postura patronal a Barcelona de donar festa coincideix amb la decisió dels obrers d'enviar circulars als patrons on es demana l'atur de les fàbriques pel 1er de Maig. Pel 1902 dita circular exposava: *«Muy señores nuestros: Considerado por la mayoría de los obreros día festivo el 1º de Mayo y deseado evitar toda clase de rozamiento ó diferencias entre patronos y operarios, esta corporación verá con gusto que siguiendo la costumbre de años anteriores, no opongán reparos á esa fiesta ó bien dispongan ustedes cese el trabajo dicho día. Entendiendo que de la consideración mutua dependen las soluciones que entre los industriales y los obreros, no dudamos corresponderán á los propósitos que animan al Centro Obrero de Barcelona y á las Sociedades adheridas, en cuyo nombre se ofrecen de ustedes atentos seguros servidores.»* *El Diluvio*, 30 d'abril de 1902 (edició tarda). L'any següent va ser la Societat de Blanquejadors la que es va dirigir als seus patrons amb una nota publicada a la premsa on els informaven: *«Estando próximo el 1º de mayo, les recordamos que en dicho día, al igual que en años anteriores, los trabajadores de sus fábricas no concurrirán al trabajo, por lo que tengan de ello conocimiento á fin de no causar ningún perjuicio.»* *La Publicidad*, 29 abril 1903.

del trabajo”⁷³². Un acord similar al que van arribar les Juntes de Patrons i Obrers Perruquers i Barbers de Reus, es van posar d’acord per tancar els establiments a partir del dia 30 d’abril.

Però malgrat aquests casos, les postures en contra de la jornada són majoritàries a les postures a favor. L’any 1899 els fabricants de Manresa van mantenir les portes de les fàbriques obertes malgrat que els seus operaris no es van presentar. A Manlleu van ser tots els fabricants els que van estar a punt de deixar tancades les seves fàbriques el dia 2 de maig del mateix any. Una acció que si que es va donar l’any següent a Palafrugell i Barcelona, ciutats on, com hem vist prèviament, els patrons havien acceptat donar festa. A Palafrugell, el dia 2 de maig els obrers de la fàbrica Frigola, Prats i Cia. es van trobar amb la fàbrica tancada. Un dels socis els va dir que aquest dia tancaven perquè ell volia. Quant els treballadors van voler recuperar les seves eines per fer altres treballs, l’altre soci no els va voler obrir. Els obrers els van denunciar al jutjat. D’allà van ser enviats a l’alcalde, qui va manar als propietaris de la fàbrica retornar les eines als treballadors i abonar la paga de mitja jornada que havien perdut els obrers⁷³³. A la fàbrica Nogués i Cia. de Barcelona no es va concedir el dia festiu pel 1er de Maig, per la qual cosa els obrers van començar a treballar a l’hora acostumada, a mig matí va aparèixer un grup d’obers i després de parlar amb el majordom es va aturar el treball. Al dia següent tres obrers van ser despatxats provocant que la resta es declarés en vaga⁷³⁴. Domingo Mata, propietari d’una cereria al carrer Pallars de Barcelona, també va despatxar operaris del seu establiment per haver fer festa pel 1er de Maig. La resta dels treballadors van decidir constituir-se en societat amb el suport del Grup de Corporacions Obreres de Barcelona⁷³⁵.

Els patrons van intentar altres formes per impedir la participació obrera en la jornada del 1er de Maig. L’any 1902 els empresaris de Vilanova i la Geltrú van realitzar tot tipus d’actes per obligar als obrers a acudir al treball. Un d’ells, el fabricant Ferrer, va prometre als seus obrers deixar-los sortir a les 4 enlloc de a les 7 si anaven al treball i donar-los una pesseta a més. Al final només es van presentar un centenar dels més de 800 obrers que hi treballaven⁷³⁶.

---

⁷³² *El Diluvio*, 25 d’abril de 1911 (edició matí). Circulars es devien també enviar a altres poblacions industrials, però de la única que es té notícia és a Tortosa pel 1er de Maig de 1912.

⁷³³ *El Nuevo Distrito*, 5 de maig de 1900.

⁷³⁴ *La Publicidad*, 2 de maig de 1900 (edició nit).

⁷³⁵ *Ibíd.*, 4 de maig de 1900.

⁷³⁶ *El Socialista*, 16 de maig de 1902.

Per tant, malgrat la resistència de la patronal al 1er de Maig, els treballadors van aconseguir anant guanyant terreny. Així la patronal va acceptar la situació amb reserves. En cap moment es va produir el tancament de les fàbriques i els establiments fabrils si darrera no hi havia la pressió del moviment associatiu obrer.

4.3 La premsa

La característica principal de la premsa de finals de segle XIX i principis del segle XX és el seu caràcter ideològic. Cadascun dels periòdics que es van publicar durant aquest període té al darrera un partit o un sector de la societat que ho finança. Per tant la principal funció de dita publicació és la reflectir les idees del grup que hi ha al darrera.

Així dons la forma com es tracta el 1er de Maig ens permetrà tenir una imatge de com es va veure dita jornada per part dels diferents sectors de la societat catalana. En aquest punt deixarem de banda la premsa obrera, donat que aquesta ja ha estat analitzada al capítol anterior.

En una primera visió de la premsa durant el període que avarca aquest treball destaca en primer lloc el fet que la jornada es tracta de dues formes. Per una banda parlarien del contingut, el qual es dividiria en dos blocs, el primer seria la descripció de la jornada, la qual estaria inclosa a la secció de crònica, aquí es donarien detalls dels actes i les situacions que tenien lloc durant la jornada del 1er de Maig; el segon serien els articles d'opinió, dividits entre les editorials i els firmats per persones properes al diari, o que publiquen regularment o aquells que propers ideològicament reproduïx les seves impressions de la jornada. En segon lloc haurien de parlar de la quantitat, les notícies sobre el 1er de Maig passa d'omplir varies pàgines, entre els articles d'opinió als de la crònica de la jornada, a reduir-se a la mateixa velocitat que la desconfiança cap al 1er de Maig va minvant. Les notes es van escurçant fins al punt que en alguns casos no hi cap notificació sobre els actes que porten a terme durant la Festa dels Treballadors.

Les notes sobre el 1er de Maig van ser tractats més àmpliament a les pàgines de la premsa republicana. La raó, ja assenyalada diverses vegades al llarg d'aquest estudi, no és altre que el protagonista principal del 1er de maig era al mateix temps la base del moviment republicà, el proletariat. Així dons, serà en les publicacions lligades al republicanisme on trobarem major informació sobre la jornada del 1er de Maig. En tot cas la premsa en general va ser molt prolifera alhora de donar informació de tot el que

concernia al 1er de Maig els primers anys, període que coincideix amb l'atmosfera de recel que va envoltar la jornada entre la societat. Una vegada passat els tres primers anys i la forma de celebrar la jornada s'anava apropant a la festivitat, perdent tot caràcter violent, els diaris van perdre interès per la jornada i van disminuir l'espai on tractaven el tema fins arribar, en alguns casos, sobretot la premsa dinàstica, a desaparèixer, com si ja no tingués lloc. Un fet que es dona amb més freqüència a poblacions com a Palafrugell, Palamós, Valls o Ripoll. Poblacions que comptaven amb un moviment obrer en crisi, cas de les dues primeres, o desorganitzat, cas de les dues darreres. Una situació que repercutia en la celebració del 1er de Maig: la majoria dels anys la jornada té una escassa o nul·la incidència, i aquells anys en els quals es va organitzar algun acte, aquest va ser recollit o bé per la premsa lligada al moviment obrer o els propers a aquest que es publicaven a la ciutat comtal, parlem de *La Publicidad* o *El Diluvio*.

Si les notes descriptives de la jornada ens permet tenir dades sobre la celebració, necessàries donat les dificultats que tenia el moviment obrer per mantenir la seva pròpia premsa, els articles d'opinió són un exemple de com el 1er de Maig va afectar a la societat. La irrupció del 1er de Maig amb tot el seu significat, una jornada d'aturada del treball per part dels obrers a nivell internacional, va tenir com a conseqüència immediata el sorgiment de temes que fins a aquell moment no havien sigut tractats o només d'una forma superficial per la premsa no obrera.

Una primer qüestió giraria a l'entorn de la mateixa celebració. Aquest va ser un tema tractat principalment per la premsa republicana, principalment favorable però amb reserves els primers anys. Des de les seves pàgines es ressalta que els obrers han de lluitar pels seus drets, però que els programes de les societats obreres són totalment utòpics i era perillós deixar-se portar per idees que els podria posar en perill:

*«Bien hacen los obreros en defender sus derechos; es natural y legitimo que lo hagan; pero sin abandonar esta tarea, huyan y apártense del terreno de lo utópico y de lo imposible, porque las agitaciones y los tumultos no resuelven nada, y el día que pongan en peligro, con intransigencias injustificadas, la vida de la industria nacional, del trabajo de su país, ellos, los obreros, serán las primeras víctimas de sus radicalismos y de sus exageraciones.»*⁷³⁷

Una postura que no es acceptada pels sectors més esquerrans del moviment republicà, els sectors lligats al republicanisme federal. L'acceptació d'aquest sector es basa en recalcar que van ser els federals els primers en aprovar les reivindicacions

---

⁷³⁷ *La Publicidad*, 25 d'abril de 1890.

obreres, per aquest motiu és aquest partit i la República Federal, com a règim polític, els únics que portarien a terme la reforma demanada pel moviment obrer internacional. Favorables llavors a la jornada, també van mostrar el seu acord amb la vaga general, la qual la van veure com el preàmbul a la caiguda de la monarquia, seguint així la línia marcada pels republicans progressistes que establí que l'única forma d'acabar amb la monarquia era la revolta, en aquest cas representada per la vaga general del 1er de Maig, la qual havia de ser “general y absoluta, que quebrante los intereses del comercio para que este imponga á su vez la ley á los patronos fabriles é industriales”⁷³⁸. En tot cas el resultat del 1er de Maig de 1890 va portar als federalistes a moderar el to alhora d'elaborar arguments a favor de la jornada. Els següents anys es va recordar que la lluita dels obrers s'havia de centrar-se en la derrota del regim reaccionari i no contra el capital:

«No es pues contra el capital la voz de guerra que de vuestros labios deben brotar, pues lo que debeis ambicionar es que aumente el número de capitales para que el trabajo aumente. Conviene también que exista también un gran número de capitales para que el trabajo pueda dividirse entre todos nuestros hermanos, aumentando de ese modo la riqueza y bienestar general

*... Las naciones más adelantadas os dicen con su forma de Gobierno el primer paso que teneis que dar: prestar vuestro apoyo al planteamiento de la República.»*⁷³⁹

Va ser el resultat del primer de Maig de 1890 el que va provocar la reacció també de la premsa dinàstica, sobretot la lligada al partit conservador, la qual va acusar els liberals de ser els veritables culpables de la situació creada:

*«Lástima y grande que entre todos y gracias á los políticos liberales que trajeron las gallinas, van á acarrear y pronto la perturbación y ruina de la industria y del comercio y de la llamada prosperidad material, como se llevó ya por delante el Liberalismo el bien estar moral de los pueblos modernos.»*⁷⁴⁰

Un discurs que continuarà durant els següents anys i al qual es van afegir els catòlics. Aquests van anar més enllà, acusant la societat liberal de l'aparició del socialisme, de ser “los progenitores de este *Monstruo*, los padres de este aborto, son el *Ateismo y la Impiedad*”⁷⁴¹.

---

⁷³⁸ *El Progreso*, 26 d'abril de 1890.

⁷³⁹ *El Coalicionista*, 6 de maig de 1891.

⁷⁴⁰ *La Verdad*, 10 de maig de 1890. Un fragment que forma part d'una sèrie d'articles que acabaria el 7 de juliol amb un títol significatiu, *El principio del fin*.

⁷⁴¹ *El Semanario de Mataró*, 2 de maig de 1891.

Darrera de tot hi havia també el rebuig a la jornada de vuit hores. Les pàgines s'omplen de les mateixes raons que donen els patrons als obrers. Començant per la crisi que en aquell moment assolia els diferents sectors industrials, des del tèxtil al taper, fins a la impossibilitat que la jornada de vuit hores fos implantada en uns llocs i a altres no, perquè això representaria un perjudici per les indústries que si ho fessin, les col·locarien en clara desavantatge respecte d'aquelles que no ho fessin. Un altre argument que es donava contra la jornada era que es tractava de tot un engany dels anomenats dirigents de la classe treballadora per aconseguir els seus propis objectius, i que no tindria altre resultat que el caos:

*«Lo que para nosotros está fuera de duda es, que los organizadores y sobre todo los directores del gran ejército de obreros que se agita en todos los países, los explotan de una manera indigna, haciéndoles servir inconscientemente de escabel, para llegar á la cumbre de sus aspiraciones, que consisten en cambiar lo existente y entra en un período de confusión, que producirían inmensas calamidades y el medro de unos pocos. Esto es lo que la honrada clase jornalera debe á toda costa evitar, no dejándose engañar por las sirenas que les cantan el mas absurdo de los **desideratums**, esto es, el planteamiento del Socialismo puro en la verdadera acepcion de esta palabra, engañadora y falaz, para la gente honrada y de buen sentido.»*⁷⁴²

Tots aquests arguments porta a una conclusió que no era altre que el 1er de Maig era perjudicial per tots els sectors de la societat, inclòs els obrers:

*«He ahí una fecha que de hace ya algun tiempo viene egerciendo visible influjo en perjuicio de nuestro comercio y de nuestra industria y tiene paralizados en gran parte los trabajos y de ello nos dolemos todos en general sin esceptuar la clase trabajadors, tal vez la más perjudicada en el asunto.»*⁷⁴³

La conclusió a tal situació pels conservadors es trobava en una política de prevenció, la mateixa que posaria en pràctica el govern conservador només arribar al poder el mes de juliol de 1890 i que s'intensificaria per la data del 1er de Maig. Una política que serà rebutjada principalment per la premsa republicana i de les quals són un clau referent les caricatures que *La Campana de Gracia* publica a les seves pàgines entre el mes d'abril i maig de 1891 i 1892.

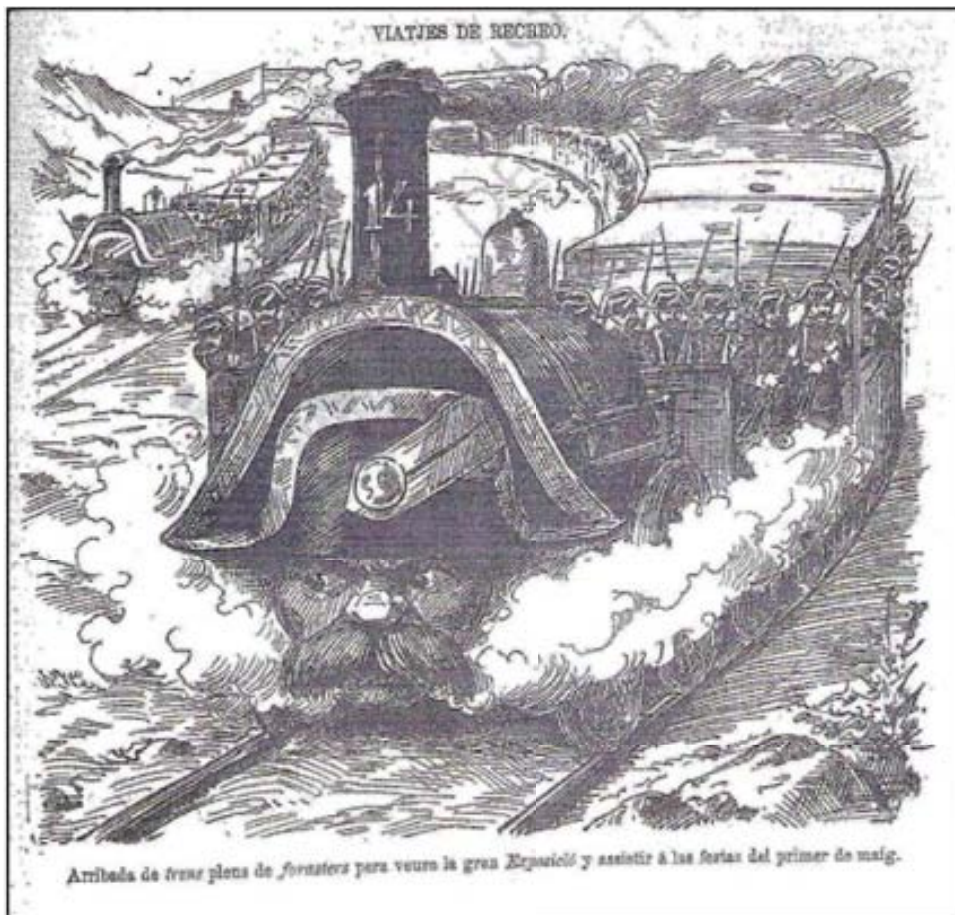
---

⁷⁴² *El Ciclón*, 11 de maig de 1890.

⁷⁴³ *El Cliché*, 3 d'abril de 1891.

La campana de Gràcia, 10 d'abril de 1891

La campana de Gràcia, 25 d'abril de 1891

La campanya de Gràcia, 7 de maig de 1891

La campanya de Gràcia, 7 de maig de 1892

La resposta republicana a la política repressiva seguia dos línies, la primera ja assenyalada i que s'inicia amb la primera jornada i és la defensa de la legislació:

«Y sobre todo, los gobiernos tienen necesidad de adoptar reformas sociales que conjuren los tremendos cataclismos que amenazan, porque las aspiraciones socialistas obedecen á la dura ley de la necesidad, y tales aspiraciones dejarán de ser un peligro desde el punto en que se mejore la condición de todos los obreros del mundo.»⁷⁴⁴

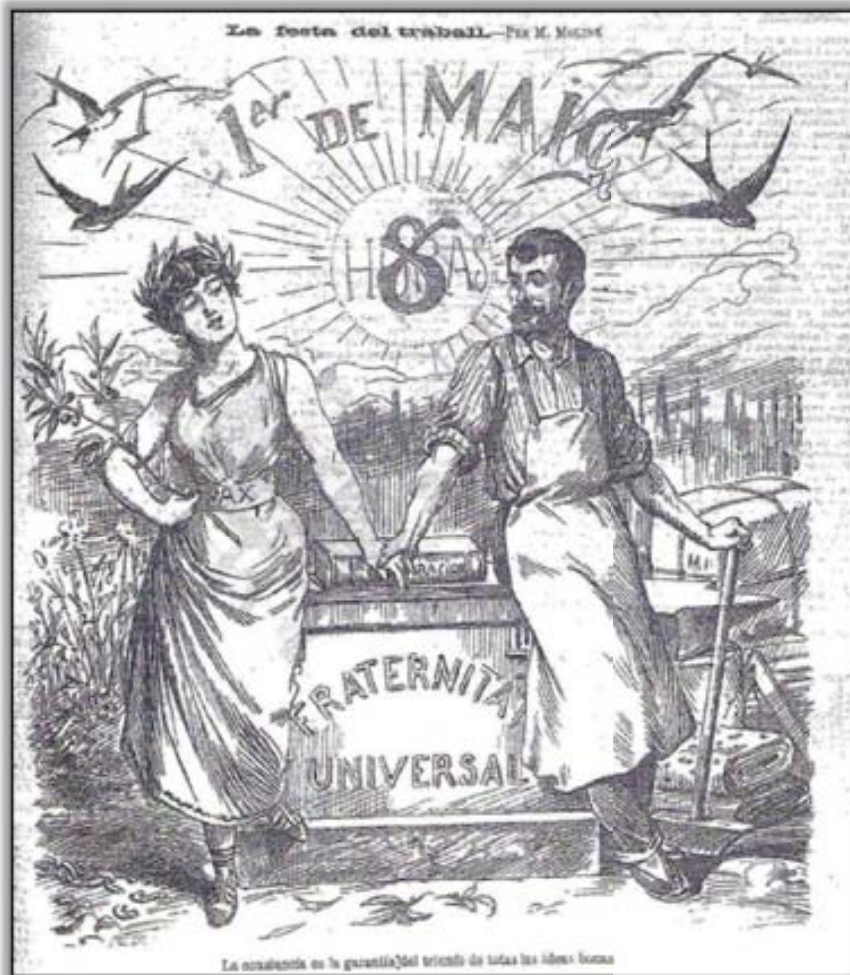
La segona serà el preàmbul que se seguirà a partir de l'any 1896: el sistema polític espanyol no permet als obrers defensar-se front els fabricants, per tant l'única solució és la instauració de la República. I aquí torna a ser *La Campana de Gracia* l'exemple més significatiu, al costat de l'obrer sempre apareix l'al·legoria de la República.

La campana de Gràcia, 7 de maig de 1892

⁷⁴⁴ *La República*, 11 de maig de 1890.

La campanya de Gràcia, 6 de maig de 1893

La campanya de Gràcia, 2 de maig de 1896

La campana de Gràcia, 2 de maig de 1903

Però la culpa de la situació, segons els republicans, no serà tant sols del govern, els mateixos obrers tenen la seva part de culpa, principalment els anarquistes. A aquests se'ls criticarà tant la postura revolucionaria com l'apolítica. Dos factors que significava l'allunyament dels obrers del moviment republicà.

Per la seva part a partir de l'any 1892 la premsa dinàstica va portar a endavant una campanya de defensa de la política repressiva que es basava en assenyalar que

semblants mesures havien estat disposades per altres governs europeus, republicans inclosos:

*«Pero si conviene recordar que los gobiernos europeos, así monárquicos como republicanos, han adoptado en esta ocasión el sistema preventivo, que sustenta el partido conservador.»*⁷⁴⁵

La conveniència de dita política quedaria ratificada, segons *El Diario de Barcelona*, a partir del moment que el mateix partit liberal la posa en pràctica pel 1er de Maig de 1893⁷⁴⁶. Però les mesures també van ser defensades des de les files republicanes. Els sectors més dretans del republicanisme, amb Emilio Castelar al capdavant, argumentaven que les demandes obreres eren totalment inapropiades:

*«El socialismo es una plaga que hemos de combatir con toda energia. Los obreros jamás están contentos; es absurdo lo que piden y no puede concedérselos.»*⁷⁴⁷

En tot cas, finalment des de les files conservadores s'accepta la necessitat de portar a endavant una sèrie de millores socials, però negant en tot moment la implantació de la jornada de vuit hores⁷⁴⁸.

El descens de participació obrera i el distanciament anarquista de la jornada implica un canvi vers la jornada per part de la premsa dinàstica. Fins a finals de segle el discurs es centra en el proper final del 1er de Maig. La causa no és altre que els obrers finalment han entès que el socialisme no és la millor defensa; conseqüentment els obrers han perdut interès pels ideals socialistes, fet que, conjuntament amb l'actitud enèrgica adoptada per les autoritats pel 1er de Maig, ha donat pas al fracàs de dita jornada.

La premsa republicana, per la seva banda, analitza el fracàs de la jornada des dos perspectiva: aquells que consideren que la jornada hauria de continuar com a mitjà per pressionar als governs a portar a endavant la reforma reclamada pels obrers; i un segon grup que advoca pel treball diari, en definitiva defensa les tesis de les Tres Classes de Vapor. Així doncs el tema principal fins a finals de segle per la premsa republicana sobre el 1er de Maig és la necessitat de la introducció de lleis socials:

«La misión, á nuestro juicio, de los Gobiernos, consiste en un profundo estudio del problema que poderosamente hoy agita á instituciones y pueblos; llevar á los cuerpos legislativos la iniciativa de sábias leyes en que, al Estado, quepa

---

⁷⁴⁵ *La Dinastia*, 3 de maig de 1892.

⁷⁴⁶ *El Diario de Barcelona*, 3 de maig de 1893.

⁷⁴⁷ *La Dinastia*, 21 d'abril de 1891.

⁷⁴⁸ Tant *La Dinastia* com *El Diario de Barcelona* es fan eco de les paraules de Cánovas del Castillo el 9 i el 21 d'abril respectivament, i una altre vegada a *La Dinastia* el 4 de maig de 1892.

*resolver, y no dejarse sorprender por manifestaciones tumultuosas sin haber hecho nada por evitarlas.»*⁷⁴⁹

Però també hi ha una defensa de la continuïtat de la jornada del 1er de Maig com a recordatori de l'existència de la qüestió social ja que “los gobiernos solo se acuerdan de la cuestión social en periodos de agitación obrera”⁷⁵⁰. Una continuïtat que donada la situació del moviment associatiu en aquell moment passava entre altres per la conjunció dels republicans amb els obrers⁷⁵¹.

La reorganització del moviment obrer de principis de segle que va anar seguida d'una revifalla del 1er de Maig, acompanyada de la reparició dels anarquistes i d'un augment de les vagues, va donar lloc de nou a la reparició de l'actitud defensiva per part de la premsa en general. La premsa dinàstica descriu els actes com accions de coacció que s'han portat a terme sense cap resposta de les autoritats⁷⁵². Mentre, a la premsa republicana que defensa una jornada de descans on s'havien de realitzar actes relacionats amb el treball, es mostren favorable a un dia que ha estat factor decisiu per aconseguir les reformes, malgrat que algunes d'elles siguin irreal, i advoquen per la participació dels obrers en un acte pacífic:

*«... revela una cultura admirable y un entusiasmo consecuente, en favor del progreso de la clase, que tiende á la regeneración universal: consecuencia provechosa y que necesariamente ha de dar los más optimos resultados por el fin que se persiguen.»*⁷⁵³

El 1er de Maig de 1904, segons *El Diluvio*, marca una nova època:

*«La Fiesta del Trabajo, que se celebra hoy en todo el mundo, señala la aparición de una nueva época, que se diferencia radicalmente de las pasadas en un solo rasgo: el culto al trabajo.»*⁷⁵⁴

Les notes a partir d'aquest any es centre en defensar la unió dels obrers i republicans per festejar la jornada i donar una imatge del burgés com a únic beneficiari del progrés a causa d'un sistema polític que no té en compte els drets dels obrers. Per tant la conclusió dels republicans era la instauració de la República i, finalment, la defensa del 1er de Maig com una jornada important dintre del món laboral. En

---

⁷⁴⁹ *La Montaña*, 2 d'abril de 1893.

⁷⁵⁰ *El Federalista*, 27 d'abril de 1895.

⁷⁵¹ Altres temes que es toquen són la necessitat de la instrucció dels obrers i la reorganització del moviment obrer.

⁷⁵² *El Correo Catalán*, 2 de maig de 1901, descriu el 1er de Maig de 1901 com “un producto de un exceso”.

⁷⁵³ *El Ampurdanés*, 5 de maig de 1901.

⁷⁵⁴ *El Diluvio*, 1 de maig de 1904.

definitiva els republicans consideren el 1er de Maig com un dia a incorporar al seu almanac per tal d'atreure aquell sector de la societat que s'està distanciant. Un dia que després de la desaparició dels anarquistes i el gir en la forma de celebració s'apropava al tipus de celebració republicana⁷⁵⁵.

L'aparició dels republicans a la jornada va donar nous arguments en contra del 1er de Maig a la premsa dinàstica. Un discurs que es basa en afirmar que la jornada adquireix d'aquesta manera un significat polític oblidant el que va donar lloc al 1er de Maig:

*«El primero de mayo ya no tiene la significacion de su nacimiento (...) La tendencia es prescindir de los programas y hacerlos casi exclusivamente políticos (...) Los socialistas ya no son lo que eran. Sediciosos en las huelgas políticas pasadas, patrocinadores de crímenes, aliados de los republicanos, han abandonado la conducta que por eficaz siguieron en otros tiempos.»*⁷⁵⁶

Però serà la presència del Partit Radical i el seu líder Alejandro Lerroux als 1ers de Maig de 1913 i 1914 el que donarà lloc a les majors mostres de rebuig⁷⁵⁷. Es torna a argumentar que la jornada es aprofitada per uns agitadors per tal d'aprofitar-se del bon sentit dels obrers presentant una jornada com *La Fiesta de la Paz* quan en veritat és una festa de la guerra⁷⁵⁸.

Pels republicans la jornada ha adquirit el to polític, assenyalat a les línies precedents, del qual són acusats per la resta de la premsa. A partir d'aquest moment es converteixen en els defensors de la jornada, donant-li en tot moment els arguments que en cada moment són al capdavant dels seus discursos. Així pels anys de la Gran Guerra s'apunten les característiques que van donar inici a la jornada: la internacionalitat i la unitat com a sinònim de la pau que en aquell moment està tant lluny del terreny europeu:

«Esta fiesta en la que el proletariado afirmaba sus sentimientos de fraternidad universal y la fuerte esperanza en su emancipación, se celebrará este año entre el estruendo de las batallas y las lágrimas de millones de familias que han visto arrancados se su seno á seres queridos que quizás no volverán más.»

---

⁷⁵⁵ Un anàlisi d'aquest tipus de celebració es pot trobar a GABRIEL, Pere: «Los días de la República. El 11 de febrero.» *Ayer*, nº 51, 2003.

⁷⁵⁶ *Diario de Barcelona*, 1 de maig de 1912.

⁷⁵⁷ Un rebuig que també es dona a les files obrers com hem vist als capítols anteriors, i que parteix de la voluntat dels radicals d'apropiar-se de la data.

⁷⁵⁸ *El Diario de Barcelona*, 3 de maig de 1914.

L'autor de l'article continua que la causa de la guerra no és altre que la postura apolítica dels obrers, i que fins que aquests no entenguin la necessitat de la política sempre es trobarien discapacitats per millorar la situació:

« El día que se logre llevar el convencimiento a los obreros así manuales como intelectuales, de que está en sus manos el apoderarse de los gobiernos, será cuestión de horas la desaparición de las oligarquías capitalistas, causa de todos los males que afligen a la humanidad.

Mientras esto no suceda, continuará la diplomacia preparando entre sombras catástrofes como la actual, segura de que al llegar el momento, los mismos que se han pasado la vida predicando rebelión y antimilitarismo, se dejarán llevar mansamente al degolladero por aquellos a quienes habían jurado no obedecer.»⁷⁵⁹

Així doncs la premsa anomenada dinàstica en cap moment arriba a acceptar la jornada, però tampoc ho van fer ni les autoritats ni la patronal, clar reflexa dels sectors que hi són al darrera de dites publicacions. La premsa republicana es mou entre el suport als actes als clars intents d'aprofitar la jornada per difondre la seva pròpia propaganda política. El suport republicà a la jornada del 1er de Maig es centra en la voluntat a no perdre un sector potencialment important en les seves lluites polítiques.

---

⁷⁵⁹ *La Democracia*, 1 de maig de 1915.

5. Conclusió

La pretensió dels dirigents socialistes reunits al Congrés Internacional de París quan van aprovar una manifestació pel 1er de Maig de 1890 era la de realitzar una afirmació pública dels obrers. L'objectiu de dita jornada era doncs la de presentar-se així mateixos davant la societat que només no els incloïa dintre del model d'estat sinó que els considerava una amenaça i un enemic al qual s'havia de reprimir. Presentar-se com un grup homogeni, unit més enllà de les fronteres, donava una imatge de força i de unitat que no podria ser subestimada.

Per assolir l'objectiu d'un moviment obrer unit més enllà de les fronteres, els dirigents socialistes eren conscients de la necessitat d'un vincle comú, una consigna que s'havia de convertir en l'eix vertebrador del 1er de Maig. La jornada de vuit hores va ser la reivindicació elegida per tal fi. Les Tres Vuits representaven un dels més antics objectius dels treballadors. Es pot considerar com el vell somni del proletariat internacional. Amb l'establiment de la jornada laboral de les 8 hores es volia establir un equilibri de les vint-i-quatre hores de la vida del treballador: vuit hores de treball, vuit hores d'oci i vuit de descans. Però serà amb la jornada del 1er de Maig que la reivindicació de les Vuit Hores assolirà un paper destacat, es converteix en el primer i més important signe de la Jornada Internacional del Treball. Des de la premsa passant per les proclames, pamflets i banderes tots vinculen el 1er de Maig amb les Tres Vuits. Crits a favor de la jornada s'escolten a l'inici, durant i al final dels diferents actes que tenen lloc el dia 1 de maig.

Però alhora de la veritat el moviment obrer estava dividit per les seves respectives postures estratègiques i doctrinals que significà diferents formes de plantejar l'estratègia a seguir durant la jornada del 1er de Maig: vaga general, manifestació i lliurament del manifest amb les reclamacions o simplement enviar a les autoritats pertinents dit manifest van ser les tres postures presentades pel 1er de 1890. Finalment van ser les dues primeres les que van acaparar tot el protagonisme, convertint-se en els punts principals de discussió del moviment obrer durant els primers anys de celebració del 1er de Maig. Un debat que enfrontava a les dues ideologies predominants dintre del moviment obrer internacional a finals de segle XIX: l'anarquisme i el socialisme marxista.

Els anarquistes consideraven el 1er de Maig com el preludi de la revolució social que posaria fi al sistema polític capitalista donant pas a una societat més justa e igualitària. La vaga general que des dels sectors anarquistes es defensava com a forma de reclamar les vuit hores el dia 1 de maig era, al mateix temps, el mitjà que donaria pas a la revolució social i a la nova societat socialista, objectiu final del 1er de Maig. La unitat dels obrers, necessària per posar en marxa la revolució, s'aconseguiria amb la reclamació de les Tres Vuits, la implantació de la qual només es podria obtenir per la claudicació de la burgesia, raó per la qual els obrers s'havien de dirigir als fabricants les seves reivindicacions. Així doncs, eren els fabricants, segons els anarquistes, els veritables adversaris. El poder polític no era més que un servidor dels interessos de la burgesia i per tant de res servia reclamar al poder.

Enfront estaven els socialistes marxistes, els quals defensaven la manifestació com a mitjà i el reclam a les autoritats d'una legislació favorable a l'obrer al capdavant de la qual estava la jornada de vuit hores. Els socialistes consideraven que només l'aprovació pel Parlament d'una legislació obrera podria garantir la implantació de la jornada de vuit hores, donat que aquesta estaria garantida per la llei i conseqüentment vigilada per un cos d'inspectors de treball que serien els encarregats de garantir el compliment de la legislació. En aquest sentit era rebutjada la idea de obtenir la jornada laboral de vuit hores directament dels patrons, donat que una vegada acabada la vaga aquests podrien rebutjar els acords pactats durant dita vaga.

Entre aquestes dues posicions hem d'anotar una tercera via, la que podrien anomenar sindicalista, donat que seran les que definiran les societats obreres en particular. Aquesta via es decantaria per aprofitar la conjuntura creada pel 1er de Maig per obtenir dels patrons millores concretes relacionades amb la situació dels diversos oficis i la situació geogràfica de dites societats.

Sota la imatge d'unitat que va donar el 1er de Maig de 1890, amb una ampla participació tant d'obrers com de ciutats on va tenir lloc l'aturada del dia 1 de Maig, s'amagava les divergències entre anarquistes i socialistes. Malgrat les diferents situacions existents els obrers van seguir la consigna de la reivindicació de la jornada de vuit hores a totes elles. La forma va divergir segons el seguiment d'una o l'altre ideologia. Les manifestacions van ser l'opció d'aquelles ciutats com Mataró o Vilanova on la ideologia socialista marxista era la més seguida. També ho va ser a ciutats com Ripoll o Vic, on el moviment obrer associatiu es trobava en les primeres fases d'organització i per tant la seva posició era molt feble. La vaga, o sigui l'estratègia

anarquista, va ser seguida a la majoria de les poblacions on dominava l'anarquisme i el sindicalisme apolític, al capdavant de les quals es situa Barcelona, però que també l'opció seguida pels obrers de Sant Feliu de Guíxols, Manlleu, Igualada o Vilanova i la Geltrú. L'apropament del sindicalisme apolític a la postura anarquista es manifesta a ciutats com Reus, vila que es convertiria en baluard del socialisme catalanès a partir de 1907, però que durant les primeres jornades del 1er de Maig va ser una de les poblacions catalanes on la vaga general va anar més enllà del dia 4 de maig.

El mapa que dibuixa el 1er de Maig de 1890 ens dona una imatge que reflexa les diferències existents tant per la situació geogràfica com per la situació concreta dels diferents moviments obrers locals. A Barcelona, per la seva posició de lideratge en la indústria i en el moviment obrer, són presents les diferents postures, les quals tenen el seu protagonisme durant la jornada i els dies posteriors. Es segueix la consigna socialista, però també l'anarquista, el dia 2 de maig la vaga general afecta a bona part de la indústria de la ciutat comtal. A la muntanya, on hi ha una lluita diària pel reconeixement de les societats obreres, com a interlocutors entre patrons i obrers, les idees anarquistes, i per tant el seguiment a la vaga general, és majoritari. A la zona nord, on el moviment obrer està poc articulat, excepte a Sant Feliu de Guíxols, es decanten per la manifestació o el míting, el reformisme és la línia seguida. La zona interior és on hi ha un major ventall, així a Sabadell i Manresa l'opció de vaga sembla tenir més seguidors, mentre que a Terrassa i Igualada la manifestació és l'opció seguida. Per última la zona de costa les teories socialistes tenen una major influència. Però en tot cas són les associacions obreres, que segueixen una postura apolítica principalment, les que acaben decidint la línia a seguir, i que no és altre que la de donar suport a la vaga general amb l'objectiu d'obtenir millores concretes. No s'acaba d'acceptar la via legalista dels socialistes i l'obtenció de la jornada de vuit hores, sobre tot en aquelles poblacions allunyades de Barcelona, es veu com un ideal remot, a l'igual que l'esclat de la revolució social i la implantació de la nova societat. En aquest sentit es a Barcelona on les societats obreres tenen major èxit: els treballadors de tramvies aconseguen un descens de la jornada, els carreters un augment salarial, els treballadors del port, els tintorers, els sabaters i els paletes la tant desitjada jornada de vuit hores. Però la conseqüència més important del 1er de Maig, i que reflecteix la visió que van ser les societats obreres les guanyadores de la situació, és l'augment tant d'obriers associats com de societats obreres que es produeix durant els mesos següents a les diferents poblacions catalanes analitzades en aquest treball.

Els dos anys següents el 1er de Maig es va caracteritzar per les diferències entre anarquistes i socialistes al voltant de la forma que havia de seguir el 1er de Maig. Els enfrontaments es van intensificar a partir de la sèrie de mesures repressives que van portar a terme els diferents governs amb l'objectiu d'evitar una situació similar a la del 1er de Maig de 1890. Els socialistes, amb el fi d'evitar els enfrontaments amb les forces de l'ordre, es van decantar per una celebració festiva, alhora que apel·laven per una jornada on es portés a terme treball de conscienciació obrera, conscients que per aconseguir les reformes incloses en el manifest del 1er de Maig era necessari un moviment obrer fort, nombrós i unit. Els anarquistes, per la seva banda, van defensar fins el 1893 la possibilitat que amb la vaga general s'aconseguiria primer la instauració de la jornada de vuit hores i posteriorment l'esclat de la revolució. El fracàs d'aquesta idea, a partir de les derrotes i la repressió consegüent als 1ers de Maig de 1891 a 1893, va significar per una banda l'allunyament progressiu del 1er de Maig i la decisió d'optar per l'acció directa terrorista dels elements més radicals de l'anarquisme.

L'allunyament dels anarquistes sens dubte va afectar al 1er de Maig. Però no es pot menysprear la repressió que es va iniciar els mesos previs al 1er de Maig de 1891 i que va continuar els següents anys. La detenció dels obrers més destacats i el tancament de les societats obreres que van sobresortir en el 1er de Maig de 1890 també van ser claus pel distanciament dels obrers. Però hi va haver un altre factor per la pèrdua d'interès per part dels obrers pel 1er de Maig, aquesta no és altre que la realitat posterior al 1er de Maig de 1890 no va coincidir amb l'expectativa aixecada, sobre tot, durant el mes previ a la jornada. En general la idea de la revolució social quedava restringida als sectors anarquistes, donat el pes important dintre de l'associacionisme obrer de l'apoliticisme, però la idea de la implantació de la jornada de vuit hores i, sobre tot, la idea d'aprofitar la conjuntura per obtenir millores en els seus respectius sectors van ser claus per una participació important pel 1er de Maig de 1890. L'èxit doncs es basa en que hi va haver associacions que van aconseguir treure als seus patrons acords que altre moment hagués estat impossible. Però que una vegada passat el moment els patrons van revertir una altre vegada la situació. Així doncs, malgrat les expectatives la situació no va millorar a llarg termini, sinó que al contrari, va empitjorar. Així doncs, el fet de no assolir els objectius que s'esperaven de la jornada, donant lloc al desencís dels obrers, també es un factor que s'ha de tenir en compte. La conseqüència de tota aquesta situació va ser fins a finals de segle un moviment obrer desarticulat i uns 1er de Maig amb una

baixa participació, amb canvis significatius alhora de celebrar la jornada, la manifestació i els mítings comencen a donar pas a actes com les gires, balls o vetllades.

Però la desarticulació del moviment obrer va tenir altres conseqüències. En el cas del Baix Empordà va ser la crisi que va afectar al sector del suro una causa fonamental de la desaparició de les societats obreres arran del tancament de fàbriques i la pèrdua de treballs. Una situació similar es va donar a la zona que hem anomenat l'Eix Barcelona Sud, on les dificultats de connexió amb Barcelona va contribuir a una crisi que va tenir com a principal víctima el sector industrial de Vilanova i la Geltrú o Igualada entre d'altres.

A finals de segle es produeix un nou ressorgiment de l'associacionisme obrer, del qual es beneficià el 1er de Maig, recuperant l'esperit de les primeres jornades. Els anarquistes tornen a apropar-se al món associatiu i tornen a posar sobre la taula el debat entorn la utilització de la vaga com a arma de lluita. El tema de la vaga va ser un punt important durant els 1ers de Maig de 1900 a 1902, però va estar centrat al voltant de Barcelona. Els enfrontaments amb les forces de l'ordre van tornar a ser protagonistes del dia. A altres poblacions com Mataró o Manresa, a les quals es pot afegir Reus i Tortosa a partir de 1902, la celebració va adquirir un to festiu amb actes com les gires campestres, l'obres de teatre o les matinals que donaven inici a la jornada del 1er de Maig. Aquestes poblacions són una demostració de que la postura socialista a celebrar el 1er de Maig com a dia festiu, un dia que assenyala el futur ideal dels obrers, s'havia expandit durant els anys que els anarquistes s'havien allunyat de la jornada. Però hi ha un altre tipus de celebració, representades principalment per poblacions com les del Baix Empordà o les situades al voltant del riu Ter, les quals consideraven la jornada com un dia per reflexionar sobre la situació de l'obrer en aquells moments, en la necessitat de millorar les condicions del seu voltant, sobre tot pel que feia al món laboral. Unes condicions que no es podria aconseguir sinó es treballava en la reorganització del moviment obrer i en la conscienciació de l'obrer. Així doncs, les zones del Ter i Baix Empordà on l'obrerisme havia de fer front a un desarticulat moviment associatiu, consideraven el 1er de Maig com una jornada de propaganda de mostrar les possibilitats que tindria pels obrers la seva incorporació a l'associacionisme obrer. El dia representava la unitat dels obrers, era el símbol de tot allò que s'havia aconseguit, tot el treball que quedava per fer i d'una societat futura basada en la igualtat i la solidaritat, dos principis claus del moviment obrer i del 1er de Maig.

L'any clau d'aquest període de principis de segle va ser el 1er de Maig de 1906. Seguint la proclama de la CGT francesa, l'establiment de la jornada de vuit hores a partir del 1 de maig, els anarquistes catalans van fer la crida a la vaga revolucionària pel 1er de Maig de 1906. Obrers de diferents poblacions com Sabadell, Terrassa o Manlleu van treballar conjuntament durant els mesos previs en una vaga que no va tenir cap seguiment. El fracàs de la crida a la vaga revolucionària del 1906 va significar un nou allunyament anarquista del 1er de Maig. A partir d'aquest any la jornada Internacional del Treball i fins a finals de la dècada només es va celebrar a poblacions amb presència socialista o amb influència d'aquest sector ideològic. Una situació que va donar lloc a que els 1er de Maig adoptessin definitivament el to festiu defensat pels socialistes.

A partir del 1907 el 1er de Maig té una major ressonància als centres fabrils on els socialistes és la força predominant, és el cas de Mataró, Vilanova, Reus o Tortosa. Tanmateix la influència socialista també es fa notar en altres indrets de l'interior com Igualada o Terrassa. El 1er de Maig pren definitiva el caràcter festiu que des de principis de segle s'havia impregnat la jornada internacional, mantenint, al mateix temps la versant reivindicativa. Al costat de les manifestacions i els mítings, claus com actes reivindicatius, de conscienciació i de demostració de la unitat del moviment obrer, apareixen les gires, les vetllades els balls o les serenates, actes significatius pel seu caràcter lúdic.

Els canvis que s'anaven gestant alhora de celebrar el 1er de Maig van tenir una altra conseqüència, l'entrada, a partir de 1904, dels republicans com a organitzadors d'actes. Però la presència republicana s'estava donant des de la primera jornada. Pel 1er de Maig de 1890 els federals de Figueres i Vilanova i la Geltrú van donar suport al 1er de Maig a les seves respectives localitats. Un suport que s'anirà ampliant a partir de l'allunyament anarquista de la jornada. En algunes poblacions la presència a l'alcaldia de republicans va donar lloc a que d'una manera o altre afavorissin la celebració del 1er de Maig. Aquest va ser el cas de Vilanova a partir de 1892. Aquest any, amb un consistori presidit per un republicà, Miguel Ferrer, l'ajuntament va decidir no prendre cap tipus de mesura per impedir la celebració, no seguint així les línies marcades des de Madrid; l'any següent el mateix alcalde va participar en la manifestació del 1er de Maig. Situacions similars es van viure a Manresa a partir del 1er de Maig de 1904. Però, cal destacar el cas de Figueres, centre del republicanisme català, on la jornada del 1er de Maig només va ser celebrat els anys 1890, 1891, 1901 i 1902 gràcies als suport dels republicans. Aquest fet assenyala un moviment obrer a la ciutat proper a la ideologia

republicana i no pas a la socialista o l'anarquista. En tot cas, va ser a partir de la Conjunció Republicà- Socialista de 1909 quan tant socialistes com republicans decideixen ajuntar-se per preparar conjuntament la jornada del 1er de Maig. Exemples clars són Tortosa i Manresa, on republicans i societats obreres celebren conjuntament la jornada a partir de 1910. Una situació que es trenca pel 1er de Maig de 1914, quan els radicals, liderats per Alejandro Lerroux, proclamen la jornada Dia de la Pau i la vaga general en protesta per la Guerra del Marroc. Socialistes i anarquistes, els darrers consolidats dintre del nou sindicat anarcosindicalista, CNT, protesten per un intent obvi d'apropiar-se d'una jornada que era pròpia dels obrers. L'any 1914 representa un trencament dels republicans amb els obrers pel que fa al 1er de Maig, tant sols Tortosa i pel 1er de Maig de 1915 a Manresa els republicans mantenen la seva presència pel 1er de Maig. A la resta de poblacions les Federacions Obreres organitzen la jornada fins l'any 1918, allà on es celebra, a partir d'actes com mítings o reunions on el tema principal és l'organització obrera i la necessitat de continuar la lluita per obtenir millores a nivell laboral.

La Primera Guerra Mundial va tenir importants conseqüències en la forma de celebrar la jornada. La participació dels socialistes en l'esclat del conflicte, a partir del suport dels parlamentaris obrers francesos i alemanys a la política de guerra dels seus respectius països, trencava la consigna d'unitat internacional del moviment obrer, un lema que descrivia el 1er de Maig. Per altre banda, les dificultats per sobreviure el dia a dia a partir de 1916 va donar lloc a que les societats obreres es centressin més en les dificultats diàries dels obrers que no pas en la promesa d'un futur millor. Així doncs, el 1er de Maig va perdre una part del seu significat. Una situació, doncs, que implicava que el 1er de Maig havia de canviar de forma, fet que es va confirmar a partir de 1917 amb la nova onada revolucionària i el nou moviment obrer que s'anava formant arreu d'Europa. Les dificultats alhora d'establir el significat de la jornada durant aquests anys es manifesta, així, amb el fet la jornada va tenir poc protagonisme a poblacions com Mataró o Reus, ciutats on el 1er de Maig era pràcticament considerat un dia festiu.

En definitiva el mapa català del 1er de Maig canvia del 1890 a 1918, tant pel que a fa a la forma com a la participació. Després d'un primer any on la il·lusió envaeix els esperits dels obrers, davant una jornada històrica, la qual té com a objectiu establir la presència en una societat que els margina, arriba el fracàs que dona pas, juntament la repressió iniciada al 1891, a l'abandonament de la jornada per part dels anarquistes i de bona part del moviment associatiu obrer, el qual a partir de 1893 lluitava per la seva

supervivència. Fet aprofitat pels socialistes marxistes, els quals es van fent amb el contingut de la jornada, afegint-se ràpidament els republicans. Així cap a 1914 la jornada té un seguiment major a ciutats de majoria socialista com Reus, Tortosa, Igualada o Mataró; o on els republicans tenen una forta implantació dintre del moviment obrer, cas de Manresa. I es produeix una baixada de participació a ciutats on es forta la presència de la ideologia anarquista o compten amb un moviment associatiu molt dèbil, cas dels centres fabrils de la Muntanya. Amb una baixada final amb l'esclat i evolució de la Primera Guerra Mundial.

Els posicionaments de les diferents forces ideològiques que cohabitaven dintre del moviment obrer estableixen les formes de celebració del 1er de Maig. Però la situació local també va influir alhora de definir la línia a seguir per celebrar el dia. El 1er de Maig a ciutats com Mataró, Reus o Tortosa, aquestes dues darreres al segle XX, estava relacionat amb la influència socialista dintre del moviment obrer local. A la Muntanya, el Baix Empordà, Valls o Vilafranca del Penedès caracteritzats per un moviment obrer en constant lluita per la seva supervivència, els líders obrers es presentaven davant els seus companys insistint en la necessitat de l'associacionisme per poder millorar la vida diària dels treballadors. Dos valors lligats a la jornada, unitat i solidaritat, van ser àmpliament utilitzats als discursos del dia en aquestes poblacions. Les reunions i conferències, actes pels quals es decanten els organitzadors, reflecteixen la baixa participació i la importància que donen a la propagació d'idees durant aquest dia. A poblacions com Sabadell o Igualada, amb un moviment associatiu que podrien anomenar independent o sindicalista. però amb clara influència anarquista, la celebració de la jornada va dependre dels objectius i de la situació de les seves associacions, en tot cas el predomini de la idea d'una jornada de lluita primer i de la seva funció com a difusor i conscienciació dels obrers posteriorment, seguien, però amb matisos, la postura anarquista. Per finalitzar Manresa, Vilanova o Figueres, viles on el republicanisme va tenir una participació destacada a la jornada, situació que també es va donar a Tortosa a partir de 1910. La diferència entre aquestes tres ciutats s'estableix pel grau d'implantació del moviment obrer. Manresa i Vilanova comptaven amb un moviment associatiu suficientment desenvolupat per ser el principal organitzador del 1er de Maig, tenint els republicans com a suport des de el consistori, cedint els seus locals socials o organitzant reunions o balls en els seus locals socials. La presència d'aquest sector durant la jornada va ser un recolzament important. A Figueres la manca

d'un moviment obrer associatiu, malgrat el suport republicà, s'estableix per un 1er de Maig inexistent a la capital de l'Alt Empordà.

La presència i actitud republicana davant del 1er de Maig no és l'única reacció a la jornada internacional del Treball a tenir en consideració, fora de la dels treballadors. Tal i com ja hem assenyalat al llarg del treball com en aquesta conclusió, la Festa del Treballador es tractava de fer un acte de força, la demostració d'unitat tenia un destinatari, dos en concret en aquest cas, les autoritats i la burgesia. La reacció d'aquests dos sectors de la societat al 1er de Maig té les seves pròpies conseqüències en el desenvolupament de la jornada.

La resposta tant de les autoritats com de la burgesia a la decisió d'aturar el treball per part dels treballadors tenia una importància vital i que té a veure amb la situació d'uns i altres dintre del sistema polític de la Restauració. La continuació de l'ordre vigent era l'objectiu comú d'aquests dos sectors. Una continuació que la decisió obrera posava en entredit. Així la primera resposta tant de les autoritats com de la patronal va ser la de la incomprensió. Una postura que va evolucionar fins a arribar no a una acceptació total però sí a considerar-la un mal menor.

Els delegats de govern, com a representats del govern central, posen en acció les ordres de Madrid, accions que estableixen el posicionament del govern vers el 1er de Maig. L'actuació de les autoritats es basa en la concepció de que el sistema polític es troba en perill i per tant l'única solució és l'eliminació del risc. Així es posa en funcionament tota una sèrie de mesures encaminades a impedir la celebració; al mateix temps que es pretén anular la presència d'un sector social que posava en entredit la mateixa existència del sistema de la Restauració. En aquest sentit la presència anarquista i la seva visió del 1er de Maig no va fer més que ratificar la política repressiva cap la jornada, la qual es va basar principalment en detencions d'obers, tancaments de societats obreres i distribució de les forces de l'ordre per reprimir qualsevol intent de manifestació o el treball a les fàbriques. L'allunyament dels anarquistes i els canvis que es produeixen en la celebració del 1er de Maig comporta una distensió de les mesures governamentals a partir de 1896. A partir d'aquest any els enfrontaments de les forces de l'ordre amb els obrers van ser contades i centrades sobre tot a principis de segle, anys que els anarquistes intenten una altre vegada portar a endavant la vaga general pel 1er de Maig.

L'actitud de les autoritats locals també s'ha de tenir en compte, donat que són elles les que informen sobre la situació del moviment obrer i de l'actitud d'aquests vers

el 1er de Maig al governador civil o al capità general. Són aquests informes els que estableixen la distribució i actuació de les forces de l'ordre. La posició dels consistoris evoluciona amb els canvis que es produeixen tant per la seva composició com per la forma que es celebra la jornada a cadascuna de les viles. Tal i com hem apuntat, en aquest sentit és important la presència republicana. Una presència que va flexibilitzar la postura arribant en alguns casos al suport institucional.

Al costat de les autoritats, els patrons eren l'altre sector de la societat directament afectat per la decisió d'aturar els treballs el 1er de Maig. La resistència patronal va ser també significativa. L'actuació dels patrons va anar des dels acomiadaments per participar a la jornada fins a pagar més per què no s'aturessin els treballs. També hi va haver fabricants, sobre tot a partir de finals de segle, que van decidir tancar els establiments el dia 1 de maig per què els seus treballadors poguessin celebrar la jornada. En tot cas aquests casos són minoritaris i la patronal manté en tot moment una actitud de prudència vers la jornada internacional del treball.

Els sectors benestants de la societat consideraven, així dons, el 1er de Maig com un risc per la seva posició. En aquest sentit la utilització d'un espai com els carrers principals caracteritzats per ser un espai propi de les classes dominants va ser considerat una invasió que no es podria permetre. Una invasió que es produïa en gran nombre amb banderes, crits i cançons que tenien com a objectiu posar fi o en evidència a un sistema polític que marginava als obrers i del qual eren els fabricants i les autoritats els màxims representants. En aquest sentit s'explica la prohibició a partir de 1891 de la celebració de qualsevol acte pels carrers principals de les poblacions, així com la presència de grups d'obrers, fet que comporta que el 1er de Maig es retiri cap els espais propis dels treballadors. Aquest serà un primer pas del canvi de significat de la jornada, es vol eliminar la connotació de lluita que impliquen els actes als carrers per l'organització d'actes que tenen un caire lúdic i que es celebren a espais coneguts pels obrers.

La identificació de la jornada com a dia de lluita marcat per la vaga general és la que estableix la forma amb la qual les autoritats i patronal responen al 1er de Maig. La idea de que el 1er de Maig fos el primer pas d'una revolució social que posaria fi a l'ordre social que aquests sectors encapçalaven explica l'actitud contrària vers la jornada. Una imatge que es va mantenir durant els primers anys i que va ser propagada des de la premsa obrera, sobre tot aquella lligada a l'anarquisme. La visió de la jornada com a dia de lluita serà també un dels temes que enfrontaran anarquistes i socialistes durant tot aquest període i que és un tema clau per la interpretació del 1er de Maig. Els

socialistes eren favorables a un dia reivindicatiu, de força, unió tant davant la societat com de demostració cap a si mateixos. Era un dia d'afirmació de la seva presència i de la voluntat de trobar el seu lloc i reivindicar la seva posició i les seves demandes. Els enfrontaments amb les autoritats eren considerats mals a evitar, donat que només s'aconseguiria debilitar el moviment obrer organitzat. Així, en el moment que els anarquistes s'allunyen de la jornada i el procés de repressió provoca una desorganització del moviment obrer, els socialistes aprofiten per desvincular la jornada del caràcter violent, de lluita i apropar-la cap una forma de celebració més festiva. A partir d'aquest moment la discussió es centra en el caràcter que ha pres el 1er de Maig. Mentre els anarquistes rebutgen el sentit que ha adquirit el dia, a partir de l'argument que el 1er de Maig representava les lluites anteriors, sobre tot la que es va produir a Chicago l'any 1896 i que era la que es commemorava, per això aquest dia també tenia que ser una jornada de lluita, o en tot cas treballar en la conscienciació de l'obrer. Pels socialistes el dia es va convertir en la imatge de la societat futura, una societat on els obrers a més de treballar podrien gaudir de la família o passar unes hores d'esbarjo amb els amics, referència clara a la distribució del dia en tres parts, les Tres Vuits; al mateix temps, però, la jornada representava la consigna que movia el moviment obrer internacional, la unitat de tots els obrers per sobre de les fronteres.

El 1er de Maig és converteix per si sol en un símbol pel moviment obrer, això si amb unes connotacions diferents segons el sector ideològic. Al voltant d'ella es forma una simbologia pròpia de la jornada, nous símbols es fonen amb ja existents propis o compartits, aquests darrers fruit d'una cultura compartida amb els republicans. L'emblema del 1er de Maig surt de la combinació de la bandera vermella, símbol del moviment obrer internacional, amb inscripcions referents a la jornada de vuit hores, reivindicació històrica; es componen cançons i s'escriuen obres de teatre que exalten la jornada i descriuen la futura societat que representa el dia; els crits, els discursos utilitzant lemes com unitat, solidaritat, associacionisme, els quals acaben sent una referència a la jornada; les manifestacions, els mítings i les conferències tenen la funció de propagació i conscienciació, dos mots que defineixen el 1er de Maig i que també es vincules amb les obres de teatre escrites amb aquest propòsit, al costat de les quals es troben aquelles altres que tenen una funció lúdica i que juntament amb les gires, les vetllades o els balls representen la part festiva del dia. Tot això conforme un codi simbòlic que dona una significació pròpia al 1er de Maig. Dona sentit al grup per una banda i a la jornada per l'altre. En aquest sentit el 1er de Maig és un símbol en un sentit

abstracte. En definitiva, i com ja hem assenyalat en altres part d'aquest treball el 1er de Maig es va convertir en la santificació laica del treball. Un dia en el que el protagonista

6. FONTS I BIBLIOGRAFIA

6.1 Arxius

-Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona

AF-c107/22

-Arxiu Comarcal de l'Anoia

Lligall lletra C, carpeta nº 4, any 1890

Lligall lletra D, carpeta nº1, any 1891

Lligall lletra D, carpeta nº4, any 1891

Lligall lletra D, carpeta nº1, any 1892

Lligall lletra D, carpeta nº2, any 1892

Lligall lletra F, carpeta nº7, any 1899

Lligall lletra D, carpeta nº1, any 1900

Lligall lletra D, carpeta nº6, any 1901

Lligall lletra G, carpeta nº2, any 1902

Lligall lletra D, carpeta nº7, any 1903

Lligall lletra G, carpeta nº3, any 1904

Lligall lletra G, carpeta nº2, any 1905

Lligall lletra A, carpeta nº4, any 1906

Lligall lletra D, carpeta nº11, any 1907

Lligall lletra F, carpeta nº2, any 1909

Lligall lletra A, carpeta nº4, any 1910

Lligall lletra B, carpeta nº6, any 1911

Lligall lletra E, carpeta nº?, any 1912

Lligall lletra E, carpeta nº2, any 1913

Lligall lletra F, carpeta nº1, any 1914

Lligall lletra F, carpeta nº5, any 1915

Lligall lletra D, carpeta nº3, any 1918

-Arxiu Comarcal del Bages

Lligalls: AM 382, AM 492

-Arxiu Comarcal del Baix Camp

Pamflets del 1er de Maig:

1911 Comissió organitzadora

1913 Comissió organitzadora

1914 Comissió organitzadora

-Arxiu Comarcal de la Garrotxa:

Carpeta Ateneu Obrer 10.01.02.59

Carpeta Centre Obrer 10.01.02.76

Col·lecció 1er de Maig de 1909.

-Arxiu Comarcal del Maresme

Lligalls: Carpeta GOB-1044

-Arxiu Municipal Palafrugell

Carpeta 1890 (gener-juny) A-2151

Correspondència 1890-1892. Codi I 1.2.1/48

-Arxiu Històric de Sabadell

CARPETA: 1er de Maig G 82-560

Expedient (UA V75 1890 14-6)

6. 2 Prensa

-Barcelona

Acracia (1886-1888)

Bandera Social (1886)

Boletín Oficial de la Provincia de Barcelona (1890-1918)

La Campana de Gracia (1890-1914)

El Correo Catalán (1901-1912)

Diario de Barcelona (1890-1914)

La Dinastia (1890-1904)

El Diluvio (1890-1918)

La Esquella de la Torratxa (1890-1914)

El Federalista (1895-1905)

La Huelga General (1901-1903)

La Ilustración Ibérica (1890)

El Obrero (1886-1891)

Las Ocho Horas. Publicación especial de las Organizaciones Obreras de Barcelona y sus contornos en 1º de Mayo de 1895.

El Porvenir (1894-1895)

El Productor (1889-1893)

La Publicidad (1890-1918)

El Radical (1890)

Solidaridad Obrera (1909-1911, 1916-1918)

Tierra y Libertad (1908-1913)

La Tramontana (1890-1893, 1895-1896)

-Figueres

L'Alt Empordà (1917-1918)

El Ampurdanés (1893-1913)

L'Avenç Garrotxà (1916)

El Combate, Radical (1906)

La Concentración (1891-1893)

L'Empordà Federal (1911-1914), (1916-1917)

El Figuerense (1908-1909)

El Posibilista (1893)

La Razón (1900-1912)

El Regional (1893-1907)

La República (1890-1896)

La Unión Ampurdanesa (1897-98)

La Veu de l'Empordà (1909-1918)

-Girona

El Correo de Gerona (1893-1899)
Diario de Gerona (1890-1918)
El Heraldo de Gerona (1899-1915, 1918)
La Lucha (1900-1918)
La Nueva Lucha (1890)
El Posibilista (1890)
La Provincia (1890-1892)
La República (1906-1907)

-Igalada

El Ciclón (1890)
El Estandarte (1908-1910)
Igalada Radical (1909-1915)
L'Igualadí (1912-1918)
El Igualadino (1893-1895, 1905-1909)
El Independiente (1911-1916)
Llibertat (1915-1918)
El Obrero Moderno (1909-1918)
Patria (1906-1910)
La Semana de Igualada (1891-1902)

-Madrid

El Socialista (1890-1918)
Gaceta de Madrid (1890-1918)

-Manlleu

Ideal Manlleuense (1916)
El Ter (1898-1900)

-Manresa

Bages Ciutat (1909-1918)
El Demócrata (1913-1918)
Diario de Avisos de Manresa (1896-1918)
Diario de Manresa y su Comarca (1896-1898)
El Eco Posibilista (1890-1891)
La Fraternidad (1892-1893)
La Fraternidad Republicana (1903-1909)
L'Halley (1910)
La Llanterna (1899)
La Montaña (1890, 1893-1896)
La Montaña Republicana (1902-1917)
El Pla de Bages (1905-1918)
La Reforma de Manresa (1913-1918)
Revista del Ateneo Obrero Manresano (1892-1914)
La Verdad (1890-1898)

-Mataró

Boletín del Ateneo Obrero de Mataró (1911-1913)
Boletín Socialista (1894)

La Costa de Llevant (1898-1912, 1914)
El Cronista (1891-1896)
El Demócrata (1896-1899)
Diario de Mataró y su Comarca (1895-1918)
La Federación (1908-1909)
El Liberal (1890-1918)
Mestral (1908-1909)
El Nuevo Ideal (1890-1918)
El Progreso (1890-1914)
La República (1904-1911)
La República Social (1896-1898)
El Semanario de Mataró (1890-1895)
Vida Nueva (1912-1913)
Unió Federal (1911-1913)

-Olot

La Comarca (1913-1918)
La Comarca Leal (1892-1893)
Ciutat (1909-1911)
El Deber (1897-1918)
La Democracia (1902-1904)
El Eco de la Montaña (1892-1898)
El Fluvià (1908)
Humanidad (1914)
El Montanyench (1903)
L'Olotí (1890- 1898)
El Oportunista (1915)
El Reformista (1914)
Sanch Nova (1901)
La Unión (1899)
Utilitat (1912)
Vida Olotina (1915-1918)

-Palafrugell

Baix Empordà (1912-1914)
La Crónica (1901-1908)
El Distrito (1894-1899)
El Nuevo Distrito (1900-1908)

-Palamós

La Senyera (1898)

-Reus

La Autonomia (1890, 1897-1900)
Las Circunstancias (1917-1918)
El Coalicionista (1891)
El Consecuente (1908-1911)
La Discusión (1901)
Foment (1907-1918)
La Justicia Social (1909-1914)

La Lucha (1910-1914)
La Redención del Pueblo (1890)
La Reforma (1904)
República (1903-1914)
La República Federal (1892)
La Revancha (1893)

-Ripoll

Delit (1917-1918)
El Gall de Ripoll (1916-1917)
El Liberal (1917)
El Pirineu Català (1911-1915)
El Puigmal (1907-1912)
Ripoll (1913-1917)
El Ripollés (1917-1918)
La Veu Comarcal (1914-1916)

-Sabadell

Acció (1913)
El Cliché (1891-1892)
El Criterio Sabadellés (1890)
El Combate (1910)
Diari de Sabadell (1911-1918)
Gazeta del Vallés (1915-1917)
El Imparcial de Sabadell (1901-1907)
Revista de Sabadell (1890-1918)
Sabadell Federal (1913-1918)
Sabadell Moderno (1899-1906)
El Trabajo (1899-1913)

-Sant Feliu de Guíxols

Ciutat Nova (1913-1914)
La Información (1903-1904)
La Lealtad (1894-1898)
Llevor (1901-1907)
El Noticiero (1892-1894)
El Programa (1909-1914)
El Puerto (1899-1900)

-Tarragona

Boletín Oficial de la Provincia de Tarragona (1890-1918)
Diario de Tarragona (1890-1918)
El heraldo de Tarragona (1903-1909)
El Ideal (1913-1914)
La Justicia (1902-1906)
La Opinión (1890-1904)
La Provincia de Tarragona (1899)
Renovació (1914-1918)
El Tarraconense (1912-1916)
La Voz del Pueblo (1911-1916)

-Terrassa

Acción Republicana (1915-1916)
La Comarca (1892-1898).
La Comarca del Vallés, (1899-1918)
Cronica Social (1911-1918)
El Deber (1912-1913)
El Dia (1918)
Egara (1902-1909)
El Tarrasense (1891-1892)
Fraternidad Republicana (1903-1908)
Germinal (1905, 1912)
Llibertat (1912-1913)
La Voz del Pueblo (1907-1913)

-Tortosa

El Anunciador (1909)
El Correo Ibérico (1904-1908)
Los Debates (1897-1911)
Diario de Tortosa (1890-1918)
El Ebro (1900-1902)
El Eco de la Fusión (1899-1905)
El Ideal (1916-1918)
El Pueblo (1901-1918)
El Radical (1910-1914)
La Verdad (1898-1902)

-Valls

La Actualidad (1896-1901)
Autonomia (1906)
La Crónica de Valls (1905-1918)
El Eco de Valls (1890-1891)
Patria (1912-1918)
El Porvenir (1899-1905)
El Progreso Vallense (1898-1903)
El Trabajo (1901-1902)
La Veritat (1907-1916)
La Voz de Valls (1915-1916)
La Voz del Campesino (1915-1918)

-Vic

La Gazeta Montanyesa 1907-1914
La Gazeta de Vich 1915-1918
La Gazeta Vigatana 1904
El Norte Catalán, 1890-1914
La Plana de Vich 1900-1903
El Ter, 1897-1901
La Veu de Montserrat, 1890-1901

-El Vendrell

El Baix Penedés (1906-1918)

La Comarca del Vendrell (1905-1908)
El Demócrata (1892)
El Vendrellense (1893-1904)

-Vilafranca del Penedès

Acció (1909-1918)
Las Cuatra Barras (1892)
Fructidor (1911-1918)
El Labriego (1890-1915)
Lluitem! (1910-1918)
La Pagesia (1890-1895)
El Panadés Federal (1892-1895)
Panades Nou (1901)

-Vilanova i la Geltrú

Democracia (1907-1918)
Diario de Villanueva y la Geltrú (1890-1918)
El Sindicalista (1912-1914)

6.3 Bibliografia

6.3.1 Bibliografia Local

- ALVARADO I COSTA, Joaquim: «La crisi de la Gran Guerra al sector surer català. El cas del bisbalenc Narcís Nadal i Puig». A *Estudis sobre temes del Baix Empordà*. Núm. 27, 2008. Pp. 249-264.
- ALBAREDA, J.: *Història d'Osona*. Eumo Editorial, Vic, 1984.
  - . «La industrialització a la plana de Vic». A *Publicacions del Patronat d'Estudis Ausonencs*. Vic, 1981. Pp. 130-135.
  - . «La conflictivitat social a Manlleu (finals del segle XIX i principis de l'actual). El març de 1901». A *Manlleu-Publicació*. 1980.
  - . «Manlleu en el pas al segle XX: Un exemple de societat en conflicte». A *Manlleu-publicació*. Extra de Festa Major, 1984, pp. 9-14.
- ANGUERA, Pere (Dir.): *Història General de Reus. Vol. III. Una societat en ebullició. 1800-1923*. Ajuntament de Reus, Reus, 2003.
- ARNABAT I MATA, Ramon: *Els treballadors de Vilafranca del Penedés*. Museu de Vilafranca, Vilafranca del Penedés, 1992.
  - . *Introducció al moviment obrer vilafranquí 1871-1939*. Accèssit als Premis Sant Ramon de Penyafort. Vilafranca del Penedès, 1981. Treball inèdit.
  - . «Les organitzacions de treballadors vilafranquins l'últim terç del segle XIX». *Miscel·lània Penedesenca*, IX. Institut d'Estudis Penedesencs. Vilafranca del Penedès, 1986. Pp. 137-158.
  - . «La vaga general vilafranquina de 1911». *Miscel·lània Penedesenca*, XIV. Institut d'Estudis Penedesencs. Vilafranca del Penedès, 1990. Pp. 395-404.
- ARNAVAT, Albert: «"A la vaga general" El sindicalisme al Reus del tombant de segle». Dins *Reus 1900. Segona ciutat de Catalunya*. Ajuntament de Reus, Reus, 1998. Pp. 127-145.
  - . *Classe contra classe : el conflicte social del 1915 a Reus*. Centre de Lectura, Reus, 1985.
  - . *Àlbum dels 100 anys de Socialisme a Reus, 1905-2005*. Catàleg de l'exposició: Biblioteca Central Xavier Amorós de Reus, del 10 d'octubre al 14 de novembre de 2005.

- «L'Associació Internacional de Treballadors a Reus en els primers anys de la Restauració (1874-1881)». A *Congrés Internacional d'Història de Catalunya. I La Restauració 1875-1923*. Centre d'Estudis del Bages, Manresa, 1992. Pp. 243-249.
- AYLLON, A.; GIMÉNEZ, J.: «Anàlisi del context d'una revolta obrera: Mataró, juliol 1909». A *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*, Fulls/20, Mataró, Juliol 1984, pp. 3-13.
- BALCELLS, Albert: *El sindicalismo en Barcelona (1916-1923)*. Nova Terra, Barcelona, 1968.
- BARNADAS I PUIGFERRER, Joan: «La Restauració borbònica». A *Quaderns d'Història d'Olot*. Olot, maig 2009.
- BENAU, Josep M.: «Dues ciutats i dues polítiques. Sabadell i Terrassa, 1900-1923». Dins MIR, Conxita (dir.): *Actituds polítiques i control social en la Catalunya de la Restauració (1875-1923)*. Editorial Virgili i Pàges, Lleida, 1986
- «Notes sobre la industrialització a Sabadell (1780-1898)». A *Arraona*, II Època, nº 12, Tardor, 1981. Pp. 55-78.
- BENAU, J.M.; CALVET, J.; DEU, E.: *Indústria i ciutat. Sabadell, 1800-1980*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1994.
- BENGOECHEA, Soledad: *Les Dècades convulses: Igualada com a exemple*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Igualada, 2002.
- «Organització obrera i patronal a Igualada en la Primera Guerra Mundial». A *Plecs d'història local*. nº 115, 2005, pp. 3-5.
- BURGAYA, Josep: «La Industrialització a Manlleu». A *Plecs d'història local*. nº 15, juny 1988, pp. 226-229.
- BURGUÉS i SERRA, Marian: *Sabadell del meu record: cinquanta anys d'història anecdòtica local*. Impremta de Joan Sallent, Sabadell, 1929.
- CALVET I PUIG, Jordi: «La Setmana Tràgica a Sabadell». A *Arraona*. II Època, nº3, Primavera, 1977. Pp. 57-66.
- CANAL, Jordi: *Olot*. Quaderns de la Revista de Girona, Diputació de Girona, 1989.
- CAÑADA MULLOR, Ernest: *Conflictividad laboral y sindicalismo en el sector textil de Mataró entre 1896 y 1923*. Caixa d'Estalvis Laietana, Mataró, 1998.
- CARNER BORRÀS, Antoni: *Els Moviments Obrers a Igualada durant el segle XIX*. CECI, Igualada, 1971.
- *L'anarcosindicalisme a Catalunya*. R. Dalmau, Barcelona, 1971.
- CASTELL, Andreu: *Sabadell. Informe de l'oposició. Vol. II República i acció directa 1868-1904*. Riutort, Sabadell, 1977.
- *Sabadell. Informe de l'oposició. Vol. III O tot o res 1904-1918*. Riutort, Sabadell, 1978.
- CASAJUANA I PLADELLORENS, Josep: *El moviment obrer a Terrassa de 1874 a 1902*. Tesi de llicenciatura, Universitat Autònoma de Barcelona, 1973.
- CLARA, Josep: «Comportament electoral de dues ciutats: Girona i Figueres (1901-1923)». Dins *Col·loqui internacional " Revolució i socialisme " : Barcelona, 14, 15 i 16 de desembre de 1989*. Departament d'Història Moderna i Contemporània, Bellaterra, 1990. Pp: 147-159.
- COSTA, Francesc: *La premsa a Mataró, 1820-1981*. Editorial Dalmau, Mataró, 1992.
- «El sistema de partits polítics a l'ajuntament de Mataró els anys de la Restauració». A *Vª Sessió d'Estudis Mataronins*. Mataró, 7.5.1988, pp.105-119.
- «El poder del cacic. Eleccions generals a Mataró els anys de la Restauració». A *VIIIª Sessió d'Estudis Mataronins*. Mataró, 12.5.1990. pp.111-122.
- COSTA I FERNÁNDEZ, Lluís: «La Restauració monàrquica (1875-1923)». Dins *Història del Baix Empordà*. Diputació de Girona, Girona, 2006.

- DEU, E.; CALVET, J; MARÍN, M.; SALA-SANAHUJA, J.: *Sabadell al segle XX*. Eumo Editorial, Barcelona, 2000.
- DEU I BAIGUAL, Esteve: «Republicanisme i obrerisme a Sabadell, de 1900 a 1914». A *Revista Perspectiva Social*, nº 4, 1975, pp.47-97.
- «Evolució de les condicions materials dels obrers sabadellencs de la indústria llanera en el primer quart del segle XX». A *Arraona*, nº1, Tardor, 1987. Pp. 43-52.
  - *La indústria tèxtil llanera de Sabadell, 1896-1925*. Sabadell, 1989.
  - *El movimiento obrero en Sabadell 1900-1936*. Sabadell, 1972.
- DOMÍNGUEZ ÁLVAREZ, Virginia: «Treball femení a domicili a la indústria tèxtil de Sabadell durant el segle XX». A *Arraona*, nº 21, tardor de 1997. Pp. 67-80.
- DUARTE, A.; Serrallonga, J.: «Una aproximació a l'obrerisme osonenc en el darrer quart del segle XIX». Dins Figuerola, Jordi (dir.): *Osona i Catalunya al segle XIX*. Eumo Editorial, Barcelona 1990. pp. 185-200.
- DUARTE, A.: «La solidaritat i l'organització obrera a Manlleu a principis del segle XX». A *Manlleu-publicació*. Festa Major 1979, Manlleu.
- *Possibilistes i Federals. Política i cultura republicanes a Reus*. Associació d'Estudis Reusencs, Reus, 1992.
  - «La ciutat republicana. 1890-1909». Dins *Reus 1900. Segona ciutat de Catalunya*. Ajuntament de Reus, Reus, 1998. Pp.103-112.
- DUCH I PLANA, Montserrat: *El Camp de Tarragona durant la 2ª República (1931-1936)*. Tesi Doctoral, Universitat de Barcelona, 1987.
- FEBRÉS, Xavier: *Palafrugell*. Quaderns de la Revista de Girona, 25, Girona, 1989
- FERRER I GIRONÉS, F.: *Els moviments socials a les comarques gironines*. Diputació de Girona, AIGSA, 1998.
- FIGUEROLA, Jordi: *Osona i Catalunya al segle XIX*. Eumo, Vic, 1990.
- GAVALDÀ I TORRENTS, Antoni: *L'Associacionisme Agrari a Catalunya. (El model de la Societat agrícola de Valls 1898-1988)*. Estudis Vallencs, Valls, 1989.
- GIFRE I RIBAS, Genís: *Història de l'Alt Empordà*. Diputació de Girona, Girona, 1999.
- GIMÉNEZ I NAVARRO, Àngel: «El moviment obrer guixolenc (1870-1923)». A *Revista de Girona*. Núm.120, 1987, p74-81.
- «Associacions obreres. La llarga i conflictiva vaga del 1900 (desembre de 1899-març de 1900 (I). Del moviment obrer guixolenc». A *D'Abans*, estiu 1990. Pp. 14-15.
  - «Associacions obreres. La llarga i conflictiva vaga del 1900 (desembre de 1899-març de 1900 (II). Del moviment obrer guixolenc». A *D'Abans*, estiu 1990. Pp. 25-27.
- GONZÁLEZ, Teodoro: *La Tortosa de la Restauració a través de la premsa (1875-1902)*. Cooperativa Gràfiques Dertosenes, Tortosa, 1996.
- GUILLAMET, Jaume: *La premsa de les comarques gironines*. Editorial Selecta, Barcelona, 1977.
- HERNÁNDEZ I BAGUÉ, Santiago: *Palafrugell i el suro. Feina i gent dels inicis de la indústria a la postguerra*. Quaderns de Palafrugell, nº11, Ajuntament de Palafrugell i Diputació de Girona, 2002.
- *La jornada de vuit hores a Sant Feliu de Guíxols, el 1919*, pp. 225-238.
- LUQUE FERNÁNDEZ, Rafael: *El moviment vaguístic i la Junta de Reformes Socials de Sabadell (1900-1923)*. Sabadell: Premis Fundació Caixa Sabadell, 1995.
- «La Junta de Reformes Socials de Sabadell, 1900-1923 (I)». A *Arraona*, nº22, 1999. Pàgs. 11-32.

- . «La Junta de Reformes Socials de Sabadell, 1900-1923 (II)». A *Arraona*, nº23, 2000. Pàgs. 45-74.
- . «La Junta de Reformes Socials de Sabadell, 1900-1923 (i III)» A *Arraona*, nº 24, 2001. Pàgs. 37-64.
- MARÍN, Manuel: «El Joc Polític de la Restauració. Un anàlisi de les eleccions». Dins BENAUL, J.; CALVET, J.; DEU, E: *Indústria i ciutat. Sabadell, 1890-1980*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994.
- . «Les attitudes politiques de la classe ouvrière à Sabadell entre 1891 et 1910». A *Bulletin d'Histoire Contemporaine de l'Espagne*. nº 17-18, 1993, pp. 136-144.
- MARÍN I SURROCA, Jeroni: «Les colònies industrials tèxtils del Ripollès a començaments del segle XX». A *Annals del Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès, 2003-2004*. Ripoll, Novembre 2005. Pp. 99-111.
- MARTÍ i MARTÍ, Casimir: *Vilanova i la Geltrú 1850-1975*. Volum 1. *Expansió i Crisi de la Indústria i de la Democràcia 1850-1936*. Biblioteca Antina, Vilanova i la Geltrú, 1997.
- MARTÍNEZ DE PRESNO, Jorge Pablo: *Moviments socials a Igualada al segle XIX: anys 1854-1890*. Biblioteca Abat Oliba, Barcelona, 1993.
- MIRET i SOLÉ: Mª Teresa: *La premsa a Igualada (1808-1982)*. 2 vols., Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1983.
- MORENO CHACÓN, Manuel: *El personal polític republicà a l'ajuntament de Figueres*. *AIEE*, Figueres, 34 (2001), p. 425-458
- MORILLAS GONZÁLEZ, Àngel: «El societarisme terrassenc». A *Terme*. Nº 4, novembre 1989, pp. 12-24.
- M. R. Y C^a: «La vida del obrero en la comarca del Ter». A *Manlleu-Publicacions. Extraordinari de Festa Major*, 1987, nº 442. P. 14-16.
- OLIVERAS SAMITIER, Josep: «El model de les colònies: entre la ideologia, l'urbanisme i la producció industrial». A *Miscel·lània d'Estudis Bagens*. Nº 6, Manresa, 1989. Pp. 207-225.
- . «El pas de la ciutat manufacturera a la industrial». A *L'Aveç*. Nº 70, abril, 1984. Pp. 58-64.
- PARRA, Sebas: «Dels Sindicats de classe al sindicalisme de serveis». A *Revista de Girona*. Nº 200, Maig- Juny 2000, pp. 189-200.
- PASCUAL I DOMENECH, Pere: *Fàbrica i treball a la Igualada de la primera meitat del segle XX*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1991.
- PERRAMON, Montserrat: «Les vagues del 1890 a Manresa». A *Dovella*. Nº 33, Desembre de 1990. Pp. 33-36.
- PLANS I CAMPDERRÓS, Lourdes: «Terrassa, 1902-1909: De la vaga general a la Setmana Tràgica». A *Terme Revista d'història*. Nº 20, febrero 2005. Pp. 131- 149.
- POMÉS, Jordi: *Les "Mataro's Potatoes" i el cooperativisme agrari al Maresme : 1903-1939 : La Federació de Sindicats Agrícoles del Litoral*. Caixa d'Estalvis Laietana, Mataró, 1991.
- . *Sindicalisme pagès i republicanisme popular a Catalunya, 1918-1930: la Unió de Rabassaires: entre el radicalisme obrerista i la via cooperativista*. UAB, Tesis Doctoral, 1998.
- PUIG i PUJOL, Joan: *86 anys de premsa local. Sabadell, 1853-1938*. Riutort, Sabadell, 1972.
- PUJIULA, Jordi: «El moviment obrer a Olot. Assaig d'interpretació històrica». A *Olot-Mision*. Nº 1062, 27 agost del 1976.
- .«El moviment obrer olotí al segle XX». A *440 m sobre el nivel de mar. La revista d'Olot*. Nº45, desembre 1999.

- PUY, Josep: «La Terrassa de la Restauració». Dins BENAUL, Josep: *Historia de Terrassa*. Ajuntament de Terrassa, Terrassa, Desembre 1987.
- RANZATO, Gabriel: *La aventura de una ciudad industrial. Sabadell entre el Antiguo Régimen y la Modernidad*. Ediciones 62, Barcelona, 1987.
- RUBÍ I CASALS, Maria Gemma: *Partits, mobilització electoral i canvi polític a Manresa (1899-1923)*. Treball de Recerca, UAB, Departament d'Història Moderna i Contemporània, 1991.
- «El canvi polític de la Restauració: Manresa, 1879-1923». A *Plecs d'història local*. N° 115, febrer 2005. Pp. 6-9.
- *Els catalans i la política en temps del caciquisme. Manresa, 1875-1923*. Eumo Editorial, Vic, 2006.
- SÁNCHEZ I AGUSTÍ, Ferran: «Sallent: obrers laics i llibertaris a finals del XIX». Dins *Congrés Internacional d'Història. Catalunya i la Restauració: 1875-1923*. Centre d'Estudis del Bages, Manresa, 1992.
- SARRET I ARBÚS, Joaquim: *Història de la indústria del comerç i dels gremis de Manresa*. Impremta i enquadernacions de Sant Josep, Manresa, 1923.
- S.B.: «El movimiento obrero a finales del pasado siglo». A *Villanueva i Geltrú*. 2 setembre 1972.
- SERRA I CARNÉ, Jaume: «La vaga de 1900 a Manresa». A *Miscel·lània d'Estudis Bagecs*. N°6, 1989. Pp. 109-131.
- SERRALLONGA, Joan: *La vida i la mort a la Catalunya treballadora: Osona, 1880-1920*. Cambau de Besora, St. Quirze de Besora, 1992.
- «La utilización del método de análisis comarcal: las condiciones de vida y de trabajo en la industria textil andaluza y en la cuenca de Ter, 1836-1900». A *Investigaciones históricas*. N° 11, 1991. Pàgs. 157-172.
- SOLER I BECERRO, Raimon: *Elecciones i política a Vilafranca del Penedès. 1891-1903*. Museu de Vilafranca, Vilafranca del Penedès, 1991.
- SURÓS i PERACULA, Joan: «La CNT al Baix Empordà: del Congrés de Sants a la dictadura de Primo de Rivera (1918-1923)». A *Estudis sobre temes del Baix Empordà*. Núm. 6, 1988.
- TORNAFOCH, Xavier: *Catalanisme, carlisme i republicanisme a Vic (1899-1900)*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2002.
- VIDAL I FORGA, Gil: *45 anys de vida olotina a través del CENTRE OBRER*. Ajuntament Olot, Olot, 1980.
- VILA, Mª Pilar: *El Moviment Obrer a Manlleu en el segle XIX*. Manlleu, 1978.
- VIRELLA i BLODA, Albert: *Les Classes socials a Vilanova i la Geltrú, el segle XIX*. Rafael Dalmau, Barcelona, 1977.

6.3.2 Bibliografia del 1er de Maig

- ANGUERA, Pere: -. «El primer Primer de Maig». Dins RIQUER, Borja de (dir.): *Història política, societat i cultura dels Països Catalans*, Vol. 7, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1996.
- BALANDRÓN, Begoña: «La fiesta del trabajo en España: los primeros años». A *Estudios de Historia Social*, n° 38-39, 1986. Pp: 121-335.
- BALLESTER, David; VICENTE, Manuel: «El Primer de Maig a Barcelona: Vuit hores de treball, d'instrucció i de descans». A *L'Avenç*, n° 137, Barcelona, 1990, pp. 12-17.
- CONARD, Pierre: «Las peticiones del Primero de Mayo (1913-1922)». Dins TUÑÓN DE LARA, M. (Ed.): *Sociedad, política y cultura en la España de los siglos XIX y XX*. EDICUSA, Madrid, 1973.

- DE LA CALLE VELASCO, Mª Dolores: «El Primero de Mayo y su transformación en San José Artesano». A *Ayer*, n° 51, 2003. Pp: 51-113.
- DE LUIS, Francisco: «Iconografía obrera: imágenes y símbolos visuales del 1º de mayo en «El Socialista» (1893-1936)». Dins *Cincuenta años de cultura obrera en España*, Editorial Pablo Iglesias, Madrid, 1994.
- DEMBLOM, Celestino: *El Primero de Mayo a través de los tiempos*. Gráfica Socialista, Madrid.
- DOMMANGET, Maurice: *Historia del Primero de Mayo*. Editorial Laia, Barcelona, 1976.
- ESTRADA CRUZ, J.: *1º de Mayo y elementos para una lucha efectiva*. Expresión Obrera, Tarragona, 1978.
- EUROPEAN LABOUR FORUM: *May day*. Socialist Renewal, 2009.
- FERRER, Joaquim: *El Primer «1er de Maig» a Catalunya*. Editorial Nova Terra, Barcelona, 1972.
- «El 1º de Maig». A *Historia Contemporánea*, n° 3.
- GUZMAN, Eduardo de: «Significación del 1º de Mayo. La huelga general de 1886 en Chicago». A *Tiempo de Historia*, n° 6, mayo 1975, pp. 19-32.
- HERNÁNDEZ LES; Juan: «En los inicios del Primero de Mayo. La cuestión de las ocho horas». A *Tiempo de Historia*, n° 30, Maig 1977, pp. 22-32.
- LASA AYESTARAN, Eugenio: «La Huelga General de Mayo de 1890». A *Tiempo de Historia*, Año I, n°7, juliol 1975. Pp: 14-25.
- PÉREZ LEDESMA, Manuel: «El Primero de Mayo de 1890. Los orígenes de una celebración». A *Tiempo de Historia*, n° 18, mayo 1976, pp. 4-17.
- PERROT, Michel: «The First of May 1890 in France: the birth of a working –class ritual». Dins Thane, P; Crossick, G; Floud, R. (Ed.): *The Power of the Past. Essays for Eric Hobsbawm*. Cambridge University Press, Cambridge, 1984.
- RIOSAS, Alceo (dir.): «Primo Maggio. Le origini di una Festa». A *Storia e Dossier*, n° 40, maggio, 1990.
- RIVAS, Lucia: «Ritualización socialista del 1º de Mayo: ¿Fiesta, Huelga, Manifestación?» A *Historia Contemporánea*, n° 3, 1990. Pp: 45-57.
- «El Primero de Mayo, jornada obrera 1890-1930». A *Estudios de Historia Social*, n°38-19, 1986.
- *Historia del 1º de Mayo en España: desde 1900 hasta la Segunda República*. UNED, Madrid, 1987.
- RODRIGUEZ, Miguel: *Le 1er Mai*. Éditions Gallimard, Julliard, 1990.
- SOLDANI, Simonetta: «Un Primo maggio piccolo piccolo» A *Italia Contemporanea*, n° 190, marzo 1993.
- TARTAKOWSKY, Danielle: *La part du rêve. Histoire du 1er Mai en France*. Hachette Littératures, Paris, 2005.

6.3.3 Bibliografía de referència

- ABAD DE SANTILLAN, Diego: *Contribución a la historia del movimiento obrero español*. Vol. 1. Editorial Cajica, México, 1961.
- ABELLÓ, T; GABRIEL, P: «L'enfortiment de l'obrerisme». Dins *L'època dels nous moviments social 1900-1930*. Vol. 8, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1996.
- ABELLÓ, Teresa: *Les relacions internacionals de l'anarquisme català (1881-1914)*. Edicions 62, Barcelona, 1987.
- «El moviment anarquista (1874-1914): Entre el catalanisme i l'internacionalisme». A *Afers*, Vol.7, n° 13. Pàgs. 131-141.
- *El movimiento obrero en España, siglos XIX y XX*. Hipòtesi, Barcelona, 1997.

- «Anarchism in the Catalan-speaking countries: between syndicalism and propaganda (1868-1931)». A *Catalan Historical Review*. N°3, 2010.
- ÁLVAREZ JUNCO, José: *La ideología política del anarquismo español (1868-1910*. Siglo XIX, Madrid, 1991.
- ANGUERA, Pere: «La modernització política». Dins RIQUER, Borja de (dir.): *Història política, societat i cultura dels Països Catalans*, Vol. 7, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1996.
- «Les actituds catalanes davant la guerra de Cuba». Dins RIQUER, Borja de (dir.): *Història política, societat i cultura dels Països Catalans*, Vol. 7, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1996.
- ARNABAT MATA, Ramon: «El sindicalisme de sector Durant la Restauració. La Federación de Oficiales Toneleros de la Región Española (1871-1904)». A *Congrés Internacional d'Història. Catalunya i la Restauració 1875-1923*. Centre d'Estudis del Bages, Manresa, 1992.
- AUGUST, Andrew: *The British Working Class, 1832-1940*. Pearson Education Limited, Harlow, 2007.
- BAHAMONDE, Ángel (Coord.): *Historia de España. Siglo XX, 1875-1939*. Editorial Cátedra, Madrid, 2005.
- BALCELLS, Albert: *El sindicalismo en Barcelona: 1916-1923*. Nova Terra, Barcelona, 1968.
- BALLESTER, David: *Marginalidades y Hegemonías: La UGT de Cataluña (1888-1936)*. Ediciones del Bronce, Barcelona, 1996.
- BENGOECHEA, Soledad: «Los hombres de la Patronal a principios del siglo XX». A *Historia Social*, n° 48, 2004. Pp: 69-85.
- BENGOECHEA, S.; RISQUES, M.; ROIG I ROSICH, J. M.; TAVERA, S.: «Unes relacions determinades per la violència». Dins RIQUER, Borja de (dir.): *L'època dels nous moviments social 1900-1930*. Vol. 8, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1996.
- BENSON, John: *The Working Class in Britain. 1850-1939*. I. B. Tauris, London, 2003.
- BONAMUSA, Francesc: «Proletaris i camperols organitzats». Dins RIQUER, Borja de (dir.): *Història política, societat i cultura dels Països Catalans*, Vol. 7, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1996.
- CARNERO ARBAT, Teresa: «Modernització, desenvolupament polític i canvi social: Espanya (1874-1931)». A *Recerques*, n°23, 1990. Pp: 73-89.
- CASASSAS, Jordi: «Les bases inicials de la democratització de la societat catalana». Dins GABRIEL, Pere (dir.): *Historia de la Cultura Catalana. El Noucentisme 1906-1918*. Vol. VII, Edicions 62, 1996.
- «L'arrencada del segle XX». Dins RIQUER, Borja de (dir.): *L'època dels nous moviments social 1900-1930*. Vol. 8, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1996.
- «Les tensions socials com a signe dels temps». Dins RIQUER, Borja de (dir.): *L'època dels nous moviments social 1900-1930*. Vol. 8, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1996.
- CASTILLO, Santiago: «Una década de socialismo en Cataluña. (1886-1895)». A *Estudios de Historia Social*, n° 54-55, 1991. Pp: 137-236.
- «Los orígenes de la organización obrera en España: de la Federación de Tipógrafos a la Unión General de Trabajadores». A *Estudios de Historia Social*, n° 26-27, 1983. Pp: 19-255.
- *Historia de la UGT. 1. Un sindicalismo consciente*. Siglo XXI, Madrid, 2008.
- CASTRO, Demetrio: «Agitación y orden en la Restauración. ¿Fin del ciclo revolucionario?». A *Historia Social*, n°5, setembre 1989. Pp: 37-49.

- DARDÉ, Carlos: «La larga noche de la Restauración, 1875-1900». Dins TOWSON, Nigel (ed.): *El republicanismo en España (1830-1977)*. Alianza Universidad, Madrid, 1994.
- DUARTE, Àngel: «Jerarquia i representativitat. Cultures polítiques i socials a Catalunya». Dins GABRIEL, Pere (dir.): *Historia de la Cultura Catalana. El Modernisme 1890-1906*. Vol.VI, Edicions 62, 1996.
- *El republicanisme català a la fi del segle XIX*. Edicions 62, Barcelona, 1996.
  - *Història del republicanisme a Catalunya*. Eumo Editorial, Vic, 2004.
- DUARTE, A.; GABRIEL, P.: «¿Una sola cultura política republicana ochocentista en España?». A *Ayer*, nº 39, 2000. Pp: 11-34.
- FUSI AIZPURUA, Juan Pablo: «La Edad de las Masas (1870-1914)». A *Historia Contemporánea*, nº 4, 1990. Pp.: 261-272.
- GEARY, Dick: *Movimientos obreros y socialistas en Europa, antes de 1914*. Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, Madrid, 1992.
- GABRIEL, Pere: *Classe obrera i sindicats a Catalunya, 1903-1920*. Tesis Doctoral, UB, 1981.
- «Sindicalismo y huelga. Sindicalismo revolucionario francés e italiano. Su introducción en España». A BONAMUSA, Francesc (ed.): *La Huelga General. Col·lecció Ayer*, nº 4, Marcial Pons, Madrid, 1991. Pp: 15-45.
  - «Sindicalismo y sindicatos socialistas en Cataluña. La UGT 1888-1936». A *Historia Social*, nº 8, tardor 1990. Pp: 47-71.
  - «Movimientos sociales y cultura política en España durante el siglo XX». Dins LANA BERASAIN, José Miguel (Coord.): *En torno a la Navarra del siglo XX. Veintiún reflexiones acerca de Sociedad, Economía e Historia*. Universidad Pública de Navarra, Pamplona, 2002.
  - «Movimiento Obrero y Restauración Borbónica». Dins DOMINGUEZ ORTIZ, Antonio (director): *Historia de España. La Restauración (1874-1902)*. Vol. 10; Editorial Planeta, Barcelona, 1990.
  - «Sindicalismo y sindicatos socialistas en Cataluña». A *Historia Social*. Nº 8, 1990. Pàgs. 47-72.
  - «Sociedad, gobierno y política (1902-1931)». Dins BAHAMONDE, Àngel (Coord.): *Historia de España. Siglo XX, 1875-1939*. Editorial Cátedra, Madrid, 2005.
  - «Socialisme, lliurepensament i cinetifisme». . Dins GABRIEL, Pere (dir.): *Historia de la Cultura Catalana*. Vol.V, Edicions 62, 1996.
  - «Transicions i canvi de segle». Dins GABRIEL, Pere (dir.): *Historia de la Cultura Catalana*. Vol.VI, Edicions 62, 1996.
  - «Los días de la República. El 11 de febrero.» A *Ayer*, nº 51, 2003. Pàgs. 39-66.
  - «El ugetismo socialista catalán, 1888-1923». A *Ayer*. nº 54, 2004. Pàgs. 165-197.
- GABRIEL, P.; MAÑA, J.: «Un món laboral que canvia». Dins RIQUEER, Borja de (dir.): *L'època dels nous moviments social 1900-1930*. Vol. 8, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1996.
- GONZÁLEZ GÓMEZ, Santiago: «La U.G.T. en los comienzos del S. XX». A *Investigaciones Históricas*, Universidad de Valladolid, nº 10, 1990. Pp: 73-90.
- HOWARD, Michael: *La primera guerra mundial*. Editorial Crítica, Barcelona, 2008.
- HUERTAS, J.M.: *Obrers a Catalunya*. L'Avenç, Barcelona, 1982.
- IZARD, Miquel: *Revolució Industrial i Obrerisme. Les Tres Classes de Vapor a Catalunya (1869-1913)*. Ariel, Barcelona, 1970.

- KAPLAN, Temma: «Civic Rituals and Patterns of Resistance in Barcelona, 1890-1930». Dins Thane, P; Crossick, G; Floud, R. (Ed.): *The Power of the Past. Essays for Eric Hobsbawm*. Cambridge University Press, Cambridge, 1984.
- LACOMBA AVELLÁN, Juan Antonio: *La crisis española de 1917*. Ciencia Nueva, Madrid, 1970.
- LITVAK, Lily: *Musa Libertaria: arte, literatura y vida cultural del anarquismo español: 1880-1913*. Antoni Bosch, Barcelona, 1981.
- LLADONOSA, Manuel: *Catalanisme i moviment obrer: el CADCI entre 1903 i 1923*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1988.
- «Algunes consideracions entorn de Solidaritat Catalana i Solidaritat Obrera». A *Recerques*, nº14, 1983. Pp: 61-67.
- LÓPEZ ESTUDILLO, Antonio: «El anarquismo español decimonónico». A TAVERA, Susanna (Coord.): *El anarquismo español*. Col·lecció Ayer nº 45, Revista de Historia Contemporànea, Marcial Pons, Madrid, 2002.
- MARTÍN RAMOS, Josep Lluís: «Anàlisi del moviment vaguístic a Barcelona (1914-1923)». A *Recerques*, nº 20, 1988. Pp: 93-114.
- MEAKER, Gerald H: *The Revolutionary Left in Spain, 1914-1923*. University press, Stanford, California, 1974.
- MIR. Conxita (dir): *Actituds polítiques i control social en la Catalunya de la Restauració (1875-1923)*. Virgili & Pagès, Lleida, 1989.
- MIRALLES, Ricardo: «La Gran Huelga Minera de 1890. En los Orígenes del Movimiento Obrero en el País Vasco». A *Historia Contemporánea*, nº 3, 1990. Pp: 15-43.
- MORALES, Manuel: *Cultura e ideología en el anarquismo español (1870-1910)*. Colección «Monografías», nº17, Servicios de Publicaciones Centro de Ediciones de la Diputación de Málaga (CEDMA), Málaga, 2002.
- PIQUERAS, José A.; CHUST, Manuel (comps.): *Republicanos y repúblicas en España*. Siglo XXI, Madrid, 1996.
- PLANELL, Imma: «La Setmana Tràgica». Dins RIQUER, Borja de (dir.): *L'època dels nous moviments social 1900-1930*. Vol. 8, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1996.
- OLÁBARRI GORTÁZAR, Ignacio: «Actores políticos y actores sociales en la crisis de la Restauración (1914-1931). I. Los actores políticos». A *Investigaciones Históricas*, Universidad de Valladolid, nº 14, 1994. Pp: 197- 267.
- «Actores políticos y actores sociales en la crisis de la Restauración (1914-1931). I. Los actores sociales». A *Investigaciones Históricas*, Universidad de Valladolid, nº 15, 1995. Pp: 251-267.
- RALLE, Michel: «La sociabilidad obrera en la sociedad de la Restauración (1875-1910)». A *Estudios de Historia Social*, nº 50-51, 1989. Pp: 161-199.
- RAMOS, Gemma: «Patrons i obrers a la cruïlla: la vaga de 1902». Dins RIQUER, Borja de (dir.): *Història política, societat i cultura dels Països Catalans*. Vol. 8, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1996.
- ROMERO, Joaquín: *La Rosa de Fuego, Republicanos y anarquistas*. Ediciones Grijalbo, Barcelona, 1975.
- SERRALLONGA, Joan: «Motines y revolución. España,1917». A *Ayer*, Nº 4, 1991. Pàgs. 169-192.
- «El proletariado urbano español». Dins SERRALLONGA, J.; BONAMUSA, F. (Coord.): *La sociedad urbana en la España contemporánea*. Asociación de Historia Contemporánea, Barcelona, 1994.
- «El "Desastre del 98" i la ficció de la legislació social». Dins García, P. (coord.): *Lo que duele es el olvido*. Universitat de Barcelona, Barcelona, 1998.

- SMITH, Angel: *Anarchism, Revolution and Reaction. Catalan Labour and the Crisis of the Spanish State, 1898-1923*. Berghahn Books, New York, 2007.
- . «Oficis i formació de classe a Barcelona, (1899-1914)». A *Congrés Internacional d'Història. Catalunya i la Restauració 1875-1923*. Centre d'Estudis del Bages, Manresa, 1992.
  - . «Industria, oficio y género en la industria textil catalana, 1833-1923». A *Historia Social*, nº 45, 2003. Pp: 79-99.
- TAVERA, Susanna: «La "Soli", periòdic obrer». Dins Riquer, Borja de (dir.): *L'època dels nous moviments social 1900-1930*. Vol. 8, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1996.
- . «La premsa anarco-sindicalista (1868-1931)». A *Recerques*, nº 8, 1978. Pàgs. 85-102.
  - . «Dossier: El anarquismo español». A *Ayer*. nº 45, 2002.
  - . «Notes sobre l'anarco-sindicalisme basc i català, 1917-1920». Dins *Industrialización y nacionalismo : análisis comparativo : Actas del I Coloquio Vasco-Catalán de Historia*. Universitat Autònoma de Barcelona, 1985. Pàgs. 569-578.
  - . «La historia del anarquismo español: una encrucijada interpretativa nueva». A *Ayer*. Nº45, 2002. Pàgs. 13-38.
- TERMES, Josep: *Històries de la Catalunya treballadora*. Editorial Empúries, Barcelona, 2000.
- . *Història del moviment anarquista a Espanya (1870-1980)*. L'avenç, Barcelona, 2011.
- THORPE, W.; VAN DER LINDEN, M.: «Auge y decadencia del sindicalismo revolucionario». A *Historia Social*, nº 12, 1992. Pp. 3-29.
- VEGA, Eulàlia: «Salvador Seguí, el "Noi del Sucre"». Dins. SÁNCHEZ, A. (dir.): *Barcelona 1888-1929: modernidad, ambición y conflictos de una ciudad soñada*. Alianza Editorial, Barcelona, 1994.
- VICENTE IZQUIERDO, Manuel: «El Moviment Societari Obrer a Barcelona i la seva rogalia(I) (1890-1893). Proliferació de societats, activitat societària i moviment vaguístic». A *Congrés Internacional d'Història. Catalunya i la Restauració 1875-1923*. Centre d'Estudis del Bages, Manresa, 1992. Pp: 367-378.

7. ANNEXOS

7.1 Participació 1er de Maig (1890-1918)

Any	Eix Barcelona Nord					Eix Barcelona Sud			El Ter				Cam pde Tarragona i les Terres de l'Ebre			L'Empordà			
	Barcelona	Manresa	Sabadell	Terrassa	Mataró	Igualada	Vilanova	Vilafranca	Manlleu	Vic	Ripoll	Olot	Reus	Valls	Tortosa	Figueres	Palafrugell	St Feliu	Palamós
1890	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		*	*	*	*
1891	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		*	*	*		*	*	*	
1892	*	*			*		*	*	*	*		*	*	*			*	*	
1893	*	*			*		*		*	*		*	*						
1894	*				*		*		*							*			
1895	*	*	*		*		*	*		*			*			*			
1896	*	*			*		*						*						
1897	*				*								*						
1898	*	*			*									*					
1899	*	*	*		*		*		*				*	*			*		
1900	*	*		*	*	*	*		*	*			*	*			*		
1901	*	*	*		*	*	*			*			*	*	*	*	*	*	
1902	*	*			*		*			*			*	*	*	*	*	*	
1903	*	*	*	*	*	*	*						*	*	*		*	*	
1904	*	*			*	*			*	*			*		*				
1905	*	*	*		*		*			*					*				
1906	*	*	*		*	*	*		*	*			*	*	*				*
1907	*	*	*		*		*		*	*			*	*	*				
1908	*		*		*	*	*		*				*		*				
1909	*	+	*		*	*	*		*	*		*	*		*				
1910	*	*	*	*	*	*	*	*	*				*		*				
1911	*	*	*	*	*	*	*	*	*				*	*	*				
1912	*	*	*	*	*	*	*	*						*	*				
1913	*	*			*	*	*		*		*	*	*	*	*				
1914	*	*	*		*	*	*	*		*		*	*	*	*				
1915	*	*	*		*	*	*	*				*	*	*	*				
1916	*	*	*		*	*	*					*	*	*	*				
1917	*	*	*		*	*							*	*	*				
1918	*	*	*			*	*					*	*	*	*				

7.2 Societats Obreres com a organitzadors(1890-1918)

7.3 Presència Socialistes (1890-1918)

Any	Eix Barcelona Nord					Eix Barcelona Sud			El Ter				Cam pde Tarragona i les Terres de l'Ebre			L'Empordà			
	Barcelona	Manresa	Sabadell	Terrassa	Mataró	Igualada	Vilanova	Vilafranca	Manlleu	Vic	Ripoll	Olot	Reus	Valls	Tortosa	Figueres	Palafrugell	St Feliu	Palamós
1890	*	*			*				*	*			*						
1891	*	*			*				*	*			*						
1892	*	*			*				*	*									
1893	*	*			*				*	*									
1894	*				*		*		*	*									
1895	*	*			*		*	*		*									
1896	*	*			*		*												
1897	*				*														
1898	*	*			*														
1899	*	*			*									*			*		
1900	*	*			*				*					*			*		
1901	*	*			*									*					
1902	*	*			*									*	*				
1903	*	*			*								*		*				
1904	*	*			*					*					*				
1905	*	*			*					*					*				
1906	*	*			*										*				*
1907		*			*										*				
1908	*		*		*										*				
1909	*		*		*										*				
1910					*		*		*				*		*				
1911	*				*				*				*		*				
1912	*	*									*		*	*	*				
1913	*	*			*				*		*	*	*		*				
1914	*	*			*						*	*	*	*	*				
1915	*	*			*		*				*	*	*	*	*				
1916	*	*			*						*	*	*	*	*				
1917	*	*											*	*					
1918	*	*									*			*					

7.4 Presència Anarquistes(1890-1918)

7.5 Presència Republicana (1890-1918)

7.6 1er de Maig de 1890

7.7 Comissió 1er de Maig de 1890 . Sabadell

A TODOS LOS TRABAJADORES DE AMBOS SEXOS

Trabajadores: compañeros:

¡SALUD!

Hemos llegado al límite del sufrimiento. El implacable capitalismo, apoderado de todos los medios de civilización, nos ha sumergido en un mar de miserias.

Todos cuantos elementos el progreso humano nos ha proporcionado, para mayor bienestar nuestro, en poder de los señores del dinero se hallan.

Industria, comercio, medios de comunicación, instrumentos de trabajo, la pequeña y la gran maquinaria, la escuela, el taller, la ciencia y el arte, todo se halla monopolizado por los dueños del oro.

Los padecimientos de Colón para dar un nuevo mundo a la humanidad, han servido para complacer y enriquecer a los traficantes, comerciantes y negreros.

Las fatigas de Fullón para proporcionarnos una nueva fuerza, la fuerza del vapor, se han convertido en medios de placer y de explotación para los ricos industriales.

Los martirios de Galileo y Giordano Bruno, las observaciones de Franklin y Newton, Morse y Edison, como los miles de descubrimientos, invenciones y perfecciones mecánicas, que hubieran hecho de nuestra tierra un paraíso, solo han servido para el goce de los privilegiados y de medio poderoso para embrutecernos.

¿Qué más? Hasta la sangre derramada por nuestros antepasados en holocausto de la libertad y de la justicia, ha sido utilizada para dominarnos y sujetarnos al potro de asquerosa servidumbre.

Todo cuanto ha hecho la abnegación, el trabajo, el amor a la humanidad, todo ha sido comprobado, monopolizado, separado por el poseedor del oro, explotando nuestro vigor, nuestra inteligencia, nuestra humildad, hasta el punto de agotar nuestras fuerzas y perecer de hambre, en medio de una abundancia excesiva de productos y de medios regeneradores hasta lo infinito.

Tantos siglos de esclavitud, tanta barbarie sufrida, tanta humillación impuesta, que nos ha hecho seres despreciables, cosa explotable, deben tener fin.

Hasta ahora la religión obligábase a doblar la cabeza, la patria nos impedía traspasar fronteras, la política nos enredaba en estériles luchas, la ignorancia nos dividía brutalmente.

Entre tanto la explotación aumentaba, la miseria crecía, el malestar llegaba a la última potencia.

Por fin, los trabajadores hemos abierto los ojos a la luz, hemos contemplado con repugnancia el crimen social y nos hemos decidido a dejar de ser cosa para ser hombres libres.

Allá, en aquel mundo que descubrió Colón, refugio de los soldados de la libertad del viejo mundo, cuna de la libertad política y de la emancipación de los negros; en el Norte-América, en fin, presa, a pesar de tantos esfuerzos; de la usura capitalista; allí iniciaron una idea práctica de mejoramiento positivo de la clase oprimida, de los trabajadores, y sellada con la sangre de los mártires de Chicago, que ha sido acogida con febril entusiasmo por todos los esclavos del tanto por ciento que pueblan la tierra.

Esta magnífica idea es la JORNADA DE TRABAJO DE OCHO HORAS.

En el estado actual del mundo, que ningún trabajador puede asegurarse si quiera el empleo de sus fuerzas productoras, lo que quiere decir que nadie tiene asegurado el pan de cada día, no hay otro remedio, por ahora, que la rebaja general de las horas de trabajo.

Las máquinas y la división del trabajo producen enormes cantidades de productos, y miles, millones de obreros no tienen colocación, arrojándonos todos a una competencia de esfuerzos delirante, a un miserable suicidio de todos, obteniendo la codiciosa burguesía la carne de explotación a cualquier precio, tratándonos como mercancía despreciable, sin valor alguno.

Así se levantan fábricas inmensas, palacios sun-

tosos, fortunas increíbles, y nosotros arrojamos nuestros hijos, nuestras mujeres, nuestros hermanos y nuestros padres a la voracidad del azno, para reunir entre todos un misero mendrugo por toda alimentación, cobijarnos en chozas y pocilgas por toda vivienda y juntar unos harapos por todo vestido. Nada de escuelas, nada de higiene, nada de comodidades, esto serían derrochamientos insuidios, ¡A trabajar para el burgués, y nada más!

¡Pero, aunque tarde, todo tiene su límite, hasta el sufrimiento, si no acaba con la muerte!

Hora es ya que levantemos nuestra cabeza y miremos frente a frente a nuestros explotadores y nos contemplemos nuestras miserias.

Hoy es ya que se ponga freno a la codicia.

¡No os, queridos hermanos de infirmitud! Los proletarios de todas las naciones levantan el grito de emancipación que llena el espacio.

Nadie pregunta si el clamoreo viene de allende los mares, de Francia, Alemania ó Inglaterra; sólo se percibe la voz del proletario indignado proclamando LA JORNADA DE LAS OCHO HORAS PARA EL 1.º DE MAYO DE 1890.

Trabajadores: hermanos nuestros: el problema de las ocho horas sólo puede ser factible planteándolo universalmente. En todas partes se prepara el movimiento para el 1.º de Mayo próximo. Secundemos, pues, este movimiento si queremos mejorar nuestra triste situación.

Obreros todos: LA JORNADA DE LAS OCHO HORAS NO ES UN IDEAL DE UN PARTIDO NI DE UNA CATEGORÍA, ES LA NECESIDAD IMPERIOSA DE TODOS LOS ESCLAVOS DEL GOSTRHO HUMANO. A todos los que ganan el pan con el sudor de su rostro, a todos los asiariados: interesa el triunfo de nuestra bandera. El que sea obrero, pues, que ocupe su puesto, si no quiere verse más pisoteado y humillado por la burguesía.

Proletarios: vienen momentos de prueba, de energía; la misma clase privilegiada os muestra su temor profundo; nosotros tenemos en nuestra defensa la justicia; y no necesitamos para la victoria más que una cosa: QUERER.

¿Queréis, compañeros, el triunfo? Pues no necesitamos más que cruzarnos de brazos el día 1.º de Mayo. Declararais en huelga voluntaria, no ir al taller ni a la fábrica ese día, y no querer trabajar más si no es con la condición de trabajar SOLO OCHO HORAS.

Para esto no se necesitan ni conventos ni órdenes ni directores ni mandatos de ningún género. Basta no ir a trabajar.

Ya veis cuán pequeño es el esfuerzo para nosotros que holgamos por fuerza la mayor parte del año por falta de trabajo. En cambio, las ventajas serán muchas. Con la rebaja de horas de trabajo a ocho, se ocuparán todos los brazos, la mercancía trabajadora será solicitada y mejor apreciada; y entonces comenzaremos a dignificarnos, lograremos que no se nos trate cual bestias imundas, sino cual seres libres, dignos de toda consideración y respeto.

Nadie se ha opuesto hasta hoy a que la burguesía aumentara las horas de trabajo, mermara nuestros salarios y nos humillase inicualemente. Nadie puede, pues, tener razón para oponernos a nuestra voluntad de no querer trabajar más de ocho horas.

Y si contra nuestro derecho y nuestra justicia alguien nos violentase a sucumbir;... ¡ohéros! ¡cumplamos con nuestro deber!

Para el 1.º de Mayo, pues, contamos que no acudiréis al trabajo, y todos juntos enarbolaremos LA BANDERA DE LAS OCHO HORAS.

Si queréis ser libres y dignos, exclamad con nosotros:

¡Viva la jornada de trabajo de ocho horas!

¡Viva el 1.º de Mayo de 1890!

Los Trabajadores asociados.

España 20 Abril de 1890.

Manuel Mont...

Antonio...

7.8 Pamflet Campaña Vuit Hores. Sabadell 1890

A TODOS LOS TRABAJADORES DE SABADELL LA CAMPAÑA POR LA JORNADA DE LAS OCHO HORAS

Compañeros: preciso es que os manifestemos los hechos, porque de este modo podais juzgar todos los trabajos realizados de cuantos compañeros hemos tomado parte activa en esta cuestion.

Todos los trabajadores del Universo están convencidos que es preciso luchar para alcanzar nuestra emancipacion. Y en este concepto, los obreros de casi todos los países civilizados determinaron luchar acudiendo à la manifestacion del 1.º de Mayo la cual fué de huelga general ésta, adoptada en gran número de importantes poblaciones, de las que todavía quedan algunas en esta actitud, lo cual las honra en mucho grado.

El resultado de esta campaña, es bajo todos los puntos de vista, de positivas é importantes ventajas, confirmando esto, las noticias que siguen recibíendose.

El pueblo proletario de Sabadell ha tomado parte en este movimiento del modo que debe hacerlo un pueblo digno, mereciendo beneplácito de cuantas personas tengan nociones de buen sentido. Cinco días ha seguido el paro general de esta poblacion sin que se puedan lamentar disenciones ni coacciones de ninguna especie en el seno de la familia obrera, la cual ha obrado en pleno uso de su autonomía, sin someterse à la voluntad arbitraria de ninguna comision, ni de ningun individuo, lo que demuestra el arraigo que en esta poblacion tienen los principios de Libertad y Soberanía popular.

Quizás habrá algunos individuos que a fuer de críticos ó inspirados en pequeñas pasiones, traten de encontrar motivos de censura en algunos de los trabajadores que hemos tomado una parte más ò menos activa en estos hechos.

Respecto à esto, debemos declarar que nunca hemos intentado obrar en desacuerdo de lo que se ha determinado en cuantas reuniones generales se han celebrado y que siempre nuestros actos han sido de conformidad con el espíritu de estas Asambleas. Y siguiendo con lealtad las aspiraciones de este público cuando éste ha dado señales de dar por determinada la actual campaña, nosotros tambien hemos cesado en nuestros trabajos, haciendo aqui constar que estamos dispuestos à trabajar con la mayor actitud posible en cuantas ocasiones se presente la lucha de clases. Al mismo tiempo prometemos que tan pronto las circunstancias lo permitan se convocará à reunion general de trabajadores, para dar cuenta de nuestros trabajos y contestar à cuanto sea preciso.

Varios Trabajadores,

Sabadell 6 de Mayo de 1890.

Imp. Claret-Sabadell.

SOCIEDAD "LA UNIÓN FABRIL"

DE SAN MARTÍN DE PROVENÇALS

A los trabajadores del arte fabril sin distinción

Compañeros:

Ha pasado ya la fiesta y demostración obrera de 1.º de mayo, sin incidentes dignos de comentar, gracias á la cordura y buen sentido práctico que los trabajadores van adquiriendo.

Casi unánimemente los obreros de San Martín han contribuido al mayor esplendor de dicha fiesta, cumpliendo lo acordado por los Congresos Universales.

Sólo los afiliados á la Federación de las Tres Clases de Vapor han faltado á ese compromiso, procediendo como siempre modo abiertamente contrario á los intereses de la clase trabajadora.

Es preciso señalar su conducta, para que todos los obreros los conozcan: el día 1.º de mayo no han parado las fábricas donde trabajan los afiliados á las Tres Clases de Vapor, precisamente por culpa suya.

Días antes del 1.º de mayo acordaron, con intención manifiestamente traidora, no hacer fiesta mientras sus *amos* no se lo exigiesen, y han cumplido la palabra. Las fábricas donde se ha trabajado han sido únicamente aquellas donde hay *vaporosos*.

Su cinismo ha llegado al extremo en la fábrica Forasté. En ella se permitía hacer

fiesta á los obreros; mas el Comisionado de las Clases de Vapor, llamado de mal nombre *Xarrich*, se opuso resueltamente, sosteniendo que ellos no pararian mientras el fabricante no se lo mandase.

Este famoso *Xarrich* está aconsejado por otro no menos célebre obrero llamado Felipe Bernils, que en una huelga surgida en dicha fábrica fué á ocupar un puesto que no le correspondía, y en él se mantiene desde entonces, merced á su traición inicua.

Así proceden esos discípulos de los *representantes vaporosos* que tanto han engañado á los obreros del arte fabril de San Martín y tantos perjuicios han ocasionado á nuestra clase.

Los obreros todos deben conocerlos y darles el castigo moral que se merecen. Solamente los afiliados á las Tres Clases de Vapor han sido la causa de que en algunas fábricas se trabajase el 1.º de mayo, impidiendo que otros obreros muy dignos, pertenecientes á nuestra Sociedad, hicieran fiesta ese día.

Para probarlo está á disposición de todos los trabajadores la Junta de la nueva Sociedad «La Unión Fabril», calle de Edison, 5, 1.º

San Martín de Provençals, 2 de mayo de 1895.

POR LA JUNTA:

EL PRESIDENTE,
Ramón Viladecans.

EL SECRETARIO,
José Bitriu.

José Muratona Subirà

7.10 Convocatòria 1er de Maig 1898. Manresa.

A LOS TRABAJADORES

Próxima la memorable fecha en que por virtud del importante acuerdo tomado por el Congreso socialista internacional de París, y ratificado por los Congresos internacionales de Bruselas y Zurich, el proletariado militante va á tomar parte en la novena movilización universal, reclamando pacífica pero energicamente á los Poderes públicos, el establecimiento de la jornada legal de ocho horas y demás puntos que comprende la legislación protectora del trabajo. Debemos hacer los trabajadores de Manresa y sus contornos, que la fiesta obrera no pierda la importancia que ha tenido en años anteriores, aprestándonos todos á cumplimentar con fé la circular del negociado internacional del trabajo, de la paz y de la fraternidad, tomando parte activa en la manifestación obrera todos los años, cesando los trabajos donde no sea completamente imposible, como los ejércitos cumplimentan las circulares de los ministerios de la guerra, que es la destrucción y el llanto.

La cesación del trabajo es lo que principalmente caracteriza la Manifestación obrera internacional de 1.º de Mayo. Sin holgar ese día puede decirse que queda incumplido el fin de tan importante jornada. Para que la unión de los proletarios de ambos mundos ofrezca absoluto relieve; para que la voluntad de la clase trabajadora pensante se exprese de una manera firme y enérgica; para que la conciencia de los que aspiran á redimirse y á redimir á la Humanidad aparezca con vivos resplandores, necesitase que queden desiertas las fábricas, los talleres y las obras. El sacrificio que esto exija deben hacerlo los trabajadores todos los años en aras del interés de su clase, en la seguridad de que no ha de ser estéril. Gracias á la manifestación de 1.º de Mayo ó á los efectos de ella trabajan actualmente ocho horas muchos obreros en Inglaterra, en Alemania, en los Estados Unidos, en Suiza y en algún otro país que en este momento no recordamos; gracias á esa Manifestación, el sentimiento de solidaridad internacional entre los proletarios se ha hecho robusto, y gracias á ella también la unidad de aspiraciones ha realizado entre nosotros portentosos progresos, como lo demuestra la vigorosa organización de los trabajadores de Bilbao, Ferrol, Madrid, Gijón, Oviedo, Mataró, Valencia y otras localidades.

¡A la obra, pues, obreros conscientes, á llevar al ánimo por la persuasión, de los más ignorantes y pusilánimes, que el bien de nuestra clase demanda este sacrificio!

¡TRABAJADORES!

Para que podais penetraros más del fin que persigue la Manifestación de 1.º de Mayo, las Sociedades que suscriben os invitan á un MEETING que se verificará el domingo 1.º de Mayo á las diez de la mañana en el local Salon Gayarre, sito en la calle de la Dama n.º 2.

¡Viva el 1.º de Mayo!

¡Viva la jornada de ocho horas!

¡Viva la unión de todos los trabajadores del Universo!

POR LA SOCIEDAD DE ALBAÑILES, Pedro Sobretoca, Baldomero Guinó. — POR LA DE CARPINTEROS, Jaime Pich, Félix Tortas. — POR EL ARTE FABRIL, Pedro Roca, Margarita Claret. — POR LA DE BARBEROS, FRANCISCO FARTERAS, Ventura Guilera. — POR LA DE PICAPEDREROS, José Buxadó, FRANCISCO PONS. — POR LA DE LADRILLEROS, Juan Moiera, Salvador Padró. — POR LA DE VIDRIEROS, Miguel Vives, José Vilagrasa. — POR LA DE PEONES ALBAÑILES, FRANCISCO ROSELL, Andrés Ros. — POR LA AGRUPACIÓN SOCIALISTA, IGNACIO RUBINAT, Manel el Franck. — POR LA SOCIEDAD DE ARTES, OFICIOS Y PROFESIONES EN ORGANIZACIÓN, Pedro Secures, Antonio Solé.

Manresa 30 de Abril de 1898.

Imp. Comercio, Urgel, 36.—Mar 1898

7.11 Reivindicació Vuit Hores Societat Fusters 1899. Manresa

A LAS AUTORIDADES Y AL PÚBLICO

Siendo los obreros carpinteros de Manresa los únicos en este ramo de las poblaciones importantes de Cataluña que trabajan una jornada de diez horas, y habiendo presentado en Agosto del año 1893 á los patronos una reforma en el trabajo, consistente en reducir la jornada á NUEVE horas, abolición del trabajo á destajo y otras mejoras de menor interés, no pudiendo conseguir nuestros justos y humanitarios deseos por la resistencia que encontraron algunos patronos, los carpinteros asociados estimando que cada día es más necesaria la reducción de las horas de trabajo, inspirados en los nobles y elevados fines de proporcionar trabajo á los obreros que con jornadas de diez horas no lo encuentran y se ven sumidos ellos y sus familias inocentes al sufrimiento y á la miseria; por otra parte, convencidos de que con la jornada de NUEVE horas y algun aumento en el exiguo salario que percibimos no merecemos en un céntimo los intereses de nuestros patronos porque estos lo hacen pagar á los propietarios y los propietarios á su vez aumentan el precio del alquiler de las habitaciones, la SOCIEDAD DE OFICIALES CARPINTEROS, legalmente constituida acordó por unanimidad presentar con esta fecha á los patronos la siguiente reforma:

1.ª Los oficiales carpinteros, á partir del día 29 del actual, regirán las nueve horas de jornada.

2.ª Que el jornal mínimo sea de 14, 15 y 18 reales y los que han de salir á trabajar una hora fuera de esta que perciban el aumento de 4 reales por jornada, y además francos los viajes cuando exceda de la hora indicada.

3.ª Los que tengan de trabajar horas extraordinarias, sean de día ó de noche, que se pague doble y que el cobro sea el sábado.

4.ª Abolición del trabajo á destajo.

Ya lo ven las autoridades y ya lo vé el público; nuestras pretensiones no son exageradas, ni son producto de cabezas calenturientas, por cuanto los Albañiles, los Ladrilleros, los Picapedreros y los Pintores de Manresa oficios todos del ramo de construcción tienen establecida la jornada de *nueve horas*, y aun los Pintores trabajan solo ocho; tampoco están inspiradas por el orror al trabajo y la inclinación á la holganza, sino en el humanitario fin de que se ocupe todo el número posible de obreros y puedan con su trabajo honrado ganarse el sustento para ellos y sus familias.

Así lo han comprendido los trabajadores á quienes en forma de consulta nos hemos dirigido antes de comunicar á los patronos nuestros deseos, habiendonos contestado aprobando el acuerdo y ofreciéndonos su solidaridad moral y material, los carpinteros de Barcelona, Mataró Olot, Gracia, San Andrés de Palomar, Reus, Sabadell, Sans San Martín de Provensals, Tarrasa y las Sociedades de Albañiles, La Fabril Algodonera, Artes y Oficios, Obreros en hierro, Peones de Albañil, Ladrilleros, Picapedreros, Cisteros de Algodón y buen número de Tejedores de Velos de Manresa por lo que esperamos que las autoridades y el público comprendiendo comprendiendo la razón que nos asiste por los motivos expuestos y otras que en honor á la brevedad no relatamos procurarán persuadir á nuestros patronos que es de justicia y hasta de conveniencia social el acceder á los deseos de los obreros carpinteros de Manresa.

No lo duden los que se interesen por la suerte de la clase obrera; á más de la satisfacción íntima que se siente al hacer bien, les quedarán agradecidos en nombre de los trabajadores que les apoyan; los obreros carpinteros de esta ciudad.

La Sociedad de Carpinteros.

Manresa 23 de Abril de 1899

Imp. Comercio, Plaza de Urgel, 30

A LOS TRABAJADORES DE MANRESA

Próxima la fecha memorable en virtud del importante acuerdo de los Congresos internacionales Socialistas de París y ratificado por los Congresos internacionales de Bruselas y Zurich, el proletariado militante va a tomar parte en la decena movilización universal, reclamando a los poderes públicos el establecimiento legal de la jornada de ocho horas y demás puntos que comprende la legislación protectora del trabajo.

Tenemos el deber, los obreros de Manresa, de tomar parte activa en la manifestación obrera del 1.º de Mayo para demostrar a la burguesía y a las torpezas de nuestros gobiernos que los obreros militantes somos incansables para pedir la legislación obrera que tan humanitaria es para el pueblo español.

Compañeros sin distinción de clases: debemos corroborar e influir con todas nuestras fuerzas para que tan memorable fecha del 1.º de Mayo sea importante y superior a los años anteriores, holgado este día como reivindicación del proletariado universal.

Si las torpezas de nuestros gobiernos nos han traído en la pérdida de nuestras ricas Colonias y se han muerto a miles de proletariados indefensos por las avaricias y ambiciones de la burguesía, unámonos pues, todos los explotados para defendernos de tan inhumanos despotismos fenomenales; consecuencias de estas desdichas para el país, nos han traído unos gobiernos reaccionarios en contra de los intereses generales.

Obreros conscientes: no olvidar el deber de persuadir a los ignorantes y hacerles comprender la fuerza y valor del 1.º de Mayo.

Viva la jornada de 8 horas.

Viva el 1.º de Mayo.

Viva la fraternidad obrera universal.

Obreros todos: las sociedades de Albañiles, Carpinteros, Arte Fabril, Artes y Oficios, Barberos, Peones de Albañil, Ladrilleros, Picapedreros, Obreros en hierro, trabajadores en cintas y Tejedores de Velos (en organización) y los socialistas os invitan al meeting que para la fiesta citada se celebrará el domingo 30 del corriente a las 10 de la mañana, en el Salón Gayarre y otro meeting el lunes 1.º de Mayo a las 10 de la mañana en el antedicho Salón, esperando celebrar una fraternal fiesta las sociedades citadas y los trabajadores todos que sienten amor al día señalado por la clase obrera.

Manresa 29 Abril de 1899.

La Comisión

Imp. del Comercio, Plaza de Vilgel, 30

A los trabajadores de Manresa y à todos los del universo

COMPAÑEROS:

Próxima à celebrarse la memorable fiesta universal del **1.º de Mayo**, fiesta que todos los desheredados debemos cumplir como à todas las demás por ser esta la única en que brillará el sol venturoso de fraternidad y armonía entre la clase proletaria así como también, la mejora de las condiciones del trabajo, dejando entonces de existir para siempre, la inicua, abominable y odiosa explotación del hombre por el hombre.

Esta fiesta que al partir del año 1889 viene celebrándose, y que ha sido acordada en los *Congresos Internacionales* de París y Zurich y últimamente ratificada por los de Chicago, Londres y demás posteriores, es necesario, que los obreros de esta laboriosa Manresa no dejen de celebrarla, y mucho menos, si consideramos que es implantada por la clase proletaria, la más laboriosa y la que todo lo produce, y aún la preceptuaremos con más tesón, si pensamos que los burgueses, estos que nada producen y viven à costas del sudor de nuestra frente, sólo guardan y scatan cuantas ellos creen convenientes, y por tanto, es muy justo y razonable, que los obreros podamos guardar la fiesta del **1.º de Mayo**, por ser ella la única señalada por la clase proletaria.

Hoy que la clase desheredada española está dando una prueba de su paulatino aunque seguro renacimiento, es necesario que este general movimiento obrero que estamos efectuando, no deje de demostrar con sobrada elocuencia, que hoy empezamos à comprender las funestas consecuencias de nuestra igno-

raucia ó indiferentismo, y que estas causas sólo sirven para conducirnos à la despiadada explotación de que siempre hemos sido víctimas.

Sigamos pues, obreros manresanos el camino que han emprendido nuestros compañeros de infortunio; estrechemos nuestros lazos fraternales aumentando nuestro compañerismo practicando nuestro sacrosanto lema de *Unión y Solidaridad*, y de este modo seremos respetados y llegaremos al logro de nuestras aspiraciones.

Con este fin os invitamos al MITIN que tendrá lugar el día 29 del corriente, à las diez de la mañana, en el espacioso salón del «Teatro Gayarre», esperando que acudiréis à oír de labios de honrados trabajadores, la misera situación en que nos encontramos, la significación de esta gran fiesta y la importancia que reviste para él, la implantación universal de la fiesta del trabajo.

¡Viva la redención obrera!

¡Viva el 1.º de Mayo!

¡Viva la fraternidad Universal!

Manresa 27 de Abril de 1900.

Las Sociedades de Albañiles, Carpinteros, Arte Fabril, Artes y Oficios, Peones de Albañil, Picapedreros, Ladrilleros, Obreros en Hierro y Metales, Oficiales Cinteros de Algodón, Operarios Cinteros de Algodón, Cinteros en Seda, Fundidores en Hierro. Latoneros y Lampistas, Tintoreros, Barberos, Aserradores Mecánicos, Oficiales en pastas para sopa, Oficiales Sastres, Agrupación Socialista y Tejedores de Velos.

A los obreros reusenses

Nuevamente, compañeros, hemos llegado al 1.º de Mayo, al día en que los explotados de todo el mundo abandonan sus tareas para celebrar espléndidamente la llamada Fiesta del Trabajo. Nuevamente hemos de disponernos a movilizar las crecientes fuerzas del proletariado consciente y organizado, del proletariado que lucha incesantemente por su mejoramiento y emancipación, con objeto de reiterar, primero, á los poderes públicos nuestra reclamación de que se haga una legislación de trabajo en armonía con nuestras aspiraciones y nuestras necesidades y para mostrar, luego, á la clase burguesa ó capitalista, nuestro decidido propósito de llegar á la socialización de la propiedad é instrumentos de producción á fin de acabar con todas las explotaciones y todos los privilegios.

Los trabajadores reusenses, que en años anteriores han convertido el 1.º de Mayo en la más grande de todas las solemnidades, que han conseguido interrumpir completamente la actividad y el movimiento de esta ciudad, que han dado gran brillantez á los actos realizados, deben procurar este año que la gran fiesta internacional alcance todavía mayores proporciones, que supere aún en importancia á cuantas se han celebrado.

La asociación obrera ha hecho, desde el 1.º de Mayo pasado, hasta el presente, grandes progresos, ha aumentado considerablemente, y por

consiguiente han de ser muchos, muchísimos más los trabajadores que hoy concurrirán á los actos que por mandato de nuestras Sociedades ha organizado la Comisión que suscribe. Nadie debe faltar, pues, á ocupar su puesto en la

MANIFESTACIÓN

que se organizará á las 9 de la mañana en los terrenos del ex-velódromo y recorrerá con banderas y bandas de música las calles de San Juan, Plaza de Prim, Arrabales alto y bajo de Jesús, Robuster, San Pedro, Nicolás Salmerón y Santa Ana, calles Llovera y Castelar hasta el Paseo de Mata en donde, en el cruce con el Paseo de Sunyer, tendrá lugar un grandioso

MITIN

al aire libre, terminado el cual continuará la manifestación por la calle de Castelar, Llovera y Monterols hasta la Plaza de la Constitución en donde se disolverá.

¡Obreros: acudid todos, asociados y no asociados, hombres y mujeres, oficiales y aprendices al mitin y á la manifestación!

¡Viva el 1.º de Mayo!

¡Viva la solidaridad universal de todos los oprimidos!

Reus, Abril de 1911.

La Comisión.

¡VIVA EL 1.º DE MAYO!

ESCUCHA, OBRERO:

Si tienes deseos de mejorar tu mísera condición; si amas la asociación y con ella la fraternidad universal de todos los explotados de la tierra; si sientes anhelos de emancipación y lucha; si tus propósitos son laborar por que se acabe cuanto antes el régimen de las explotaciones; de las miserias y de las injusticias, disponte a celebrar cumplidamente la gran Fiesta del 1.º de Mayo, prepárate a tomar parte en la gran movilización internacional que para reclamar una legislación protectora del trabajo realiza el proletariado consciente de todo el mundo en cumplimiento de lo acordado en el memorable Congreso de París de 1889.

No niegues, compañero, tu concurso a esta movilización; no dejes de concurrir a los actos al efecto organizados. Por compañerismo, por dignidad, por disciplina, por espíritu de solidaridad humana, por amor a la causa noble de los oprimidos, debes sumarte a la **Manifestación** y asistir al **Mitin** que van a celebrar los trabajadores reusenses.

Si estás asociado, tienes el deber de contribuir a que la fuerza creciente de nuestra organización aparezca, el día 1.º de Mayo, con todo su relieve ante la vista de la clase patronal y de sus representantes políticos. Porque precisamente estas legiones de explotados, al afirmar, en esta jornada, a través de mares y fronteras, su propósito firme y unánime de redimirse, deben dar a su enemigo, a la clase capitalista, la sensación de que son tan nutridas sus filas, tan inquebrantable su unión, que con su impulso será abolida necesariamente la propiedad privada, socializando la riqueza y estableciendo la sociedad igualitaria y justa de mañana.

Si no estás todavía asociado, debes también, compañero, venir a la **Manifestación** y al **Mitin** proyectados, a fin de identificarte con tus hermanos de explo-

tación, y oír sus ansias y sus anhelos, que son los tuyos, y convencerte de que debes cooperar en su acción liberadora, y saber que aislado del movimiento obrero serás siempre juguete de tus explotadores, y que has de asociarte, en fin, si no quieres ser un obstáculo a la felicidad de los tuyos...

Todos, pues, asociados y no asociados, hombres o mujeres, sea el que fuere vuestro oficio o vuestra situación, cuantos estén sujetos a la ley absurda del salario, concurrid a la

Manifestación

que se organizará a las 8 y media de la mañana en la plaza de la Libertad y recorrerá la calle Llovera, plaza de Prim, arrabales de Santa Ana, Salmerón, San Pedro, Robuster, bajo y alto de Jesús, calle San Juan hasta el Teatro Circo, en donde quedará disuelta la manifestación y en donde se celebrará inmediatamente un grandioso

==== Mitin ====

de propaganda societaria, en el cual harán uso de la palabra los obreros de la localidad designados por la Comisión organizadora que suscribe.

Compañeros: ¡al mitin y a la manifestación!

¡Viva la Fiesta internacional del 1.º de Mayo!

Reus 29 de Abril de 1913.

LA COMISIÓN

Al pueblo trabajador

La Comisión nombrada por las sociedades obreras de esta ciudad para organizar la fiesta del 1.º de Mayo, se complace en invitar al proletariado reusense a sumarse a la gran movilización que en dicho día realizan los explotados de todo el mundo, abandonando todos el trabajo y asistiendo a los actos que van a celebrarse con objeto de proclamar la solidaridad universal y de mostrar a la burguesía y a los gobernantes nuestras ansias de mejoramiento y de redención.

No se trata, compañeros, de una fiesta sin importancia y sin finalidad alguna, de una de tantas fiestas de descanso y de expansión, sino de una jornada trascendental en la cual se requiere la presencia de todos los obreros conscientes y dignos, de todos los obreros que aspiren a transformar el régimen de injusticias y de miseria en que vivimos, en otro más equitativo y humano, en el cual sea abolido el salario, la explotación y los privilegios. Y cada 1.º de Mayo significa un paso que se da hacia la conquista de nuestros derechos y de nuestra emancipación.

No se trata tampoco de recordar tragedias, como alguien afirma, sino de dar cumplimiento al acuerdo que en 1889, cuando cumplía el centenario de la gran revolución francesa, se tomó en el Congreso socialista internacional de París con objeto de reclamar una legislación protectora del trabajo y en particular la jornada de ocho horas.

Las actuales circunstancias exigen, sin embargo, que no nos limitemos solamente a formular al Estado esta reclamación, sino que a continuación debemos pedir:

1.º Terminación de la guerra de Marruecos, de esa odiosa y cruenta aventura que está arruinando esterilmente a la nación española y en la cual se sacrifica la sangre y las energías de la juventud proletaria. Debemos luchar por que cuanto antes se ponga fin a la guerra marroquí, pero, en tanto dure, hay que exigir que no vayan a ella solamente los hijos de los pobres, sino que, a pesar de lo que pretende el Consejo de Estado, precisa, porque es de ley y de justicia, que vayan los hijos de los ricos, esto es, los soldados de cuota.

2.º Derogación de la ley de jurisdicciones, en

virtud de cuyos draconianos preceptos no cesan de ir a la cárcel obreros y periodistas honrados.

3.º Extensión de los beneficios de la ley de Accidentes del trabajo a los obreros agrícolas, hoy exceptuados injustamente en ella.

4.º Reducción de la jornada verdaderamente brutal e inhumana que realizan los dependientes de comercio.

5.º Leyes y disposiciones en favor de las Cooperativas y Mutualidades obreras, autorizando a estas para tener farmacias propias.

Y 6.º Amnistía para todos los procesados y condenados por delitos sociales y políticos.

Y para reclamar todo esto, para exhibir nuestras fuerzas ante los poderes públicos, para decir a estos que estamos dispuestos a hacer el uso que convenga de esta fuerza nuestra si no se nos atiende y sobre todo si no se acaba la guerra inhumana del Norte de Africa, esperamos, trabajadores reusenses, que no dejaréis de concurrir a la

Manifestación

que se organizará a las 9 de la mañana en la Plaza de la Libertad y recorrerá las calles de la Fortuna, Castelar y Llovera, Plaza de Prim, arrabales de Santa Ana, Salmerón, San Pedro, Robuster y bajo y alto de Jesús, calle San Juan, hasta el TEATRO CIRCO en donde tendrá lugar un

Mitin mónstruo

en el cual hablarán varios oradores de Reus y los conocidos propagandistas obreros de Barcelona JOAQUIN BUESO y AMPARO MARTÍ, continuando después la manifestación por la calle San Juan, Plaza de Prim, Arrabal de Santa Ana y Plaza de Cataluña donde, frente al Centro de Sociedades Obreras, se disolverá.

Trabajadores: ¡a la manifestación y al mitin!

¡Viva la unión de todos los oprimidos!

¡Viva el 1.º de Mayo!

¡Abajo la guerra!

Reus, Abril de 1914.

La Comisión.

7.17 *La Ilustración Ibérica*, 15 de maig de 1890

LOS SUCESOS DE BARCELONA

Leyendo el bando.—Soldados de caballería.—La manifestación del 4.º de Mayo.—En la plaza de Cataluña
Dibujo de J. Yélli

7.18 La Tramontana, 27 de juny de 1890

IMPRESIONS DEL 1.er DE MAIG

TIBIDABO

Situació de la burgesia barcelonina

En Castelar y l' seu escolà meditant sobre 'ls aconteixements

Precaucions preses en algunes sagristias

Pluja de l' auka 1.er de La TRAMONTANA

LA HONRADÍSSIMA SENYORA
DONYA CLASSE MITJA
 VIUDA en primeras nupcias de D. Just Bonsentit

Doctora en gramática parés, Presidenta de la Lliga de la Moralitat y Oedre ben entesos, Inventora del sant per cent, distingida ab la gran creu de St. Dimas, Comendadora de la Orde dels Escanya-pobres, Filla adoptiva dels gitanos de primera classe, Socia honoraria del gremi dels Nans y Terugastats, Correspondenta de las Academias de Mercuri y Caco, Fundadora de la honrada classe dels Envenenadors Industrials, Gran Aceptadora de la riqueza pública, etc., etc., etc.

¡¡MORI LO DÍA 1.er DE MAIG DE 1890!!
 A LA EDAT DE 100 ANYS Y DESPRÉS D' HAVER REBUT LOS SAGRAMENTS

Son inconsolable marit F. Estat, sos germans los Poders Públics, sos parents la Noblesa, lo Clero y Privilegiats de tota mena, los Vividors Politichs, la Farfollia Legal, las Trampas, los Envenenadors Públics, los Lladres Honrats, los Enganya-conciencias, lo Sentit Comú sausat, la Decencia aduents, germans, germanas, oncles, cosins y tota la droperia del mon, suplican á sos amichs y coneguts se servixin encomenarls á Deu y assistir á los funerals que para sufragir la seva ánima se celebrarán anualment per tot l' Univers lo mateix dia de la seva mort, cantantse, además, responsos lo 18 de Mars, lo 14 Juliol y l' 11 de Novembre de cada any.

Lo dol se despedeix allí ahont hi haja reaccionaris. —●— La por impideix invitar particularment.

7.19 La Tramontana, 4 de juliol de 1890

7.20 El Cronista (Mataró), abril-maig de 1891

¡ATENCIÓN!

ANIS 1.º DE MAYO

RECOMENDABLE POR SU PUREZA
Y EXQUISITO PALADAR

¡Consumidores! ¡Probado y juzgareis!
Pidase al copeo y embotellado en todas partes,
exigiendo la presente marca.

7.21 La Tramontana, 10 d'abril de 1891

7.22 La Tramontana, 30 d'abril de 1891

PRIMER ANIVERSARI DE LA MORT

DE LA

EXCMA. SRA. D^A BURGESIA

VIUDA en primeras nupcias de D. JUST BONSENTIT

Doctora en gramática parda; Presidenta de la Lliga de la Moralitat y Orare ben entesos; Inventora del tant per cent; distingida ab la gran creu de Sant Dimas, lo bon lladre; Comendadora de la Ordre dels Escanya-pobres; Filla adoptiva dels gitanos de primera classe; Socia honoraria y de mérit del gremi dels Rats y Taruguitas; Correspondenta de las Academias de Mercuri y Caco; Fundadora de la honrada classe dels Envenenadors Industrials; Gran Acaparadora de la riqueza pública, etc., etc., etc., etc.

¡¡MORÍ LO DIA 1.ER DE MAIG DE 1890!!

A LA EDAT DE 100 ANYS Y DESPRÉS D' HAVER REBUT LOS SAGRAMENTS

Son inconsolable marit l' Estat; sos germans los Poders públichs; sos parents la Noblesa, lo Clero y Privilegiats de tota mena; los Vividors Politichs; la Farfotalla Legal; las Trampas; los Envenenadors Públichs; los Lladres Honrats; los Enganya-conciencias; lo Sentit Comú (ausent); la Decencia (ausent); oncles; cosins, y tota la droperia del mon, suplican á sos amichs y còneguts se serveixin encomenarla á Deu y assistir als solemnes funerals y professó que anirà per dintre, que pera sufragir la seva ànima se celebrarán avuy en tot l' Univers, cantántseli, ademés, responsos lo 18 de Mars, lo 14 de Juliol y 11 de Novembre de cada any.

LO DOL SE DESPEDEIX ALLÍ AHONT NI HAJE REACCIONARI.

LA FOR IMPIDEIX INVITAR PARTICULARMENT.

Se suplica que ningú 's descuydi l' atxa dels que vulguin assistir á la professó.

7.23 La Campana de Gràcia, 1 de maig de 1897

Lo primer de Maig a Barcelona.

7.24 La Campana de Gràcia, 2 de maig de 1914

